

BETÆNKNING
om det
KRIMINALRETSLIGE
SANKTIONSSYSTEM M.V.
I GRØNLAND

BETÆNKNING NR. 500

1968

Indholdsfortegnelse

Indledning	5
I. Den grønlandske kriminallovs baggrund og tilblivelse	7
A. Kriminallovens baggrund	7
B. Kriminalloven af 1954	8
C. Ændringerne i 1963	11
D. Kriminallovens ikrafttræden i Nord- og Østgrønland	12
II. Kriminalitetsudviklingen i Grønland	14
A. Lovovertrædelserne	14
B. Lovovertræderne	21
C. Alkoholmisbruget	22
III. Reaktionerne over for lovovertrædere i Grønland	24
A. Foranstaltningerne og deres praktisering	24
B. Gennemførelsen af de enkelte foranstaltninger	27
IV. Udvalgets udgangspunkter	30
V. Organisationen af kriminalforsorgen i Grønland	33
A. Ordningen her i landet	33
B. Ordningen i Grønland	33
C. Udvalgets overvejelser	34
1. Grundlæggende udgangspunkter	34
2. Valg af organisationsform	35
3. Kriminalforsorgens lokale opbygning	37
4. Kriminalforsorgens centrale opbygning	40
5. Omkostningerne ved gennemførelsen af udvalgets forslag	43
VI. Forsorgsdomme og betingede domme	45
1. Konkretiserede domme ctr. rammedomme	46
2. Spørgsmålet om indførelse af betingede domme	47
a) Forsorgsdom ctr. betinget dom med vilkår	47
b) Kombinationsdomme	49
c) Den ukvalificerede betingede dom	49
VII. Kriminalforsorgens institutioner	51
A. Indledning	51
B. Nuværende ordning	52
1. Private anbringelsessteder	52
2. Ungdomspensionen i Holsteinsborg	52
3. Forvaringshjemmet i Godthåb	52
4. Den nye anstalt i Godthåb	52
5. Detentionsrum	53

C.	Udvalgets overvejelser.....	53
1.	Anbringelse uden for anstalt.....	53
a)	Private anbringelsessteder.....	53
b)	Anbringelse i institutioner uden for kriminalforsorgen	54
c)	Anbringelse i institutioner inden for kriminalforsorgen	54
2.	Yderligere anstaltspladser.....	55
3.	Spørgsmålet om prioritering af udvalgets forslag.....	58
VIII.	Foranstaltningsændring. - Prøveløsladelse.....	60
IX.	Særlige foranstaltninger.....	63
A.	Psykisk abnorme lovovertrædere.....	63
1.	Indledning.....	63
2.	Forvaringsanstaltens erfaringer med grønlandske kriminelle ...	63
3.	Udvalgets overvejelser.....	64
B.	Unge lovovertrædere.....	66
1.	Indledning.....	66
2.	Udvalgets overvejelser.....	66
X.	Sammenfatning af udvalgets forslag. Sammenstilling med den danske straffelov. Diskussion.....	69
1.	Udvalgets forslag.....	69
2.	Sammenstilling med den danske straffelov.....	72
3.	Diskussion.....	72
XI.	Udvalgets forslag til lov om ændring af kriminallov for Grønland	75
XII.	Bemærkninger til udvalgets forslag til lov om ændring af kriminallov for Grønland.....	85
XIII.	Udvalgets forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje i Grønland.....	102
XIV.	Bemærkninger til udvalgets forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje i Grønland.....	103

Indledning

Ved skrivelse af 26. september 1966 nedsatte justitsministeriet et udvalg med den opgave at overveje spørgsmålet om ændringer i den grønlandske kriminallovs anden del »Om forbrydelsens retsfølger« samt spørgsmålet om gennemførelse af praktiske foranstaltninger med henblik på effektivisering af det kriminalretlige sanktionssystem i Grønland. Det forudsattes i skrivelsen, at udvalget behandlede de nævnte spørgsmål med udgangspunkt i en af afdelingsleder Niels Therbild udarbejdet rapport om den grønlandske kriminallovs foranstaltningssystem.

Udvalgets kommissorium omfatter endvidere sådanne spørgsmål vedrørende lovens første del »Om forbrydelser«, som udvalget finder, at der er særlig anledning til at tage op.

Udvalget har følgende sammensætning:
statsadvokat Per Lindegaard (formand),
fængselsinspektør A. K. Bentzen,
landsdommer Henning Brøndsted, Grønland,
politimester Jørgen Hertling, Grønland,
kontorchef i ministeriet for Grønland Otto
Jensen,
kontorchef i justitsministeriet, nu direktør for
fængselsvæsenet L. Nordskov Nielsen og
afdelingsleder i Dansk Forsorgsselskab Niels
Therbild.

På grund af følgerne af et ulykkestilfælde har afdelingsleder Therbild kun været i stand til at deltage i udvalgets 1., 11. og 12. møde. I hans sted har kontorchef P. Ammundsen, Dansk Forsorgsselskab, deltaget.

Som sekretær for udvalget har fungeret sekretær i justitsministeriet Sven Ziegler.

Udvalget, hvis arbejde har været tilrettelagt med henblik på, at de i Grønland placerede medlemmer i videst muligt omfang kunne deltage i drøftelserne, har afholdt 32 møder. I mødet den 3. januar 1967 deltog forskningsleder Bent Rold Andersen som repræsentant for arbejdsgruppen vedrørende de sociale forhold i Grønland samt arbejds- og socialdirektør Alfred Dam. I mødet den 16. juni 1967 forhandlede med professor, dr. jur. Verner Goldschmidt og ass. overlæge Torben Hvam, forvaringsanstalten i Herstedvester, og den 19. juni 1967 forelagde udvalget sine synspunkter for politiassessor J. Klerens og kriminalassistent Carl Petersen, der har gjort tjeneste i Grønland. Særlige spørgsmål bl. a. vedrørende opbygningen af en grønlandsk forsorgsorganisation blev den 20. juli 1967 drøftet med forsorgsleder J. Jacobsen, Godthåb. I mødet den 15. november 1967 deltog arbejds- og socialdirektør Alfred Dam, Godthåb, og direktør Holger Horsten, direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, i en drøftelse af spørgsmålet om at etablere børne- og ungdomsforsorg over for unge grønlandske lovovertrædere.

Politimesterembedet i Grønland og politidistrikterne i Grønland har ydet udmærket bistand med tilvejebringelse af oplysninger til brug for udvalget.

Resultatet af udvalgets overvejelser foreligger i denne betænkning, der i kap. X indeholder en sammenfatning af udvalgets forslag, samt i de af udvalget udarbejdede forslag til ændring af kriminallov for Grønland og af lov om rettens pleje i Grønland med dertil hørende bemærkninger.

København og Godthåb, i juli 1968.

A. K. Bentzen

Henning Brøndsted

Jørgen Hertling

Otto Jensen

Per Lindegaard
formand

L. Nordskov Nielsen

Niels Therbild

Sven Ziegler
sekretær

KAPITEL I

Den grønlandske kriminallovs baggrund og tilblivelse

A. Kriminallovens baggrund

Ifølge §§ 40–42 i lov nr. 134 af 18. april 1925 om Grønlands Styrelse står de udsendte danske og enkelte andre under de danske love, medens den grønlandske befolkning med få undtagelser er undergivet de grønlandske retsbestemmelser. Heraf fulgte, jfr. § 43, at den danske straffelov — før kriminallovens ikrafttræden — gjaldt for den befolkningsgruppe, der stod under de danske love. Jurisdiktionen blev udøvet af landsfogeden; var højere straf end bøde og konfiskation forskyldt, skulle sagen pådømmes af domstolene i Danmark.

For den grønlandske befolkning var den danske straffelov ikke gældende; jurisdiktionen udøvedes for denne befolkningsgruppe af de grønlandske sysselretter, bestående af sysselmanden — i reglen kolonibestyreren — samt efter sagens beskaffenhed to eller fire meddomsmænd.¹⁾

I 1948 udsendte Grønlands Styrelse cand. jur. fru Agnete Weis Bentzon, sekretær i Grønlands Styrelse, cand. jur. Verner Goldschmidt og sekretær i justitsministeriet, cand. jur. Per Lindegaard, til Grønland bl. a. med det formål at konstatere og beskrive indholdet af de grønlandske retsbestemmelser.

Af den juridiske ekspeditions utrykte beretning, som blev afgivet i 1950, fremgår det, at der ikke for Grønland fandtes samlede bestemmelser af strafferetligt indhold. Den grønlandske strafferet bestod i den på grundlag af spredte bestemmelser i ældre lovgivning gennem sysselretternes praksis udviklede sædvane. Den af ekspeditionen foretagne gennemgang af denne praksis viste en meget betydelig overensstemmelse med den danske straffelov i henseende til, hvad der ansås som strafbart. Derimod var de reaktioner, der blev brugt over

for lovovertrædere i Grønland forskellige fra de forholdsregler, der bringes i anvendelse over for lovovertrædere i denne del af riget.²⁾

Efter den danske straffelov har frihedsstraffen en central plads i sanktionssystemet. I Grønland derimod var den fremherskende retsfølge i sysselretternes praksis bøde, der i tilfælde af manglende betaling blev inddrevet ved tilbageholdelse af løn eller betaling for indhandlede produkter, medens afsoning af en forvandlingsstraf som i dansk strafferet var ukendt. Anvendelse af frihedsstraf, indespærring, var så godt som ukendt; også grove forbrydelser blev afgjort med bøde. Ved siden af eller i stedet for bøde idømtes undertiden konfiskation eller andre former for indgreb af økonomisk natur.

Foruden disse retsfølger havde der i praksis også udviklet sig typer af forholdsregler, der særligt tog sigte på at afholde den enkelte lovovertræder fra nye lovovertrædelser, enten ved at sætte ind over for faktorer, som antoges at være kriminalitetsfremkaldende, eller ved at undergive gerningsmanden opdragende foranstaltninger, som kunne formodes at være egnede til at sætte ham i stand til fremtidig at føre en lovlydig tilværelse. Meget ofte anvendtes flere af disse foranstaltninger samlet over for den enkelte lovovertræder, ligesom de også kombineredes med indgreb af økonomisk natur.

Sysselretternes praksis karakteriseredes af en vidtgående individualisering, afpasning af reaktionen efter den enkelte lovovertræders formodede særlige behov. Denne individualisering byggede i meget vid udstrækning på det personkendskab, som rettens medlemmer havde til den enkelte. Reaktionsfastsættelsen tog således i langt højere grad end i denne del af Dan-

²⁾ Jfr. Kriminalloven og de Vestgrønlandske Samfund, Udvalget for Samfundsforskning i Grønland, Kbhvn. 1962, s. 17-18.

0 Anordning nr. 212 af 26/7 1926 om retsplejen i Grønland § 9.

mark sit udgangspunkt i et »gerningsmandsprincip« fremfor et »gerningsprincip«. At dette kunne accepteres af befolkningen, stod i forbindelse med, at samfundsmedlemmernes afstandtagen fra lovovertræderen, den sociale reprobation, var mindre udtalt end i det større danske samfund.

Indførelse af et strafferetligt reaktionssystem efter den danske straffelovs mønster ville således være i strid med den grønlandske tradition. Under hensyn til, at udviklingen inden for dansk strafferet antoges at bevæge sig bort fra frihedsstraf i retning af forebyggende og behandlingsprægede foranstaltninger, og da denne tendens, som lægger vægt på, at det strafferetlige reaktionssystem er således indrettet, at det letter lovovertræderen vejen tilbage til en normal social tilværelse, repræsenterede en betydningsfuld tankeretning i moderne europæisk strafferetsfilosofi, fandt ekspeditionen at burde anbefale indførelsen af en kriminallov, som byggede videre på den grønlandske praksis med hensyn til sanktionssystemet. Derimod foreslog ekspeditionen, at normsystemet, reglerne om, hvilke handlinger der skal anses som strafbare, og de almindelige betingelser for strafbarhed i alt væsentligt blev udformet som i den danske straffelov.

B. Kriminalloven af 1954

Statsministeriet, hvorunder administrationen af de grønlandske anliggender dengang hørte, overdrog til daværende fuldmægtig i ministeriets grønlandske departement, Verner Goldschmidt, der havde forestået afsnittet om kriminalretten i den juridiske ekspeditions rapport, at udarbejde et udkast til en grønlandsk kriminallov på grundlag af ekspeditionens anbefalinger.

Udkastet blev forelagt de grønlandske landsråd i 1950, hvor det med enkelte ændringer vandt enstemmig tilslutning. Justitsministeriet og straffelovskommissionen, der derefter fik udkastet til erklæring, tog ikke afstand fra dets principper, men foreslog forskellige mindre ændringer, navnlig af teknisk karakter; kun enkelte af bestemmelserne blev, som det omtales nærmere nedenfor, gjort til genstand for en mere indgående drøftelse. Et ændret udkast blev herefter påny forelagt for det nyvalgte samlede landsråd i dets første samling i efteråret 1951 og i alt væsentligt tiltrådt af dette.³⁾

Forslag til kriminallov for Grønland blev

herefter fremsat i Folketinget den 22. oktober 1953.⁴⁾ Ved fremsættelsen udtalte daværende statsminister Hans Hedtoft:⁵⁾ »Jeg tillægger det stor betydning, at man gennem en kriminallov som den foreslåede undgår at krænke grønlandske retstraditioner og viger tilbage for at fordanske det grønlandske samfund på et område, hvor dette har en orden, der fuldt ud tilfredsstiller landets behov.« Der blev under folketingets behandling af lovforslaget fra alle sider i det store og hele udtalt tilslutning til dets principielle synspunkter, og folketingsbehandlingen gav kun anledning til enkelte ændringer uden principiel betydning.

Loven (nr. 55 af 5. marts 1954) trådte i kraft den 15. juli s. å.

Kriminalloven består af to dele. Den første del indeholder udover en kort angivelse af de almindelige betingelser for strafbarhed en opregning og beskrivelse af de forhold, der skal anses som forbrydelser, og som i alt væsentligt er en forkortet og koncentreret udgave af den danske straffelovs specielle del, reglerne om de enkelte strafbare forhold. Kriminalloven adskiller sig dog fra den danske straffelov ved ikke at indeholde strafferammer, d. v. s. angivelse af strafarter og fastsættelse af korteste og længste frihedsstraf, som kan idømmes for hver enkelt forbrydelse. Reglerne om retsfølgerne er samlet under ét i lovens anden del, der med visse almindelige retningslinier for anvendelsen i sin oprindelige affattelse gav anvisning på følgende foranstaltninger:

- 1) advarsel,
 - 2) bøde,
 - 3) beskikkelse af tilsyn,
 - 4) anvisning af eller forbud mod ophold på bestemt sted,
 - 5) tvangsarbejde for stat eller kommune,
 - 6) tvangsuddannelse,
 - 7) lægelig begrundet kur eller anstaltsbehandling, herunder, når gerningsmandens kriminalitet antages at have særlig sammen-
-
- 3) Landsrådenes behandling af udkastet, indledningen til straffelovskommissionens betænkning samt justitsministeriets skrivelse findes aftrykt i FT 1953-54, tillæg A, sp. 411 ff. Jfr. tillige Grønlands Landsrådsforhandlinger 1950, s. 16-18 og 85-87 og 1951, s. 264-268.
 - 4) Bemærkningerne til forslaget findes aftrykt i FT 1953-54, tillæg A, sp. 367 ff.
 - 5) FT 1953-54, sp. 280.

- hæng hermed, også for legemlig sygdom,
- 8) forvaring,
 - 9) andre indskrænkninger i handlefriheden og
 - 10) konfiskation.

Foranstaltningerne idømmes enten med angivelse af en længstetid, højst 10 år, eller på ubestemt tid, men kan til enhver tid forandres eller ophæves på prøve eller endeligt. Foranstaltningen kan dog ikke forlænges ud over længstetiden, ligesom der ikke kan iværksættes en foranstaltning af væsentlig mere indgribende art, hvis der ikke er taget udtrykkeligt forbehold herom i den oprindelige dom.

Kriminallovens regler om foranstaltninger viderefører sysselretternes sanktionspraksis og er i alt væsentligt en normering af denne praksis. I overensstemmelse med denne praksis indtager frihedsberøvende foranstaltninger en meget tilbagetrukket plads i lovens sanktionssystem. Dette begrundes i bemærkningerne til lovforslaget⁶⁾ med, at de enkelte forsøg, der hidtil var gjort i grønlandsk retspraksis med anvendelsen af indespærring som straf, havde haft uheldige følger, at denne sanktionsform var i strid med den grønlandske tradition, og at det ville være forbundet med uforholdsmæssigt store økonomiske udgifter at opføre dertil egnede bygninger i Grønland, hvor de geografiske forhold og den spredte bebyggelse i øvrigt frembød gode muligheder for isolation af farlige domfældte. Kun for farlige eller erhvervs- og vanemæssige lovovertrædere eller sjæleligt afvigende lovovertrædere indeholder loven hjemmel til at anvende frihedsberøvelse henholdsvis i form af den foranstaltning, der i loven benævntes forvaring, og i form af lægelig behandling, f. eks. på anstalt eller hospital.

I overensstemmelse med sit hovedsynspunkt, hvorefter sanktionsfastsættelsen ikke skal ske i form af en straf udmålt i forhold til den gennem gemingen demonstrerede skyld, men med overvejende hensyntagen til, hvad der er mest formålstjenligt for at afholde den enkelte lovbyder fra nye lovovertrædelser, indeholder loven ingen regler om psykisk tilregnelighed, d. v. s. spørgsmålet, om strafskyld udelukkes på grund af gerningsmandens psykiske afvigelser. Medens personer, der f. eks. må antages at have været lidende af sindssygdom i gerningsøjeblikket, ifølge den danske straffelov kan frifindes

for straf som utilregnelige, men anbringes i hospital for sindslidende som sikkerhedsforanstaltning, indeholder den grønlandske kriminallov ingen særregler for sådanne personer; de dømmes som andre til den for dem bedst egnede foranstaltning.

Uanset at lovens sanktionssystem tager sit udgangspunkt i en grønlandsk tradition, som i alt væsentligt havde udviklet sig med henblik på personer, der tilhørte det grønlandske miljø, blev det gjort anvendeligt også for den personkreds, som hidtil havde stået under dansk ret. For personer, der ikke har bopæl i Grønland, eller hvis tilknytning til det grønlandske samfund i øvrigt har en sådan løsere karakter, at forudsætningerne for anvendelsen af loven ikke er til stede, åbnes der dog mulighed for, at der kan rejses tiltale i denne del af landet efter straffelovgivningen her.

Medens der som nævnt ovenfor var almindelig tilslutning til forslaget hovedprincipper, var der under lovens tilblivelse diskussion om følgende enkeltproblemer af interesse for dette udvalgs overvejelser: *strafferammer*, *tidsbestemte sanktioner* og *betingede domme*.

Et mindretal i folketinget mente ikke, at forslaget tog tilstrækkeligt hensyn til lovens generalpræventive funktion, virkningen for den almindelige lovlydighed, og ønskede, at det i loven blev fremhævet over for befolkningen, at grovere forbrydelser blev behandlet strengere end de mindre grove, og at gentagelse af forbrydelser kunne bevirke strengere sanktioner.⁷⁾ Mindretallet overvejede at stille ændringsforslag, således at der blev fastsat bestemte *strafferammer* ved visse grovere forbrydelser, men afstod derfra af hensyn til lovens hurtige gennemførelse.

I sin betænkning havde straffelovskommissionen rejst det spørgsmål, om det ikke i visse tilfælde kunne være praktisk at idømme tvangsarbejde eller forvaring som *tidsbestemte foranstaltninger* for et kortere tidsrum, f. eks. 3 måneder. Der kunne i tilfælde, hvor en person havde begået mere ordinære lovovertrædelser, og hvor ingen særbehandling var indiceret over for ham, være et generalpræventivt behov for at fastslå handlingens uønskværdighed og give en klar forestilling om, hvilke retsfølger den kunne få. Imidlertid fandt flertallet i straffelovskommissionen, at det i Grønland ville være

6) FT 1953-54, tillæg A, sp. 371.

7) FT 1953-54, sp. 543 og 3102, samt tillæg B, sp. 218.

naturligt og generalpræventivt tilstrækkeligt at idømme bøde for en lang række lovovertrædelser, som i Danmark medfører korte frihedsstraffe. Der kunne efter flertallets mening næppe ske nogen skade ved, at den tid, der fastsattes, var en længstetid, selv om det på afgørelsens tid indsås, at maksimumstiden rimeligvis ville blive udnyttet fuldt ud, og det kunne på den anden side være en betænkelig sag at åbne mulighed for tidsbestemte afgørelser, som i praksis kunne udarte til et takstsystem og efterhånden blive en væsentlig hindring for udfoldelsen af de individualiserende bestræbelser, som var lovens principielle udgangspunkt.

I betragtning heraf og under hensyn til, at lovovertrædere, der ikke hørte til i det grønlandske samfund, kunne udvises fra Grønland, ligesom tiltalerejsning efter omstændighederne kunne ske i Danmark, fandt flertallet, at der ikke var tilstrækkelig anledning til at foreslå regler om tidsbestemte foranstaltninger. Mindretallet frygtede, at det ville blive en følelig mangel ved loven, at den ikke hjemlede mulighed for at idømme nogen form for tidsbestemt foranstaltning, og foreslog, at tvangsarbejde undtagelsesvis skulle kunne idømmes for bestemt tid, ikke over 3 måneder. Såvel justitsministeriet som statsministeriet tiltrådte imidlertid flertallets standpunkt, som også blev lovens regel.

Straffelovskommissionen fandt endvidere, at der i visse tilfælde, hvor der ikke var anledning til at iværksætte tilsyn, kunne være behov for *betingede domme*, idet man navnlig henviste til, at denne domsform understreger truslen om følgerne af en senere lovovertrædelse. Anvendelsesområdet ville være ret ukompliceret tilfælde, hvor der var tale om forholdsvis ubetydelige lovovertrædelser, og faren for tilbagefald var ringe. Efter kommissionens forslag skulle der var adgang til at vælge mellem udsættelse af selve afgørelsen om foranstaltning og - hvad man anså som det praktiske alternativ - udsættelse af en fastsat foranstaltnings fuldbyrdelse.⁸⁾

Herimod indvendte justitsministeriet og statsministeriet, at værdien af denne reaktionsform ville være meget problematisk, når det toges i

betragtning, at forslagens foranstaltninger i forvejen tillod en betydelig differentiering af reaktionen mod kriminelle handlinger, at der i forslaget var lagt vægt på at hjemle adgang til senere at træffe bestemmelse om hensigtsmæssige ændringer af den første afgørelse, f. eks. når denne gik ud på beskikkelse af tilsyn, og at i hvert fald en ny lovovertrædelse ville gøre en betinget dom ret betydningsløs. Under hensyn hertil skønnede man, at betingede domme kunne virke som en unødigt komplikation i foranstaltningssystemet, som i forvejen tilstræbte at udfylde netop den funktion, som den danske straffelov tillagde de betingede domme.

Disse betragtninger blev tiltrådt af folkettingen. Folketingsudvalget anførte i sin betænkning,⁹⁾ at forskellen over for den danske straffelovs system var, at domstolen ikke kunne undlade at idømme en eller anden varig foranstaltning, navnlig tilsyn, hvis den ønskede at tage dommen op til revision senere, dersom domfældte overtrådte de af retten nærmere fastsatte vilkår. At den således ikke kunne kombinere et forbehold om senere ændring af dommen med idømmelse af advarsel som eneste foranstaltning, kunne imidlertid accepteres, da det også i denne del af riget er almindeligt at træffe bestemmelse om tilsyn med den, der anses med en betinget dom.

Det stod ved udarbejdelsen af lovforslaget klart, at de forandringer i det grønlandske samfunds struktur, der måtte forudses i den kommende tid, kunne bevirke, at forudsætningerne for kriminalloven, navnlig forudsætningen om det lille gruppesamfund, hvor retsmyndighederne havde et nøje personligt kendskab til lovovertræderne, kunne bryde. Under hensyn hertil og til, at gennemførelsen af den grønlandske retsplejelov (lov nr. 271 af 14. juni 1951) i større omfang end tidligere indebar, at personer, der var uden lokalkendskab, deltog i retsplejen, blev der ved kriminallovens § 114 åbnet mulighed for at oprette *foranstaltningsnævne*, der — eventuelt fælles for to eller flere retskredse - skulle bestå af mellem 3 og 5 personer, hvoraf kommunalbestyrelsen(rne) udpegede ét medlem, medens af de øvrige så vidt muligt ét skulle være læge og et andet beskæftiget med arbejde inden for forsorgs-, kirke- eller undervisningsvæsen. Nævnets opgave var at tilvejebringe oplysninger om personlige forhold og afgive udtalelser i sager, hvor der

8) Også det i 1953 i Godthåb afholdte møde, hvori deltog landsdommer, politimester, kredsdommere og overbetjente fra hele Grønland, gav udtryk for, at der burde åbnes mulighed for betingede domme, jfr. Kriminalloven og det vestgrønlandske samfund I, s. 18.

9) FT 1953-54, tillæg B, sp. 221.

skønnes at kunne blive spørgsmål om andre foranstaltninger end advarsel, bøde eller konfiskation; at udøve tilsyn eventuelt gennem en af nævnet beskikket, dertil egnet og villig person, samt endelig at afgive indstilling om forandring eller ophævelse af en idømt foranstaltning, som nævnet ikke længere fandt hensigtsmæssig.

I betragtning af, at det kunne blive nødvendigt at supplere eller ændre lovens regler, og under hensyn til de principielle forskelle mellem kriminalloven og straffeloven, blev det bestemt, at loven skulle optages til revision i folketingsåret 1959-60 (senere ændret til folketingsåret 1962-63), og at revisionsforslaget skulle være ledsaget af en på regelmæssige undersøgelser grundet beretning om, hvorledes loven havde virket i den forløbne periode.

C. Ændringerne i 1963

I overensstemmelse med kriminallovens revisionsbestemmelse anmodede ministeriet for Grønland *Udvalget for Samfundsforskning i Grønland* om at foretage en undersøgelse af, hvorledes loven havde virket i den forløbne periode. Undersøgelsen blev forestået af dr. jur. Verner Goldschmidt. Udvalget afgav i juni måned 1962 en udførlig rapport i 2 bind, »Kriminalloven og de Vestgrønlandske Samfund«, der foruden en almindelig undersøgelse indeholder en gennemgang af de enkelte bestemmelser i kriminalloven.

Det påpeges i rapporten, at Grønlands åbning i 1951 i forbindelse med de betydelige reformer inden for alle samfundslivets områder og de forbedrede trafikmuligheder har bevirket en øget kontakt mellem de grønlandske småsamfund indbyrdes og mellem Grønland og den øvrige del af riget. Udviklingen henimod et mere industrialiseret samfund har i et vist omfang ændret de forudsætninger, kriminalloven byggede på, bl. a. at lovens foranstaltningssystem skulle virke i små forholdsvis isolerede samfund, hvor retsmyndighederne var i nær kontakt med den lokale befolkning.

Udvalget redegør endvidere for, hvorledes kriminallovens foranstaltningssystem er anvendt i praksis sammenlignet med retspraksis for tiden indtil kriminallovens tilblivelse. Det fremgår heraf, at foranstaltningen bøde fortsat var afgjort dominerende, og at foranstaltningsmønstrer i det hele havde udvist en bemærkelsesværdig stabilitet. Af udvalgets drøftelser

med repræsentanter for retsmyndighederne og befolkningen i Grønland fremgik, at der i det store og hele var tilfredshed med de enkelte foranstaltninger, som havde virket udmærket i de tilfælde, hvor de var idømt. Når man ikke desto mindre i mange tilfælde, og i langt videre udstrækning end forudsat ved lovens vedtagelse, havde idømt bøde, selv om en mere indgribende foranstaltning var indiceret, skyldtes dette, at det havde vist sig overordentlig vanskeligt at finde egnede anbringelsessteder hos privatpersoner til lovovertrædere. Disse vanskeligheder gjorde sig navnlig gældende for lovovertrædere, der idømtes tvangsarbejde eller tvangsuddannelse, idet det i disse tilfælde også havde været besværligt at finde frem til arbejds- og lærepladser. Endvidere vanskeliggjordes foranstaltningsfuldbyrdelsen væsentligt, fordi det ikke var nemt at finde frem til personer, der var egnede og villige til at påtage sig tilsyn med domfældte.

Der blev ikke fra politiets og domstoles side ytret noget ønske om at indføre den danske straffelov og dens reaktionssystem i Grønland, selv om enkelte polititjenestemænd gav udtryk for et vist behov for kortere fængselsstraffe som reaktion over for groft hensynsløse personer, der ikke lider af nogen psykisk abnormitet. Forudsætningen for en bevaring af kriminallovens foranstaltningssystem måtte dog være, at fuldbyrdelsen blev effektiviseret og blev iværksat i så snæver tidsmæssig sammenhæng med lovovertrædelsen som muligt.

De drøftelser, der havde fundet sted i Grønlands landsråd af spørgsmål vedrørende kriminalloven, havde vedrørt veje til effektivisering af foranstaltningsfuldbyrdelsen, navnlig over for unge lovovertrædere, jfr. nedenfor s. 51, og havde således til baggrund den opfattelse, at foranstaltningssystemet i det store og hele burde bevares.

Heller ikke i befolkningen fandt udvalget noget stærkt ønske om indførelse af sanktioner, navnlig fængselsstraf, i overensstemmelse med den danske straffelov. I de sydligere, mere byprægede områder med større kontakt mellem grønlandere og danskere syntes der at være en vis utilfredshed med foranstaltningerne, således som de anvendtes i praksis. Navnlig ønskede man en strengere kurs iværksat over for mere farlige lovovertrædere og i særdeleshed over for sædelighedsforbrydere.

Der konstateredes således ikke noget ønske om indførelse af den danske straffelov i Grøn-

land som udtryk for et synspunkt, der herskede i større grønlandske befolkningskredse, eller som dækkede den almindelige opfattelse hos de grønlandske retsmyndigheder. Under hensyn hertil, og da anvendelsen af fængselsstraf efter den danske straffelovgivnings mønster ville medføre betydelige omkostninger til institutionsbyggen og næppe ville kunne administreres af ikke retskyndige retsmyndigheder i første instans, fandt samfundsforskningsudvalget ikke anledning til at stille forslag om at indføre den danske straffelov.

Derimod stillede udvalget enkelte ændringsforslag til kriminalloven, idet det bl. a. foresloges, at foranstaltningerne »tvangsarbejde« og »tvangsuddannelse« terminologisk ændredes til »arbejde« og »uddannelse«, ligesom arbejde fremtidig skulle kunne fuldbyrdes også hos private arbejdsgivere.

Endvidere foreslog man foranstaltningen *forvaring* ophævet under hensyn til, at det ikke havde været muligt at give denne institution det sikkerhedspræg, som er karakteristisk for forvaring i traditionel forstand, og idet en sådan institution i Grønland kun kunne skabes ved en uforholdsmæssig stor økonomisk indsats. Derimod fandt udvalget, at der var behov for oprettelse af en eller flere *anstalter*, hvor domfældte af den mere vanemæssige og skadelige type kunne anbringes under mere eller mindre frie forhold, således at man navnlig uden for arbejdstiden kunne isolere de anbragte og i det hele taget have dem under kontrol. Bortset fra, at hensynet til den almindelige lovlydighed blev medtaget blandt kriterierne for anbringelse i anstalt, fandt man de hidtidige regler om forvaring velegnede for behandlingen i anstalt.

Udvalget kunne i sin rapport konstatere, at der ikke var oprettet *foranstaltningsnævn* i nogen grønlandsk retskreds. Dette skyldtes dels, at man ikke havde kunnet finde tilstrækkeligt uddannede og kvalificerede personer til at varetage nævnenes opgaver, dels at man ikke i anklagemyndigheden og hos domstolene havde fundet noget behov for oprettelsen af sådanne nævn. Under hensyn hertil foreslog samfundsforskningsudvalget bestemmelsen om foranstaltningsnævn ophævet, således at der i stedet indsattes en bestemmelse om, at der (ved politiet) skulle tilvejebringes sådanne oplysninger om sigtedes personlige forhold, som måtte antages at være af betydning for afgørelsen af,

hvilken foranstaltning der skulle anvendes over for ham.

I Øvrigt foreslog samfundsforskningsudvalget en række *administrative* ændringer til effektivisering af foranstaltningsfuldbyrdelsen, navnlig vedrørende ledelsen af kriminalforsorgen i Grønland, institutioner, private anbringelsessteder og tilsynsførende og anbefalede i forbindelse hermed, at der udsendtes en repræsentant for Dansk Forsorgsselskab til Grønland til at undersøge disse spørgsmål. Herom henvises til fremstillingen nedenfor s. 33 ff, 51-52 og 27.

Efter at et i overensstemmelse med udvalgets rapport udarbejdet udkast til ændringer i kriminalloven havde været behandlet i justitsministeriet og straffelovrådet, blev udkastet forelagt Grønlands landsråd under dettes samling i 1962. Der blev under behandlingen i landsrådet¹¹⁾ fra alle sider i tilslutning til samfundsforskningsudvalgets rapport givet udtryk for, at principperne i kriminallovens foranstaltningssystem var rigtige og stemte med befolkningens retsopfattelse. Imidlertid havde det i praksis vist sig stadig vanskeligere at administrere kriminalloven, og man fandt navnlig anledning til at fremhæve behovet for *anstalter*, der burde etableres hurtigst muligt, idet det grønlandske retsvæsen ellers ville kunne komme ud for en tillidskrise fra befolkningens side.

Forslaget til lov om ændringer i kriminallov for Grønland kunne herefter fremsættes den 24. januar 1963¹²⁾. Der blev under behandlingen i folketinget¹³⁾ i det store og hele givet udtryk for tilslutning til de ovenfor refererede synspunkter, og forslaget blev uden ændringer ophøjet til lov nr. 105 af 27. marts 1963.

D. Kriminallovens ikrafttræden i Nord- og Østgrønland

Kriminalloven blev alene sat i kraft for Vestgrønland, idet forudsætningerne endnu ikke fandtes at eksistere for at udvide den til også at omfatte Nord- og Østgrønland, for hvilke områder lov om rettens pleje i Grønland

11) Trykt som bilag til lovforslaget med bemærkninger, FT 1962-63, tillæg A, sp. 707 ff. Jfr. tillige Landsrådets forhandlinger 1962, s. 45 ff. og 102 ff.

12) FT 1962-63, sp. 2276.

13) FT 1962-63, sp. 2512, 4240, 4479.

heller ikke var var gældende. Der blev dog åbnet mulighed for ved kongelig anordning at udvide loven til også at omfatte disse områder med eventuelt fornødne lempelser. Efter at lov om rettens pleje var sat i kraft med enkelte

ændringer ved anordning nr. 205 af 10. juni 1964, blev også kriminalloven udvidet hertil ved anordning nr. 22 af 27. januar 1966. Kriminalloven har herefter siden 1. marts 1966 været gældende for hele Grønland.

KAPITEL II

Kriminalitetsudviklingen i Grønland

A. Lovovertrædelserne

Den af udvalget for samfundsforskning i Grønland i 1962 afgivne beretning: »Kriminalloven og de Vestgrønlandske Samfund« indeholder i bind I, s. 52 ff., oplysninger om kriminalitetsudviklingen fra ældre tid indtil 1960. Der konstateres en stadig og tiltagende stigning i kriminaliteten. Denne stigning er fortsat. Nedenstående tabel 1 over det samlede antal anmeldte sager illustrerer udviklingen i ti-året 1957-1966. I 1957 var antallet af overtrædelser af kriminalloven i Vestgrønland, som var kommet til politiets kundskab, med bereg-

net fradrag af sager, der senere viste sig at angå forhold, der ikke var straffbare, 1034. I 1966 var det tilsvarende antal 2821, altså næsten en tredobling på 10 år. Udviklingen er ikke jævnt forløbende; der er en særlig udtalt stigning de to sidste år.

Denne stigning behøver ikke at være udtryk for en tilsvarende vækst i kriminaliteten. Som påpeget i »Kriminalloven og de Vestgrønlandske Samfund« er der grund til at formode, at en del af den i den tidligere periode fundne stigning kan skyldes en mere omhyggelig regi-

TABEL 1
Samlet antal anmeldte sager vedr. kriminalloven — ikke begået eller ikke kriminel*)

	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966
<i>Vestgrønland:</i>										
1. Nanortalik	—	—	—	—	—	—	—	124	203	196
2. Julianehåb	232	358	379	295	351	496	506	301	455	548
3. Frederikshåb	128	114	147	152	145	154	138	42	59	106
4. Godthåb	250	240	258	372	363	366	384	628	655	673
5. Sukkertoppen	257	211	107	174	175	187	134	133	140	145
6. Holsteinsborg	—	—	156	147	206	245	234	197	242	185
7. Egedesminde	267	216	294	236	198	267	412	234	252	385
8. Christianshåb	—	—	—	—	—	—	—	—	—	216
9. Qutdligssat	—	—	—	—	—	—	—	—	57	139
10. Jakobshavn	—	—	—	—	—	—	—	127	141	107
11. Umanak	81	40	65	33	43	39	55	39	71	75
12. Upernavik	—	—	—	—	—	—	—	82	75	46
<i>Nordgrønland:</i>										
13. Thule Air Base	—	—	—	—	—	—	—	—	31	51
<i>Østgrønland:</i>										
14. Angmagsalik	—	—	—	—	—	—	—	11	65	73
<i>Grønland i alt:</i>										
Heraf Vestgrønland	1215	1179	1406	1409	1481	1754	1863	1918	2446	2945
	1215	1179	1406	1409	1481	1754	1863	1907	2350	2821

*) For 1957 er dog angivet bruttotal.

TABEL 2
11-34 årige i perioden 1956-1965
VESTGRØNLAND

	Personer født i Grønland										Hele befolkningen									
	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
<i>Mænd:</i>																				
11-14 år	1080	1120	1160	1200	1190	1330	1270	1330	1440	1480	1090	1130	1190	1230	1230	1280	1320	1370	1680	1550
15-19 år	1090	1170	1210	1310	1310	1360	1340	1370	1340	1430	1230	1250	1250	1320	1330	1420	1410	1440	1380	1430
20-24 år	1060	1070	1060	1040	1070	1090	1130	1130	1170	1130	1330	1360	1330	1280	1250	1320	1430	1480	1560	1520
25-29 år	950	960	990	990	1030	1050	1050	1040	1000	1030	1220	1240	1270	1280	1310	1360	1430	1470	1510	1610
30-34 år	620	670	740	820	900	900	950	960	970	970	820	980	960	1060	1160	1220	1240	1300	1340	1400
11-34 år i alt.	4800	4990	5160	5360	5500	5730	5740	5830	5920	6040	5690	5960	6000	6170	6280	6600	6830	7060	7470	7510
<i>Kvinder:</i>																				
11-14 år	1170	1150	1200	1110	1090	1180	1200	1310	1470	1500	1190	1180	1220	1140	1130	1220	1230	1330	1490	1500
15-19 år	1120	1230	1290	1390	1420	1420	1360	1290	1200	1290	1220	1300	1340	1420	1440	1470	1430	1380	1270	1360
20-24 år	1020	1040	1020	1030	1080	1100	1160	1190	1230	1180	1220	1240	1200	1180	1200	1250	1350	1390	1470	1410
25-29 år	990	1000	1020	1010	990	1110	1020	980	970	1000	1150	1170	1200	1200	1190	1210	1250	1240	1250	1340
30-34 år	670	720	780	870	960	960	960	980	960	930	760	820	890	1000	1090	1130	1140	1180	1160	1150
11-34 år i alt.	4970	5140	5310	5410	5540	5770	5700	5750	5830	5900	5540	5710	5850	5940	6050	6280	6400	6520	6640	6760
<i>Tilsammen:</i>																				
11-14 år	2250	2270	2360	2310	2280	2510	2470	2640	2910	2980	2280	2310	2410	2370	2360	2500	2550	2700	3170	3050
15-19 år	2210	2400	2500	2700	2730	2780	2700	2660	2540	2720	2450	2550	2590	2740	2770	2890	2840	2820	2650	2790
20-24 år	2080	2110	2080	2070	2150	2190	2290	2320	2400	2310	2550	2600	2530	2460	2450	2570	2780	2870	3030	2930
25-29 år	1940	1960	2010	2000	2020	2160	2070	2020	1970	2030	2370	2410	2470	2480	2500	2570	2680	2710	2760	2950
30-34 år	1290	1390	1520	1690	1860	1860	1910	1940	1930	1900	1580	1800	1850	2060	2250	2350	2380	2480	2500	2550
11-34 år i alt.	9770	10130	10470	10770	11040	11500	11440	11580	11750	11940	11230	11670	11850	12110	12330	12880	13230	13580	14110	14270

strering, og navnlig, at den fortsatte udbygning af politiet i Grønland har medført, at flere lovovertrædelser kommer til myndighedernes kundskab. Dette kan muligvis også have gjort sig gældende i den sidste 10-årsperiode, hvortil kommer, at talmaterialet fra 1957 i øvrigt ifølge Beretninger vedrørende Grønland, hvorfra det er hentet, er behæftet med usikkerhed.

Den væsentligste del af stigningen i kriminaliteten må dog antages at være udtryk for, at antallet af lovovertrædelser er vokset.

En vækst i antallet af lovovertrædelser må ventes som følge af befolkningstilvæksten. Da den i de senere år skete vækst i befolkningen skyldes en øget fødselshyppighed, er tilvæksten i perioden fortrinsvis sket i de yngste aldersklasser, der - ligesom de ældre - ikke er kriminelt aktive, og den samlede befolkningstilvækst giver derfor kun begrænset vejledning. Et bedre udtryk for sammenhængen mellem

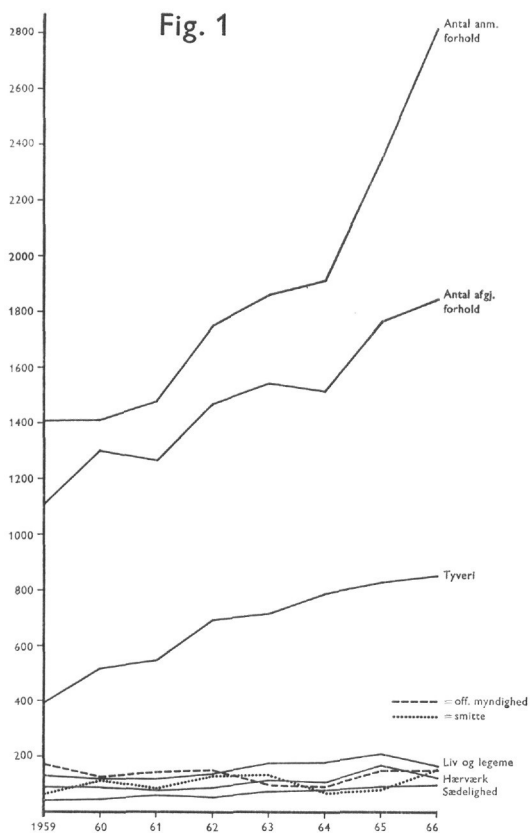
befolkningstilvækst og kriminalitet er derfor en sammenligning med den mandlige befolkning i aldersklasserne fra 11 til 34, der efter almindelige erfaringer er de i kriminel henseende mest aktive. Til belysning heraf henvises til tabel 2, der dog kun omfatter perioden indtil 1965. Ifølge denne tabel er antallet af mænd i disse aldersklasser ved udgangen af 1965 32% højere end ved udgangen af 1956. Der måtte altså med uændret kriminalitetshyppighed ventes en stigning på omkring 32 % som følge af befolkningstilvæksten. Kriminaliteten målt i antallet af anmeldte forhold, jfr. tabel 1. er imidlertid som nævnt forøget med lidt over 170%; kun 1/5 af kriminalitetsstigningen kan således tilskrives befolkningstilvæksten. Opgjort i antallet af anmeldte forhold pr. 1000 mænd i disse aldersklasser er der en stigning fra omkring 200 i 1958 til noget over 300 i 1965.

Den samlede vestgrønlandske befolkning

TABEL 3
*Antal begåede forhold vedrørende kriminalloven afgjort i årene 1958 til 1966
fordelt efter lovovertrædelsernes art*

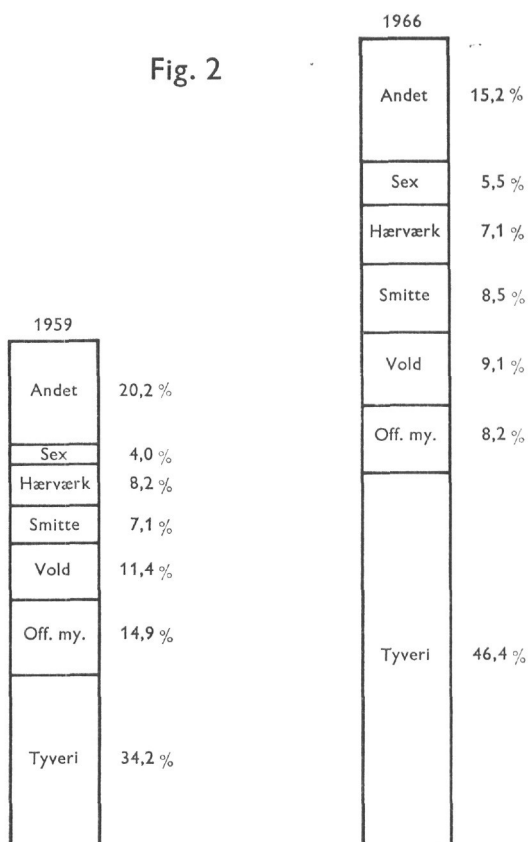
Kapitel:	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966
7, 8, 9. Forbrydelser mod offentlig myndighed, orden og fred samt i offentlig tjeneste eller hverv.....	80	172	126	147	156	98	94	150	152
10, 11, 12. Falsk forklaring og falsk anklage, forbrydelse vedrørende penge og vedrørende bevismidler	9	10	3	14	5	5	6	2	3
13, 14. Almenfarlige forbrydelser og skadelige erhvervs-virksomheder	27	11	20	11	24	7	6	11	36
§§ 42-43. Udbredelse af kønssygdomme og fremkaldelse af fare for kønssygdom	64	82	127	83	138	137	78	86	157
15, 16. Forbrydelse i familieforhold og mod kønssædeligheden.....	39	46	50	66	53	87	86	95	101
§ 50. Krænkelser af familie	16	10	5	4	7	9	6	15	13
17. Forbrydelse mod liv og legeme.....	114	131	120	124	139	169	175	211	168
18. Forbrydelse mod dyr	9	14	7	11	6	9	2	8	11
19, 20. Forbrydelse mod den personlige frihed.....	110	89	69	97	92	80	77	92	85
21. Formueforbrydelser § 72 a, tyveri	409	395	519	548	692	718	784	831	855
§§ 73, 78, 80 b. Ulovlig omgang med hittegods, hæleri, brugstyveri	34	51	29	25	23	55	50	54	87
§§ 74-77, 81 c. Bedrageri m. m.....	36	48	131	56	43	52	40	38	45
§ 79 d. Tingsbeskadigelse	68	95	97	80	93	117	111	170	131
I alt	1015	1154	1303	1266	1471	1543	1515	1763	1844

over kriminel lavalder (15 år) var i 1966 21.092. Antallet af anmeldte forhold var ifølge tabel 1 i samme år 2821. Kriminalitetshyppigheden målt på den »strafmyndige« befolkning var således i dette år 134 forhold pr. 1000. I Danmark udenfor Grønland var de tilsvarende tal for samme år henholdsvis 3.644.000 og 152.548. Kriminalitetshyppigheden for Danmark udenfor Grønland sat i forhold til den »strafmyndige« befolkning var således omkring 42 pr. 1000. Kriminalitetshyppigheden opgjort på denne måde er således mere end tre gange så stor i Grønland som i det øvrige Danmark. Selv om en direkte sammenligning mellem tallene ikke giver et fuldt dækkende udtryk for forholdet mellem kriminalitetshyppigheden i de to landsdele, kan der dog næppe være tvivl om, at kriminalitetshyppigheden er væsentligt større i Grønland end i denne del af landet.

Væksten i kriminaliteten skyldes, som det ses af tabel 3, først og fremmest en forøgelse af antallet af tyverier, der i perioden 1959 til 1966 er steget fra omkring 1/3 af samtlige lovovertrædelser til omkring halvdelen. Men andelen af tyverier i den samlede kriminalitet ligger dog stadig noget under det tilsvarende tal fra denne del af landet, hvor det ifølge anmeldelsesstatistikken for 1966 var omkring 3/4.1)

I tabellen ses også tallene for de andre grupper af lovovertrædelser. Udviklingen i kriminalitetens sammensætning er for så vidt angår de større grupper: tyveri, forbrydelser mod offentlig myndighed, forbrydelser mod liv og legeme, forbrydelser i familieforhold og mod kønsædeligheden, tingsbeskadigelse (hærværk) samt udbredelse af kønssygdom indtegnet på figur 1 og vist i søjlediagrammet figur 2.

1) I denne beregning er kriminalstatistikens position tyveri eller brugstyveri af cykler og knallerter medregnet som tyveri, medens tyveri eller brugstyveri af andre motorkøretøjer ikke er medregnet.

Det fremgår heraf, at den procentvise andel af forbrydelser mod offentlig myndighed efter et fald i 1963 og 1964 i de to sidste år har vist nogen stigning. Til denne gruppe hører overtrædelse af afholdspålæg. Bevægelserne kan tænkes at stå i forbindelse med intensiteten i forfølgningen af denne lovovertrædelse.

Voldsforbrydernes procentvise andel er omtrent uforandret. Dette behøver ikke at være ensbetydende med, at antallet af voldsforbrydelser har holdt sig forholds-mæssigt uforandret. »Kriminalloven og de Vestgrønlandske Samfund« antager, at kriminallovens § 60 ofte er anvendt over for handlinger, der i denne del af landet henføres under politivedtægternes bestemmelser om voldsom adfærd. I det omfang, der i Grønland - efterhånden som der er gjort brug af politivedtægter, der indeholder tilsvarende bestemmelser - er sket en udskillelse af sådanne handlingstyper fra kriminallovens § 60, må der således antages at foreligge en - dog formentlig beskeden - stigning i voldskriminaliteten.

Gruppen: forbrydelser i familieforhold (f. eks. blomskam) og forbrydelser mod kønssædeligheden (f. eks. samleje med mindreårige og voldtægt) viser en moderat procentvis stigning. Det højeste absolutte antal ligger dog kun lige over 100 om året. Man kan i øvrigt næppe se bort fra, at der stadig er enkelte tilbagestående steder, hvor forståelsen af det ulovlige i kønsligt forhold til mindreårige endnu ikke er trængt igennem.²⁾

For hærværk er der ikke nogen forholds-mæssig stigning i de senere år. Men et ikke ringe antal af disse forbrydelser må formodes at blive begået af personer under kriminel lavalder, der ikke omfattes af opgørelsen.

Antallet af registrerede overtrædelser af kriminallovens § 42 (udbredelse af kønssygdom) og § 43 (fremkaldelse af sygdomsfare) viser ret 2) Jfr. Kriminalloven og de Vestgrønlandske samfund I s. 39.

store udsving, der ikke behøver at være udtryk for en tilsvarende ujævnhed i forekomsten af overtrædelser af § 42. Tilfælde, der tidligere har været henført under denne bestemmelse, kan i nogle år være registreret som overtrædelse af sundhedslovgivningen.

Den store gruppe: andre overtrædelser, der f. eks. omfatter husfredskrænkelser, som er en ikke helt sjældent forekommende lovovertrædelse, og andre berigelsesforbrydelser end tyveri, repræsenterede ved undersøgelsesperiodens slutning en både absolut og forholds-mæssig mindre andel af kriminaliteten end ved begyndelsen af undersøgelsesperioden.

Alle overtrædelser af den grønlandske kriminallov er undergivet offentlig påtale, medens visse overtrædelser af straffeloven, f. eks. husfredskrænkelser, i denne del af riget normalt er undergivet privat påtale. En ikke ringe del af de husfredskrænkelser, der indgår i de grønlandske kriminalitetstal, ville blandt andet som følge heraf ikke være blevet registreret som straffelovsovertrædelser.

Et fyldestgørende billede af kriminaliteten forudsætter imidlertid også en forestilling om *grovheden* af de lovovertrædelser, som tallene viser. Denne dimension lader sig kun vanskeligt konstatere og endnu vanskeligere beskrive.

Samfundsforskningsudvalget foretog en analyse af 188 tyveriforhold. 49 af disse forhold angik tyverier af penge, hvor der forelå oplysning om størrelsen af det stjålne beløb. Kun 13 af disse 49 forhold angik tyveri af pengebeløb på 100 kr. og derover.

På foranledning af udvalget er der ved politimesterembedet i Grønland i perioden fra 1. august til 1. oktober 1967 foretaget en registrering af værdien af det stjålne i de anmeldte eller på anden måde oplyste tyveriforhold. Resultatet af denne registrering, der også angiver, om forholdet er begået ved indbrud eller på anden måde, og som tillige omfatter underslæb, er vist i tabel 4.

TABEL 4

Oversigt over udbyttet i de til politimesteren i Grønland i perioden 1. aug. 1. okt. 1967 indkomne sager vedrørende tyveri og underslæb

	Forsøg	Uoplyst	-50	50-100	100-200	200-300	300-500	500 1000-	1000-2000	2000-5000-	over 5000	I alt
Tyveri.....	2	1	43	37	16	5	6	2	2	2	0	116
heraf indbrud	2	0	4	4	2	3	2	0	0	1	0	18
Underslæb.....	0	0	3	0	1	0	1	0	0	2	2	9

Disse oplysninger bekræfter det indtryk, som udvalgets formand under tidligere rejser i Grønland har fået ved gennemgang af politiets journaler i enkelte politidistrikter. Undertiden gøres anmeldelse om tyveri af meget beskedne værdier. I journalen i Frederikshåb var der således i året 1965 registreret tyveri af 5 kg æbler plus Vi kg. flødekarameller og tyveri af en bajer. I Nanortalik fordelte værdien af det stjalne i de tilfælde, hvor denne var oplyst eller kunne skønnes, sig i 1964 således: under 10 kr. - 5 forhold, under 50 kr. - 10 forhold, under 200 kr. - 14 forhold, over 200 kr. — 11 forhold. I 1965 var fordelingen: under 10 kr. - 3 forhold, under 50 kr. - 8 forhold, under 200 kr. - 11 forhold, over 200 kr. - 5 forhold. I Julianehåb var de tilsvarende tal for 1965 følgende: tyveri under 10 kr. - 11 forhold, under 50 kr. - 73 forhold, under 200 kr. - 66 forhold, over 200 kr. - 26 forhold. Journalen for 1966 viste ved en gennemgang

et lignende billede, dog var antallet af forhold angående tyveri af værdier på 200 kr. og derover måske noget højere. Ifølge disse opgørelser udgjorde tyverier til værdier på 200 kr. og derover mellem 1/3 og 1/5 af samtlige registrerede tyveriforhold, hvor oplysninger tillod en ansættelse af værdien af det stjalne, ifølge opgørelsen i tabel 4 er andelen af tyverier over 200 kr. knapt 15 %.

For andre lovovertrædelser end berigelsesforbrydelser er det vanskeligt på samme måde at udskille en enkelt indikator for grovheden. En sammenfatning af de modtagne oplysninger er vist i tabel 5, der tillige angiver kriminalitetens sammensætning i den undersøgte periode. Denne opgørelse viser blandt andet, at langt den overvejende del af lovovertrædelser: kønsligt forhold overfor mindreårige var begået mod piger, der var fyldt 14 år; 6 af mændene var ganske unge.

TABEL 5

Oversigt over grovheden af de til politimesteren i Grønland i perioden 1. aug. — 1. okt. 1967 indkomne sager vedr. overtrædelse af kriminalloven

Forbrydelse	Mænd	Forhold	Kvinder	Forhold	Grovhed
Krænkelser af off. myndighed . .	1	1	—	—	
Krænkelser af retshåndhævelsen	3	3	—	—	
Afholdspålæg	6	7	1	2	
Dokumentfalsk	1	1	—	—	10.000 kr.
Brandstiftelse	1	1	—	—	Udsat sit hus for brandfare
Udbr. kønssygdom	9	9	8	8	
Vanrøgt barn	—	—	1	1	6 mdr. gammelt barn efterladt under natlig drikketur
Voldtægt	5	6	—	—	
Kønsligt forhold til barn	17	27	—	—	20 forhold vedr. 14-årige piger, 6 af mændene under 20 år
Blufærdighedskrænkelser	2	3	—	—	
Vold	28	28	—	—	*)
Uforsvarlig omg. med farlige ting	3	3	—	—	Skud med rifler
Dyrplageri	2	2	—	—	
Husfredskrænkelser	7	7	—	—	
Trusler	6	6	—	—	Alle med kniv eller riffel
Tyveri	62	96	15	20	Se tabel 4
Hittegods	2	2	—	—	Begge under 100 kr.
Bedrageri	1	1	—	—	200 kr.
Underslæb	7	9	—	—	Se tabel 4
Hæleri	1	1	—	—	Under 50 kr.
Tingsbeskadigelse	9	10	—	—	Mest rudeknusning. 2 tilfælde af »rasering«.
Brugstyveri	17	18	—	—	
I alt	190	241	25	31	I alt 272 forhold

*) Af de 28 sager var der i 15 tale om knyttnæveslag i ansigtet m. v. (heraf 3 arbejdsudygtighed), i 10 sager tale om spark bl. a. ansigtet (3 arbejdsudygtighed) og i 3 tale om anvendelse af knive eller andet våben (1 arbejdsudygtig).

I Nanortalik var der i 1964 registreret 5 forbrydelser mod kønssædeligheden, som alle angik kønsligt forhold til mindreårige. For 1965 var antallet af forbrydelser mod kønssædeligheden og i familieforhold 18, der fordelte sig således: blodskam - 1 forhold, blufærdighedskrænkelser - 2 forhold, voldtægt - 4 forhold, kønsligt forhold til mindreårige - 11 forhold. Af disse sidste forhold var sagerne vedrørende 2 sigtede oversendt til børneværnet, 1 var afgjort med politiets advarsel og tør følges for modes at have været af ret ringe grovhed. For 1966 var der indtil 17. august registreret 4 sager vedrørende denne forbrydelse, to af disse sager angik unge mænd på 16 år. I Julianehåb var der i 1965 registreret 22 forbrydelser mod kønssædeligheden og i familieforhold. Heraf angik 14 forhold til mindreårige. Mindst 6 af de piger, som forbrydelsen var begået imod, var 14 år eller derover på gerningstiden, og i en del af tilfældene var mændene under 20 år. Denne forbrydelsestype synes at være mere fremherskende i Julianehåb og Nanortalik politidistrikter end i den øvrige del af Vestgrønland. Til sammenligning med forholdene efter den danske straffelov skal det oplyses, at det i Danmark er sædvanligt at slutte sagen uden tiltale, når pigen er fyldt 14, og gerningsmanden er under 20 år, forudsat at forholdet er fuldt frivilligt.

Dette indtryk, hvorefter den overvejende del af kriminaliteten angår lovovertrædelser af ringe grovhed, stemmer med Therbils beskrivelse i hans rapport om den grønlandske kriminallovs foranstaltningssystem, hvor han karakteriserer kriminaliteten som hovedsageligt bestående i småforbrydelser begået i beruset tilstand.

Der er dog grund til at nævne, at der i de senere år er forekommet et i forhold til befolkningens størrelse betydeligt antal drabsforbrydelser, i tiden 1/1 1960 - 1/7 1968, 8 fuldbyrdede drab og 3 drabsforsøg.

Udvalget har fra politimesteren i Grønland indhentet oplysninger om *aldersfordelingen* af de personer, der i året 1965 har gjort sig skyldig i overtrædelse af kriminalloven. Politimesteren har på grundlag af en gennemgang af kriminalregistret i Godthåb meddelt sådanne oplysninger om 1399 lovovertrædere, et tal, der ikke omfatter tilfælde, der af politiet er afgivet til børneværnet. Det fremgår af tabel 9 øverst s. 25, at der ifølge kriminalstatistikken er tale om 302 sådanne sager i 1965. Heraf

er i nedenstående tabel 6 og 7 30 skønsmæssigt henregnet til aldersgruppen 15-17 år; det bliver herved muligt at drage en sammenligning med forholdene i den øvrige del af riget.

TABEL 6

Antal afgørelser for overtrædelser af borgerlig straffelov og kriminalloven i 1965, fordelt efter alder

Alder	Borgerlig straffelov		Kriminalloven	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.
15-17 år	2549	19,4	75	5,3
18-20 år	3283	24,9	263	18,4
21-24 år	2354	17,9	365	25,5
25-29 år	1519	11,5	324	22,7
30-39 år	1736	13,2	283	19,8
40- år	1720	13,1	119	8,3
I alt	13161	100,0	1429	100,0

TABEL 7

Antal afgørelser pr. 100 personer i hver aldersgruppe for overtrædelse af borgerlig straffelov og kriminalloven.)*

Alder	Borgerlig straffelov (1966)	Kriminalloven (1965)
15 år	0,762	4,078
16 -	1,220	
17 -	1,438	
18 -	1,441	11,584
19 -	1,238	15,920
20 -	1,040	17,068
21 -	0,929	17,258
22 -	0,853	17,801
23 -	0,763	11,143
24 -	0,669	11,301
25-29 år . .	0,517	10,003
30-39 - . .	0,313	5,445

*) Hele befolkningen.

Politimesteren har oplyst, at statistikken for Grønlands vedkommende er behæftet med nogen usikkerhed, hvilket bl. a. fremgår af, at tallene ikke ganske stemmer overens med de i kriminalstatistikken, jfr. tabel 9, meddelte oplysninger. Dette har sammenhæng med, at kriminalregistret ikke i hele perioden har været ført efter ganske samme retningslinier, og at man ikke kan bortse fra fejl og forglemmelser.

Selv om oplysningerne derfor må tages med forbehold, tyder tabel 6 på, at påtalemyndighedens og kriminalforsorgens opgaver i Grønland i højere grad end i det øvrige Danmark koncentrerer sig om aldersgruppen over 21 år. Medens således 44.3 % af straffelovsovertrædere er under 21 år, er kun 23,7 % af de grønlandske lovovertrædere under denne alder; først når de 21- og 22-årige samt en del af de 23-årige medregnes, når man op på samme størrelsesorden som i det øvrige Danmark.

Det er ikke muligt på grundlag det foreliggende materiale at drage en sammenligning med hensyn til kriminalitetshyppigheden i de enkelte aldersgrupper i de to landsdele, og de i tabel 7 givne oplysninger tilsigter alene at belyse spørgsmålet om, hvilken aldersgruppe der er kriminelt mest aktiv i vedkommende landsdel.

Medens antallet af retsafgørelser pr. 100 indbyggere i det øvrige Danmark er størst i gruppen 17-19 år og derefter er jævnt faldende for de følgende årgange, peger oplysningerne i tabel 7 i retning af, at den tilsvarende udvikling i Grønland foregår noget senere. Denne formodning understøttes af det skøn, som politimesteren og forsorgslederen har anlagt med baggrund i deres praktiske erfaringer, hvorefter de yngre grønlandske kriminelle modnes noget senere end de danske lovovertrædere.

B. Lovovertræderne

For at danne sig en forestilling om behovet for anstaltanbringelse har udvalget anmodet lederne af de grønlandske politidistrikter — bortset fra Upernavik, Umanaq og Qutdligssat — om en fortegnelse over kriminelle, overfor hvem mindre indgribende foranstaltninger må anses for nytteløse, navnlig kriminelle, som negligerer de i kredsretsdømmene fastsatte vilkår, eller som gør sig skyldig i stadigt gentagne lovovertrædelser. Politiaffisterne har herefter indsendt fortegnelser over lovovertrædere, som bestandigt gør sig skyldig i lovovertrædelser, og overfor hvem det efter det stedlige politis skøn må anses for udsigtsløst at iværksætte foranstaltninger af typen tilsyn, ophold, arbejde og uddannelse.

På grundlag af disse forespørgsler er der fra de adspurgte politidistrikter i Vestgrønland indsendt fortegnelser, der rummer i alt 63 personer. De fordeler sig på de enkelte distrikter således:

Nanortalik	3
Julianehåb	16
Frederikshåb	7
Godthåb	11
Sukkertoppen	4
Holsteinsborg	9
Egedesminde	4
Christianshåb	5
Jakobshavn	4

63

heraf 5 kvinder

Enkelte steder er medtaget kriminelle, der synes at falde udenfor kriteriet, f. eks. ganske unge, men det drejer sig antageligt kun om ganske få.

Aldersmæssigt fordeler de på fortegnelsen opførte mænd sig pr. 31/12-1966 således:

15-17	4 (H CCC)
18-21	11 (N JJJ G S HHH E C)
22-24	11 (N JJ F GGGG SS Ja)
25-29	19 (N JJJJJ FFF GGGG S H E C Ja)
30-34	6 (J JF GG H Ja)
35-39	5 (JJ F H Ja)
0. 40	2 (J E)
0. 50	0

laik 58

(N = Nanortalik; J = Julianehåb; F = Frederikshavn; G = Godthåb; S = Sukkertoppen; H = Holsteinsborg; E = Egedesminde; C = Christianshåb; Ja = Jakobshavn).

For 39 af de 58 mænd har der foreligget udskrift af kriminalregisteret. En gennemgang af disse oplysninger viser, at 14 af de 39 har 10 eller flere afgørelser efter kriminalloven³⁾ indenfor en periode på 10 år eller mindre. Fra-regnes overtrædelser af afholdspålæg bliver der dog kun 5 tilbage med 10 afgørelser eller derover; medregnes andre overtrædelser, politivedtægten og sundhedslovgivningen, er tallet adskilligt større. 31 af de 39 har 5 eller flere afgørelser efter kriminalloven indenfor de sidste 10 år.

Nogen nærmere forestilling om kriminaliteten og dens grovhed er det ikke muligt at danne sig, men de i kriminalregisteret citerede bestemmelser i kriminalloven gør det dog mu-

3) Afgørelser, der består i domsændring uden ny kriminalitet, er ikke medtaget.

ligt at danne sig et billede af kriminalitetstyperne. Næsten alle de 39 er dømt for tyveri én eller flere gange, men der findes kun få, hvor en enkelt kriminalitetsform, f. eks. tyveri eller berigelsesforbrydelser som helhed er dominerende. Langt de fleste har en kriminel løbebane, som har bragt dem i berøring med et bredt udvalg af kriminallovens forbrydelsesarter. 13 er således foruden for tyveri - 12 heraf tillige andre kriminallovsovertrædelser - dømt for sædelighedsforbrydelser. Hos adskillige indgår udbredelse af kønssygdom i registeret over deres lovovertrædelser. 17 har foruden i tyveri gjort sig skyldig i vold én eller flere gange. De fleste af disse er tillige registreret for husfredskrænkelser eller trusler. Voldsom adfærd ved vold, husfredskrænkelser eller trusler er registreret én eller flere gange for i alt 22 af de 39 lovovertrædere, for hvilke der foreligger registraturoplysninger. Det synes at være karakteristisk for den overvejende del af de på fortegnelserne opførte, at det ikke er farlige eller erhvervsmæssige kriminelle, men lovovertrædere, der under misbrug af alkohol gang på gang gør sig skyldig i lejlighedsvis tyverier og andre berigelsesforbrydelser og kriminalitet forbundet med voldsom adfærd. For langt den største dels vedkommende må det i overensstemmelse med politiets bedømmelse antages, at bøder og kriminalforsorg i frihed må anses for utilstrækkelig til at afholde dem fra tilbagefald til kriminalitet.

At tallet for denne gruppe kriminelle, der på grund af stadigt tilbagefald har vist sig upåvirkelig af foranstaltninger, der ikke har været forbundet med frihedsberøvelse, ligger på omkring 30, stemmer med det af forsorgslederen i Godthåb, forsorgsassistent Jacobsen, over for udvalgte fremsatte skøn.

C. Alkoholmisbruget.

Politimesteren i Grønland har til brug for den grønlandske æruelighedskommission foretaget en undersøgelse af, i hvilket omfang overtrædelser af kriminalloven begås i spirituspåvirket tilstand. Resultatet af undersøgelsen, der har omfattet de i 1967 til politimesterembedet indkomne sager, fremgår af tabel 8. Oplysningerne om påvirketheden hidrører som regel fra sigtedes og eventuelle vidners forklaringer, medens der kun i sjældne tilfælde har været foretaget en klinisk lægeundersøgelse.

I de af undersøgelsen omfattede 1154 for-

TABEL 8
Oversigt over de til politimesteren i Grønland
i året 1967 indkomne sager vedrørende
overtrædelse af kriminalloven,
fordelt efter oplysninger om spirituspåvirkethed
i gerningsøjeblikket.

Forbrydelse	Påvirket	Ikke påvirket	Uoplyst	I alt
Krænkelser af off. myndighed	3	2	0	5
Krænkelser af retshåndhævelse	2	1	0	3
Ulovlig alarmering	1	4	0	5
Alkoholmisbrug	8	0	0	8
Overtrædelse af afholdspålæg	48	0	0	48
Overtrædelse af udskænkingsforbud	4	3	0	7
Falsk anmeldelse	0	1	0	1
Dokumentmisbrug	0	1	1	2
Brandstiftelse	1	0	0	1
Driftsforstyrrelse	1	0	0	1
Udbredelse af kønssygdom	9	25	62	96
Fremkaldelse af sygdomsfare	1	0	1	2
Hasard	0	2	15	17
Bigami	1	0	0	1
Krænkelser af familie	2	1	0	3
Voldtægt	15	0	4	19
Kønslig udnyttelse	0	1	0	1
Kønsligt forhold til børn	24	1	14	39
Blufærdighedskrænkelser	7	4	2	13
Manddrab	2	2	0	4
Vold	131	14	7	152
Uforsvarlig omgang med farlige ting	11	1	0	12
Dyrplageri	1	1	1	3
Ulovlig tvang	3	0	0	3
Fredskrænkelser	1	0	0	1
Husfredskrænkelser	21	0	1	22
Fremsettelse af trusler	12	1	0	13
Ærefornærmelse	1	0	0	1
Tyveri	168	198	91	457
Ulovlig omgang med hittegods	3	15	0	18
Bedrageri og underslæb	7	42	4	53
Hæleri	3	7	6	16
Tingsbeskadigelse	54	14	3	71
Brugstyveri	38	15	2	55
Selvtægt	0	1	0	1
	583	357	214	1154

hold har gerningsmanden været spirituspåvirket i 583 tilfælde, d. v. s. lidt over halvdelen. Beregnes procenten alene af de 940 sager, hvor de foreligger oplysning om gerningsmandens spirituspåvirkethed, stiger den til 62 %.

Andelen af spirituspåvirkede er navnlig betydelig ved forbrydelser mod kønssædeligheden (64 % - heraf voldtægt 79 %), vold (86 %), uforsvarlig omgang med farlige ting (92 %), husfredskrænkelser og trusler (94 %) samt tingsbeskadigelse (76 %) og brugstyveri (70 %). Derimod ligger andelen af tyverier begået i spirituspåvirket tilstand på et noget lavere niveau

(37 % af alle sager; 46 % af de sager, hvor spørgsmålet er oplyst), omend den stadig er betydelig.³⁾

Undersøgelsen bekræfter således den af Therbil i hans rapport fremsendte antagelse af, at der består en nær sammenhæng mellem kriminaliteten og alkoholmisbruget i Grønland.

³⁾ Med hensyn til det øvrige Danmark kan henvises til den af *Karl O. Christiansen* i Alkoholkommissionens afsluttende betænkning (nr. 264/1960), s. 97 ff. givne oversigt over forskellige undersøgelser; disse har dog ikke ganske samme grundlag som den her refererede.

KAPITEL III

Reaktionerne over for lovovertræderne i Grønland

A. Foranstaltningerne og deres praktisering

Den grønlandske kriminallov giver efter ændringen ved lov nr. 105 af 27. marts 1963 i § 85 anvisning på, at retten som reaktion over for en lovovertræder kan træffe bestemmelse om:

- 1) Advarsel.
- 2) Bøde.
- 3) Beskikkelse af tilsyn.
- 4) Anvisning af eller forbud mod ophold på bestemt sted.
- 5) Arbejde.
- 6) Uddannelse.
- 7) Lægelig begrundet behandling.
- 8) Anbringelse i anstalt.
- 9) Andre indskrænkninger i handlefriheden.
- 10) Konfiskation.

Efter § 86 kan retten, hvor forholdene taler derfor, undlade at træffe bestemmelse om anvendelse af nogen foranstaltning.

Bestemmelserne i kriminalloven suppleres af reglerne i den grønlandske retsplejelov, lovbekendtgørelse nr. 317 af 4. november 1964. Ifølge denne lovs kap. 5, § 19, kan politiet træffe bestemmelse om henlæggelse ikke alene i tilfælde, hvor der ikke skønnes at være grundlag for tiltale på grund af bevisets stilling, men også i tilfælde, hvor det på grund af det udviste forholds ringe betydning findes rimeligt at undlade tiltale. I praksis antages det, at politiet kan meddele en advarsel i forbindelse med et sådant tiltalefraval og betinge det af, at der betales erstatning.

Efter rpl.ens kap. V § 21 kan politiet, hvis det antager, at gerningen alene vil medføre bøde eller konfiskation, ved anklageskriftets forkyndelse tilbyde den sigtede at afgøre sagen med en af politiet fastsat bøde og med konfiskation. Sådant bødeforelæg adskiller sig fra det tilsvarende danske efter rpl.ens § 931, ved

at afgørelsesmåden ikke er begrænset til en vis kategori af sager (politisager) eller til bøder af en vis størrelse (ikke over 300 kr.), og ved at forelæggene kan indbefatte konfiskation.

Det stedlige politis kompetence til i sager vedrørende overtrædelse af kriminalloven at undlade tiltale p. g. a. forholdets ringe betydning eller at udfærdige bøde- og konfiskationsforelæg er dog ved politimesterens dagsbefaling II, nr. 4, af 6. januar 1967 i almindelighed begrænset til mindre grove blufærdighedskrænkelser i førstegangstilfælde, voldssager uden betydelig skade, husfredskrænkelser, berigelsesforbrydelse m. h. t. beløb ikke over 200 kr., tingsbeskadigelse og brugstyveri. De øvrige sager kan kun afgøres på denne måde efter forelæggelse for politimesteren.

Om anvendelsen af kriminallovens foranstaltninger indtil 1957 henvises til samfundsforskningsudvalgets beretning i »Kriminalloven og de vestgrønlandske Samfund«.

For perioden 1958-1966 fremgår antallet af sigtede og de anvendte afgørelsesmåder af tabel 9. Som det fremgår heraf, har afgørelse ved dom vist en nedadgående tendens fra 1958 til 1964, men i årene 1965 og 1966 har antallet af domsafgørelser været tiltagende, omend denne afgørelsesmåde ved periodens slutning ikke udgør samme andel som ved dens begyndelse. Langt det største antal sager afgøres udenretligt ved vedtagelse af bøde eller konfiskation for politiet.

Gennemsnitlig 20 % af sagerne sluttet af politiet på grund af forholdets ringe betydning.

Derimod er det kun i et mindre antal af sagerne, omkring 12 %, at forfølgningen må indstilles, fordi sagen ikke kan gennemføres på grund af utilstrækkeligt bevis. Antallet af uopklarede forhold, herunder forhold, hvor ingen gerningsmand er fundet, er dog stigende og må ventes at stige med voksende befolkningskoncentration i større bysamfund. I Danmark

TABEL 9

Antal personer, sigtet i sager vedrørende kriminalloven, fordelt efter afgørelsens art

	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966
Fældende dom.....	216	212	190	186	139	180	156	236	256
Frifindelse	4	2	6	2	6	8	7	5	6
Indenretlig bødevedtagelse.....	52	34	33	24	16	20	11	97	37
Bøde, konfiskation for politiet	244	277	392	487	579	682	569	624	617
§ 4, stk. 3	12	8	4	6	9	25	7	7	19
Børneværn	67	66	77	95	108	151	284	302	238
Bevisets stilling	98	90	92	187	157	193	164	211	213
Ringe betydning	254	354	260	224	266	179	248	297	294
Sigtede i alt	947	1043	1054	1211	1280	1438	1446	1779	1680

ligger opklaringsprocenten, relationen mellem samtlige anmeldte eller på anden måde til politiets kundskab komne forhold og antallet af opklarede forhold, altså en lidt anden opgørelsesmåde end opgørelsen efter tabel 9, på omkring 30. Opklaringsprocenten, antallet af opklarede lovovertrædelser i forhold til antallet af anmeldte eller på anden måde oplyste overtrædelser, er således enestående høj i Grønland.

En ret betydelig og voksende del af sagerne afgøres ved, at sagen oversendes til børneværnsmyndighederne. Det må for den alt overvejende dels vedkommende antages at være sager mod sigtede, der er under kriminell lav-alder, idet der i Grønland ikke som her følges den fremgangsmåde at afgøre sagen mod unge under 18 år (eller 21 år) med tiltalefrafald mod ungdomsforsorg.

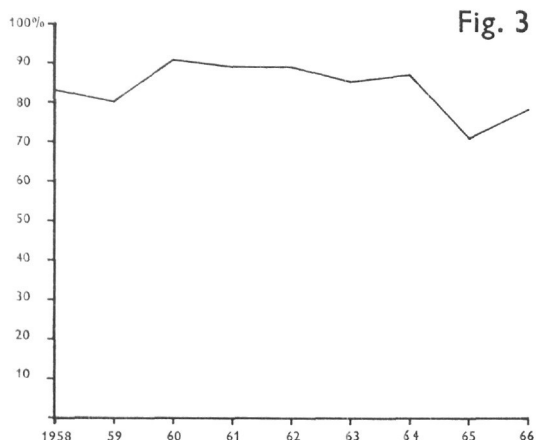
Tabel 10 viser antallet af foranstaltninger pålagt ved dom eller bødevedtagelse for overtrædelse af kriminalloven, fordelt efter foranstaltningernes art. Er der ved samme afgørelse anvendt flere foranstaltningsarter, tælles der således flere gange.

Den dominerende reaktion er bøde. Anvendelseshyppigheden af denne foranstaltning på antallet af sigtede, der er dømt ved fældende dom eller som i retten eller over for politiet har vedtaget bøde eller konfiskation, fremgår af figur 3. Den viser, at bøde anvendes overfor 70-90 % af alle sigtede over for hvem der træffes foranstaltning. Bøde har i Grønland som omtalt i kap. I i vidt omfang samme funktion som de korte frihedsstraffe i denne del af landet, men efter beskaffenheden af kriminaliteten må det i øvrigt antages, at bøde i Grøn-

TABEL 10

Antal foranstaltninger pålagt ved dom eller bødevedtagelse for overtrædelse af kriminalloven, fordelt efter foranstaltningernes art

	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966
Advarsel.....	65	105	69	99	50	20	45	96	10
Bøde	425	420	557	619	652	749	640	677	713
Tilsyn	41	37	56	17	27	77	26	10	59
Ophold bestemt sted.....	18	10	24	18	15	26	25	5	22
Tvangsarbejde	11	10	7	15	11	4	4	4	10
Tvangsuddannelse.....	10	9	6	5	1	2	3	1	0
Lægelig begr. kur eller anstaltsbehandling	1	11	—	1	9	13	16	8	46
Forvaring (anstalt)	3	3	8	1	16	8	4	6	9
Andre indskrænkninger	8	5	11	7	5	5	7	20	4
Konfiskation	2	11	1	6	47	—	2	4	12
Afholdspålæg	64	64	54	22	30	57	33	28	40
I alt	648	685	793	810	863	961	805	859	925

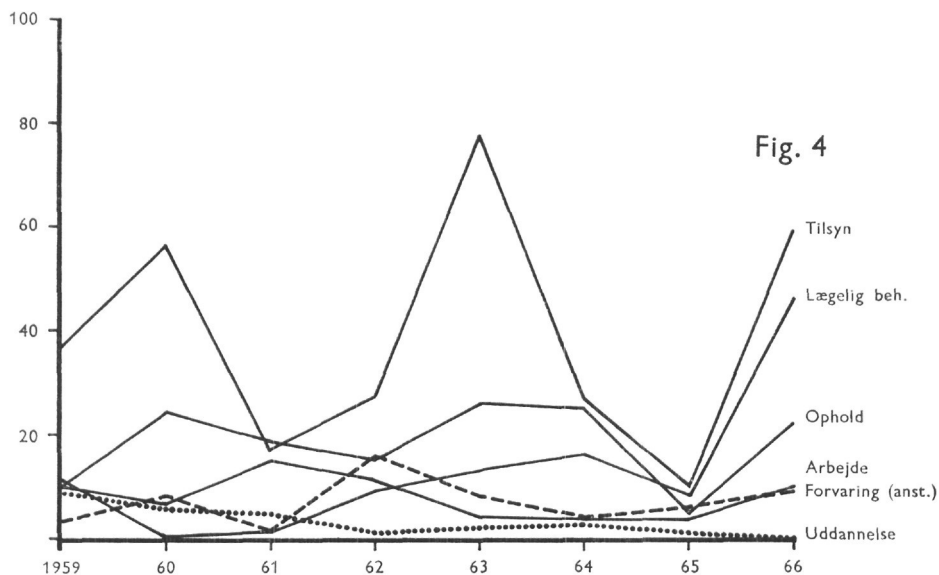

land i et meget betydeligt antal af tilfældene er anvendt over for bagatelbrydelser, hvor bøde også ville være blevet anvendt i den øvrige del af Danmark. Medvirkende til den hyppige anvendelse af bøde er - foruden de nedenfor omtalte vanskeligheder ved at praktisere de andre foranstaltninger - at bøde kan pålægges af politiet ved et bødeforelæg, således at indbringelse for kredsretten med den forsinkelse af afgørelsen, som kan følge heraf, undgås.

Sammenlignet med disse afgørelsesmåder spiller kriminallovens andre foranstaltninger

kun en underordnet rolle. I figur 4 er disse andre foranstaltninger indtegnet. Foranstaltningen forvaring - nu anstalt - er kun i et enkelt år anvendt over for flere end 10 sigtede. Lægelig behandling er indtil 1966 ligeledes kun forekommet i få tilfælde. Den store stigning i 1966 må antages at bero på en stigning i anvendelsen af foranstaltningen lægelig godkendt behandling mod spiritusmisbrug. Indtil 1966 har afholdspålæg været anvendt noget oftere, men anvendeshyppigheden har været svingende.

Til fremstillingen af reaktionsmulighederne hører også en redegørelse for anvendelsen af tilbageholdelse, varetægtsfængsling. Efter retsplejelovens kap. 5, § 13, kan politiet foretage anholdelse af personer, der sigtes for overtrædelse af kriminalloven (eller anden lovgivning, der kan medføre idømmelse af frihedsberøvelse), og efter § 16 kan kredsretten træffe bestemmelse om tilbageholdelse af en sigtet. I hvert af politidistrikterne er der indrettet nogle ret primitive detentionslokaler, der i første række er bestemt til anbringelse af berusede personer, der anholdes af politiet. Personer, der anholdes eller tilbageholdes i anledning af overtrædelse af kriminalloven, må i givet fald anbringes i disse lokaler, da andre anbringelsesmuligheder ikke foreligger. Disse lokaler er ikke egnede til længere tids anbringelse, og tilbageholdelse sker kun yderst sjældent og da kun for meget korte tidsrum.

B. Gennemførelsen af de enkelte foranstaltninger

Som nævnt side 12 anbefalede samfunds-forskningsudvalget, at Dansk Forsorgsselskab, den institution, som i Danmark varetager tilsynet med de betinget dømte og dem, der løslades på prøve fra straffeanstalterne, blev inddraget i arbejdet med den grønlandske kriminalforsorg. I september 1963 rejste afdelingsleder Niels Therbild for Dansk Forsorgsselskab til Grønland. Han havde til opgave dels at undersøge, hvorledes den grønlandske kriminalforsorg fungerede, dels at bistå politimesteren i Grønland med fuldbyrdelsen af idømte foranstaltninger.

I sin i maj 1965 afsluttede »Rapport om kriminallovens foranstaltningssystem« har Therbild redegjort for anvendelsen af de enkelte foranstaltninger og de vanskeligheder, der står i forbindelse med deres gennemførelse.

Tilsyn er kun i ganske enkelte tilfælde anvendt som eneste foranstaltning eller som hovedforanstaltning. Når denne foranstaltning kun har været anvendt i begrænset udstrækning, må det bl. a. antages at skyldes, at der har manglet en organiseret tilsynsvirksomhed. Tilsynsværgerne har måttet udføre deres arbejde på egen hånd uden forbindelse med en forsorgsledelse. Som følge heraf har tilsynsværgerne stået fremmed overfor deres opgave. Ofte har de ikke kunnet fastholde interessen eller ikke magtet at gennemføre tilsynsarbejdet.

Manglen på tilsynsførende formodes at stå i forbindelse med, at man hidtil har været tilbøjelig til at søge emnerne blandt de dansk-talende grønlandere, der i forvejen som regel er overbebyrdede med tillidshverv. Søges de tilsynsførende også i den del af befolkningen, som ikke taler dansk, er der efter Therbilds vurdering mulighed for at finde et tilstrækkeligt antal egnede tilsynsførende. I medfør af sin opgave som bistandende ved foranstaltningsfuldbyrdelsen har Therbild søgt at finde frem til og registrere personer, der var egnede som tilsynsførende. Denne registrering har haft til resultat, at der til disposition er 155 emner, hvoraf formentlig ca. halvdelen efter forholdene kan betegnes som fuldt egnede.

Anvisning af ophold på bestemt sted, arbejde og uddannelse.

Anvisning af ophold på bestemt sted vil i reglen indeholde en fjernelse af den dømte fra

hans hjemsted. Idømmelse af arbejde og uddannelse vil ligeledes ofte indebære en fjernelse. Ifølge Therbild beror det i vidt omfang på tilfældigheder, hvilken af disse foranstaltningstyper der anvendes, når fjernelse ønskes iværksat.

Det er Therbilds indtryk, at foranstaltningen *arbejde* kan bruges i langt videre omfang end sket. Når den har en så forholdsvis begrænset anvendelse, hænger det sammen med de vanskeligheder, der er forbundet med at skaffe den dømte bolig. Det er et problem, der navnlig melder sig, når arbejdet skal udføres på et andet sted end der, hvor den dømte hører hjemme. Hvis boligforhold og tilsyn ikke er i orden, kan foranstaltningen arbejde i reglen ikke gennemføres. Det skulle ikke være vanskeligt at finde egnede arbejdspladser. Men for at holde de dømte i arbejde, må der tilvejebringes mulighed for, at de kan bo under ordnede forhold, f. eks. gennem oprettelse af pensioner, og være undergivet tilsyn.

Der er ikke noget skarpt skel mellem foranstaltningen arbejde og foranstaltningen *uddannelse*. Forskellen afspejler sig i det væsentlige deri, at dømte, der er undergivet uddannelse, ikke modtager vederlag for deres arbejde, medens de, der er dømt til arbejde, får løn. Er arbejdet forbundet med ophold hos arbejdsgiveren, består lønnen dog undertiden kun i kost og logi, og i så fald er der ikke nogen forskel mellem arbejde og uddannelse.

Anvendelsen af foranstaltningen uddannelse er ganske utilstrækkelig i forhold til det kraftigt voksende behov for at resocialisere navnlig unge lovovertrædere gennem denne foranstaltning. Der er her dels tale om de samme vanskeligheder som ved gennemførelsen af foranstaltningen arbejde, dels om specielle omstændigheder, der står i forbindelse med den grønlandske uddannelsessituation. Inden for mange uddannelsesgrene er der ikke mulighed for oplæring af alle dem, der ønsker at uddanne sig indenfor faget. Det kan derfor give — og har vitterligt givet — anledning til befolkningsreaktioner, om en lovovertræder »belønnes« med dom til sådan uddannelse. I de tilfælde, hvor foranstaltningen anvendes, dømmes der som regel til uddannelse hos en fisker eller fåreholder. I disse tilfælde er det dog i reglen snarere et arbejdsforhold end et uddannelsesforhold, der består mellem den dømte og arbejdsgiveren. Den dømte er medhjælper og ikke lærling. Under de bestående indkvarte-

ringsvanskeligheder er det i det væsentlige den samme personkreds, nemlig fiskere og fåreholdere, der kommer i betragtning som opholdsværter. Disse behandler som oftest de anbragte ganske ens, uanset hvilken foranstaltning der formelt er tale om.

Det er tit ønskeligt at fjerne den dømte fra stedet, hvor han har begået sine forbrydelser. Et sådant miljøskifte kan imidlertid ofte føre til stor sjælelig belastning for den dømte. Det er som regel unge, der er opvokset i bysamfund, som anbringes på fjerne og i mange tilfælde ensomt beliggende steder. En dom til arbejde eller uddannelse er som nævnt ofte i virkeligheden en dom til »forvisning«, der mere fungerer som straf end som en resocialiserende foranstaltning. En sådan anvendelse af disse foranstaltningsformer kan modvirke den dømtes gentilpasning til samfundet og i stedet opelske trods og bitterhed.

Therbild har søgt at finde frem til og registrere egnede anbringelsessteder til domfældte. Ved undersøgelsens afslutning var der registreret i alt 68 anbringelsessteder. Disse er imidlertid meget ulige fordelt geografisk og erhvervmæssigt. Ca. 1/3 er beliggende i Julianehåb distrikt, og praktisk taget alle opholdsværterne er fåreholdere eller fiskere. Opholdsværterne er først og fremmest interesserede i at modtage ganske unge mænd i alderen indtil 18-20 år, der ikke er særligt belastede i kriminel henseende, og som er gode til at arbejde, eller kvindelige domfældte, der kan beskæftiges som hushjælp. I de fleste sager, hvor der har været behov for anbringelse, har de tiltalte imidlertid været noget ældre mandlige recidivister, overfor hvem mindre indgribende foranstaltninger har vist sig ikke at slå til.

Størstedelen af de registrerede anbringelsessteder er imidlertid efter den foretagne undersøgelse ikke egnede. De byder ikke de domfældte tilstrækkeligt gode boligforhold, og behandlingen af de domfældte har i flere tilfælde kunnet give anledning til kritik. Af de omtalte 68 anbringelsessteder, af hvilke 32 var i brug 12. maj 1965, vil Therbild således alene karakterisere ca. 15 som fuldt egnede og forsvarlige.

Therbild påpeger endvidere, at manglen på anbringelsessteder yderligere forstærkes gennem den bestående praksis, hvorefter retterne i alle tilfælde nøje konkretiserer dommene med hensyn til anbringelsessted, tilsynsværge o. s. v., jfr. kap. VI. Denne konkretisering af dommene nødvendiggør, at politiet allerede ved formule-

ringen af påstanden i anklageskriftet må sikre sig, at det er muligt at placere den pågældende lovovertræder på et bestemt anbringelsessted. Sagens behandling for kredsretten vil hyppigt tage lang tid, undertiden flere måneder, af og til ½ til 1 år. Hertil kommer den lange ankefrist (8 uger). Ankes sagen, vil ankebehandlingen i landsretten yderligere kunne forsinke foranstaltningens iværksættelse med flere måneder. I hele denne periode, hvorunder tiltalte er på fri fod, er man nødt til at betragte det pågældende anbringelsessted som optaget. Når det endelig bliver muligt at fuldbyrde dommen, viser det sig ofte, at opholdsværten ikke længere er interesseret i at modtage domfældte.

I de tilfælde hvor anbringelse har fundet sted, har det ikke helt sjældent vist sig uigennemførligt at opretholde anbringelsen over en så lang periode, at en stabilisering af den dømtes i arbejdsmæssig og personlighedsmæssig henseende har kunnet opnås. Anbringelsesstedet kan som ovenfor nævnt have vist sig uegnet. Andre omstændigheder - manglende evne til tilpasning fra den dømtes side eller utilfredshed fra opholdsværtens side - kan have gjort det nødvendigt at ændre den konkrete udførelse af foranstaltningen. Dette kræver ifølge kriminalloven rettens medvirken. Da hurtig indskriden ofte er nødvendig, har det imidlertid ikke altid været muligt at afvente rettens afgørelse inden ændringens gennemførelse.

Vanskelighederne ved en sådan ny anbringelse er som regel endnu større end ved en anbringelse fra først af. Dette gælder navnlig, når ændringen har måttet foretages på grund af den dømtes forhold. Ikke sjældent har man været ude af stand til at finde et andet anbringelsessted med den følge, at lovovertræderen har måttet dømmes til hjemsendelse forholdsvis kort tid efter foranstaltningens iværksættelse.

Disse forhold bevirker ifølge Therbilds opfattelse, at man kun i meget begrænset udstrækning og kun med hensyn til enkelte særligt udvalgte lovovertrædere kan forlade sig på private anbringelsessteder. I øvrigt må anbringelsesmuligheder skaffes ved oprettelse af pensioner, hvor de dømte kan anbringes under fuldbyrdelsen af foranstaltningerne arbejde og uddannelse og anvisning af ophold på bestemt sted. En anbringelse på sådanne institutioner vil også mindske den ulighed, der under den bestående ordning hersker i de vilkår, hvorunder de, der er undergivet samme foranstaltningstype, rent faktisk er anbragt, afhængig af an-

bringelsesstedets indretning, opholdsværtens arbejdskrav, vederlagsbetaling m. v.

Resultatet af de beskrevne vanskeligheder har for det første været, at man i et stort antal tilfælde, hvor en foranstaltning som de nævnte er bedst egnet, har nøjedes med at påstå bødestraf. Men det har også medført - hvad der for de domfældte fremtræder som uretfærdigt - at det ofte vil være helt tilfældigt, afhængigt af de i hvert enkelt tilfælde foreliggende anbringelsesmuligheder, om en sag falder ud til den efter de personlige forhold formålstjenlige foranstaltning eller til bøde.

Med hensyn til praktiseringen af foranstaltningerne *tilsyn, anvisning af ophold på bestemt sted, arbejde og uddannelse* i almindelighed peges der i rapporten på, at retterne synes at have været tilbøjelig til i mange tilfælde at træffe afgørelsen ud fra en bedømmelse af lovovertrædelsens art og grovhed, og ikke ud fra en bedømmelse af lovovertræderens personlige forhold. Ved mindre grove lovovertrædelser er der således dømt til tilsyn eller uddannelse i så korte perioder som V2 år, en varighed, der som overvejende regel ikke levner tilstrækkelig tid til det forsorgsmæssige arbejde.

Også hensynet til en ensartet reaktion overfor ligeartede tilfælde kan have ført til at foretrække bøde, selvom tilsyn, arbejde eller uddannelse i og for sig måtte anses for påkrævet.

En anden grund til, at sådanne foranstaltninger ikke er anvendt i det fornødne omfang, er efter Therbilds opfattelse, at de fleste sager indeholder meget sparsomme *oplysninger om tiltaltes personlige forhold*. Der er derfor ofte ikke tilstrækkeligt grundlag for at afgøre, hvilken foranstaltning der bør anvendes. Gennem

uddannelse af grønlændere, eller ved hjælp af f. eks. skolevæsenets lærere skulle det imidlertid være muligt i videre omfang at foretage personundersøgelser.

Therbild antager, at der består en nær sammenhæng mellem kriminaliteten og alkoholmisbruget i Grønland. *Afholdspålæg* anvendes forholdsvis ofte, hyppigt i kombination med andre foranstaltninger. Der er dog adskillige tilfælde, hvor denne foranstaltning er idømt alene, evt. sammen med bøde. Et afholdspålæg indebærer at enhver indtagelse af alkohol er en lovovertrædelse, jfr. kriminallovens § 24, stk. 2. Det antages, at det i bysamfundene er ugørligt at føre en effektiv kontrol med, at et afholdspålæg efterleves. De talrige overtrædelser, der upåtalet finder sted, er egnet til at nedbryde respekten for denne foranstaltning og indirekte for andre foranstaltninger. Kun på små steder kan der være mulighed for med fordel at anvende foranstaltningen afholdspålæg.

Afvænningsbehandling med antabus og lign. præparater har været anvendt i en del tilfælde efter forudgående lægeundersøgelse. Afvænningsbehandling nødvendiggør et omfattende samtidigt resocialiseringsarbejde. Det har været vanskeligt at finde tilsynsværger, som har kunnet magte en sådan opgave, og som har været villige til at påtage sig den byrde flere gange ugentligt at indgive den dømte antabus.

Når afvænningsbehandling ikke er påkrævet eller gennemførlig, må et vilkår om, at den dømte skal afholde sig fra misbrug af alkohol, der tillader mådeholden spiritusnydelse, i reglen foretrækkes for et afholdspålæg. Skal det have nogen virkning, må det dog forbindes med et effektivt tilsyns- og forsorgsarbejde.

KAPITEL IV

Udvalgets udgangspunkter

I de foregående kapitler fremstilles det faktiske grundlag, som udvalget bygger sine overvejelser på.

Oplysningerne om kriminalitetsudviklingen og kriminalitetshyppigheden er vel behæftet med nogen usikkerhed, men tillader dog med sikkerhed den slutning, at der sker en stadig og stadigt stigende vækst i antallet af lovovertrædelser, også når befolkningstilvæksten tages i betragtning.

Det er vanskeligt at danne sig noget fyldestgørende billede af lovovertrædernes grovhed. En del oplysninger, herunder også den for en kortere periode foretagne systematiske registrering af hvert enkelt overtrædelse af kriminalloven, som er kommet til politiets kendskab, tyder dog på, at langt den overvejende del af berigelsesforbrydelserne angår små værdier, ofte så små, at anmeldelse næppe ville være sket i denne del af landet. De andre kriminalitetstypers fremtrædelsesform lader sig ikke beskrive så enkelt, og oplysningerne om deres grovhed kan ikke angives så generelt som berigelsesforbrydernes. For så vidt angår en enkelt gruppe af sager, kønsligt forhold til mindreårige, viser de foreliggende oplysninger, at den overvejende del angår forhold til unge piger, der er fyldt 14 år. Der forekommer dog også adskillige tilfælde af kønsligt misbrug af piger under denne alder, og også inden for andre forbrydelsesarter fremtræder kriminelle handlinger af betydelig grovhed. Antallet af forsætlige manddrab er foruroligende stort.

De oplysninger, der foreligger om lovovertrædernes aldersfordeling peger i retning af, at kriminalitetshyppigheden kulminerer på et lidt senere alderstrin end i Danmark uden for Grønland.

Der er ikke forsøgt en sammenligning mellem andelen af tilbagefaldsforbrydere i Grønland og i Danmark. De oplysninger, der foreligger om gerningsmandstyper i Grønland giver

grund til at tro, at der ikke i Grønland kan påvises kriminelle, der lever af lovovertrædelser. Disse oplysninger og oplysningerne om alkoholpåvirkethed i gerningsøjeblikket synes at bekræfte den anskuelse, at kriminaliteten i Grønland overvejende har et tilfældigt præg, for en væsentlig del fremkaldt af misbrug af spiritus.

Bøde indtager en dominerende plads i foranstaltningsmønstrer. Selv om bøvedtagelse for politiet utvivlsomt i vidt omfang må anses for hensigtsmæssig og rimelig henset til karakteren af hovedparten af lovovertrædelsen, kan der dog være grund til at tro, at denne foranstaltning — som det også antages af samfundsforskningsudvalget - anvendes i tilfælde, hvor en mere indgribende foranstaltning, som tager sigte på at sætte ind over for de menneskelige og sociale faktorer, der må formodes at have bevirket eller begunstiget kriminaliteten, ville have været at foretrække.

Den grønlandske kriminallov har - ligesom andre landes kriminal- eller straffelove - bl. a. den funktion at sikre samfundet mod farlige kriminelle lovovertrædere, der f. eks. som drabsmænd, grove voldsmænd, voldtægtsforbrydere eller brandstiftere truer den personlige sikkerhed. Sikkerheden over for disse kriminelle varetages ved at afsondre dem fra det almindelige samfund i reglen gennem langvarig anbringelse i anstalter, fængsler eller særlige forvaringsinstitutioner, der er således indrettet, at de indsatte holdes effektivt afspærret fra omverdenen. Spørgsmålet om den grønlandske kriminallovs foranstaltninger over for denne - fåtallige - gruppe af kriminelle behandles nedenfor i kap. VII og IX.

Kriminalloven har tillige den funktion at modvirke, at lovovertrædelser bliver begået. Kriminallovens forbud og påbud understøtter med lovens autoritet samfundets almindelige moralregler. Denne socialpædagogiske virkning

understreges ved, at tilsidesættelse medfører indgreb, der indeholder en social misbilligelse, stempler handlingen som forkastelig. Samfundsmedlemmernes oplevelse af, at sådanne indgreb pålægges, forstærker lovens almindelige moraldannende og moralunderstøttende virkning og bidrager til at modvirke de demoraliserende følger af, at folk ser, at forbrydelser bliver begået.¹⁾ Ved siden af denne generelle påvirkningsfunktion tilsigter kriminallovgivningen at motivere den eventuelle lovovertræder til at afholde sig fra kriminalitet ved gennem truslen om indgrebet at afholde ham fra lovovertrædelsen.

Disse funktioner udgør, hvad der i almindelighed beskrives som kriminallovgivningens generalpræventive virkning. Kriminalloven tilsigter imidlertid tillige at opnå, at den enkelte, der har begået en lovovertrædelse, ikke påny forser sig. Denne såkaldte specialpræventive virkning søges - foruden gennem den afskrækkelse fra nye lovovertrædelser, som fuldbyrdelsen af indgrebet i anledning af en tidligere begået forventes at fremkalde - opnået ved, at reaktionssystemet indrettes således, at det rummer mulighed for at iværksætte forholdsregler, der særligt tager sigte på den enkelte lovovertræders formodede individuelle behov, ved at sætte ind over for faktorer, som antages at være kriminalitetsfremkaldende, f. eks. alkoholmisbrug eller ved gennem opdragelse, uddannelse, arbejds- træning eller personlig støtte at lette hans sociale tilpasning og dermed forbedre hans muligheder for at leve en lovlydig tilværelse.

Som omtalt i kap. I lægger den grønlandske kriminallov hovedvægten på disse specialpræventive hensyn, medens hensynet til opretholdelse af den almindelige lovlydighed træder mere i baggrunden end f. eks. i dansk straffelovgivning.

Udvalget har efter den opgave, der er stillet det af justitsministeriet, haft den gældende kriminallovs hovedprincipper og almindelige opbygning som udgangspunkt og stiller, som det fremgår af fremstillingen i de følgende kapitler, forskellige forslag, som tilsigter at styrke lovens muligheder for at fremme lovlydigheden hos den enkelte lovovertræder og derigennem hos befolkningen som helhed. I et afsluttende kapitel drøftes det med henblik på de senere års debat om kriminalloven, om loven kan antages

at være et tilstrækkeligt virkningsfuldt instrument til forhindring af lovovertrædelser.

Grundlaget for udvalgets overvejelser har således været den gældende grønlandske kriminallov, og med dette udgangspunkt har udvalget set det som sin vigtigste opgave at finde frem til de muligheder, der foreligger for at effektivisere kriminalforsorgen i frihed, de foranstaltninger, der i kriminalloven betegnes som beskikkelse af tilsyn, anvendelse af eller forbud mod ophold på bestemt sted, arbejde og uddannelse.

Den af Therbild foretagne undersøgelse har bekræftet det indtryk, der fremgik af samfunds- forskningsudvalgets betænkning om kriminalloven og de vestgrønlandske samfund, at de praktiske muligheder for at gennemføre den grønlandske kriminallovs hensigter er for begrænsede.

Udvalget er i overensstemmelse med Therbilds synspunkter af den opfattelse, at navnlig de praktiske muligheder for at gennemføre disse foranstaltninger trænger til gennemgribende forbedringer på en række vigtige punkter for at give disse foranstaltninger et virkningsfuldt indhold og for at skabe tilstrækkelig motivering hos lovovertræderen til at underkaste sig kriminalforsorg i frihed. Udvalget har, som det fremgår af fremstillingen i de følgende kapitler, i det væsentlige kunnet tilslutte sig de forslag, som Therbild har stillet i så henseende. Udvalget kan således tiltræde, at der - som også samfunds forskningsudvalget antog - bør oprettes en selvstændig grønlandsk kriminalforsorg udskilt fra politiet. Dette spørgsmål og spørgsmålet om kriminalforsorgens opbygning lokalt og centralt drøftes i kap. V. Udvalget har ligeledes kunnet slutte sig til Therbilds forslag om, at kriminalforsorgen inden for visse rammer, der fastsættes af retten, bemyndiges til at træffe de nærmere bestemmelser om gennemførelsen af den idømte foranstaltning. Dette spørgsmål behandles i kap. VI, hvor man endvidere drøfter det både af samfunds forskningsudvalget og Therbild rejste spørgsmål om indførelse af betingede domme uden tilsynsvilkår alene betinget af en vis tids lovlydig tilværelse. I kap. VII beskæftiger udvalget sig med institutioner for de dømte, herunder pensioner for kriminelle, navnlig yngre lovovertrædere, under fuldbyrdelse af kriminalforsorg i frihed, og anvendelsen af foranstaltningen anstalt samt enkelte andre spørgsmål om effektivisering af den kriminalretlige retshånd-

i) Jfr. Andenæs, TfR 1966, s. 1 ff.

hævelse, herunder spørgsmålet om udvidede muligheder for at iværksætte tilbageholdelse under sagen (varetægtsfængsling) og om skærpelse af tvangsmidlerne overfor bøderestanter. I kap. VIII tages der stilling til spørgsmålet om foranstaltningsændring, herunder om løsladelse fra anstalt, endeligt og på prøve. I kap. IX tages spørgsmålet om særregler for psykisk abnorme og unge lovovertrædere op. I det afsluttende

kapitel, kap. X, vil det som allerede nævnt blive drøftet, om en gennemførelse af de i de foregående kapitler stillede forslag kan antages at gøre kriminalloven tilstrækkelig effektiv. I dette kapitel vil man foruden at omtale den i de senere års debat udkastede tanke om at indføre strafferammer tage stilling til, om der i videre udstrækning end nu bør åbnes adgang til foranstaltningsfuldbyrdelse i Danmark.

KAPITEL V

Organisationen af kriminalforsorgen i Grønland

A. Ordningen her i landet

I denne del af landet påhviler det - ligesom i Grønland - politiet at drage omsorg for, at straffedomme fuldbyrdes. Det er dog kun med hensyn til bøder og enkelte andre sanktioner, at den direkte fuldbyrdelse varetages af politiet. Vedkommende politimester er desuden inspektør for det stedlige arresthus, hvori hæftestrafte og kortvarige fængselsstraffe afsones; opgaverne i forbindelse med afsoning af længerevarende fængselsstraffe, ungdomsfængsel, arbejds- og sikkerhedsforvaring påhviler derimod inspektørerne ved de enkelte anstalter. Fuldbyrdelsen af alle de nævnte frihedsberøvende foranstaltninger sker under central ledelse fra justitsministeriet (direktoratet for fængselsvæsenet).

Tilsynet med de betinget dømte og gennemførelsen af andre vilkår, der er fastsat i en betinget dom, henlægges næsten undtagelsesfrit til Dansk Forsorgsselskab, en privat institution, som efter aftale med justitsministeriet mod vederlag for de enkelte tilsyn har påtaget sig disse opgaver. Foruden at føre tilsyn med betinget dømte lovovertrædere fører selskabet tilsyn med lovovertrædere, der er løsladt på prøve fra fængselsvæsenets institutioner. Endvidere foretager selskabet praktisk taget alle personundersøgelser i sager, hvori der kan være tale om en betinget dom. Selskabet driver tre optagelseshjem og to ungdomspensioner. Forsorgsselskabet er organiseret med et central-kontor i København, 10 lokale afdelingskontorer forskellige steder i landet samt særlige afdelinger ved de forskellige anstalter, hvorfra der sker prøveløsladelse. Arbejdet med personundersøgelser og tilsyn udføres dels af faste medarbejdere, dels - i vidt omfang - af personer, der mod honorar i hvert enkelt tilfælde bistår selskabet med foretagelse af personundersøgelser og tilsyn.

B. Ordningen i Grønland

/ Grønland er det politiet, som i medfør af den almindelige regel om fuldbyrdelse af domme i kriminelle sager, jfr. kap. 7, § 7, i lov om rettens pleje for Grønland, direkte drager omsorg for gennemførelsen af foranstaltningerne.

I sin rapport om »Kriminalloven om de vestgrønlandske samfund« henledte *samfundsforskningsudvalget* opmærksomheden på, at denne ordning var uheldig, da det grønlandske politi i forvejen var belastet med så mange forskelligartede opgaver inden for politi- og anklagevirksomheden, at det ikke var muligt for politiet på tilfredsstillende måde at varetage også de mangeartede og vanskelige opgaver inden for foranstaltningsfuldbyrdelsen. Principielt fandtes det også betænkeligt, at foranstaltningsfuldbyrdelsen lå hos samme instans, som skulle varetage efterforskning og anklagevirksomhed. Man fandt dog ikke grundlag for straks at foreslå foranstaltningsfuldbyrdelsen udskilt fra politiet, men anbefalede at undersøge mulighederne for at etablere en selvstændig kriminalforsorg i Grønland.

De ved kriminalloven indførte foranstaltningsnævn, der også havde til opgave at tilvejebringe personlige oplysninger om lovovertræderen, kom som omtalt i kap. I aldrig i virksomhed, og denne opgave har derfor også påhvilet politiet. Der indhentes i hver sag af betydning i skematisk form oplysninger om lovovertræderens personlige forhold.

I sin rapport om kriminallovens foranstaltningssystem gav *Therbild* udtryk for samme betænkeligheder som samfundsforskningsudvalget med hensyn til den nuværende ordning. Det var således også Therbilds indtryk, at politiet ikke tidsmæssigt kunne overkomme at tage vare på kriminalforsorgen i Grønland, og at de politi- og anklagemæssige pligter ikke altid kunne bringes i harmoni med en sådan

forsorgspræget indstilling, som må anlægges, for at et forsorgsarbejde skal kunne lykkes. Både af denne og af andre grunde fandt Therbild det uheldigt, at kriminalforsorgen og forsorgslederen var underlagt politimesteren. Under henvisning hertil anså Therbild det for absolut nødvendigt, at kriminalforsorgsvirkomheden snarest muligt blev udskilt fra politiet. Med hensyn til sagernes oplysninger om lovovertrædernes personlige forhold har Therbild som omtalt s. 29 fundet, at de i mange tilfælde har været utilstrækkelige som grundlag for foranstaltningsvalget.

C. Udvalgets overvejelser

Udvalget kan af de af samfundsforskningsudvalget og Therbild anførte grunde tiltræde, at politiet bør aflastes for arbejdet med kriminalforsorgen i frihed. Dette vil, således som det nærmere vil blive omtalt nedenfor i kap. VI, også være en forudsætning for indførelsen af *rammedomme* (hvori visse forsorgsmæssige afgørelser i et i dommen fastsat omfang delegeres til tilsynsmyndigheden), som udvalget af andre grunde finder påkrævet.

Udvalget kan ligeledes tilslutte sig, at det er ønskeligt i videre udstrækning at søge den enkelte lovovertræders personlige forhold belyst.

Overvejelserne i det følgende er derfor rettet imod at anvise et anvendeligt alternativ til den bestående ordning.

1. Grundlæggende udgangspunkter.

Ifølge Therbilds beretning havde forsorgskontoret i Godthåb den 12. maj 1965 overtilsyn med i alt 66 dømte, heraf var 32 anbragt, medens resten alene var under tilsyn. Antallet pr. 25. juni 1968 er ifølge oplysning fra forsorgslederen i Godthåb 98, heraf var 23 anbragt, medens 57 kun var undergivet tilsyn; hertil kommer dels en forventet betydelig stigning, idet der i 104 verserende sager er nedlagt påstand om forsorgsmæssige foranstaltninger, dels det forsorgsmæssige arbejde med 16 personer, dømt til anbringelse i anstalt.

Som det fremgår af fremstillingen i kapitel III, afsnit B, har det i praksis været forbundet med betydelige vanskeligheder at gennemføre kriminallovens forsorgsmæssige foranstaltninger, hvilket har medført, at man i tilfælde, hvor sådanne foranstaltninger har været indiceret, har anvendt bødestraf. Tallene for de

eksisterende tilsyn giver derfor ikke nogen sikker vejledning om behovet for tilsyn. Det ville være af stor værdi som grundlag for de videre overvejelser at søge dette behov nærmere klarlagt. Udvalget finder imidlertid ikke, at det er muligt ved yderligere undersøgelse at fastslå dette behov med rimelig sikkerhed. De med kriminalforsorgen i Grønland beskæftigede personer, forsorgslederen, politimesteren og landsdommeren, har dog alle i overensstemmelse med den af forsorgsleder Therbild anlagte vurdering givet udtryk for, at behovet for tilsyn er meget større, end antallet af de løbende tilsynssager giver udtryk for. Hertil kommer, at antallet af tilsynsopgaver må ventes at stige som følge af den voksende kriminalitet og som følge af en forholdsvis større anvendelse af foranstaltningstyper, der indebærer tilsynsopgaver. Udvalget finder imidlertid ikke grundlag for en sikker formodning om, hvorvidt der vil være tale om et tilsynsbehov, der andrager det dobbelte eller tredobbelte af de i øjeblikket løbende tilsyn.

Men selvom der sker en betydelig vækst i antallet af tilsyn, vil der i de enkelte byer og på de enkelte pladser stadig kun være et meget begrænset antal tilsyn, og man vil intetsteds komme op på et antal tilsyn, som kan begrunde etableringen af en selvstændig lokal kriminalforsorgsafdeling med en heltidsbeskæftiget leder.

Et effektivt tilsynsarbejde forudsætter en nær adgang til personlig forbindelse mellem den dømte og den tilsynsførende, således at den tilsynsførende kan følge den dømte og har mulighed for i akutte situationer at gribe ind med den fornødne hurtighed. Dette tilsynsarbejde kan - navnlig under de grønlandske geografiske forhold - alene udføres af lokale tilsynsførende. Det må også antages at være mest hensigtsmæssigt, at personundersøgelser udføres af personer på det sted, hvor retten har sit sæde og hvor lovovertræderen i reglen vil høre hjemme.

For at et forsorgsarbejde skal have udsigt til at lykkes, vil det i de fleste tilfælde være nødvendigt, at den tilsynsførende er grønlandsktalende og indlevet i det grønlandske samfund.

Opbygningen af kriminalforsorgen i Grønland må således baseres på grønlandsktalende stedlige medarbejdere, der - måske bortset fra enkelte folkerige lokaliteter - udfører forsorgsarbejdet som en forholdsvis beskednen bibeskæftigelse ved siden af deres daglige arbejde.

2. Valg af organisationsform.

I sin rapport om kriminallovens foranstaltningssystem peger *Ther bild* på det nærliggende i at sammenlægge kriminalforsorgen med den almindelige sociale forsyng under en fælles ledelse. I Grønland, hvor befolkningen er spredt i mange små bebyggelser over et meget stort og vanskeligt tilgængeligt område, rummer den vidtgående specialisering, som har udviklet sig i Danmark, en risiko for spild af arbejdskraft, penge og hjælpemidler. Det begrænsede antal personer med forsyngsmæssig uddannelse eller andre egenskaber, som gør dem egnede til at udføre forsyngsmæssige opgaver vil kunne udnyttes bedre, dersom forsyngspersonalet var fælles og under rejser kunne udføre hverv for alle forsyngsgrene, så meget desto mere, som det ofte vil være de samme familier og personer, de forskellige forsyngsgrene kommer i kontakt med. Gennem et fælles centralkontor i Godthåb, der også kunne etablere fælles behandlingsjournaler, antager han, at effektiviteten ville kunne øges på alle forsyngsområder.

Med henblik på denne mulighed har udvalget gjort sig bekendt med de foreliggende planer for opbygningen af socialforsorgen i Grønland.

Medens socialforsorgen i denne del af riget er opdelt på forskellige specielle sagområder (børneforsyng, syge-, invalide-, arbejdsløsheds- og alderdomsforsyng samt revalidering), der arbejder relativt uafhængigt af hinanden, er det tanken i Grønland at opbygge et enhedssystem, der omfatter alle disse specialområder, og som desuden medinddrager arbejdsanvisningen og boliganvisningen.

Dette motiveres ikke alene med, at eksistensen af de mange små samfund og disses spredte placering umuliggør en stærkt differentieret udbygning af forsyngsapparatet, men også og måske i endnu højere grad, af, at de væsentligste sociale problemer i Grønland må henføres til omstillingsvanskeligheder i forbindelse med de eksplosive ændringer i samfundsstrukturen, herunder befolkningskoncentrationen i byerne, som udviklingen fører med sig. De vanskeligst stillede familier frembyder oftest et helt kompleks af forsyngsmæssige problemer, der må tages op til samlet løsning, hvis indsatsen ikke skal forskertses.

Netop som følge heraf er det vigtigt, at den sociale forsyng i Grønland får muligheder for at sætte ind på et så tidligt tidspunkt som muligt og i konsekvens heraf nu søges opbygget

med hovedvægten lagt på det forebyggende arbejde, der i sig selv vil være bistandsbegrundende, idet socialforsorgen ikke som her i riget vil være betinget af en egentlig trangssituation. Bistanden vil bestå dels i familievejledning og formidling af kontakt mellem befolkningen og de forskellige myndigheder og institutioner, dels i økonomisk bistand. Ved ydelsen af den økonomiske bistand vil man i tilfælde, hvor der er tale om midlertidige vanskeligheder for den pågældende, gøre klienten interesseret i at underkaste sig de fornødne revaliderende og forebyggende foranstaltninger (op- og omskoling, familievejledning, henvisning til børneinstitutioner og fritidsforanstaltninger m. v.), ved at sådanne foranstaltninger gøres til vilkår for ydelser udover et minimumsbeløb.

Arbejdet tænkes på det lokale plan udført af kommunalt ansatte *socialmedarbejdere*, der for størstepartens vedkommende alene taler grønlandsk. Arbejdet skal være opsøgende, og medarbejderne træder i funktion, når de selv bliver opmærksomme på tilfælde, der begrunder forsyngs virksomhed, eller når de af kommunen eller personer på stedet bliver underrettet herom. Medarbejderne skal i princippet beskæftige sig hver med sine bestemte familier.

Medens socialmedarbejderne inden for de af kommunen afstukne retningslinjer udøver forsyngsarbejdet på egen hånd, så længe der ikke er tale om kontant hjælp, er det de kommunale *forsyngsudvalg* og *børneforsyngsudvalg* der efter indstilling fra socialmedarbejderen træffer beslutning om størrelsen af de kontante ydelser, om placering i institutioner og om vilkår om revaliderende foranstaltninger.

Socialmedarbejderne er i første omgang rekrutteret blandt et antal aspiranter — som regel to fra hver kommune - der har deltaget i et 5 ugers-kursus i Godthåb i vinteren 1966. Dækningen må i begyndelsen ventes at blive noget ujævn, idet den største indsats vil blive gjort i åbenvandsbyerne.

Det forudses, at socialforsorgens kapacitet de første år vil blive forholdsvis beskeden såvel med hensyn til antallet af indsatser som med hensyn til kvaliteten af indsatsen. Det må derfor antages, at det bliver nødvendigt foreløbig at lade mange af de vanskeligste akutte tilfælde ligge, således at indsatsen i stedet koncentrerer om lettere tilfælde med større udsigt til resultat og om det forebyggende arbejde.

Den centrale ledelse i Godthåb får som hovedfunktion gennem instruktion af de kom-

munale forsorgsmyndigheder at effektivisere og samarbejde indsatsen på det sociale område. Det daglige arbejde skal udføres af en *arbejds- og socialdirektør*, der er ansat af det grønlandske landsråd, og som bistås af to *socialkonsulenter* med speciale inden for arbejdsanvisning og revalidering, henholdsvis familievejledning og børneforsorg. Det øverste grønlandske administrationsorgan på socialområdet udgøres af en *arbejds- og socialdirektion* bestående af landsrådets formand, landshøvdningen, et af landsrådet udpeget medlem, landslægen, to repræsentanter for arbejdsmarkedets parter og arbejds- og socialdirektøren.

Der er efter udvalgets opfattelse ingen tvivl om, at en sammensmeltning af socialforsorgen og kriminalforsorgen ville frembyde mange praktiske fordele under den herskende mangel på forsorgsmæssige ressourcer, herunder på uddannede forsorgsmedarbejdere; man kan i så henseende tiltræde det, der er anført af Therbild om mulighederne for en effektivisering af den samlede forsorgsmæssige indsats. Hertil kommer, at der mellem de to forsorgsgrene, hvis de ikke bliver samordnet, vil kunne opstå en konkurrence om personale, i hvilken kriminalforsorgen som følge af sit talmæssigt mere beskedne omfang vil have vanskeligt ved at gøre sig gældende, ligesom det vil kunne være vanskeligt for en fuldt ud selvstændig kriminalforsorg at fremskaffe en kapacitetsreserve ved vakancer, sygdom og bortrejse. Den samme konkurrence vil kunne opstå om befordringsfaciliteter og om anbringelsessteder, arbejdssteder og andre forsorgsmæssige hjælpemidler.

Der er yderligere grund til at tro, at en af hovedfaktorerne bag kriminalitetsudviklingen i Grønland må søges i de omstillingsvanskeligheder under ændringen af de grønlandske samfundsforhold, der som nævnt ovenfor antages at være kilden til de væsentligste sociale problemer i Grønland. Behovet for en samordning af den forsorgsmæssige indsats kommer således også til udtryk i relation til kriminalforsorgen.

Den administrative opbygning måtte ved en sammensmeltning af de to forsorgsformer i det væsentlige blive sammenfaldende med det for socialforsorgen ovenfor skitserede. Centralledelsen ville komme til at ligge hos arbejds- og socialdirektionen med arbejds- og socialdirektøren som daglig leder. Inddroges kriminalforsorgen under den almindelige socialforsorg, måtte det dog ventes, at den med kriminalfor-

sorgen beskæftigede forsorgsmedarbejder ville blive inddraget i ledelsen som konsulent for kriminalforsorgen. På lokalt plan måtte ledelsen af kriminalforsorgen ligge hos de kommunale forsorgsudvalg, således at det daglige arbejde udførtes af kommunens socialmedarbejdere eventuelt bistået af lokale tilsynsførende, der muligvis ville kunne få adgang til at tiltræde udvalgene i spørgsmål om kriminalforsorg.

Uanset at en sådan sammensmeltning af kriminalforsorgen med den almindelige sociale forsorg således umiddelbart stiller sig som særdeles hensigtsmæssig, mener udvalget ikke at kunne tiltræde denne løsning.

Udvalget har haft en forhandling med forskningsleder *Bent Rold Andersen*, der sammen med kontorchef *Otto Jensen*, der er medlem af udvalget, er tilknyttet den arbejdsgruppe, som har udarbejdet planen for udbygningen af den grønlandske socialforsorg. I denne forhandling har arbejds- og socialdirektør *Alfred Dam*, Godthåb, også deltaget. Herunder blev der såvel fra arbejdsgruppens repræsentanter som fra direktør Dams side givet udtryk for, at socialforsorgen i Grønland i de kommende år vil blive stillet over for så mange og så store opgaver inden for alle områder, at der langt fra kan antages at være mulighed for at løse dem alle. Dette vil tvinge de lokale socialmedarbejdere til i vidt omfang at udskyde nogle af opgaverne. Det vil antagelig også medføre, at forsorgslederen i Godthåb, der nu helt kan hellige sig arbejdet med kriminalforsorgen, dersom han blev knyttet til arbejds- og socialdirektøren som konsulent for kriminalforsorgen, ville få andre arbejdsopgaver ved siden af, i lighed med de andre konsulenter. Også med hensyn til udnyttelsen af de materielle forsorgsmæssige ressourcer ville det som følge af knapheden herpå ofte blive nødvendigt at foretage et valg mellem flere forsorgsopgaver, og der kan næppe ses bort fra, at det for en forsorgsledelse, der har til opgave at varetage den samlede sociale forsorg, i mange tilfælde ville kunne føles urimeligt at give kriminalforsorgens klientel adgang til hjælpemuligheder på bekostning af personer, der ikke har gjort sig skyldig i nogen lovovertrædelse, og som frivilligt har accepteret en forsorgsmæssig behandling, så meget desto mere som de kriminelle undertiden kan være både modvillige og besværlige. Under opbygningen af den almindelige sociale forsorg, hvis virksomhed i langt overvejende grad er ba-

seret på tilbud og frivillighed, kan det blive en belastning, at foranstaltninger, der indgår i denne forsorgs virksomhed, kan idømmes lov-overtrædere som led i et kriminalretligt sanktionssystem. Man var derfor meget betænkelig ved, i hvert fald på kortere sigt, at inddrage kriminalforsorgens opgaver under den almindelige socialforsorg.

Udvalget deler disse betænkeligheder. Inden for kriminalforsorgen er der - ikke mindst gennem de senere års virke af udsendte medarbejdere fra Dansk Forsorgsselskab — sket en opbygning af hjælpemidler, som giver et - om end beskedent - grundlag for udførelsen af et forsorgsarbejde. Uanset de foran påpegede praktiske fordele, vil der efter udvalgets opfattelse være en risiko for, at kriminalforsorgen bliver ringere stillet, end den er nu, dersom den inddrages under den almindelige sociale forsorg, i hvert fald indtil socialforsorgens ydeevne er blevet så stor, at den kan ventes at være i stand til at præstere en tilstrækkelig forsorgsmæssig indsats overfor kriminalforsorgens ofte særlig vanskelige klienter. Allerede som følge heraf må det foretrækkes i denne - muligvis langvarige - overgangsperiode at bevare kriminalforsorgen som en særlig organisation under selvstændig ledelse.

Der er i øvrigt grund til at fremhæve, at der er dele af kriminalforsorgen, som under ingen omstændigheder kan udskilles og overføres til den almindelige socialforsorg. Dette gælder navnlig den frihedsberøvende foranstaltning anstalt. Som det nærmere er omtalt nedenfor side 41 f, må kriminalforsorg i frihed og institutionsmæssig kriminalforsorg efter nutidens kriminalpolitiske opfattelse anses som to sideordnede forsorgsformer, hvis samordning må tillægges afgørende betydning, ikke mindst under en kriminallov som den grønlandske, hvor de frihedsberøvende foranstaltningers specialpræventive funktion fremhæves stærkt. Forsorgsarbejdet i frihed forberedes allerede under frihedsberøvelsen, der undertiden i sig selv kan have en forsorgsforberedende funktion, idet der i afgørelsen om løsladelsestidspunktet regelmæssigt foruden generalpræventive indgår forsorgsmæssige synspunkter. På den anden side kan frihedsberøvelse ofte indgå som et element i en reaktion, der i hovedsagen fremtræder som kriminalforsorg i frihed, f. eks. når frihedsberøvelsens funktion er at skabe jordbund for et efterfølgende forsorgsarbejde eller anvendes som tilrettevisning i anledning af

tilsidesættelse af forsorgsmyndighedens forskrifter. Der er som følge heraf et stærkt behov for en fælles ledelse og et fælles personel for de to kriminalforsorgsformer.

Hertil kommer, at der også i fuldbyrdelsen af kriminalforsorg i frihed indgår retshåndhævelseshensyn. Bl. a. for at motivere de dømte til at efterleve de forskrifter, der indgår i foranstaltningen, er det nødvendigt at føre kontrol med, at domsbestemmelserne bliver overholdt i praksis. Også dette hensyn taler efter udvalgets opfattelse for, at kriminalforsorgen fortsat undergives en selvstændig ledelse, der har nær tilknytning til de myndigheder, der befatter sig med behandlingen af de kriminelle sager, nemlig domstole og politi.

Endelig skal anføres, at en sådan sammenlutning ville rejse særlige organisatoriske vanskeligheder som følge af, at socialforsorgen som nævnt ovenfor er et kommunalt anliggende henhørende under landsrådet, medens kriminalforsorgen på samme måde, som dette i dag er tilfældet såvel i Grønland som i det øvrige Danmark, må anses for at være en statsopgave.

Af de anførte grunde vil det efter udvalgets skøn næppe være rigtigt selv på længere sigt at samordne kriminal- og socialforsorgen på det centrale plan.

3. Kriminalforsorgens lokale opbygning.

De ovenfor nævnte praktiske fordele, som ville være forbundet med en sammensmeltning af kriminalforsorgen og den almindelige forsorg, og de i vidt omfang fælles opgaver gør det ønskeligt, at der etableres et snævert samarbejde mellem de to former for forsorgsarbejde. Kriminalforsorgen har som nævnt registreret et antal personer, der anses for egnede som tilsynsførende. Et betydeligt antal af disse - som har vist evner og interesse for forsorgsarbejde — må ventes at ville blive knyttet til den almindelige socialforsorg som socialmedarbejdere. Mange af dem har været deltagere i det foran s. 35 omtalte kursus i Godthåb. Det ville efter udvalgets opfattelse i høj grad være ønskeligt, om deres tilknytning til kriminalforsorgen kunne bevares også efter ansættelse som kommunale socialmedarbejdere. De opgaver, der tildeles af kriminalforsorgen, vil i hvert fald indtil videre være forholdsvis få, således at den arbejdsmæssige byrde derved vil være ret beskedent og overkommelig ved siden af en heldagsbeskæftigelse som social-

medarbejder. Det bør efter udvalgets mening også i øvrigt tilstræbes at knytte socialmedarbejderne til kriminalforsorgen som tilsynsførende. Der er ingen principielle betænkeligheder knyttet til en sådan kombination af arbejdsfelter, der er underlagt hver sin ledelse; i denne del af riget er mange af forsorgsselskabets honorarlønnede medarbejdere personer, der er heldagsbeskæftiget med sociale opgaver i kommunens tjeneste. En sådan kombination af opgaver vil rumme fordele for begge institutioner og tillige for den pågældende medarbejder, hvis indtægt i hovedstillingen vil blive forøget med tilsynshonoraret. Under den foran omtalte forhandling med deltagere i arbejdsgruppen, der har forberedt den almindelige socialforsorg, blev der givet tilslutning til disse synspunkter, idet det dog blev fremhævet, at det måtte anses for nødvendigt, at der kunne ydes de tilsynsførende tilstrækkelig støtte i deres arbejde med kriminelle.

Under henvisning hertil foreslår udvalget, at der i hver af de grønlandske byer — bortset fra Godthåb - og på andre større pladser, hvor der måtte være behov derfor, søges knyttet en egnet og villig person til kriminalforsorgen som fast tilsynsførende. Den pågældende bør så vidt muligt være den stedlige socialmedarbejder eller en af de stedlige socialmedarbejdere. Den tilsynsførendes opgaver vil i første række være at føre tilsyn med de personer på stedet, som er undergivet tilsyn eller anden i medfør af kriminalloven fastsat forsorgsmæssig foranstaltning. Tilsynet med dømte, der bor i kommunen, men som ikke er hjemmehørende i byen, føres af en lokal tilsynsførende med bistand af den faste tilsynsførende. Den faste tilsynsførende vil tillige have til opgave at foretage personundersøgelser, herunder i reglen alle personundersøgelser i kommunen, uanset om lovovertræderen er hjemmehørende i byen. For hvert enkelt tilsyn og personundersøgelse ydes vederlag som nedenfor under pkt. 5 nævnt.

Selv om de faste lokale tilsynsførende er personer, der allerede har praktiske erfaringer med hensyn til kriminalforsorg og har gennemgået en kursusuddannelse i socialforsorg og i deres hovedbeskæftigelse giver sig af med socialt arbejde, vil de som også fremhævet af repræsentanterne for den arbejdsgruppe, der har forberedt den almindelige socialforsorg, have et betydeligt behov for støtte ved løsningen af deres opgaver for kriminalforsorgen. Dette behov for støtte og vejledning vil blive endnu mere ud-

præget, dersom det nedenfor i kap. VI omtalte forslag om rammedomme gennemføres. Det vil herefter påhvile tilsynet at træffe beslutning om udnyttelsen af de bemyndigelser, som er tillagt kriminalforsorgen ved dommen. Selvom bistand på frivillig basis lejlighedsvis kan forventes fra arbejdsfæller og foresatte i den almindelige socialforsorg, må det efter udvalgets opfattelse anses for nødvendigt, at kriminalforsorgen organiseres på en sådan måde, at den rummer selvstændige muligheder for bistand til de lokale tilsynsførende.

Udvalget har drøftet den tanke i hver kommune at etablere et råd med den opgave at yde bistand til den lokale tilsynsførende og i samråd med ham træffe beslutning om udnyttelsen af de beføjelser, som måtte være tillagt tilsynet ved en dom til kriminalforsorg.

Som medlemmer af et sådant råd ville navnlig, foruden den stedlige *tilsynsførende, kredsdommeren*, en repræsentant for det stedlige *politi*, og formanden for det kommunale *forsorgsudvalg*, men også repræsentanter for kirken, undervisnings- eller lægevæsenet, komme i betragtning.

Ved etableringen af et sådant råd ville der blive skabt en bred berøringsflade til det lokale samfund, hvor forsorgsarbejdet skulle finde sted, og mobiliseret et betydningsfuldt lokalt kendskab, ligesom sagernes bedømmelse ville kunne ske under medvirken af sagkundskab fra flere områder.

Det er imidlertid ikke uden betænkeligheder at lade kredsdommeren indtræde i et sådant råd, bl. a. fordi kredsdommeren i sin egenskab af medlem af udvalget ville kunne komme til på forhånd at tage stilling til afgørelser, som han muligvis senere ville få forelagt i sin egenskab af dommer. Måtte kredsdommeren således holdes udenfor rådet, kunne det give en skævhed at lade politiet indtræde; herved ville man i øvrigt nærme sig den bestående ordning, som af principielle - og praktiske - årsager ikke længere bør opretholdes.

Det måtte i øvrigt ventes, at et sådant råd kun ville kunne oparbejde en forholdsvis beskeden sagkundskab inden for kriminalforsorgen, da antallet af sager ville blive meget lille. Hensynet til at skabe en ensartet forsorgsmæssig praksis og fasthed i forsorgsarbejdet taler for at centralisere kriminalforsorgens ledelse. Endvidere måtte det ventes, at det på grund af bortrejse og andre hindringer, ville være forbundet med betydelige vanskeligheder at samle

udvalget, hvis beslutninger ofte må træffes med ganske kort varsel. De betragtninger, der kan tale for oprettelsen af et sådant råd, er i vidt omfang sammenfaldende med begrundelsen for de ovenfor s. 10 omtalte foranstaltningsnævne, der var hjemlet i kriminalloven i dens oprindelige affattelse. Erfaringerne har vist, at denne hjemmel ikke blev udnyttet.

Efter de oplysninger, som er meddelt udvalget af politimester Hertling, vil det være muligt at træffe hurtige afgørelser, selv om sagen forelægges for en central ledelse i Godthåb. Forholdet er i dag det, at alle vigtige sager af det stedlige politi bliver forelagt for politimesteren i Godthåb med rapportgenparter, personundersøgelse og udkast til anklageskrift med indstilling om påstand. Denne fremgangsmåde må ventes opretholdt, da det lokale politi ofte ikke vil have de fornødne erfaringer til selv at træffe afgørelse bl. a. om, hvilken påstand der bør nedlægges fra anklagemyndighedens side. Man ville således i Godthåb gennem personundersøgelsen, eventuelt tillige forsorgsjournalen og indberetninger om den dømtes adfærd i tilsynstiden have mulighed for at danne sig et fyldestgørende billede af den pågældende som grundlag for en konkret forsorgsmæssig afgørelse. Den tilsynsførendes indberetning kunne følgelig være forholdsvis kortfattet, og telegrafisk kommunikation tilstrækkelig.

Udvalget er af disse grunde kommet til det resultat, at det ikke vil være rigtigt at søge at genoplive foranstaltningsnævnene i en ny skikkelse, men at det må overlades til den faste lokale tilsynsførende at træffe de nødvendige beslutninger inden for de af forsorgsledelsen i Godthåb fastsatte grænser, således at fornøden instruktion i det enkelte tilfælde indhentes hos forsorgslederen i Godthåb.

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at lokale råd eller udvalg som de omtalte mange steder ville kunne være af betydning for kriminalforsorgens arbejde, selv om der ikke tillægges dem besluttende myndighed.

En tilsynsførende vil jævnligt føle trang til at rådføre sig med et sådant organ om tilrettelæggelsen af tilsynsarbejdet med den dømte inden for de ved dommen og de af forsorgsledelsen i Godthåb afstukne rammer, f. eks. om, hvorvidt den pågældende bør søges anbragt i et andet miljø eller i et andet arbejde. Det samme gælder ofte spørgsmålet om, hvilken indstilling tilsynsværgeren bør fremkomme med

til forsorgsledelsen eller til retsmyndighederne. En sådan drøftelses værdi ligger dels i det faktum, at de øvrige i udvalget repræsenterede myndigheder ikke sjældent vil have kendskab til den pågældende lovovertræder og i hvert fald have et bredt kendskab til de på stedet bestående hjælpemuligheder, dels i deres erfaringer i behandlingsarbejde på andre beslægtede områder. Hertil kommer, at den tilsynsførende må antages gennem udvalget at kunne få bedre muligheder for kontakt med de forskellige myndigheder, af hvis bistand han må betjene sig, når han under tilsynsarbejdet søger at løse den pågældendes personlige og sociale problemer, f. eks. børneforsorgens myndigheder, det sociale udvalg, lægen (i forbindelse med afvænningsbehandling for alkoholmisbrug) osv.

Det må imidlertid efter udvalgets opfattelse i det hele være af betydning, at der oprettes et forum, hvor repræsentanter for de lokale myndigheder, organisationer og erhvervsfolk regelmæssigt kan mødes for at udveksle synspunkter og oplysninger om kriminalitetsbekæmpelsen og forsorgen for de kriminelle af fælles interesse for de repræsenterede myndigheder og det lokale samfund, bl. a. ved at søge påvirket faktorer indenfor området, som begünstiger kriminalitet, f. eks. dårlige boligforhold, arbejdsløshed og lediggang, tilflytterproblemer m. v., og ved at udbrede kendskabet til kriminalloven, f. eks. gennem skoleundervisningen og anden oplysningsvirksomhed. Et sådant udvalg ville også på anden måde kunne bidrage til løsningen af kriminalpræventive opgaver, f. eks. ved at tilrettelægge muligheder for de unge for en fornuftig anvendelse af fritiden, f. eks. i fritids- og ungdomsklubber. Udvalget ville muligvis tillige kunne finde en opgave i at formidle oplysninger om personer og familier, der oftest giver anledning til vanskeligheder i forhold til de forskellige offentlige myndigheder, skole, børneforsorg, politi osv. og samordne indsatsen fra de forskellige sociale hjælpeskilder, således at vedkommende myndighed ved en tidlig indgriben kan sætte ind overfor asocialitet og kriminalitet.

Navnlig med henblik på det kriminalpræventive arbejde bør et sådant udvalg rumme en alsidig repræsentation. Når de opgaver, der består i at træffe beslutning om konkrete tilsynsforløb falder væk, finder udvalget ingen betænkelighed ved at lade *kredsdommeren* indtræde under hensyn til, at hans deltagelse i øv-

rigt må anses for særdeles ønskelig. Herudover finder udvalget, at *formanden for forsorgsudvalget* og en repræsentant for *politiet* bør være repræsenteret. Den lokale *tilsynsførende* bør naturligvis være medlem, men af hensyn til de unge lovovertrædere bør endvidere, for så vidt der ikke er personsammenfald, *formanden for børneforsorgsudvalget* deltage. / *Øvrigt* må sammensætningen afhænge af de lokale forhold, således at repræsentanter for skolevæsenet, de faglige sammenslutninger og de stedlige erhvervsvirksomheder søges inddraget. Det vil være tillige være ønskeligt, om lægen kunne deltage i møderne, men det skulle i øvrigt være muligt at indkalde enhver interesseret til udvalgets drøftelser.

Indtil sådanne udvalg er etableret, er det ønskeligt, at der på anden måde gives den tilsynsførende lokal støtte. Foreløbig vil det kunne ventes, at den stedlige politimyndighed bistår den tilsynsførende med løsning af praktiske opgaver, såsom transport, og dette bør efter udvalgets opgave pålægges politiet som tjenestepligt. Men også andre lokalmyndigheder, således Den Kongelige Grønlandske Handel og Grønlands Tekniske Organisation bør opfordres til at yde de tilsynsførende støtte til løsning af deres opgaver.

4. Kriminalforsorgens centrale opbygning.

Siden slutningen af 1963 har en af Dansk Forsorgsselskab udsendt medarbejder gjort tjeneste i Godthåb bl. a. til bistand for politimesteren med fuldbyrdelsen af foranstaltninger. Det må antages, at denne centrale og sagkyndige ledelse af arbejdet har bragt fuldbyrdelsen af foranstaltningerne ind i fastere rammer end forhen og i væsentligt omfang har forbedret mulighederne for gennemførelsen af et rationelt kriminalforsorgsarbejde. Udvalget nærer ingen tvivl om, at tyngdepunktet for kriminalforsorgen også i fremtiden bør ligge hos en central sagkyndig forsorgsledelse placeret i Godthåb med et virkefelt, der i det væsentlige er sammenfaldende med, hvad der påhviler lederen af et afdelingskontor i denne del af landet, suppleret med enkelte funktioner, som her påhviler centralkontoret.

Forsorgsledelsen i Godthåb vil have til opgave at bistå de lokale tilsynsførende med løsningen af deres opgaver. Med hensyn til udførelsen af personundersøgelser vil det af praktiske og tidsmæssige grunde kun være muligt at yde en yderst begrænset hjælp i forbindelse

med foretagelsen af den enkelte undersøgelse. Begæring om foretagelse af personundersøgelse må rettes af politiet til den faste lokale tilsynsførende, der udfører undersøgelsen på egen hånd og afleverer resultatet direkte til politiet. Men forsorgslederen vil, når sagen forelægges for politimesteren, kunne bistå denne med vurderingen af den lokale tilsynsførendes indstilling og rådgive politimesteren med hensyn til påstanden.

Derimod vil forsorgslederen som skildret ovenfor under pkt. 3 have gode muligheder for at yde vejledning til den lokale tilsynsførende og medvirke til hans beslutninger under forløbet af det enkelte tilsyn. Også selvom hans bistand ikke påkaldes, vil forsorgslederen i Godthåb, ligesom lederen af et afdelingskontor i denne del af landet, have til opgave at følge forløbet af hvert enkelt tilsyn dels gennem indberetninger, dels gennem regelmæssige besøg i Vestkystens byer.

Forsorgslederen vil endvidere have til opgave at træffe konkrete beslutninger efter indstilling fra den lokale tilsynsførende. Dette gælder således i sager, hvor flere lokale forsorgsområder er berørte, f. eks. ved beslutning i henhold til en bestemmelse i dommen om, at den dømte skal undergives kriminalforsorg uden for hjemstedet, og det samme gælder i tilfælde, hvor der bliver tale om at anvende forsorgens generelle ressourcer, f. eks. pensioner og visse anbringelsessteder, som af hensyn til den begrænsede kapacitet må administreres centralt. Også ydelse af kontant hjælp med i reglen være betinget af forsorgslederens tilslutning.

Derudover vil forsorgslederens virksomhed fortsat bestå i udvælgelse og instruktion af de lokale tilsynsførende og fremskaffelse af anbringelsessteder, arbejds-, uddannelses- og bopælsmuligheder samt tilsyn med forsorgens institutioner.

Endelig foreslår udvalget, at det skal påhvile forsorgslederen i Godthåb at udføre kriminalforsorgsarbejdet i selve Godthåb og tilgrænsede områder, ligesom han skal udføre forsorgsarbejdet i anstalten i Godthåb og forberede det forsorgsarbejde, der skal udføres efter prøveløsladelse.

Udvalget tillægger det afgørende vægt, at forsorgslederen - indtil kvalificerede medarbejdere er uddannet i Grønland - har praktisk erfaring fra forsorgsarbejde med kriminelle i Danmark.

Forsorgslederen bistås i øjeblikket alene af

tolke, som af politiet stilles til hans disposition. Han har derimod kun periodevis haft en medhjælper. Udvalget har drøftet behovet for medhjælp for forsorgslederen. Under hensyn til de betydelige rejseopgaver, der bliver tale om, samt til at forsorgsarbejdet i Godthåb skal udføres af centralkontoret i Godthåb, finder man, at centralkontoret foruden med forsorgslederen bør normeres med to medarbejdere, der forudsættes så vidt muligt at have gennemgået det ovenfor s. 35 nævnte socialmedarbejderkursus i Godthåb. Udvalget er med Therbild enig i, at et effektivt forsorgsarbejde alene kan udføres af grønlandsktalende medarbejdere, og medarbejderne - forsorgsassistenterne - bør derfor være grønlandsktalende. Når tilstrækkeligt kvalificerede grønlandske medarbejdere er uddannet, vil det være ønskeligt, at en udsendt forsorgsleder afløses af en grønlandsk leder; dette vil dog formentlig forudsætte en videregående uddannelse på en social skole i Danmark.

Det er for udvalget oplyst, at der i den nye anstalt i Godthåb er stillet et mindre lokale til rådighed for forsorgsledelsen til forsorgsarbejde i anstalten. Udvalget tillægger det afgørende betydning, at der også i øvrigt fremskaffes den fornødne lokalemæssige kapacitet til forsorgsledelsens personale, der foruden forsorgslederen og de to assistenter vil komme til at bestå af en kontordame (der eventuelt kan erstattes med en praktikant), herunder at der skabes mulighed for, at samtaler med besøgende klienter kan føres på en for tilsynsarbejdet tilfredsstillende diskret måde.

Som flere gange nævnt i det foregående udføres kriminalforsorgen i denne del af landet af Dansk Forsorgsselskab, der er en privat institution. At denne opgave, der efter nutidens opfattelse er af offentlig karakter, er i hænderne på et privat selskab, beror på den historiske udvikling. Denne organisationsform ville næppe blive foretrukket, hvis der i dag, hvor kriminalforsorgen i frihed og institutionsmæssig kriminalforsorg må anses som to sideordnede forsorgsformer, hvis samordning må tillægges afgørende betydning, var spørgsmål om fra først af at etablere en kriminalforsorg. Selv om det vil være af værdi også fortsat at drage nytte af Dansk Forsorgsselskabs erfaringer om arbejdet med kriminelle, vil det ikke være hensigtsmæssigt at lade den grønlandske kriminalforsorg, herunder forsorgsledelsen i Godthåb, høre under Dansk Forsorgsselskab i Danmark. For-

sorgen i Grønland bør efter udvalgets mening henhøre under det danske fængselsvæsen, og forsorgslederen ansættes af direktoratet for fængselsvæsenet.

For denne løsning taler også det forhold, at kriminalforsorgen i Grønland, især forsorgsledelsen i Godthåb, i vid udstrækning vil have opgaver over for personer, der er dømt til anbringelse i anstalt. Hensynet til at sikre, at foranstaltningen anstalt i den grønlandske kriminallov fuldbyrdes i overensstemmelse med lovens hensigter, der stærkt fremhæver foranstaltningens specialpræventive funktion, taler for, at der til anstaltens administration knyttes særlig forsorgsmæssig sagkundskab. Gennemføres det af udvalget nedenfor i kap. VIII omtalte forslag om prøveløsladelse, vil det være nødvendigt, at forsorgslederen har medindflydelse på de afgørelser, der skal træffes herom.

Udvalget, der går ud fra, at kriminalforsorgen i Grønland - såvel den, der fuldbyrdes i anstalt som den, der fuldbyrdes i frihed, henlægges under direktoratet for fængselsvæsenet, skal pege på, at der for Grønlands vedkommende rejser sig særlige administrative problemer. Der er efter udvalgets opfattelse behov for, at der i landsdelen etableres et særligt organ, som for Grønlands vedkommende kan tage vare på nogle af de funktioner, der her i landet henhører under direktoratet for fængselsvæsenet.

Udvalget foreslår derfor, at der i Grønland indskydes et mellemed mellem centralledelsen i Danmark og kriminalforsorgens udøvende organer i Grønland med den opgave at varetage den umiddelbare centrale ledelse af såvel anstaltsvæsenet som kriminalforsorgen i frihed.

Medens bevillingsspørgsmål og afgørelser af vidererækkende betydning også for Grønlands vedkommende bør afgøres centralt, bør en række af de mindre vidtrækkende administrative afgørelser, der her i landet træffes af direktoratet for fængselsvæsenet, henlægges til et særligt nævn, det grønlandske kriminalforsorgsnævn. I denne del af riget træffer direktoratet for fængselsvæsenet afgørelse om løsladelse på prøve fra de almindelige fængsler og om gendomsættelse ved overtrædelse af prøveløsladelsesvilkårene. For så vidt angår domte i Grønland, vil det være uhensigtsmæssigt, om alle sådanne afgørelser skal træffes i Danmark. Principielle grunde er til hinder for, at afgørelsesmyndigheden henlægges til politimesteren eller

forsorgslederen alene. At henlægge dem til politimesteren og forsorgslederen i forening vil kunne give anledning til kompetencestridigheder. Også for at skabe et hensigtsmæssigt forum for afgørelser af denne karakter finder udvalget det rigtigt, at der oprettes en særlig grønlandsk administration.

Som ovenfor omtalt lægger udvalget megen vægt på, at kriminalforsorgen etablerer et snævert samarbejde med den almindelige sociale forsorg. Der vil i vid udstrækning være fællesskab i opgaver og personale, og med de sparsomme institutionsmuligheder og andre forsorgsmæssige hjælpemidler må det ventes, at der i betydelig udstrækning må ydes gensidig hjælp mellem de to forsorgsgrene. Også af hensyn til dette samarbejde med den almindelige sociale forsorg og til løsning af eventuelle interessekonflikter mellem de to forsorgsgrene antager udvalget, at en i Grønland placeret overledning af kriminalforsorgen vil kunne gøre nytte.

Opgaverne for Det grønlandske Kriminalforsorgsnævn bliver at behandle generelle spørgsmål (herunder spørgsmål om oprettelse af institutioner, spørgsmål om kriminalforsorgens relationer til den almindelige forsorg samt økonomisk-administrative spørgsmål) og beslutte mindre vidtrækkende spørgsmål af denne karakter samt at træffe afgørelser i en række enkelttilfælde. Af praktiske grunde er det imidlertid nødvendigt at begrænse nævnets arbejdsbyrde. De daglige funktioner bør derfor udføres af politimesteren og forsorgslederen på nævnets vegne, således at disse inden for hver deres embedsområde træffer afgørelsen, medmindre sagen kræver forelæggelse i det samlede nævn.

Forsorgslederen tænkes med denne begrænsning tillagt samme beføjelser som en leder af et afdelingskontor under Dansk Forsorgsselskab suppleret med enkelte af de funktioner, som her henhører under forsorgsselskabets centralkontor.

På tilsvarende måde tænkes det grønlandske anstaltsvæsen underlagt politimesterens kompetence. Ligesom politimestrene i Danmark i deres egenskab af arrestinspektører i praksis - bortset fra regnskabsførelsen og udøvelsen af det almindelige tilsyn - har meget lidt med det daglige arresthusarbejde at gøre, vil det være hensigtsmæssigt i Grønland af overlade den almindelige administration af anstalten og en række af de daglige afgørelser til lederen af

anstalten, således at politimesterens opgave indskrænkes til på nævnets vegne at føre tilsyn med anstalten og tage stilling til eventuelle klager over anstaltslederens afgørelser. Den nærmere kompetencefordeling mellem nævnet, politimesteren og anstaltslederen, henholdsvis forsorgslederen, med hensyn til forskellige opgaver, såsom anbringelse i åben eller lukket afdeling, visse disciplinærstraffe, tilladelser til arbejde udenfor anstalten, udgangstilladelse og orlov, må foretages i administrative kompetenceforskrifter. Udvalget har ikke ment at burde gå nærmere ind på disse problemer, hvis løsning i høj grad må afhænge af de praktiske omstændigheder på et givet tidspunkt i kriminalforsorgens udviklingsforløb. Man skal dog pege på, at spørgsmålet om prøveløsladelse fra anstalt er af en sådan karakter, at det af principielle grunde bør afgøres af det grønlandske kriminalforsorgsnævn i det omfang, det ikke kræver forelæggelse for direktoratet for fængselsvæsenet.

Medens således størstedelen af de konkrete afgørelser ikke tænkes forelagt nævnet, vil dette dog komme til at træffe afgørelse dels i de nævnte vigtigere sager, dels i sådanne enkelt-sager, som berører flere tjenesteområder, og som af politimesteren, forsorgslederen eller de sociale myndigheder forelægges for nævnet, ligesom det er nævnets opgave at tage stilling til tvivlsspørgsmål omforsorgslederens og politimesterens indbyrdes kompetence. I det omfang de af politimesteren og forsorgslederen på nævnets vegne truffene afgørelser ikke hører under domstolenes prøvelse, må klager over dem afgøres af fængselsdirektoratet, medmindre de omgøres af nævnet.

Som selvskræve medlemmer må de praktiske udøvere af kriminalforsorgen i Grønland, nemlig *politimesteren* og *forsorgslederen*, tiltræde nævnet. Som ovenfor nævnt træffes de daglige afgørelser inden for de to områder af kriminalforsorgen af politimesteren og forsorgslederen hver for sig. Undertiden vil spørgsmålene berøre begge tjenesteområder, og som oftest kan sådanne spørgsmål ventes løst ved forhandling. I tilfælde af uenighed vil politimesteren eller forsorgslederen kunne indbringe ethvert spørgsmål vedrørende foranstaltningssfuldbyrdelsen for det samlede nævn.

Udvalget finder endvidere, at *arbejds- og socialdirektøren* i Godthåb bør tiltræde nævnet dels for at udnytte dennes almindelige forsorgsmæssige sagkundskab og dels for at sikre

samarbejdet med administrationen af den grønlandske socialforsorg.

Der er endelig i udvalget enighed om, at *landsdommeren* i Grønland bør være medlem af - og antagelig formand for - nævnet. Det må tillægges stor betydning, ikke mindst under et kriminalretligt system som det grønlandske, at domstolene får et øget indblik i og indflydelse på fuldbyrdelsen af foranstaltningerne; landsdommerens deltagelse i centralorganets arbejde vil være egnet til at formidle dette. Nogle af de afgørelser, der skal træffes af nævnet, f. eks. afgørelserne om prøveløsladelse og gensættelse, har en karakter, der er nært beslægtet med de afgørelser, der er henlagt til domstolene; også af denne grund er landsdommerens medlemsskab af nævnet ønskelig. Som foran omtalt vil en af direktionens funktioner bestå i løsning eller udjævning af opståede eller mulige interesse- og kompetencekonflikter. Landsdommeren, der ikke embedsmæssigt berøres af disse konfliktmuligheder, vil som en uengageret, neutral deltager i nævnets forhandlinger kunne få en mæglende og formidlende indflydelse, som utvivlsomt vil lette løsningen. Af disse grunde må der derfor lægges betydelig vægt på, at landsdommeren indtræder som medlem af nævnet.

Udvalget har været opmærksomt på, om der kunne være principielle betænkeligheder forbundet med landsdommerens virke i et sådant nævn. Sådanne betænkeligheder ville opstå, dersom landsdommeren i denne funktion kunne komme i den situation, at han ved behandlingen af enkeltsager tog stilling til spørgsmål, som senere kunne ventes indbragt for domstolene.

Da nævnets funktioner i overvejende grad dels består i stillingtagen til generelle spørgsmål, dels i afgørelser af enkeltspørgsmål, som ikke eller kun vanskeligt kan tænkes at blive undergivet domstolsprøvelse, må risikoen herfor antages at være meget begrænset. Muligheden for, at nævnet kan komme til at tage stilling til enkeltsager, som senere kan prøves ved retten, f. eks. afgørelser af, i hvilken udstrækning en bemyndigelse i en rammedom bør benyttes, kan vel ikke afvises. Sådanne tilfælde kan dog kun ventes at få en meget begrænset praktisk betydning. Dukker de op, må der søges udvej for en løsning, som ikke præjudicerer domstolenes stilling. Evt. kan landsdommeren fratræde ved behandlingen af den konkrete sag.

Udvalget skal derfor henstille, at der oprettes en lokal overledelse af kriminalforsorgen i Grønland, som benævnes Det grønlandske Kriminalforsorgsnævn, og som består af landsdommeren (formand), arbejds- og socialdirektøren, forsorgslederen og politimesteren, og at forsorgslederen og politimesteren i sin funktion som leder af det grønlandske anstaltsvæsen underlægges nævnet.

5. Omkostningerne ved gennemførelsen af udvalgets forslag.

Det må antages, at stillingen som *forsorgsleder* i Godthåb, som, hvis udvalgets indstilling følges, i indhold i det væsentlige vil komme til at svare til stillingen som afdelingsleder under Dansk Forsorgsselskab, indtil videre vil blive besat med en af forsorgsselskabet udsendt medarbejder. Det forudsættes, at denne fortsat lønnes efter de for udsendte danske tjenestemænd gældende regler, for tiden netto 41.600-50.000 kr. årlig, hvortil kommer udgift til leje af bolig, ca. 5.000 kr. årlig.

Det er for udvalget oplyst, at forsorgslederens medarbejdere, *forsorgsassistenterne*, der som nævnt ovenfor forudsættes at være grønlandere, som har deltaget i et fem ugers-kursus for socialmedarbejdere i Godthåb, i begyndelsen vil blive lønnet med samme løn som medarbejderne under den grønlandske socialforsorg, d. v. s. med ca. 13-1400 kr. om måneden og ca. 33.000 kr. årlig for to forsorgsassister. Viser der sig mulighed for at finde forsorgsassister med en videregående faglig baggrund, vil denne løn dog kunne forhøjes. Dertil kommer af fast personale en kontorassistent eller evt. en forsorgspraktikant, hvis aflønning udgør henholdsvis ca. 1250 kr. og ca. 1100 kr., d. v. s. 13-14.000 kr. årlig.

Det er nævnt ovenfor, at Dansk Forsorgsselskabs arbejde i vidt omfang udføres af personer, der mod honorar i hvert enkelt tilfælde bistår selskabet med foretagelse af personundersøgelser og tilsyn. Disse honorarer udgør i øjeblikket (pr. 1/4 1968) 60 kr. + sædvanligt tillæg eller i alt 271,00 kr. pr. udført maskinskreven personundersøgelse og 12,— kr. + sædvanligt tillæg eller i alt 54,20 kr. pr. måned for hvert løbende tilsyn. Hertil kommer et særskilt honorar på 20,- kr. pr. retsmøde, hvori den pågældende undersøger deltager i forbindelse med personundersøgelsen.

I Grønland modtager kriminalforsorgens lokale medarbejdere i øjeblikket 100 kr. for hver

udført personundersøgelse. Derimod udbetales der ikke honorarer for tilsynsarbejdet.

Som det fremgår af bemærkningerne foran, anser udvalget det for ønskeligt, at forsorgsarbejdet i videst muligt omfang udføres af personer, der i kraft af deres uddannelse eller erhverv har faglige forudsætninger for at udføre arbejdet, navnlig af socialforsorgens medarbejdere. For at opnå dette er det efter udvalgets opfattelse nødvendigt på samme måde som her i landet at skabe et vist økonomisk incitament, ved at de pågældende honoreres for deres arbejde. Det vil endvidere være naturligt, at man ved fastsættelsen af honorarernes størrelse tager udgangspunktet i forholdene her i landet, således at der alene foretages sædvanligt fradrag under hensyn til de særlige grønlandske forhold.

Udvalget skal herefter foreslå, at arbejdet med personundersøgelser og tilsyn honoreres som nævnt. Den samlede årlige udgift, der er forbundet hermed, kan kun anslås, da der ikke kan opstilles nogen forudsigelse om, hvor mange personundersøgelser, der vil blive foretaget, og hvor mange tilsyn der vil komme til at løbe. Med 100 personundersøgelser og 100 tilsyn vil udgiften udgøre 78.400 kr. årligt.

Dertil komme anlægsudgifter til kontorplads, 5 kontorer, i alt godt 100.000 kr.¹⁾. (50 m²).

I de årlige udgifter vil foruden udgift til lønninger og honorarer medgå udgifterne til kontorets drift, et rådighedsbeløb til kontant hjælp samt dækning af rejseudgifter, der må ventes at blive ret betydelige.

1) Prisniveau okt. 1967.

KAPITEL VI

Forsorgsdomme og betingede domme

Efter straffelovens § 56 kan en ret i denne del af riget, hvis den finder det upåkrævet, at straf kommer til fuldbyrdelse, vælge mellem to former for betinget dom. Den kan i dommen bestemme enten, at spørgsmålet om *straffastsættelse* for den begåede lovovertrædelse udsættes, eller - hvis den finder dette mere formålstjenligt - at *fuldbyrdelsen* af en af retten fastsat straf skal udsættes. Hvis retten skønner, at anvendelse af ubetinget frihedsstraf er påkrævet, f. eks. af hensyn til den almindelige lovlydighed, men hvis oplysningerne om tiltaltes personlige forhold taler for anvendelse af en betinget dom, kan retten bestemme, at en del af den forskyldte straf, dog højst 3 måneder, skal fuldbyrdes, medens fastsættelse eller fuldbyrdelse af straffen i øvrigt udsættes (den såkaldte *kombinationsdom*).

Udsættelsen betinges af, at den dømte i en af retten fastsat prøvetid, der ikke kan overstige 3 år (under særlige omstændigheder dog 5 år), ikke begår strafbart forhold. Udsættelsen kan endvidere gøres betinget af, at den dømte undergives tilsyn i hele prøvetiden eller i en del af prøvetiden, ligesom retten kan fastsætte andre vilkår, som findes formålstjenlige. I § 57, stk. 1, nævnes som eksempler på sådanne særvilkår, at den dømte

1. overholder særlige bestemmelser vedrørende opholdssted, arbejde, uddannelse, anvendelse af fritid eller samkvem med bestemte personer,
2. tager ophold i egnet hjem eller institution; for sådant ophold fastsættes ved dommen en længstetid, der i almindelighed ikke kan overstige 1 år,
3. afholder sig fra misbrug af alkohol, narkotika eller lignende medikamenter,
4. underkaster sig afvænningsbehandling for misbrug af alkohol, narkotika eller lignende

medikamenter, om fornødent på hospital eller i særlig institution,

5. underkaster sig psykiatrisk behandling, om fornødent på hospital,
6. retter sig efter tilsynsmyndighedens bestemmelser om indskrænkninger i rådigheden over indtægter og formue og om opfyldelse af økonomiske forpligtelser,
7. betaler erstatning for tab, der er forvoldt ved lovovertrædelsen,
8. efter bestemmelse af børne- og ungdomsforsorgens myndigheder undergives børne- og ungdomsforsorg, eventuelt af nærmere angiven art, og efterkommer de forskrifter, forsorgsmyndigheden meddeler ham.

Efter den danske straffelov er det ikke muligt direkte at gennemtvinge opfyldelsen af de i dommen fastsatte vilkår. Overtræder den dømte villkårene, kan retten tildele ham en advarsel eller ændre villkårene eller træffe bestemmelse om straffuldbyrdelse. Hvis den dømte begår nyt strafbart forhold i prøvetiden, fastsætter retten en ubetinget straf eller anden retsfølge for begge lovovertrædelser. Når omstændighederne taler derfor, kan retten nøjes med at idømme ubetinget straf for det nye forhold eller afsige ny betinget dom vedrørende begge lovovertrædelser.

Forud for ændringen af disse regler i 1961¹⁾ havde straffelovskommissionen i bet. nr. 82/1953 om forsorgsdomme og betingede domme foreslået at indføre såkaldte *forsorgsdomme*. Efter dette forslag skulle der i de tilfælde, hvor forsorgsmæssige foranstaltninger var indiceret, som hovedregel direkte dømmes til forsorg. Det var dog heller ikke efter dette forslag meningen, at de idømte forsorgsmæssige foranstaltninger direkte skulle kunne gennemtvinges;

- 1) Jfr. til det fig. FT 1960-61 till. A. sp. 563 ff.

overtrådte den dømte de meddelte pålæg eller forskrifter, stod de samme reaktionsmuligheder som ovenfor nævnt åbne. Kommissionens forslag blev imidlertid ikke gennemført, fordi man fandt denne domsform mindre hensigtsmæssig, bl. a. fordi det ikke ville være muligt direkte at gennemtvinge bestemmelserne i en sådan dom. Også ud fra forsorgsmæssige synspunkter fandt man, at det var en fordel, at lovovertræderen ikke direkte dømmes til forsorg, men på en måde »frivilligt« vælger forsorgen frem for straffen.

Som følge heraf foretrak man i lovforslaget den betingede doms form fremfor forsorgsdommen. Ud fra den betragtning, at det centrale ved den betingede dom er, at anvendelse af straf undgås, såfremt visse vilkår opfyldes, og at altså en straffastsættelse først vil være påkrævet, når der eventuelt begås vilkårsovertrædelse (og mest hensigtsmæssigt udskydes til dette tidspunkt), indførte man ved siden af den traditionelle form for betinget dom, hvor straffen fastsættes, men fuldbyrdelsen udsættes, en ny form for betinget dom: betinget dom med udsat straffastsættelse.

Som det fremgår af fremstillingen i kap. I. B, jfr ovenfor s. 9, tilstræber *den grønlandske kriminallovs* foranstaltningssystem - bortset fra advarsel, bøde, anstalt og konfiskation — i hovedsagen at udfylde netop den funktion, som den danske straffelov tillægger de betingede domme. Efter kriminallovsændringen i 1963 er det i det væsentlige muligt at idømme foranstaltninger af samme indhold, som her i landet optages som vilkår i betingede domme.

Kriminallovens ordning adskiller sig dog fremdeles på to punkter fra straffelovens system: 1) foranstaltningen udformes i enkeltheder af retten, og 2) der er tale om dom til forsorg, ikke om betinget dom.

1) Konkretiserede domme ctr. rammedomme

Finder en domstol her i landet det formålstjenligt at fastsætte et af de særvilkår, der er nævnt i straffelovens § 57, stk. 1, vil den som regel overlade det til tilsynsmyndigheden - det vil i praksis sige Dansk Forsorgsselskab — nærmere at konkretisere det pågældende vilkår inden for de i dommen afstukne rammer (». . . tager ophold og arbejde efter forsorgsselskabets nærmere bestemmelse«, »underkaster sig forsorgsselskabets forskrifter med hensyn til af-

vænningsbehandling for misbrug af alkohol« o. s. v.).

I de af retterne i Grønland efter den grønlandske kriminallov afsagte domme er bestemmelserne derimod bortset fra rene undtagelsestilfælde nøje konkretiserede, således at der allerede i dommen udtrykkelig tages stilling til, hvem der skal være tiltaltes tilsynsværge, eller i hvilket bestemt privat anbringelsested den pågældende skal anvises ophold, og med hensyn til arbejde træffes der i dommen bestemmelse ikke alene om dettes art, men også om den bestemte arbejdsplads. Denne praksis må antages at bygge på kriminallovens § 98, hvorefter tilsynet udøves af en egnet og villig person, der beskikkes af retten. Det følger heraf, at tilsynet ikke kan udøves af en institution som her, men at den tilsynsførende i den konkrete sag skal udpeges af retten. Skønt der ikke i kriminalloven stilles noget tilsvarende udtrykkeligt krav med hensyn til de andre foranstaltninger, antages det som følge af disses i forhold til tilsyn væsentligt mere indgribende karakter, at der må følges samme fremgangsmåde i disse sager. Dette er i overensstemmelse med den inden kriminalloven af sysselretterne fulgte praksis og står i forbindelse med, at der ikke som i denne del af landet er et særligt organ, som den nærmere udførelse kan overlades til. Det er en konsekvens heraf, at sagen, hver gang der bliver tale om at skifte tilsynsværge, bopæl, arbejdsplads o. s. v., påny må indbringes for retten til foranstaltningsændring i medfør af § 92.

Denne ordning medfører, at det er nødvendigt, inden sagen bringes for retten, at bringe på det rene, om og på hvilken måde den foranstaltning, som af politiet påstås bragt i anvendelse kan gennemføres. Det er da også i midlertidig instruks af 27/10 1961 fra politimesteren i Grønland vedrørende anklagevirksomheden fremhævet, at politiet på forhånd må have sikret sig, hvilke foranstaltninger man er i stand til at gennemføre. Heraf følger en betydelig forsinkelse af sagerne, som omtalt ovenfor s. 28, og at foreliggende anbringelsesmuligheder må holdes uudnyttede i beredskab, medens sagen står på.

Som påpeget af Therbild, jfr. kap. III - og også i »Kriminalloven og de Vestgrønlandske Samfund« - kan der heller ikke ses bort fra, at denne ordning under den herskende mangel på ressourcer (anbringelsesteder, tilsynsværger o. s. v.) undertiden fører til, at politiet - for at

undgå besvær og tidsspilde - foretrækker en hurtig, men ikke så hensigtsmæssig afgørelse i form af bøde fremfor en sen, men måske mere rigtig, afgørelse i form af en foranstaltning, der i højere grad tager sigte på at modvirke lovovertræderens kriminalitet. Ofte er der som nævnt s. 28, ikke tid til at afvente rettens afgørelse om ændring af den konkrete foranstaltning, idet beslutning f. eks. om fjernelse fra et anbringelsessted såvel som andre konkrete afgørelser inden for kriminalforsorgen undertiden må træffes hurtigt.

Dette hænger sammen med, at den nærmere udformning af sådanne foranstaltninger er hensigtsmæssighedsafgørelser af en sådan beskaffenhed, at de ikke er egnede til afgørelse ved retten, der — og dette gælder i endnu højere grad efter, at retternes lokalkendskab i vidt omfang er blevet af mindre betydning — savner den fornødne særlige forsorgsmæssige sagkundskab og i deres virkemåde ikke er indrettet på at træffe sådanne hurtige afgørelser.

Når man hidtil har været nødt til at lade retterne konkretisere de idømte foranstaltninger, står dette som nævnt i forbindelse med, at der ikke i Grønland har eksisteret noget særligt organ, hvortil retterne kunne overlade den nærmere udførelse af dommene. Af principielle grunde er det ikke muligt at overlade politiet at udfylde en foranstaltningsdoms rammer.

Som det fremgår af kap. V, er udvalget imidlertid af den opfattelse, at der bør etableres en fra politiet udskilt selvstændig kriminalforsorg i Grønland, der vil være i stand til på forsorgsmæssig forsvarlig måde at træffe de afgørelser, der i denne del af riget træffes af Dansk Forsorgsselskab.

Udvalget er i overensstemmelse med Therbils rapport af den opfattelse, at den grønlandske kriminalforsorg vil kunne gøres mere effektiv, ved at der i kriminalloven indføres samme adgang som efter den danske straffelov til i dommen at overlade de forsorgsmæssige afgørelser indenfor de i dommen afstukne rammer til en forsorgsinstitution i Grønland, til Grønlands kriminalforsorg.

De geografiske forhold i Grønland medfører imidlertid, at en flytning fra et sted til et andet kan være en afgørelse af langt mere indgribende betydning end i denne del af landet, hvorfor udvalget foreslår, at adgangen til at overlade den nærmere bestemmelse til tilsynsmyndigheden afgrænses på en lidt anden måde

end i straffelovens § 57, jfr. nærmere udvalgets lovudkast med bemærkninger s. 78 og 91.

Mod at overlade de nærmere bestemmelser til forsorgsmyndigheden, vil der måske blive rejst den indvending, at dette vil medføre en indskrænkning af retternes indflydelse på foranstaltningen. Imidlertid erkendes det jo - også af kredsretterne de fleste steder - at det med det svindende lokalkendskab er stadigt vanskeligere for retterne selv direkte at finde frem til hensigtsmæssige anbringelsesmuligheder. Dette forhold og de sparsomme muligheder, som står til rådighed, gør det heller ikke let for retterne at øve nogen effektiv kontrol med det af politiet stillede forslag eller at gøre ændring i enkeltheder i forslaget. Som forholdene er i dag, er retterne af praktiske grunde i vidt omfang bundet til at følge politiets påstand uden selv at kunne anviser nogen anden løsning. En adgang til at overlade de konkrete forsorgsmæssige afgørelser til Grønlands kriminalforsorg vil i virkeligheden stille retten friere med hensyn til reaktionsvalget.

2) Spørgsmålet om indførelse af betingede domme

Udvalget har overvejet, om der bør ske en yderligere tilnærmelse til den danske straffelovs regler om betingede domme.

a) Forsorgsdom ctr. betinget dom med vilkår.

Medens en betinget dom efter den danske straffelov, som berørt ovenfor, ikke direkte kan gennemtvinges, har den grønlandske kriminallov stedse bygget på, at de tilsvarende grønlandske domme til forsorgsmæssige foranstaltninger kan tvangsfuldbyrdes, f. s. v. dette efter deres indhold har praktisk mening, f. eks. arbejde eller uddannelse. Overholder den dømte ikke de i dommen trufne bestemmelser, kan disse ved politiets bistand direkte gennemtvinges, således at den dømte f. eks. med magt placeres i det pågældende anbringelsessted.

Årsagen til denne forskel i de to love, der i praksis næppe fører til væsentligt forskellige resultater, må søges i de to loves forskellige historiske udgangspunkt. I den danske udvikling fremtrådte den betingede dom oprindeligt som en undtagelse fra den almindelige regel om, at straf skal idømmes og afsones, hvorimod traditionen i Grønland er den modsatte. Endvidere er det her i landet en regel-

mæssig følge, at straf kommer til fuldbyrdelse, når spørgsmålet om reaktion i anledning af overtrædelse af en betinget doms vilkår indbringes for retten. I Grønland indtager derimod frihedsberøvelse en langt mere tilbagetrukket rolle. Selvom det måske vil være nødvendigt i videre omfang at anvende frihedsberøvelse efter kriminalloven i tilfælde, hvor den dømte ikke overholder bestemmelserne i en forsorgsdom, og selvom udvalget også stiller forslag, der går i denne retning, vil udviklingen i Grønland dog næppe føre **til**, at frihedsberøvelse vil blive anvendt så regelmæssigt som i denne del af riget, og dette bør næppe heller ske. Der kan i denne forbindelse også være grund til at pege på, at tendensen i moderne kriminalpolitik og -lovgivning går i retning af at opmuntre til at iværksætte reaktioner over for vilkårs-overtrædere, som ikke indebærer afsoning af frihedsstraf. I Grønland vil man formodentlig som hidtil søge at undgå frihedsberøvelse og i tilfælde af overtrædelse af den oprindelige doms bestemmelser ændre disse, eventuelt således, at bestemmelser, som efter deres indhold ikke kan tvangsfuldbyrdes, f. eks. en bestemmelse om ikke at søge samkvem med bestemte personer, ændres til en bestemmelse, som har denne egenskab, f. eks. at tage ophold i dertil egnet hjem. Det vil på denne baggrund næppe være rigtigt at opgive den bestående mulighed for direkte at tvangshåndhæve forsorgsdommens bestemmelser. Udvalget finder derfor ikke anledning til at foreslå, at der i den grønlandske kriminallov indføres betingede domme i stedet for den kendte form for forsorgsdomme. Som følge af denne udformning vil der ikke forekomme en prøvetid forskellig fra tilsynstiden som efter straffeloven. Derimod har man, som det fremgår af udvalgets lovudkast nedenfor s. 75 ff, foreslået visse systematiske ændringer i lovens foranstaltningssystem, således at foranstaltningerne anvisning af eller forbud mod ophold på bestemt sted, arbejde, uddannelse og andre indskrænkninger i handelfriheden i alle tilfælde skal knyttes til en dom til kriminalforsorg, der altid indebærer tilsyn af Grønlands Kriminalforsorg.

Hvad enten man lader valget falde ud til den ene eller den anden domsform, er det for at motivere den dømte til at efterleve de i henhold til dommen fastsatte forskrifter nødvendigt, at der er risiko forbundet med en tilsidesættelse af forskrifterne. Her i landet består risikoen deri, at den betingede dom som regel

erstattes med afsoning af en efter almindelige retningslinier udmålt ubetinget frihedsstraf, men der er også mulighed for andre reaktioner, herunder fastsættelse af en delstraf, således at den betingede dom efter afsoningen af delstraffen løber videre på uændrede eller eventuelt skærpede vilkår.

I sin rapport om kriminallovens foranstaltningssystem har Therbild givet udtryk for den vurdering, at der også i Grønland har vist sig et behov for over for de dømte at markere, at der står magt bag de forsorgsmæssige foranstaltninger, således at der såvel hos de dømte som i befolkningen som helhed skabes respekt om foranstaltningerne.

Udvalget kan tilslutte sig dette synspunkt og er af den opfattelse, at en af grundene til, at den grønlandske kriminallovs sanktionssystem ikke har kunnet fungere tilfredsstillende i praksis, netop har været de manglende muligheder for at sætte magt bag de idømte foranstaltninger. Under hensyn bl. a. hertil har man i kap. VII stillet forslag om en udvidelse af mulighederne for anbringelse i anstalt.

Det skal betones, at sådanne anstaltsophold ikke skal træde i stedet for forsorgsdommen, men tværtimod i langt de fleste tilfælde er tænkt at skulle indgå som et led i denne, *dels* som en disciplineret foranstaltning, der skal fremme viljen hos den dømte til at efterleve forskrifterne, *dels* som et middel til gennem isoleringen af den dømte at skabe mulighed for påny at knytte en afbrudt kontakt til tilsynet. Anstaltsopholdet vil i disse tilfælde kunne være forholdsvis korvarigt (efter § 101, stk. 2, i udvalgets lovudkast, jfr. nedenfor s. 78, ikke over 3 mdr.). Den samme virkning vil i øvrigt ofte kunne opnås gennem en anvendelse af den adgang til anholdelse og tilbageholdelse af personer, der gør sig skyldige i overtrædelse af dommens bestemmelser, som udvalget stiller forslag om i sit udkast til ændring af lov om rettens pleje i Grønland, jfr. nedenfor s. 103; er denne adgang udnyttet, vil det i mange tilfælde være ufornuddent for retten at træffe bestemmelse om anden reaktion i anledning af vilkårsovertrædelsen. Eksistensen af truslen om anvendelse af sådanne forholdsregler og bevidstheden hos de dømte om, at de er blevet anvendt over for andre, må formodes at være egnet til at motivere de dømte til at overholde forskrifterne.

Det er som nævnt ovenfor udvalgets opfattelse, at det kun i forholdsvis få tilfælde vil

konstateres, at fortsat anvendelse af forsorg er formålsløs, således at anbringelse i anstalt i længere tid som en erstatning for forsorgsdommen kommer på tale.

Disse synspunkter vil også kunne være vejledende ved reaktionsfastsættelsen i anledning af ny kriminalitet i tilsynstiden, jfr. herom bemærkningerne til § 101 s. 95.

b) Kombinationsdomme.

Ved ændringen af straffeloven i 1961 blev der givet adgang til at anvende kombinationsdom, hvorefter en del af en i øvrigt ubetinget frihedsstraf gøres betinget med vilkår som i en almindelig betinget dom; dette gælder både i tilfælde af flere, uligeartede forhold, hvoraf ét efter sædvanlig praksis medfører ubetinget straf - f. eks. overtrædelse af færdselslovens § 16, stk. 1, spirituskørsel — medens et andet efter praksis medfører betinget dom, og i tilfælde, hvor der er tale om ét eller flere ligeartede forhold. Dette motiveredes i bemærkningerne til lovforslaget med, at der erfaringsmæssigt er et stort behov for anvendelse af tilsyn og eventuelt andre forsorgsmæssige foranstaltninger også i tilfælde, hvor retten af generalpræventive grunde finder det påkrævet at anvende en kortvarig ubetinget frihedsstraf, som ikke åbner mulighed for ordinær prøveløsladelse med vilkår om kriminalforsorg. Herudover blev det anført, at afsoning af en del af straffen efter omstændighederne kan have en specialpræventiv værdi, dels som en markering af forholdets alvor, dels som et udgangspunkt for forsorg.

Udvalget har overvejet, om der burde stilles forslag om at indføre en lignende domsform i den grønlandske kriminallov.

I Grønland har man ikke den samme straffastsættelsestradition som i Danmark, hvor visse lovovertrædelser, f. eks. overtrædelse af færdselslovens § 16, brugstyveri og vold, regelmæssigt medfører ubetinget straf. Der er derfor ikke i Grønland det samme umiddelbare behov for en adgang til en opdeling af reaktionen, som motiverer reglen i den danske straffelov om kombinationsdom ved uligeartet kriminalitet.

Udgangspunktet for kombinationsdom, når der kun foreligger ét forhold eller flere forhold af samme slags er, at ubetinget straf er forskyldt efter almindelig strafudmåling. Et tilsvarende udgangspunkt forekommer ikke i Grønland, hvor frihedsstraffen indtager en

langt mere tilbagetrukket plads. Der er derfor ikke de samme grunde til at indføre adgang til kombinationsdom. Spørgsmålet står i øvrigt i nær sammenhæng med reglerne om løsladelse på prøve. Herom foreslår udvalget, jfr. udkastets § 105, stk. 1, s. 79, at prøveløsladelse kan ske, når to tredjedele af anstaltstiden er forløbet, dog mindst 3 måneder; når særlige omstændigheder taler derfor, kan prøveløsladelse dog ske, før to tredjedele af tiden er forløbet (men dog først efter 3 mdr.). Er anstaltstiden 3 mdr. eller derunder, foreslås der tillagt Grønlands Kriminalforsorg en adgang til at træffe bestemmelse om endelig løsladelse, når 2/3 af tiden er forløbet. En sådan løsladelse forudsættes i reglen forbundet med et tilbud om forsorgsmæssig bistand på frivilligt grundlag. Denne ordning gør det naturligvis langt mindre påkrævet at åbne adgang til at idømme kombinationsdom.

Hertil kommer, at en institutionsanbringelse som indledning til et tilsynsforløb på fri fod i Grønland kan opnås gennem en almindelig dom til forsorg med særskilt bestemmelse efter § 96 i udvalgets lovudkast om ophold i dertil egnet hjem, f. eks. pension for yngre lovovertrædere, idet en sådan bestemmelse som anført ovenfor om fornødent direkte kan tvangsfuldbyrdes ved politiets bistand.

Udvalget har derfor ikke fundet grundlag for at stille forslag om, at kriminalloven på dette punkt bringes i overensstemmelse med den danske straffelov.

c) Den ukvalificerede betingede dom.

Det er ovenfor s. 10 omtalt, at det inden kriminallovens tilblivelse blev overvejet at indføre en adgang til betinget dom uden vilkår om tilsyn eller lignende, men alene vilkår om en lovlydig tilværelse i prøvetiden. Overvejelserne endte med, at det blev opgivet at indføre denne domsform. Den har heller ikke fundet indpas i form af idømmelse af advarsel i forbindelse med forbehold om en senere ændring af foranstaltningen.

Therbild har i sin rapport om kriminallovens foranstaltningssystem givet udtryk for, at der i Grønland er et betydeligt antal sager, hvor det på den ene side af hensyn til lovovertrædelsens beskaffenhed føles utilfredsstillende at idømme advarsel eller bøde, uden at der dog er trang til at dømme til anstalt, men hvor på den anden side oplysningerne om tiltaltes personlige forhold gør det mindre rimeligt at træffe be-

stemmeise om tilsyn eller andre forsorgsmæssige foranstaltninger.

Udvalget kan tiltræde, at der i disse tilfælde er behov for en domstype som den nævnte, der som en kvalificeret advarsel markerer, at retsordenen i og for sig ser alvorligt på lovovertrædelsen, men af særlige grunde finder at kunne give afkald på iværksættelsen af en indgribende foranstaltning under forudsætning af, at den dømte ikke påny forser sig.

Går man ind for anvendelsen af den ukvalificerede betingede dom, rejser sig spørgsmålet, om det i dommen bør fastsættes, hvilken foranstaltning der skal bringes i anvendelse, hvis den dømte forser sig i prøvetiden. Ifølge den danske straffelov er betinget dom med udsat straffastsættelse det principielle udgangspunkt. Når man efter straffeloven også har mulighed for straffastsættelse i en betinget dom, skyldes dette en antagelse af, at det i visse tilfælde ud fra generalpræventive synspunkter, hensynet til den almindelige lovlydighed, er ønskeligt, at der fastsættes en bestemt straf i forbindelse med dommen, når ingen anden positiv forholdsregel sættes i straffens sted.

I Grønland er den foranstaltning, der kunne blive tale om at fastsætte i dommen, anstalt. Imidlertid er frihedsberøvelse som nævnt ovenfor i Grønland ikke som i denne del af riget en regelmæssig følge af en alvorligere lovover-

trædelse. Der er heller ikke grund til at vente, at frihedsberøvelse i grønlandsk praksis vil komme til at få samme dominerende plads som i dansk kriminalretlig praksis. Her i landet er det historiske udgangspunkt frihedsberøvelsen; den betingede dom er undtagelse herfra. I Grønland er traditionen den modsatte. Det ville være uheldigt at fastsætte retsfølgen anstalt, når del: således på forhånd måtte stille sig som højst usikkert, om overtrædelse af dommens vilkår ville medføre, at denne foranstaltning kom til anvendelse. I forbindelse med en ny lovovertrædelse, vil der i mange tilfælde have manifesteret sig en helt ny situation, der ofte vil afsløre et ikke tidligere erkendt behov for forsorg, og som derfor må føre til anvendelsen af en dom til kriminalforsorg som ny foranstaltning.

Udviklingen i de seneste års kriminalpolitik har bevæget sig bort fra systemet med fastsættelse af den (eventuelle) sanktion i en betinget dom; det ville være i strid med denne tendens at indføre denne form i den grønlandske kriminallov.

Under henvisning hertil har udvalget i sit lovudkast, hvortil i øvrigt henvises, stillet forslag om, at der i kriminalloven åbnes adgang til at afsige betinget dom med udsat foranstaltningsfastsættelse, betinget af, at den dømte ikke begår ny lovovertrædelse i prøvetiden.

KAPITEL VII

Kriminalforsorgens institutioner

A. Indledning

Gennemførelsen af de i kap. V og VI stillede forslag må efter udvalgets oplysninger antages at forøge effektiviteten af foranstaltninger, hvis indhold består i kriminalforsorg i frihed. I nogle tilfælde indgår der i disse foranstaltninger bestemmelser om arbejde og uddannelse, hvis gennemførelse undertiden forudsætter, at der er mulighed for, at kriminalforsorgen kan skaffe den dømte et sted at bo. I andre tilfælde melder et behov for anbringelsesmuligheder sig, fordi det er ønskeligt at fjerne lovovertræderen fra hans miljø, den forholdsregel, der efter den gældende kriminallov iværksættes gennem foranstaltningen anvisning af ophold på bestemt sted.

Som det imidlertid er nævnt flere gange i det foregående, har netop mangelen på *anbringelsesmuligheder* medført betydelige vanskeligheder ved gennemførelsen af den grønlandske kriminallovs foranstaltningssystem. I den kritik, der fra grønlandsk side har været rettet imod kriminalloven, har det - i hvert fald indtil for nylig, jfr. kapitel X - været mangelen på disse muligheder, man har kritiseret.

Allerede under Grønlands første *kredsdommermøde* i 1953¹⁾ blev det gjort gældende, at kriminallovens gennemførelse i praksis måtte forudsætte mulighed for hensigtsmæssig anbringelse af dømte; i denne forbindelse henstillede man bl. a., at der ved 2-3 byer, hvor der kunne forventes til stadighed at være behov for legemligt arbejde, blev indrettet anbringelsessteder for personer dømt til tvangsarbejde.

I 1956 henstillede *det grønlandske landsråd*,²⁾ at det toges op til overvejelse at oprette et særligt hjem til anbringelse af unge kriminelle mænd, fortrinsvis i alderen 15-21 år, idet det under de herskende forhold netop over for

denne aldersgruppe var vanskeligt at iværksætte den rette foranstaltning.

I 1960 blev spørgsmålet om anbringelsessteder påny rejst i landsrådet³⁾. Det blev stærkt fremhævet, at der måtte fremskaffes flere anbringelsesmuligheder, hvis ikke respekten for kriminalloven skulle udhules. Opmærksomheden var bl. a. rettet imod behovet for oprettelsen af hjem i byerne til anbringelse navnlig af unge lovovertrædere.

I forbindelse med kriminallovsændringsforslaget fremhævede landsrådet i 1962⁴⁾, at man fandt det overordentlig vigtigt, at der snarest blev etableret anstalter, fortrinsvis i byerne, hvor de dømte kunne leve under forholdsvis frie former, men således at der kunne føres et effektivt tilsyn med dem, specielt i fritiden. De dømte skulle have mulighed for at deltage i det almindelige arbejde i byen. Samtidig var man dog af den opfattelse, at der i Grønland findes en del lovovertrædere, som af hensyn til retssikkerheden og til den almindelige lovlydighed burde afsondres i videre omfang fra andre mennesker; landsrådet pegede herved på en anstalt på en mere isoleret plads.

Påny i 1963 henstillede landsrådet⁵⁾ under henvisning til, at mulighederne for at fuldbyrde kriminallovens foranstaltninger var særdeles mangelfulde, indtrængende, at der snarest blev taget de nødvendige skridt til, at foranstaltningerne kunne gennemføres i praksis, herunder at de i loven forudsatte anstalter snarest blev opført.

I sin rapport om kriminalloven og de vestgrønlandske samfund fremhævede *samfunds-forskningsudvalget* betydningen af at lade private familier m. v. deltage i fuldbyrdelsen af foranstaltninger med anbringelse på bestemt

³⁾ Grønlands Landsrådsforhandlinger 1960, s. 83-85.

⁴⁾ Grønlands Landsrådsforhandlinger 1962, s. 102-105.

⁵⁾ Grønlands Landsrådsforhandlinger 1963, s. 207.

¹⁾ Grønlands første kredsdommermøde, s. 125-131, 146-148 og 173-174.

²⁾ Grønlands Landsrådsforhandlinger 1956, s. 182-183.

sted. Man fandt dog, at det var nødvendigt til- lige at indrette institutioner, hvori man kunne anbringe de dømte, men anså det dog ikke muligt på det foreliggende grundlag at tage stilling til behovet herfor. Som det anførtes i rapporten, havde retsmyndighederne i Grønland fundet det ønskeligt, at der for personer, der var idømt (tvangs)arbejde, blev indrettet anbringelsessteder i Julianehåb, Godthåb, Egedes- minde samt K'or Kut.

Som det fremgår af nedenstående redegø- relse for den nuværende ordning, er den frem- satte kritik kun i begrænset omfang taget til følge gennem oprettelsen af nye anbringelses- muligheder.

Som berørt i kap. IV må det desuden anses for påkrævet for at skabe fornøden respekt for de anvisninger, der meddeles af tilsynsmyndig- heden, at tilsidesættelse medfører risiko for sanktioner, hvori der indgår frihedsberøvelse. Udvalgets overvejelser om dette spørgsmål fremstilles nedenfor under afsnit B.2.

B. Nuværende ordning

1. Private anbringelsessteder.

For øjeblikket er kriminalforsorgen i Grøn- land, når talen er om at anbringe lovovertræ- dere på et bestemt sted, i hovedsagen afhæn- gig af de private anbringelsessteder. Som det imidlertid fremgår af kapitel III, har det i praksis ikke vist sig muligt at tilvejebringe et tilstrækkelig stort antal egnede anbringelsesste- der med en passende geografisk og erhvervs- mæssig fordeling. Pr. 25. juni 1968 er der på forsorgskontoret i Godthåb registreret 73 pri- vate anbringelsessteder, hvoraf kun 22 skønnes fuldt egnede og forsvarlige.

Under den udsendte forsorgsleders virksom- hed i Grønland siden 1963 har man instrueret opholdsværterne og draget omsorg for, at der af disse regelmæssigt indsendes indberetninger om forsorgsforløbet. Der er herved etableret en vis kontrol med anbringelsesstederne, men det anses af Therbild som en svaghed, at der oftest ikke er beskikket en fra opholdsværten forskellig person som tilsynsværge for den dømte.

Økonomisk er ordningen den, at politiet for- syner den dømte med tøj, medens opholdsvær- ten som vederlag for den pågældendes arbejds- indsats som regel giver ham kost og logi samt eventuelt mindre beløb i lommepenge. Til en del af opholdsværterne betales af politiet et

»plejevederlag« på 3 å 5 kr. om dagen pr. an- bragt.

2. Ungdomspensionen i Holsteinsborg.

For at afhjælpe behovet for anbringelses- steder er der på initiativ af politimesteren og forsorgslederen i 1966 åbnet en ungdomspen- sion i Holsteinsborg med plads til 6 unge mænd i alderen 17/18 - 21/22 år. Den ledes af en grønlandsk politibetjent, der bl. a. sørger for, at de anbragte får arbejde i byen og møder til tiden hver dag. Den er indrettet med opholds- stue, spisestue, hobbyværksted og et enkelt- værelse, en tosengs- og en tresengsstue. Ar- bejdsmulighederne i Holsteinsborg er gode.

3. Forvaringshjemmet i Godthåb.

Forvaringshjemmet blev indrettet i 1956 for at imødekomme behovet for anbringelse af per- soner, der blev idømt forvaring. Efter ændrin- gen af kriminalloven i 1963 har det været be- nyttet som anstalt.

Hjemmets kapacitet var 6 anbragte. Forva- ringshjemmet er en almindelig træbarak. For- uden 6 små enkeltværelser rummer den en op- holds- og spisestue samt et køkken. Vinduerne er ikke særligt sikrede, og på grund af brand- risikoen er dørene til barakken aldrig låsede.

De anbragte har i vid udstrækning haft ar- bejde udenfor hjemmet, og der kunne også i øvrigt meddeles udgangstilladelse, hvilket regel- mæssigt skete på søn- og helligdage. De an- bragte havde lejlighed til fritidsbeskæftigelse, f. eks. radio, bøger og aviser, hobbyvirksom- hed, spil m. v.

Kritikken imod forvaringshjemmet har i ho- vedsagen rettet sig imod, at det må anses for uegnet til at huse farligere og grovere forbry- dere, idet deres tilstedeværelse i anstalten ikke kunne sikres. Forvaringshjemmets indretning er bl. a. af Therbild fremhævet som en model for kommende pensioner for personer, der dømmes til kriminalforsorg.

4. Den nye anstalt i Godthåb.

For at øge antallet af anstaltspladser og for at åbne mulighed for en isolering af farlige kriminelle, er der den 1/9 1967 taget en helt ny anstalt i brug. Den er beliggende i Godthåb og har plads til 18 dømte, hvoraf 6 kan an- bringes i en lukket afdeling. Anstalten er op- ført med henblik på en eventuel senere udvi- delse til det dobbelte antal pladser. Anstalten vil tillige kunne fungere som varetægtsfængsel

for lovovertrædere, der efter rettens bestemmelse skal tilbageholdes under sagen.

Anstalten har 18 enkeltværelser, spisestue, opholdsstue, arbejdsrum m. v. Der kan foretages effektiv aflåsning af den åbne såvel som den lukkede afdeling, ligesom der er foretaget sikring af værelsernes vinduer, uden at der dog herved er givet anstalten egentligt fængselspræg. De sikkerhedsmæssige forhold er herigennem væsentligt forbedret i sammenligning med forvaringshjemmets.

Medens politimesteren er anstaltsinspektør, er som daglig leder ansat en fra Danmark udsendt medarbejder i det danske fængselsvæsen, der som bistand har en udsendt fængselsbetjent, der bor i anstaltsbygningen, hvor der således vil blive etableret døgnvagt. Hertil kommer to betjente fra det grønlandske politi.

5. Detentionsrum.

I hvert af politidistrikterne er der enten i tilslutning til politistationen eller i en af politiets tjenesteboliger indrettet detentionsrum. Disse anvendes for tiden i et beskedent, men stigende omfang til anbringelse af personer, der efter rettens bestemmelse skal tilbageholdes (varetægtsarrestanter). Man er imidlertid noget tilbageholdende med at anvende rummene til dette brug, da de ikke opfylder de krav, man må stille til lys, varme, luft, forplejning, tilsyn, gårdture m. v. ved ophold, der varer mere end nogle få dage.

Der er i udvalget enighed om, at de bestående detentionsrum ikke - heller ikke som en nødløsning — er egnede til anvendelse under fuldbyrdelse af foranstaltningen anstalt. Derimod kan det næppe anses for uforsvarligt at anvende dem til tilbageholdelse (varetægtsophold) af kortere varighed.

C. Udvalgets overvejelser

Efter udvalgets opfattelse er de bestående muligheder for anbringelse af lovovertrædere ganske utilfredsstillende.

1. Anbringelse uden for anstalt.

Det behov, der som nævnt i indledningen til dette kapitel er for sådan anbringelse i forbindelse med gennemførelsen af foranstaltningerne arbejde og uddannelse og som middel til at fjerne lovovertræderen fra uheldige og kriminalitetsbegunstigende omgivelser, kan ikke dækkes ved de få egnede private anbrin-

gelsessteder og ungdomspensionen i Holsteinsborg. Dette behov må antages at være forholdsvis større end i denne del af Danmark. Her vil det ofte kunne tilfredsstilles ved, at den dømte selv skaffer sig bolig f. eks. ved at leje et værelse. Denne mulighed står ikke åben i tilsvarende omfang i Grønland. Må det anses for tilrådeligt, at den dømte skifter bolig, vil dette hyppigt kun kunne gennemføres ved, at forsorgsmyndigheden anviser ham et sted at bo. Hidtil har man i så fald i reglen været henvist til at søge den dømte optaget i en familie, idet værelsesudlejning til personer, der er uden tilknytning til familien, er meget lidt udbredt i Grønland. En sådan anbringelse af lovovertrædere vil af letforståelige grunde ofte støde på vanskeligheder. Anbringelse er hidtil som oftest sket i forbindelse med, at den dømte er placeret i arbejde hos familieoverhovedet, men erfaringen har vist, at kun visse grupper af lovovertrædere, navnlig helt unge mænd og unge piger har kunnet placeres på denne måde.

I sin rapport om kriminallovens foranstaltningssystem har Therbild anslået, at der for tiden er behov for ca. 60 anbringelsessteder. Som nævnt ovenfor under B råder kriminalforsorgen imidlertid kun over 22 private anbringelsessteder og 6 pladser i ungdomspensionen i Holsteinsborg, i alt 28 pladser. Uanset at det må anses for ugørligt med sikkerhed at fastslå, hvor mange anbringelsessteder der er brug for, er det åbenbart, at dette antal er utilstrækkeligt.

a) Private anbringelsessteder.

Allerede før kriminallovens tilblivelse var det vanskeligt at skaffe private anbringelsessteder. Et intensivt registreringsarbejde har vist, at der kun kan rådes over et meget begrænset antal egnede anbringelsessteder. Samfundsforskningsudvalget konstaterer i sin rapport om »Kriminalloven og de Vestgrønlandske Samfund« en stigende uvilje hos den grønlandske befolkning mod at optage lovovertrædere i husstanden.

Udvalget mener ikke, at det er realistisk at regne med, at det vil være muligt i fremtiden fortsat at basere kriminalforsorgen på anbringelse hos private familier alene. Samme vurdering er anlagt af deltagerne i det 5. kredsdomermøde i 1966. På den anden side finder man det værdifuldt, at de eksisterende egnede anbringelsesmuligheder bevares. Private anbringelsessteder, der rummer den fordel for an-

bringelse i institutioner, at lovovertræderen ikke placeres i fællesskab med andre kriminelle, vil for eksempel være velegnede for ganske unge lovovertrædere, ligesom de eventuelt vil kunne bruges overfor andre kriminelle under overgangen fra ophold i en institution under kriminalforsorgen eller i anstalt til en tilværelse i fuld frihed.

Udvalget finder imidlertid - i tilslutning til Therbilds kritiske bemærkninger, der er refereret i kap. III - anledning til at fremhæve, at det må være en forudsætning for den fortsatte anvendelse af de private anbringelsessteder, at uegnede udskilles, og at opholdsværterne nøje instrueres om de for anbringelsen gældende regler, og specielt at der på forhånd tages stilling til omfanget af den anbragtes arbejdsydelse hos opholdsværten og til vederlaget herfor, herunder kost og logi. Det må endvidere være en forudsætning, at der fra kriminalforsorgens side øves et effektivt tilsyn med de private anbringelsessteder gennem besøg af forsorgslederen, dennes assistenter eller kriminalforsorgens stedlige repræsentant. Derimod stiller udvalget sig tvivlende over for det formålstjenlige i, at der beskikkes en anden end opholdsværten som tilsynsførende.

Endelig skal udvalget foreslå, at den ovenfor under B. 1 nævnte vederlagsordning gennemføres generelt for hele landsdelen. Der vil herigennem utvivlsomt kunne bevares nogle anbringelsessteder for kriminalforsorgen, ligesom en vederlagsordning vil åbne mulighed for anbringelse af dømt, der arbejdsmæssigt er mindre duelige. Vederlagets størrelse bør efter udvalgets opfattelse aftales i hvert enkelt tilfælde, bl. a. beroende på den dømtes arbejdsduelighed, og om han skal have arbejde hos anbringelsesværten eller hos anden arbejdsgiver på stedet.

b) Anbringelse i institutioner uden for kriminalforsorgen.

Den grønlandske arbejds- og socialdirektør har over for udvalget oplyst, at der inden for *børne- og ungdomsforsorgen* er truffet bestemmelse om opførelse af et ungdomshjem for unge piger i 1969, medens man formentlig først vil blive i stand til at oprette egentlige ungdomshjem for unge mænd i 1970'erne. Man vil således ikke inden for de nærmeste år råde over institutioner bestemt til anbringelse af vanskelige unge mænd, herunder lovovertrædere. Derimod håber man at kunne omdanne

de bestående lærlingehjem, der hidtil alene har tjent som bolig, til en slags ungdomspensioner med et egentligt tilsyn med de unge i fritiden og herved skaffe anbringelsesmuligheder for ca. 150 unge fordelt på de fleste byer.

Endvidere er det af kontorchef Otto Jensen, ministeriet for Grønland, der er medlem af udvalget, oplyst, at der uden for børne- og ungdomsforsorgen er planer om at opføre ungdomspensioner med i alt 250 pladser, der dog tidligst vil kunne tages i brug i 1970. Pensionerne vil blive opført i Godthåb (100 pladser), Sukkertoppen (50 pladser) og Frederikshåb (100 pladser). De skal fortrinvis tjene som bolig for unge ugifte tilflyttere og vil blive ledet af et forstanderpar, der skal have et vist tilsyn med de unge. Der vil i pensionerne være muligheder for fritidsbeskæftigelse. Nogle af disse boliger vil muligt kunne stilles til rådighed for tilpasningsvanskelige unge, herunder unge lovovertrædere med beskeden kriminel belastning.

Disse pensioner vil være udmærket egnet til anbringelse af visse lovovertrædere, og udvalget tillægger det derfor stor betydning også for kriminalforsorgen, at de etableres. Kriminalforsorgen vil dog antagelig kun kunne påregne at råde over et meget begrænset antal pladser, og der vil være en stor gruppe lovovertrædere, for hvem sådan anbringelse ikke vil være hensigtsmæssig.

c) Anbringelse i institutioner inden for kriminalforsorgen.

Behovet for anbringelsessteder til lovovertrædere må imidlertid for hovedpartens vedkommende imødekommes gennem kriminalforsorgens egne institutioner. Den ulempe, som institutioner for kriminelle rummer ved, at lovovertrædere bringes sammen, må søges undgået ved et effektivt tilsynsarbejde.

Udvalget har ment at kunne gå ud fra, at antallet af *kvindelige* lovovertrædere er så beskeden, at der kan ses bort fra at oprette institutioner bestemt for kvinder.

For så vidt angår de *mandlige lovovertrædere* må det antages, at behovet for institutionsanbringelse navnlig gælder mænd i alderen fra 18 til 25-30 år, over for hvem mindre indgribende foranstaltninger har vist sig ikke at slå til. Dette skøn bekræftes af drøftelserne ved det femte kredsdommermøde i Egedesminde i 1966. Det er navnlig denne aldersgruppe, der flytter til byerne og kommer ind i boligmæs-

sige og andre vanskeligheder, ligesom det som nævnt i kap. II fortrinsvis er i denne aldersgruppe, at kriminaliteten optræder.

Blandt de *ældre* lovovertrædere er der nogle kronisk kriminelle med beskeden kriminalitet. Også disse kunne det være ønskeligt at kunne placere i en institution som led i fuldbyrdelsen af en dom til forsorg. Det må imidlertid anses for uheldigt at placere denne gruppe sammen med de unge lovovertrædere, og gruppen må antages at være så lille, at der ikke er basis for at oprette særskilte institutioner. Ved afgrænsningen af den gruppe, der kommer i betragtning ved placeringen i sådanne institutioner, er, inden for den nævnte aldersmæssige ramme, ikke så meget vedkommende lovovertræders alder som hans kriminelle belastning og karakteren af hans eventuelle psykiske afvigelser af afgørende betydning. Tages der fornødent hensyn hertil, finder udvalget på den anden side ingen betænkelighed forbundet med i Grønland at anbringe ikke ganske unge lovovertrædere sammen med personer, der aldersmæssigt befinder sig i børneforsorgens grænseområde.

Disse pensioner for yngre lovovertrædere bør indrettes på nogenlunde samme måde som ungdomspensionen i Holsteinsborg med 6—8 pladser. De bør ledes af en person, der er interesseret i ungdomsarbejde, ikke nødvendigvis af en politibetjent. Lederen af pensionen bør som regel bemyndiges til at træffe bestemmelse om de dømtes anbringelse i arbejde, ligesom han som regel bør være den, der fører tilsynet med de anbragte. Pensionerne forudsættes anvendt ikke alene over for lovovertrædere fra det område, hvor pensionerne er beliggende, men også over for lovovertrædere fra andre områder.

Udvalget har i sine overvejelser om placeringen af disse pensioner navnlig lagt vægt på beskæftigelsesmulighederne, og hvorledes mulighederne er for i stedet at vælge anbringelse i privat opholdssted. Ud fra disse synspunkter skal man pege på byerne Godthåb og Frederikshåb. Geografiske hensyn taler for, at der yderligere placeres en ungdomspension i Disko-området, hvor formentlig Jakobshavn i første række kommer i betragtning. Indtil videre kan ungdomspensionen i Holsteinsborg dog opfylde det mest påtrængende behov, for så vidt angår bugtområdet, og etableringen af en ungdomspension i Diskoområdet bør derfor komme i anden række og i hvert fald afvente eta-

bleringen af ungdomspensioner i Godthåb og Frederikshåb.

Det må fremhæves, at det efter udvalgets opfattelse ikke kan komme på tale at benytte Godthåb-anstaltens åbne afdeling som ungdomspension. Man ville herved udsætte de unge lovovertrædere for en uheldig påvirkning, ligesom det ville være uheldigt på denne måde at udviske anstaltens funktion. Udvalget har beskæftiget sig med muligheden af at anvende forvaringshjemmet i Godthåb som pension. Det er imidlertid oplyst, at Landshospitalet, der ejer bygningen, har erklæret selv at have behov for bygningen, efter at den nye anstalt er taget i brug. Da det endvidere må anses som en væsentlig forudsætning for den hensigtsmæssige funktion, at der til pensionen er knyttet en forstander, som kan føre tilsyn med og rettede de anbragte, og da denne mulighed ikke er til stede ved forvaringshjemmet, har udvalget ment, at planen om at anvende forvaringshjemmet til dette formål må opgives.

Udvalget skal herefter indstille, at der snarest oprettes en pension for yngre lovovertrædere med den ovenfor nævnte belægningsmulighed i hver af byerne Godthåb og Frederikshåb, og at det tages under overvejelse på længere sigt at oprette en tilsvarende pension i bugtområdet.

2. Yderligere anstaltspladser.

Der er efter kriminalloven med de ændringer, der foreslås af udvalget, jfr. nedenfor s. 76 ff., og efter den grønlandske retsplejelov behov for anbringelse i anstalt i følgende grupper af tilfælde:

1°. Efter retsplejelovens kap. 5, § 16, jfr. § 13, er der hjemmel til at tilbageholde lovovertrædere under sagens behandling. Betingelserne er i praksis i hovedsagen de samme som for fængsling efter den danske retsplejelov. Der er imidlertid i mange tilfælde ikke helt samme trang til tilbageholdelse (fængsling) som her i landet på grund af de særlige grønlandske forhold, hvor det hyppigt vil være vanskeligere at unddrage sig ansvaret ved flugt. Der er dog et utvivlsomt behov for at kunne tilbageholde grove lovovertrædere og lovovertrædere, der under sagens behandling begår nye lovovertrædelser. Som imidlertid nævnt ovenfor under B. 5, er der udenfor Godthåbsområdet ikke nogen praktisk mulighed for tilbageholdelse ud over nogle få dage. Dette er efter udvalgets

opfattelse uholdbart og har da også givet anledning til kritik fra grønlandsk side, ligesom det er egnet til at svække respekten for retshåndhævelsen. En tilbageholdelse under sagens behandling vil tillige kunne være ønskelig ud fra pædagogiske grunde og berede et egnet grundlag for efterfølgende kriminalforsorg i frihed.

Der er tillige brug for at kunne tilbageholde farlige lovovertrædere og lovovertrædere, som har gjort sig skyldig i særlig grov kriminalitet, efter dommen, indtil de idømte foranstaltninger kan iværksættes.

2°. Udvalget finder endvidere, at det har været en svaghed under den bestående ordning, at man ikke gennem truslen om anvendelse af anstalt har kunnet motivere de dømte til at overholde de dem idømte foranstaltninger af mindre indgribende art, og man finder det påkrævet, at der sker en ændring på dette punkt, jfr. kapitel VI. Ofte vil det ud fra forsorgsmæssige synspunkter være formålstjenligt at hindre en udglidning, standse en begyndende deroute gennem frihedsberøvelse, ligesom en frihedsberøvelse vil kunne fungere som en tilrettevisning, der kan bibringe den dømte forståelse af, at han må respektere de ved dommen fastsatte vilkår. Opholdet behøver i sådanne tilfælde ofte kun at være af ganske kort varighed, måske blot 8-14 dage. Udvalget stiller derfor forslag om, at der ved tilsidesættelse af forskrifterne ifølge en dom til forsorg skal kunne reageres med anbringelse i anstalt i kortere tid, efter forslaget til § 101, stk. 2, ikke over 3 mdr. Udvalget foreslår endvidere i den grønlandske retsplejelov at indføre en regel om tilbageholdelse svarende til reglerne om varetagtsfængsling i tilfælde af vilkårsovertrædelse efter den danske retsplejelovs § 1004.

3°. Såfremt det under fuldbyrdelsen af en dom til kriminalforsorg viser sig, at det er formålsløst fortsat at anvende forsorg, fordi den dømte ikke kan bringes til at efterleve dommens bestemmelser, vil der efter udkastets § 101, stk. 3 i stedet for dommen til kriminalforsorg kunne idømmes anbringelse i anstalt. Som nævnt i kapitel VI kan der efter udvalgets opfattelse kun i forholdsvist få tilfælde ventes at blive tale om anstaltsanbringelse til afløsning af forsorgsdommen. Anbringelsestiderne må i reglen forventes at blive af forholdsvist kort varighed, næppe mere end nogle få måneder.

4°. Anstaltsanbringelse kommer ud tra en beslægtet motivering i betragtning over for sådanne lovovertrædere, der bestandig gør sig skyldige i lovovertrædelser, og over for hvem mindre indgribende foranstaltninger tidligere har vist sig virkningsløse. Også over for denne kategori vil der ofte kun blive tale om forholdsvist kortvarige ophold kombineret med løsladelse på prøve.

5°. Anbringelse i anstalt kommer som hidtil i brug overfor kriminelle, der har gjort sig skyldig i så grov kriminalitet, at hensynet til den almindelige lovlighed gør det betænkeligt - uanset om de ikke tidligere har været underkastet retsforfølgning - at nøjes med mindre indgribende foranstaltninger. Denne gruppe må antages at være ret lille. Længden af opholdet må formodes ofte at ville blive af nogen varighed, afpasset efter gerningens beskaffenhed.

6°. Endvidere vil der være behov for anbringelse af kriminelle, som gennem deres forbrydelse har manifesteret en sådan farlighed, at hensynet til retssikkerheden nødvendiggør deres anbringelse i anstalt, og som ikke er særligt afvigende, således at anbringelse i hospital for sindslidende, åndssvageinstitution eller særlig forvaringsanstalt i Danmark må anses for formålstjenlig. Anbringelserne vil også for denne gruppes vedkommende ofte blive langvarige, hyppigt anbringelse for ubestemt tid.

7°. Udvalget stiller endvidere forslag om at skabe hjemmel for at anvende anbringelse i anstalt over for dømte, som af modvilje unddrager sig betalingen af en dem idømt bøde, jfr. udkastets § 91, stk. 4. Som det fremgår af denne bestemmelse, kan sådanne ophold ikke overstige 60 dage, ved bøder indtil 200 kr. som regel ikke mere end 7 dage. Bøderne er i Grønland i vidt omfang enten erlagt frivilligt eller er tilbageholdt i arbejdsindtægter eller vederlag for indhandlede produkter, og behovet for at kunne idømme anstaltsophold i stedet har derfor hidtil ikke været stort. Det er af politiet oplyst, at der hos nogle af de dømte har vist sig en stigende tendens til ved stadig skiftet af arbejdsplads at søge at unddrage sig inddrivelsen af bøderne. Det må dog antages, at truslen om anstaltsophold i et betydeligt antal tilfælde vil være tilstrækkeligt motiverende, således at anbringelse i anstalt kun vil komme på tale i meget få tilfælde.

Siden anstalten i Godthåb blev taget i brug den 1/9 1967 har belægget været stigende til 16 i juli måned 1968. Uanset om denne anstalt med sine 18 pladser måtte have tilstrækkelig kapacitet til at dække behovet for anbringelse efter de under 1°—7° opstillede indikationer, er det af geografiske grunde udelukket, at denne anstalt kan opfylde behovet. Langvarige anbringelser, således anbringelsen af de under pkt. 5° og 6° nævnte grupper af kriminelle, bør ske i anstalten i Godthåb. De helt kortvarige anbringelser, således anbringelsen i de under pkt. 1°, 2° og 7° nævnte tilfælde, bør derimod for personer, der er hjemmehørende eller hvis sag behandles udenfor Godthåbområdet, så vidt muligt ske lokalt for at undgå tidsspilde og bekostning. Om anbringelsen af de under pkt. 3° og 4° nævnte personer, som er hjemmehørende udenfor Godthåbområdet, bør ske i centralanstalten eller lokalt, må bero på opholdets forventede længde og rejsemulighederne til Godthåb. Som hovedregel må det vel forventes, at lokal anbringelse vil blive foretrukket, når den forventede opholdstid er under 3 måneder.

Men udover hensynet til at undgå tidsspilde og bekostning taler også andre grunde for at foretrække lokal anbringelse.

Navnlig ved de mere kortvarige anbringelser i anstalt er det af væsentlig betydning for resocialiseringsarbejdet, at den dømtes tilknytning til det lokale samfund, hvori han fortsat skal bo og arbejde, ikke afbrydes. Er et forsorgsarbejde i gang, er det hensigtsmæssigt, at den tilsynsførende benytter anstaltsopholdet til at retablere den afbrudte kontakt. Ofte vil der ved en lokal anbringelse være en bedre basis for at skabe en gunstig udgangsposition for løsladelsen, evt. i forbindelse med et kommende tilsynsarbejde, gennem samtaler, ordning af forskellige sociale problemer, afdrag, sygekasse osv., og gennem udgangs- og arbejdstilladelse i byen under den sidste del af opholdet. Ved anbringelse som »varetægtsfængsling« er det indlysende, at en lokal anbringelse må foretrækkes af efterforskningsmæssige grunde.

Udvalget finder det derfor påkrævet, at der skabes mulighed for anstaltsanbringelse også uden for Godthåb. Der er i udvalget enighed om, at dette fremfor gennem oprettelsen af nogle få anstalter svarende til anstalten i Godthåb, bør ske derved, at der etableres nogle få arrestlokaler (2-4) i forbindelse med politistationerne. På denne måde vil det være muligt at

tilgodese såvel efterforskningsmæssige og forsorgsmæssige som praktiske og økonomiske synspunkter.

Arrestlokalerne tænkes udformet som ret primitive celler, der dog opfylder de minimumskrav, som i det øvrige Danmark stilles til cellerum. De bestående detentionslokaler opfylder ikke disse krav og vil - såvidt det er udvalget bekendt - næppe heller gennem enkle bygningsmæssige ændringer kunne bringes til at opfylde dem. Udvalget finder det både af praktiske grunde og af principielle grunde uhensigtsmæssigt at indrette arrestlokalerne i tilslutning til pensioner for yngre lovovertrædere. På disse pensioner vil der i reglen ikke være nogen nødvendighed for dagvagt eller en egentlig nattevagt. Men det må overhovedet anses for uheldigt at udviske forskellen mellem institutioner, der er led i kriminalforsorg i frihed, og institutioner, hvor den mere indgribende foranstaltning, anbringelse i anstalt, som er forbundet med frihedsberøvelse, fuldbyrdes. Der bør være mulighed for arbejde i cellerne. Forplejningen vil formentlig kunne ske fra det stedlige sygehus. Der må være mulighed for friluftsadgang 2 x ½ time daglig; dette kan dog undlades for farlige eller flugtfarlige lovovertrædere. Anbringelse i disse arrestlokaler skal, som det fremgår af fremstillingen, anses som anbringelse i anstalt - bortset fra de tilfælde, hvor de benyttes til tilbageholdelse iflg. retsplejeloven — og for anbringelsen skal de for centralanstalten gældende regler i øvrigt i alt væsentligt kunne finde anvendelse. Belægget vil de enkelte steder være svingende, således at der i perioder måske slet ikke vil være nogen anbragt, og der vil under alle omstændigheder være tale om få anbragte. Tilsynet kan derfor om dagen føres fra politistationen, og tilsynet om natten må antagelig kunne udføres af en nattevagt.

Udvalget lægger vægt på at understrege, at arrestlokalerne foruden til »varetægtsfængsling« i første række tænkes anvendt som et led i eller i tilknytning til det forsorgsmæssige arbejde. For dem, der anbringes under fuldbyrdelsen af en dom til kriminalforsorg i frihed, fortsætter tilsynsvirksomheden under anbringelsen og efter dens ophør. Men udvalget finder også, at løsladelse fra arrestlokalerne — ligesom fra central anstalten i Godthåb - i alle tilfælde bør ledsages af et tilbud om forsorgsmæssig bistand.

Det er ikke udvalgets tanke med sit forslag

om at etablere arrestafdelinger at åbne mulighed for reaktion mod lovovertrædere i form af en simpel indespærring. Men den lettere adgang til en kortvarig anstaltsanbringelse kan muligvis virke som en fristelse til at foretrække denne foranstaltning fremfor foranstaltninger med et specialpræventivt indhold. Der er som tidligere omtalt erfaring for, at foranstaltningen bøde i ikke ringe udstrækning er blevet bragt i anvendelse på bekostning af sådanne andre i og for sig mere formålstjenlige foranstaltninger, og det kunne måske ventes, at kortvarig anstaltsanbringelse i visse tilfælde ville friste til det samme, eventuelt således at visse sager, som nu afgøres med bøde, fremtidig ville blive afgjort med kortvarig anstaltsanbringelse.

Udvalget tilstræber som nævnt ikke en sådan udvikling med sit forslag om indretning af lokale anstalter og understreger, at der ikke som følge af udvalgets forslag sker nogen ændring i loven, som giver hjemmel for at anvende foranstaltningen anbringelse i anstalt på denne måde. De ændringsforslag, der stilles, begrænser sig i hovedsagen til anvisninger om at anvende anbringelse i anstalt som led i fuldbyrdelsen af en dom til kriminalforsorg i frihed. Når bøde i ikke ringe udstrækning er foretrukket, skønt en specialpræventivt orienteret foranstaltning var indiceret, må dette antages at stå i forbindelse med, at det på grund af de praktiske vanskeligheder ved at gennemføre kriminalforsorg i frihed ofte stillede sig som en hensigtsmæssig udvej til en hurtig afslutning af sagen. Ved den forbedring af de praktiske muligheder for at iværksætte kriminalforsorg i frihed, som følger af udvalgets forslag, skulle denne bevæggrund aftage. Den simplere og hurtigere fremgangsmåde, som følger af politiets adgang til at fremsætte bødeforelæg, og som antagelig også har medvirket til, at bøde stundom er blevet foretrukket for en mere hensigtsmæssig foranstaltning, kan ikke motivere, at kortvarig anstaltsanbringelse bliver brugt som udvej. Under hensyn hertil og til, at der i Grønland ikke er tradition for kortvarig frihedsberøvelse som foranstaltning, finder udvalget ikke, at denne risiko, som i øvrigt vil kunne kontrolleres gennem landsretten, der får alle kredsretsdomme indsendt til gennemsyn, og som gennem landsdommerens repræsentation i det i kap. V omtalte kriminalforsorgsnævn har nøje føling med udviklingen, bør stille sig i vejen for en gennemførelse af udvalgets forslag.

Det står udvalget klart, at der vil gå nogen tid, før arrestlokaler som foreslået kan etableres i alle eller de fleste af politidistrikterne, og man har derfor overvejet, hvor der i første omfang er det mest påtrængende behov for lokal anstaltsanbringelse. Godthåb-området dækkes af centralanstalten og midlertidigt vil denne anstalt med mindst ulempe kunne dække Holsteinsborg og Sukkertoppen samt Frederikshåb. Udvalget foreslår derfor, at etableringen af arrestlokaler indledes med, at der indrettes 4 arrestlokaler i tilslutning til politistationen i Julianehåb og 2-3 celler i Egedesminde, men henstiller i øvrigt, at justitsministeriet ved nyindretningen af politiets lokaleforhold andre steder drager omsorg for, at der indrettes arrestlokaler i overensstemmelse med udvalgets forslag. Fordelingen af de dømte mellem anstalten i Godthåb og de nævnte arrestlokaler vil i første række bero på anbringelsens varighed, domsstedets afstand fra anstalten, befordringsmulighederne og belægget de pågældende steder.

3. Spørgsmålet om prioritering af udvalgets forslag.

Udgifterne til etablering af en pension for yngre kriminelle kan anslås til ca. 400.000 kr.*) (150 m²). Til driften kan pr. år anslås at medgå ca. 50.000 kr., incl. løn til forstanderparret og fradrag af de indsattes betaling for opholdet.

Etableringen af to pensioner for yngre lovovertrædere vil således andrage omtrent 800.000 kr., og driften af pensionerne kan anslås til ca. 100.000 kr. årlig.

Udgifterne til etablering af en arrestafdeling med 4 celler med tilhørende gård i forbindelse med eksisterende politistationer kan anslås til ca. 400.000 kr.*).

Opfyldelsen af udvalgets minimumsforslag om indretning af arrestlokaler i Julianehåb og Egedesminde må således påregnes at koste ca. 800.000 kr.

Udvalget har drøftet, om det vil være muligt at opstille en tidsfølge for oprettelsen af de foreslåede pensioner i Godthåb og Frederikshåb og af arrestafdelinger i Julianehåb og Egedesminde. Der er imidlertid enighed om, at disse forslag må anses for det mindstemål, som må opfyldes, for at kriminallovens foranstaltningssystem kan opnå en forsvarlig effektivitet.

*) Prisniveau okt. 1967.

Det står udvalget klart, at udgifter af denne karakter, hvoraf der ikke kan ventes noget direkte måleligt udbytte, på forhånd kan formodes at blive tildelt en lav prioritet i anlægsprogrammet for Grønland, som i forvejen omfatter meget betydelige investeringer, hvis nødvendighed og forventede afkastning umiddelbart er mere iøjnefaldende. Heroverfor skal udvalget pege på, at udgifterne til foranstaltningsfuldbyrdelsen hidtil har været holdt på et så lavt beløb som 120-140.000 kr. årlig i direkte udgifter vedrørende anbringelse af domfældte i Grønland og nedsendelse til mentalobservation og forvaringsanstalt i det øvrige Danmark. Først mere end 10 år efter kriminallovens ikrafttræden er der blevet etableret en forsvarlig anstalt. Som det ses af fremstillingen ovenfor, blev der allerede i 1953 gjort forestillinger om nødvendigheden af, at der i 2-3 byer blev

indrettet anbringelsessteder for kriminelle, og henstillingen herom er gentagne gange blevet fremsat af landsrådet. På denne baggrund finder udvalget, at der har været udvist en sådan tilbageholdenhed med udgifter til kriminallovens foranstaltningsfuldbyrdelse, at det udfra en samfundsmæssig helhedsvurdering af behovene må være berettiget at lade de hermed forbundne anlæg rykke frem i prioritetsfølgen. Den udvikling i den grønlandske kriminalitet, som fremgår af kap. II, og som med de stadig tiltagende omstillings- og tilflytningsvanskeligheder ikke kan imødeses at ville ændre sig i gunstigere retning i de kommende år, gør det efter udvalgets opfattelse absolut påkrævet, at de ovennævnte forslag om indretning af to pensioner for yngre kriminelle og arrestafdelinger i Julianehåb og Egedesminde gennemføres indenfor et åremål på 2-3 år.

Foranstaltningsændring - Prøveløsladelse

A. Ifølge den grønlandske kriminallovs § 92 kan en idømt foranstaltning ændres af retten; længstetiden kan dog ikke forøges, eller en foranstaltning af væsentlig mere indgribende art iværksættes, medmindre der er taget forbehold herom i dommen. Hensigten med denne regel er at skabe en garanti for, at foranstaltningen ikke udstrækkes længere end nødvendigt og formålstjenligt. Den åbner tillige mulighed for ændring, hvis en anden foranstaltning end den, der oprindeligt er idømt - eller senere fastsat - findes at være bedre egnet til at påvirke lovovertræderen til en lovlydig tilværelse.

Ved det foran omtalte forslag om at indføre rammedomme henlægges nogle af de bestemmelser med hensyn til den nærmere gennemførelse af foranstaltningen, som det hidtil har påhvilet retten at træffe, til forsorgsmyndigheden. Kriminalforsorgen kan af retten bemyndiges til at træffe bestemmelse om iværksættelse af afvænningsbehandling for spiritusmisbrug, at træffe bestemmelse om ophold og arbejde m. v. En sådan bemyndigelse indeholder også en adgang til at træffe bestemmelse om ophør af sådanne indgreb. For afgørelser af denne beskaffenhed er det således ikke længere nødvendigt at opretholde adgangen for retten til at træffe bestemmelse om ændring.

Visse bestemmelser, således dommens fastsættelse af tilsynstidens længde og selve bestemmelsen om, at den dømte skal være under tilsyn, kan ikke ændres af kriminalforsorgen. Der kan være behov for ændringer af denne karakter, f. eks. hvis det må anses for formålsløst at fortsætte et tilsyn. Også den dømte bør som hidtil have mulighed for at opnå rettens afgørelse af, om kriminalforsorgen fortsat skal have bemyndigelse til at håndhæve en bestemmelse f. eks. om afvænningsbehandling, ophold og arbejde in. v. Den herom - om domsændring uden vilkårsovertrædelse eller ny kriminalitet - gældende bestemmelse i den danske

straffelov (§ 59) giver retten adgang til at ændre både i skærpende retning, f. eks. fastsættelse af nyt vilkår om institutionsanbringelse, og i formildende retning, f. eks. ophævelse af vilkår om afvænningsbehandling. Uanset at de tilsvarende domme ifølge den grønlandske kriminallov som omtalt s. 47 kan gennemtvinges direkte — i det omfang, hvori dette praktisk lader sig gøre - finder udvalget det forsvarligt, at der gøres den forandring i den bestående retstilstand, at ændring også kan ske i skærpende retning.

Adgangen til ændring i skærpende retning skal kun gælde kriminalforsorg i frihed. Om ændring af domme til anstalt henvises til afsnit B.

Der er ikke efter udvalgets forslag mulighed for ved senere retskendelse at træffe bestemmelse om forlængelse af tilsynstiden, således som dette kan ske efter straffelovens § 59, dog kun inden for den ved dommen fastsatte prøvetid. Dette beror på, at der efter forslaget ikke bliver tale om en særlig prøvetid. Prøvetid og tilsynstid er som nævnt i kap. VI sammenfaldende. Dette kan tale for i tvivlstilfælde at fastsætte en tilsynstid af noget længere varighed, end hvis mulighed for forlængelse bestod. Efter udvalgets forslag er der heller ikke mulighed for ved ophævelse af en bestemmelse om tilsyn at tage forbehold om eventuelt senere at genindføre dette; ophæves tilsynet, ophører forsorgsdommen endeligt. For ikke at belaste Grønlands kriminalforsorg med overflødig tilsynsarbejde skal man pege på muligheden for i tilfælde, hvor det er hensigtsmæssigt gennem en afbrydelse af kontakten med tilsynet at prøve den pågældende lovovertræders evner til at klare sig på egen hånd, at suspendere tilsynet gennem en tilkendegivelse herom over for den dømte. Nærmere regler herom vil kunne gives i medfør af § 120, jfr. nedenfor s. 82.

B. Lyder dommen på anbringelse i anstalt (tidl. forvaring), åbner § 92 mulighed for, at retten til enhver tid kan træffe bestemmelse om prøveudskrivning eller endelig udskrivning, uanset om dommen lød på anbringelse i et bestemt åremål - eller antal måneder - eller på ubestemt tid.

Udvalget har indhentet oplysning om, hvorledes bestemmelsen har været praktiseret med hensyn til de personer, der i årene 1960-66 er blevet idømt forvaringsdomme (anstaltsdomme). Oplysninger foreligger for så vidt angår godt halvdelen (19 personer). Det fremgår heraf, at 15 var idømt længstetider på 1 år eller derover. Heraf blev 11 løsladt ved eller kort efter udløbet af 2/3 af længstetiden, medens 2 udstod hele længstetiden (på 1, henholdsvis 1½ år), og 2 blev løsladt efter, at ca. halvdelen af længstetiden (på 1, henholdsvis 5 år) var forløbet. De resterende 4 lovovertrædere var idømt længstetider på 4-6 måneder. Heraf blev 1 løsladt omkring 2/3 tid, medens de øvrige 3 forblev i forvaring (anstalt) i hele længstetiden.

Efter den danske straffelov er det retten, der træffer bestemmelse om prøveudskrivning fra foranstaltninger, der idømmes på ubestemt tid, en domsform, der kun kendes med hensyn til reaktioner overfor psykisk afvigende (straffelovens § 70). Er der idømt almindelig fængselsstraf på bestemt tid, kan der ske prøveløsladelse, når 2/3 af straffetiden dog mindst 4 måneder er forløbet. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan prøveløsladelse ske, når halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder, er udstået. Afgørelse om prøveløsladelse kan ikke indbringes for retten; afgørelsen træffes af justitsministeriet (direktoratet for fængselsvæsenet).

Disse beslutninger er konkrete hensigtsmæssighedsafgørelser, der bl. a. beror på den dømtes forhold i anstalten, en vurdering af, om han kan anses for at være moden til at prøves udenfor fængslet, og de muligheder, der foreligger for en hensigtsmæssig anbringelse i arbejde og bopæl. De er således efter deres karakter - ligesom de afgørelser, der træffes under fuldbyrdelsen af kriminalforsorg i frihed, se s. 47 - mere egnede for en administrativ beslutning end for en domstols afgørelse. Under opholdet i anstalten forberedes den senere prøveløsladelse, og prøveløsladelsen knytter sig nøje til selve anstaltsanbringelsen som en videreførelse af denne. Af disse grunde og for at

lette kredsretterne taler meget for, at afgørelsen om prøveløsladelse fra anstalt henlægges til administrationen, i praksis til det i kap. V omtalte kriminalforsorgsnævn. Nævnet rummer repræsentanter for anstaltsmæssig og forsorgsmæssig indsigt. Repræsentationen for politiet sikrer, at hensynet til samfundets sikkerhed og præventionen tilrådes passende vægt, og landsdommerens medlemsskab giver garanti for, at hensynet til den dømte tages tilstrækkeligt i betragtning ved bestemmelsen af opholdets længde.

I overensstemmelse med det erfaringsmateriale, som indeholdes i de foran gengivne oplysninger og i det væsentlige i overensstemmelse med reglerne i borgerlig straffelov foreslår man, at spørgsmålet om prøveløsladelse skal tages op til prøvelse, når 2/3 af anstaltstiden, dog mindst 3 mdr., er forløbet. Når særlige omstændigheder taler derfor, skal prøveløsladelse dog kunne ske, før 2/3 af tiden er forløbet. Afgørelsen om prøveløsladelse foreslås henlagt til justitsministeren ligesom i den øvrige del af riget, men det forudsættes, at denne bemyndiger det grønlandske kriminalforsorgsnævn til at træffe bestemmelsen i de sædvanlige tilfælde.

Herved undrages således afgørelsen om ophør af frihedsberøvelse, som hidtil har henhørt under de grønlandske retter, fra retternes rådighed, og de dømte vil ikke længere kunne indbringe spørgsmålet om ophør af en frihedsberøvende foranstaltning for retten. I stedet tages spørgsmålet, når en vis del af den ved dommen fastsatte tid op af kriminalforsorgsnævnet af egen drift. Sker der ikke prøveløsladelse på dette tidspunkt, optages spørgsmålet påny til bestemte tider, således at der stadig føres kontrol med, at frihedsberøvelsen ikke udstrækkes unødvendigt længe.

Dette rummer i praksis antagelig en bedre garanti end den gældende ordning, hvorefter det i en ikke ubetydelig del af tilfældene er politiet - og ikke den dømte eller hans tilsynsværge — der har taget skridt til ændring af en forvaringsdom (anstaltsdom). Retssikkerhedshensyn, garantiene for den dømte, kan ikke antages at ville blive forringede ved en ophævelse af § 92 også i denne henseende.

Også afgørelsen af, om genindsættelse i anstalt skal ske, når den prøveløsladte overtræder de for prøveløsladelsen fastsatte vilkår, foreslås på samme måde som efter borgerlig straffelov henlagt til administrativ afgørelse. Efter bor-

gerlig straffelov gælder dette også, når overtrædelsen består i en lovovertrædelse i prøvetiden. Da afgørelsen om foranstaltningen i anledning af den nye lovovertrædelse skal træffes af retten, finder udvalget det hensigtsmæssigt, at også afgørelsen af, hvilke følger lovovertrædelsen skal have for prøveløsladelsen, i Grønland forbliver hos retten som hidtil.

De synspunkter, der ovenfor er anført til støtte for, at afgørelser om prøveløsladelse henlægges til administrationen, gælder kun i de tilfælde, hvor retten gennem fastsættelse af anstaltsopholdets varighed har begrænset den længste tid for frihedsberøvelsen. Er anbringelse i anstalt idømt på ubestemt tid, eller er der — ligeledes uden fastsættelse af længstetid — dømt til anbringelse i en institution for sjæleligt afvigende i denne del af riget, bør det som hidtil være retten, der kontrollerer varigheden. Dette er i overensstemmelse med reglen i den danske straffelovs § 70. Udvalget finder reglen i den grønlandske kriminallovs § 92 stk. 3, hvorefter der er pligt til at indbringe spørgsmålet for retten 3 år efter domsafsigelsen og derefter med 2 års mellemrum hensigtsmæssig og foreslår den bevaret ved siden af adgangen for den dømte og for påtalemyndigheden til at indbringe sagen efter regler, der i alt væsentligt svarer til de gældende.

C. Efter kriminallovens § 92. stk. 1, 3. pkt. har retten mulighed for i dommen at tage forbehold om ændring til en strengere foranstaltning end den, der fastsættes ved dommen. I medfør af denne regel har retten således kunnet ændre en dom til kriminalforsorg i frihed, f. eks. uddannelse eller arbejde til anbringelse i anstalt. Såvidt udvalget bekendt, har en

sådan ændring fra kriminalforsorg i frihed til anstalt aldrig eller kun meget sjældent været anvendt i praksis, uden at der forelå ny kriminalitet.

Efter udvalgets forslag om dom til forsorg er der adgang til at ændre en dom fra kriminalforsorg i frihed til anstalt ikke blot, når der begås ny kriminalitet i prøvetiden, men også når de af forsorgen meddelte forskrifter tilsidesættes. Man kan vanskeligt forestille sig, at der skulle være behov for at ændre en dom fra kriminalforsorg i frihed til anstalt, hvis der hverken foreligger oplysning om ny kriminalitet eller om uefterrettelighed. Hertil kommer, at der som nævnt ovenfor under A i løbet af synstiden kan foretages ændringer i eller tilføjelser til bestemmelserne i en dom til forsorg, også således at bestemmelserne bliver mere indgribende. Under hensyn hertil foreslår udvalget, at bestemmelsen i § 92. stk. 1, 3. pkt. ophæves.

D. Som det fremgår af fremstillingen under A-C, vil bestemmelsen i kriminallovens § 92 bortfalde, dersom udvalgets forslag gennemføres. Men adgangen til domsændring vil blive bevaret i næsten samme udstrækning i kraft af særlige regler derom. Kompetencen til at træffe afgørelse om domsændring forbliver hos retten, når det drejer sig om ændring af rammerne for en dom til kriminalforsorg i frihed. Den forbliver også hos retten, når der er spørgsmål om ændring af en foranstaltning af ubestemt varighed. Kompetencen flyttes fra retten til administrationen, når det drejer sig om ændring af en dom, som går ud på anbringelse i anstalt på bestemt tid.

KAPITEL IX

Særlige foranstaltninger

A. Psykisk abnorme lovovertrædere

1. Indledning.

I kapitel VII er redegjort for de anbringelsesmuligheder, kriminalforsorgen i Grønland råder over, når talen er om psykisk normale lovovertrædere, og for de yderligere anbringelsesmuligheder, som efter udvalgets opfattelse er påkrævede. Der er ikke efter kriminalloven og heller ikke efter udvalgets forslag nogen mulighed for at dømme sjæleligt normale grønlandske lovovertrædere til anbringelse uden for Grønland.

Må lovovertræderen anses for psykisk afvigende, står man over for den vanskelighed, at der ikke i Grønland findes behandlingsmuligheder for åndssvage eller sindssyge, hverken i institution eller i form af ambulant behandling. Er de sjælelige afvigelser kun mindre udtalte, eller er kriminaliteten ufarlig og af ringe grovhed, vil tilsyn, evt. forbundet med andre forskrifter, herunder om lægelig behandling kunne være en brugbar, omend måske ikke helt tilfredsstillende udvej over for sådanne lovovertrædere. Egner sagen sig til at afgøres med bøde, kan denne mulighed også komme på tale. Derimod vil indespærring i form af anbringelse i anstalt sammen med sjæleligt normale lovovertrædere være utilrådelig og en belastning både for lovovertræderen og anstalten. Man er derfor henvist til at dømme lovovertrædere over for hvem kriminalforsorg i frihed - eller evt. bøde - er utilstrækkelig, til anbringelse i hospital eller anden institution i denne del af riget, jfr. kriminallovens § 106, stk. 1. Sådant anbringelse vil efter den psykiske abnormitets art finde sted i en åndssvageinstitution eller på et hospital for sindslidende. Undertiden kan sanktionsfastsættelsen ske i form af en dom til åndssvageforsorg eller »sindssygeforsorg«, der indebærer mulighed for behandling i frihed efter vedkommende overlæges be-

stemmelse.¹⁾ Foruden institutioner af de to nævnte typer, som er behandlingsinstitutioner, hvor lovovertrædere kun udgør en lille del af samtlige patienter, er der i praksis sket anbringelse af grønlandske lovovertrædere, der er farlige, og hvis sjælelige afvigelse fremtræder som en karakteranomali, på den i den danske straffelovs § 70 nævnte særlige forvaringsanstalt (forvaringsanstalt for psykopater). Institutioner af denne type er udelukkende bestemt til anbringelse af lovovertrædere og har i den ydre udformning et egentligt fængselspræg. Behandlingsarbejdet sker under lægelig ledelse af en overlæge, der er psykiater, særligt uddannet til behandling af sjælelige lidelser, og sigter imod at gøre de dømte egnede til efter udskrivning at føre en tilværelse uden at komme i konflikt med loven. Behandlingsarbejdet fortsætter under prøveudskrivning fra anstalterne. I overensstemmelse med ordningen i Danmark vil de grønlandske domme til anbringelse i disse institutioner være tidsubestemte.

2. Forvaringsanstaltens erfaringer med grønlandske kriminelle.

I en artikel i Tidsskrift for Grønlands Retsvæsen, 2. årgang, nr. 3, 1966, har ass. overlæge *Torben Hvam*, forvaringsanstalten i Herstedvester, redegjort for forvaringsanstaltens erfaringer med 6 grønlandske lovovertrædere, der er blevet dømt til anbringelse i forvaringsanstalten. Det fremgår af redegørelsen, at der har været betydelige behandlingsmæssige problemer, som bl. a. har sammenhæng med sprogsvækheder og de forskellige kultur-mønstre i Grønland og i Danmark; disse van-

¹⁾ Om anvendelse af danske særforanstaltninger over for grønlandske kriminelle se Per Lindegaard i Tidsskrift for Grønlands Retsvæsen, 1. årgang, nr. 2 (s. 33-39).

skeligheder har været forøget som følge af, at der indtil fornylig ikke til forvaringsanstalten har været knyttet nogen grønlandsk medarbejder. Den manglende tradition for frihedsberøvelse i Grønland synes at medføre, at opholdet i forvaringsanstalten i almindelighed virker mere belastende på de grønlandske end på de øvrige forvarede, og der har blandt de grønlandske forvarede vist sig en påfaldende hyppighed af fængselspsykosier, d. v. s. forbigående sindssygdomme eller sindssygdomslignende tilstande fremkaldt af indespærringen. Dette gør en lempeligere behandling af de grønlandske forvarede ønskelig, navnlig således at der i videre omfang end over for de danske forvarede åbnes adgang til at tillade arbejde og uddannelse uden for anstalten og til at meddele udgangstilladelse.

Der redegøres endvidere for, at forvaringsanstalten har haft så dårlige erfaringer med et enkelt forsøg på at resocialisere en grønlandsk forvaret i Danmark, at man har overvejet fremtidig i højere grad at lade behandlingsarbejdet sigte imod en resocialisering i Grønland. For at formidle overgangen til den frie tilværelse i Grønland ville det være af stor betydning, om der kan tilvejebringes et samarbejde med anstalten i Godthåb, hvortil de forvarede bør kunne flyttes, når de efter de danske regler står for at skulle overflyttes til den til forvaringsanstalten knyttede åbne afdeling. Der skulle efter overlæge Hvams opfattelse være mulighed for at etablere et samarbejde med forvaringsanstalten i Herstedvester, således at behandlingsarbejdet kunne fortsættes på anstalten i Godthåb uden lokal psykiatrisk bistand. Det måtte dog være en forudsætning for sådan tilbageflytning, at behandlingen er så vidt fremskreden, at den pågældende ikke kan give anledning til vanskeligheder, og at de forvarede når som helst kan sendes tilbage til forvaringsanstalten i Herstedvester, hvis de ikke opfylder betingelserne for tilbageflytningen.

Under henvisning til denne redegørelse har overlægen ved forvaringsanstalten i Herstedvester over for justitsministeriet anført, at det bør være udelukket at anbringe grønlandere i forvaringsanstalten, så længe der overhovedet er mulighed for anden anbringelse, således at kun den absolutte forvaringsindikation kan motivere anbringelse i forvaringsanstalten.

Ass. overlæge *Torben Hvam* har under et møde med udvalgets uddybet de ovenfor refererede synspunkter.

3. Udvalgets overvejelser.

a. Det vil ofte være vanskeligt at konstatere, om man står overfor en lovovertræder, der er psykisk abnorm. Uden for Grønland foretager man i tilfælde, hvor der opstår mistanke om, at lovovertræderen kan være afvigende, en særlig lægelig undersøgelse, en såkaldt mentalundersøgelse, og spørgsmålet forelægges, når mentalundersøgelse er foretaget, hyppigt for et særligt sagkyndigt lægeråd, Retslægerådet. Der er endnu ikke til det grønlandske lægevæsen knyttet nogen læge med specialuddannelse i psykiatri, sjælelig sygdom.

Når der under behandlingen af en straffesag eller under fuldbyrdelsen af en foranstaltning er opstået mistanke om, at lovovertræderen er psykisk abnorm, er der i flere tilfælde af retten truffet bestemmelse om mentalundersøgelse på dansk hospital for sindslidende. Dette kan der på grund af bekostningen og det betydelige indgreb i lovovertræderens tilværelse, som er forbundet med et ophold på hospital i denne del af riget, kun blive tale om i få tilfælde. I øvrigt frembyder undersøgelsen i denne del af riget af grønlandske kriminelle ofte særlige vanskeligheder og er bl. a. derfor hyppigt meget langvarig.

Selv om hensynet til retsvæsenet ikke i sig selv kan bære ansættelsen af en speciallæge i psykiatri i Grønland, ville udvalget finde det i høj grad ønskeligt - af hensyn til et rigtigt valg af foranstaltning - at der var mulighed for at lade mentalundersøgelse foretage i Grønland ligesom psykiaterbistand ville være af stor betydning med henblik på behandlingsopgaver.

Det må således ses i øjnene, at der kun er sparsomme muligheder for at konstatere, om en lovovertræder er psykisk abnorm. Anvendelse af mindre indgribende foranstaltninger, såsom bøder, betinget dom eller dom til forsorg over for psykisk abnorme lovovertrædere vil som nævnt i reglen være uden betænkelighed. Derimod vil fuldbyrdelse af anstalt overfor lovovertrædere, der er sindssyge eller i højere grad åndssvage ikke alene være formålsløs ud fra et behandlingsmæssigt synspunkt, men også inhuman. Udvalget har overvejet, om der i den grønlandske kriminallov burde optages en regel svarende til borgerlig straffelovs § 16, der giver anvisning på frifindelse af lovovertrædere, der må anses for utilregnelige på grund af sindssygdom eller åndssvagthed i højere grad. En sådan bestemmelse, der ikke hidtil er fundet at være påkrævet i den grøn-

landske kriminallov på grund af dennes fra borgerlig straffelov afvigende struktur, burde næppe udformes som en almindelig utilregnelighedsregel i overensstemmelse med bestemmelsen i borgerlig straffelovs § 16, men udvalget har drøftet spørgsmålet om at indføre en regel, der på anden måde indeholdt et direktiv om, at lovovertrædere, der måtte antages at være sindssyge eller åndssvage i højere grad, ikke måtte dømmes til anbringelse i anstalt. Udvalget er kommet til det resultat, at en sådan regel ikke bør optages i kriminalloven. Udslagsgivende for dette standpunkt har det været, at en sådan bestemmelse ville gøre kriminallovens regelsystem, der skal administreres af ikke-lovkyndige dommere, vanskeligere og vanskelighederne ville blive særlig udtalte som følge af, at mentalundersøgelse ikke let kan iværksættes. Men der ligger heri ingen underkendelse af, at lovovertrædere, der er sindssyge eller åndssvage i højere grad, ikke bør dømmes til anbringelse i anstalt. Er der grund til at tro, at lovovertræderen er sindssyg eller i højere grad åndssvag, bør der derfor foretages mentalundersøgelse, medmindre tilstanden allerede foreligger konstateret, f. eks. ved tidligere lægeundersøgelse. Mindre udtalte psykiske afvigelser, herunder hvad der betegnes som psykopatiske afvigelser, vil derimod normalt ikke være til hinder for idømmelse af anstalt, men gerningens eller gerningsmandens farlighed kan som hidtil motivere, at anbringelse i særlig forvaringsanstalt i den øvrige del af riget må foretrækkes, jfr. nedenfor.

Skulle der være sket anbringelse i anstalt af en psykisk afvigende lovovertræder, som ikke egner sig til at være i anstalt, kan der ifølge udvalgets forslag til § 104 om adgang til overflytning fra anstalt til hospital eller anden lægelig ledet institution efterfølgende rades bod på en sådan fejlplacering.

b. Kriminalloven samler i § 106 de forskellige lægeligt begrundede foranstaltningsformer, hvad enten de består i institutionsanbringelse eller behandling i frihed. Grundlaget beskrives som en tilstand af psykisk abnormitet eller - undtagelsesvis - anden sygelig tilstand, eller en ved misbrug af alkohol, narkotika eller andre medikamenter fremkaldt tilstand. Denne bestemmelse bruges således som grundlag for domme, der går ud på, at den dømte skal underkaste sig afvænningsbehandling for alkoholmisbrug.

Som det fremgår af udvalgets forslag til foranstaltningen dom til forsorg, er der mulighed for til en sådan dom at knytte bestemmelser om, at den dømte skal undergive sig afvænningsbehandling for misbrug af alkohol, narkotika eller lignende stoffer eller underkaste sig anden lægelig behandling i Grønland, herunder psykiatrisk behandling, eller revalideringsforanstaltning. Sådanne forholdsregler kan altså iværksættes, uanset om tiltalte befinder sig i en tilstand, som varigt eller forbigående afviger fra det normale.

Må det antages, at lovovertræderen er psykisk afvigende, må det anses for principielt rigtigt, at der ikke gælder nogen tidsgrænse for disse indgreb, og den om psykisk abnormitet gældende bestemmelse foreslås omformuleret i overensstemmelse hermed.

Kriminallovens bestemmelse om adgang til at dømme til anbringelse på hospital eller anden lægelig institution om fornødent uden for Grønland, når dette er påkrævet af hensyn til retssikkerheden, foreslås ikke ændret. I medfør af denne regel er 7 lovovertrædere dømt til anbringelse i forvaringsanstalt for psykopater i Danmark; i alle disse tilfælde har der været tale om korporligt farlige lovovertrædere (drab, vold af særlig farlig karakter m. v.).

Udvalget anser det for fornødent, at sådan anbringelse også fremtidigt kan finde sted, når gerningsmanden frembyder en særlig fare for retssikkerheden. Selv om anstalten i Godthåb, som den nu er indrettet, giver tilstrækkelig sikkerhed mod undvigelse, vil dette ikke ophæve behovet for at dømme kriminelle med udtalte psykopatiske afvigelser, der ved deres kriminalitet har lagt en særlig farlighed for dagen, til anbringelse i forvaringsanstalt for psykopater i Danmark. Anstalten i Godthåb har ikke adgang til psykiatrisk lægebistand. En stadig fortsat psykiatrisk observation, der er af væsentlig betydning både for behandlingen, men også for vurderingen af farligheden, kan således ikke finde sted. Langvarig anbringelse af svært karakterafvigende kriminelle vil også kunne medføre disciplinære problemer, som ikke vil kunne mestres uden speciallægebistand, og som på uheldig måde vil kunne forringe anstaltsklimaet med negative følger for arbejdet med de andre anbragte.

Mangelen på speciallægehjælp må også i almindelighed føre til, at der vises tilbageholdenhed med at overføre en forvaret til fortsat forvaring i anstalten i Godthåb. I betragtning

af de ovenfor omtalte vanskeligheder med at tilpasse forvarede fra Grønland i det danske samfund har udvalget dog ikke ment at burde stille sig afvisende overfor at indføre en adgang til overførelse til Grønland og udvalget har derfor stillet forslag, som åbner mulighed derfor, jfr. udkastets § 113, stk. 4, nedenfor s. 80. Bestemmelsen er i første række tænkt anvendt overfor forvarede, som inden for relativt kort tid agtes prøveudskrevet til Grønland, således at de pågældende, når de står foran prøveudskrivning som et sidste led i forberedelsen til prøveudskrivningen overføres til anstalten i Godthåb for en kort tilpasningsperiode. Om adgangen til overførelse bør benyttes, og om i det hele taget lovovertrædere, der er dømt til anbringelse i forvaringsanstalt, bør søges genindpasset i det grønlandske samfund, må efter udvalgets opfattelse i første række bero på en vurdering af lovovertræderens farlighed. I nogle tilfælde må denne vurdering antages at falde ud til, at lovovertræderen af sikkerhedsgrunde bør søges udskilt af det grønlandske samfund.

Udvalget kan tiltræde, at der er grund til at antage, at et ophold i forvaringsanstalten, som fremhævet af overlægen ved forvaringsanstalten i Herstedvester, kan være særligt belastende for grønlandske lovovertrædere. Man tillægger det derfor megen betydning, at der nu er knyttet grønlandsktalende medhjælp til forvaringsanstalten, og kan anbefale, at der efter en konkret bedømmelse i tilfælde, hvor hensynet til retssikkerheden ikke gør dette utilrådeligt, for grønlandske forvarede sker fravigelse af de almindelige regler om udgangstilladelse og om arbejde og uddannelse uden for forvaringsanstalten.

B. Unge lovovertrædere

1. Indledning.

I det sidste halve århundrede har der efter den her gældende straffelovgivning været adgang til at frafalde tiltale mod lovovertrædere i de yngste aldersklasser over kriminel lavalder, først og fremmest de 15—17-årige, således at de i stedet for en strafferetlig reaktion bliver undergivet børne- og ungdomsforsorg. En sådan adgang er ikke udtrykkeligt hjemlet efter den grønlandske lovgivning. Men ligesom man oversender sager angående lovovertrædere under kriminel lavalder til børne- og ungdomsforsorgens myndigheder, er det stundom

forekommet, at den kriminalretlige forfølgning mod unge lovovertrædere over denne alder er sluttet på grund af sagens ringe betydning i forbindelse med en oversendelse til børne- og ungdomsforsorgens myndigheder.

2. Udvalgets overvejelser.

Den grønlandske kriminallov tager som omtalt i kap. I i højere grad end borgerlig straffelov sit udgangspunkt i gerningsmandens forhold, når reaktionen i anledning af en lovovertrædelse skal bestemmes. Det ledende synspunkt er at finde frem til den foranstaltning, som må anses for mest formålstjenlig til at føre denne gerningsmand ind i en lovydlig tilværelse. Den sociale misbilligelse, det straffende element, træder i sammenligning med borgerlig straffelov mere tilbage ved reaktionsfastsættelsen. Dette i forbindelse med, at børne- og ungdomsforsorgen i Grønland indtil fornylig ikke har været særlig fast organiseret, er antagelig baggrunden for, at der ikke i den grønlandske lovgivning har været særregler om behandlingen af unge lovovertrædere. De foranstaltninger, som kriminalloven giver anvisning på, er således udformet, at de uden vanskelighed giver mulighed for en hensigtsmæssig reaktion også over for lovovertrædere i de yngste aldersklasser over kriminel lavalder.

Nu er der imidlertid ved at vokse en velorganiseret børne- og ungdomsforsorg op, som i de kommende år kan ventes yderligere udbygget. Som nævnt i kapitel VII, afsnit C. 1. b, kan det ganske vist ikke inden for de nærmeste år ventes, at den vil råde over institutioner bestemt til anbringelse for vanskelige unge mænd, herunder lovovertrædere, men den råder over eller regner med i løbet af kortere tid at komme til at råde over andre anbringelsesmuligheder.

Som følge heraf har udvalget overvejet, om der i kriminalloven bør indføres særbestemmelser om foranstaltningsvalget over for unge lovovertrædere. Spørgsmålet har været drøftet med arbejds- og socialdirektør *Alfred Dam*, Godthåb, og direktør *Holger Horsten*, Direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, ligesom udvalgets lovudkast skriftligt har været forelagt de pågældende.

Der har i udvalget været enighed om, at sager vedrørende mindre betydende kriminalitet, som ikke vidner om alvorligere adfærdsvanskeligheder, og som kan afgøres med bøde, fortsat bør afgøres på denne måde. Der har

ligeledes været enighed om, at reaktionerne overfor grovere kriminalitet, såsom røveri, brandstiftelse, voldtægt og stadigt gentagne mindre alvorlige lovovertrædelser, som f. eks. indbrudstyverier, på samme måde som hidtil bør iværksættes i overensstemmelse med kriminallovens almindelige regler. Spørgsmålet om indførelse af særlige regler er i det væsentlige aktuelt for så vidt angår lovovertrædere under 18 år eller — sjældnere — under 21 år, som ikke falder inden for nogen af disse to grupper, men som kan betegnes som socialt-kriminelt problematiske med et behandlingsbehov gennem børne- og ungdomsforsorg. Det må vel erkendes, at de domsformer, som kriminalloven giver adgang til, navnlig foranstaltningen dom til forsorg, er anvendelig over for lovovertrædere i disse aldersgrupper. Men der er ingen grund til at antage, at kriminalforsorgen eller kriminalforsorgens institutioner byder på behandlingsmæssige eller andre fordele sammenlignet med børne- og ungdomsforsorgen, i hvert fald ikke på længere sigt, efterhånden som denne forsorgsgren udbygges. Tværtimod kan man næppe se bort fra, at de foran i kap. VII omhandlede pensioner for yngre lovovertrædere normalt vil rumme et belæg, i hvis aldersmæssige sammensætning de helt unge lovovertrædere ikke vil være særlig velanbragt. Udvalget har derfor fundet, at der bør indføres særlige regler om foranstaltninger over for unge lovovertrædere.

Direktør Dam har over for udvalget udtalt, at den grønlandske børneforsorg efter hans opfattelse vil kunne overtage ansvaret for den ovenfor nævnte persongruppe. Han har dog fremhævet, at der på kortere sigt kan være vanskeligheder med at etablere en effektiv forsorg i alle sager, ligesom effektiviteten må antages at variere en del fra kommune til kommune. Børneforsorgens overtagelse af ansvaret for persongruppen må derfor antage karakter af en fortsat proces, der vil vare nogle år.

Udvalget foreslår under henvisning hertil, at der åbnes mulighed for, at retten, når lovovertræderen er under 18 år - eller over denne alder, men under 21 år og allerede undergivet børne- og ungdomsforsorg - kan afsige betinget dom i forbindelse med vilkår om, at den dømte undergives børne- og ungdomsforsorg efter bestemmelse af børne- og ungdomsforsorgens myndigheder. Ved en sådan afgørelse overlades det til børne- og ungdomsforsorgen, om der bør træffes nogen foranstaltning i form

af børne- og ungdomsforsorg over for den dømte, ligesom varigheden og formen for forsorgen overlades til disse myndigheder. Samtidig bevarer retsvæsenet gennem den prøvetid, der fastsættes i overensstemmelse med de almindelige regler om betinget dom, adgangen til at tage foranstaltningsspørgsmålet op til fornyet overvejelse dersom den dømte i prøvetiden gør sig skyldig i en ny lovovertrædelse. Retten har også mulighed for at skærpe foranstaltningen ved i forbindelse med den betingede dom at fastsætte en bøde.

Forslaget adskiller sig formelt fra den i den øvrige del af riget gældende ordning, for så vidt som sager mod unge lovovertrædere her normalt i stedet for med betinget dom afgøres med tiltalefrafald. Dette beror på historiske grunde; reelt adskiller afgørelsen sig meget lidt fra en betinget dom, idet sagen indbringes for retten, hvor lovovertræderen på sædvanlig måde afgiver forklaring. Da denne historiske baggrund ikke er til stede i Grønland, og da en afgørelse ved dom i forbindelse med forklaringens afgivelse i retten er en mere enkel fremgangsmåde end den dobbelte behandling, som følger af de danske regler, har udvalget ikke ment, at den her gældende form burde overføres til Grønland.

Udvalget har overvejet, om der bør åbnes mulighed for at genoptage sagen eller i øvrigt at reagere i anledning af, at den dømte tilsidesætter børne- og ungdomsforsorgens forskrifter uden at gøre sig skyldig i nye lovovertrædelser. Dette kan ske efter de i det øvrige Danmark gældende regler, men i praksis er det imidlertid uhyre sjældent, at en sag genoptages, blot fordi vilkårene tilsidesættes; tilstrækkelige indgreb vil i reglen kunne iværksættes indenfor børne- og ungdomsforsorgens egne muligheder.

Sker sådan genoptagelse vil den i reglen være begrundet med, at den pågældende har begået ny kriminalitet. Den grønlandske børneforsorg råder endnu ikke over de samme muligheder som børneforsorgen i det øvrige Danmark for at anvende anbringelse i hjem som led i børneforsorgen eller for at anvende isolation som disciplinærforanstaltning. Dette kunne tale for, at der var større trang til, at der i Grønland var mulighed for i kriminalloven på samme måde som ved forsorgsdomme at reagere ved tilsidesættelse af forskrifterne. Direktør Horsten finder det imidlertid utilrådeligt at give adgang til at anvende anbringelse i anstalt i forbindelse med en børnefor-

sorgsforanstaltning, og udvalget finder bl. a. under hensyn hertil ikke, at sådan anbringelse bør kunne anvendes som en umiddelbar reaktion i sådanne tilfælde.

Ikke mindst under hensyn til de endnu begrænsede muligheder, den grønlandske børneforsorg råder over, kan der dog efter udvalgets opfattelse være trang til i visse tilfælde at have mulighed for gennem evt. genoptagelse af sagen at reagere over for vilkårsovertrædelser. Det vil som regel være tilstrækkeligt - på samme måde som ved forsorgsdomme — over for den pågældende at indskærpe dommens bestemmelser, eventuelt i forbindelse hermed pålægge ham en bøde, således at børneforsorgens myndigheder fortsætter forsorgen med den pågældende.

I tilfælde, hvor det må anses for formålsløst at anvende forsorg, åbner udvalgets forslag mulighed for at ophæve dommen til børneforsorg, således at retten — hvis den finder det formålstjenligt at iværksætte en anden foranstaltning i stedet for børne- og ungdomsforsorg - kan idømmes en sådan anden foranstaltning, f. eks. bøde eller dom til forsorg, efter de almindelige regler i § 85. Overtræder den dømte herefter også bestemmelserne i en dom til forsorg, afgøres spørgsmålet om reaktion i det hele efter de i § 101 givne regler, jfr. herved § 112 om anbringelse i anstalt af lovovertrædere under 18 år.

Begår den dømte ny lovovertrædelse i prøve-

tiden for den betingede dom med børne- og ungdomsforsorg, fastsætter retten på samme måde som ved andre betingede domme en samlet foranstaltning for den tidligere begåede og den nu foreliggende kriminalitet.

For at børne- og ungdomsudvalgene skal kunne løse de opgaver, der tillægges børne- og ungdomsforsorgen med hensyn til overtagelse af forsorgen for visse unge lovovertrædere og afgivelse af erklæring herom, tillægger udvalget det betydning, at der skabes en nær kontakt mellem anklagemyndigheden og børneforsorgsudvalgene. Denne kontakt vil kunne etableres gennem de i kapitel V nævnte rådgivende tilsynsudvalg, men det må anses for ønskeligt, at den også søges etableret gennem direkte personlige forbindelser mellem de to myndigheder. Nærmere retningslinier for samarbejde mellem de to myndigheder forudsættes formidlet gennem det grønlandske kriminalforsorgsnævn, der rummer repræsentanter for begge områder.

Udvalget har endvidere fundet det påkrævet, i loven at fastslå, at dom til anstalt kun under særlige omstændigheder bør anvendes overfor lovovertrædere under 18 år. En sådan bestemmelse gælder ikke efter den danske straffelov, men fremgår af den praksis, der følges. Dette synspunkt fører — på samme måde som i det øvrige Danmark - også til kun i undtagelsestilfælde at anvende tilbageholdelse under retsforfølgningen.

KAPITEL X

Sammenfatning af udvalgets forslag. Sammenstilling med den danske straffelov. Diskussion

1. Udvalgets forslag

Som det ses af kap. V foreslår udvalget, at der til kriminalforsorgen i Grønland knyttes en *fast stab af medarbejdere*, én i hver by - bortset fra Godthåb, hvor arbejdet udføres af de til centralkontoret knyttede medarbejdere. De faste tilsynsførende udfører tilsynene på stedet og foretager personundersøgelser. Medens personundersøgelserne, hvis udførelse stiller særlige krav til uddannelse og evne til at udtrykke sig skriftligt, forudsættes udført af den faste medarbejder i alle tilfælde, også når klienten bor i en bygd, kan det direkte tilsyn med beboere i bygderne - og - hvis arbejdsbyrden gør det påkrævet eller specielle forhold taler derfor — også det direkte tilsyn med dømte på den tilsynsførendes hjemsted, afgives til andre egnede personer.

Tilsynets indhold — den tilsynsførendes arbejdsopgave - afhænger af de bestemmelser, som dommen indeholder. Men selv om dommen alene fastsætter tilsyn, d. v. s. en pligt for den dømte til at holde sig i kontakt med den tilsynsførende, veksler tilsynsopgaven fra tilfælde til tilfælde. Ofte forudsætter et tilsyn en meget hyppig kontakt med den dømte, således ved tilsyn, hvortil der er koblet vilkår om alkoholbehandling, hvor den tilsynsførende undertiden vil se sig i den situation, at han aktivt må gribe ind over for klienten for at bringe et begyndende misbrug til ophør. Undertiden vil et tilsyn alene nødvendiggøre en menneskelig kontakt til klienten indeholdende et tilbud om hjælp og støtte, hvis behov opstår. I reglen vil der i en tilsynsopgave indgå bistand til at søge og fastholde arbejde og rådgivning med hensyn til hjemlige forhold og opfyldelse af økonomiske forpligtelser.

For at opmuntre interessen og ansvarsfølelsen hos de tilsynsførende, stiller udvalget forslag om, at der søges bevilling til et *vederlag*

til de tilsynsførende, bestående i et honorar pr. tilsyn og et honorar pr. personundersøgelse, fastsat efter samme retningslinier som i denne del af landet.

Det anbefales, at kriminalforsorgen som faste medarbejdere søger at bevare egnede tilsynsførende, som nu er knyttet til kriminalforsorgen, og i øvrigt tilstræber at *rekruttere de faste tilsynsførende* blandt socialforsorgens medarbejdere, også for på denne måde at sikre et direkte samarbejde med socialforsorgen under arbejdet i marken, formodentlig til gavn for begge forsgsgrene. Kriminalforsorgens opgaver påregnes de fleste steder ikke at ville overstige, hvad der uden vanskelighed vil kunne overkommes som bibeskæftigelse til en hovedstilling.

Den centrale ledelse af forsorgsarbejdet ved en udsendt forsorgsmedarbejder stationeret i Godthåb foreslås bevaret. Han vil være ansvarlig for, at den lokale forsorg rundt omkring i landet er funktionsdygtig og vil have til opgave at føre kontrol med tilsynsforløbene og sørge for instruktion af de faste tilsynsførende, dels gennem kursusvirksomhed og skriftlig vejledning, og dels ved mundtlig vejledning under besøg på stedet. Det vil endvidere påhvile ham at bistå de lokale tilsynsførende med løsningen af deres opgaver, både tilsyn og personundersøgelser. Ikke mindst vil denne bistand være af betydning, når der skal tages stilling til, i hvilket omfang de bemyndigelser, som ved en dom til forsorg er tillagt kriminalforsorgen, skal udnyttes. Under forsorgslederen hører endvidere opsynet med de pensioner for yngre lovovertrædere, som er eller bliver oprettet, ligesom det vil påhvile ham at holde sig å jour med private anbringelsesmuligheder og sørge for formidlingen af arbejdspladser og bosteder og løsningen af forsorgsopgaver, der berører flere forsorgsdistrikter.

Af principielle grunde finder udvalget det rigtigst, at *forsorgslederen ikke fortsat er underlagt politimesteren*, men ansættes under Direktoratet for Fængselsvæsenet i Danmark, men det forudsættes, at han som hidtil bistår politimesteren som forsorgskonsulent ved politimesterembedets stillingtagen til de enkelte sager.

Foruden ledelsen af den centrale kriminalforsorg henlægges til centralkontoret i Godthåb forsorgsarbejdet i anstalten i Godthåb og personundersøgelser og tilsyn i Godthåb kommune.

Til løsning af disse opgaver, der vil medføre omfattende rejsepligter, foreslås centralkontoret i Godthåb foruden med lederen normeret med to grønlandsktalende forsorgsassister og en kontordame eller en forsorgsassistentaspirant. Til centralkontorets virksomhed stilles der forslag om indretning af lokaler omfattende kontor til lederen, kontor til forsorgsassisterne, så vidt muligt et særskilt lokale til hver, ekspeditionskontor og arkivrum.

Kriminalforsorgen i Grønland, både kriminalforsorgen i frihed og anstaltsforsorgen forudsættes *henlagt under justitsministeriet (direktoratet for fængselsvæsenet)* i Danmark. Til at varetage den umiddelbare ledelse af kriminalforsorgen i Grønland foreslås oprettet et *kriminalforsorgsnævn* med politimesteren, forsorgslederen, lederen af den almindelige socialforsorg og landsdommeren som medlemmer. Om karakteren af de opgaver, der tænkes henlagt til direktoratet, henvises til kap. V. Udvalget tillægger det megen vægt, at kriminalforsorgen i frihed og kriminalforsorgen i anstalt henlægges under samme centrale ledelse, og at disse to forsorgsgrene etablerer et nært samarbejde.

Udvalget ser det som en mangel ved den eksisterende kriminalforsorg i frihed, at den ikke rummer mulighed for at sætte magt bag ved de anvisninger, som meddeles de dømte af den tilsynsførende. For at skabe respekt om kriminalforsorgen i frihed - og dermed for kriminallovens sanktioner som helhed - foreslår udvalget, at der ved tilsidesættelse af anvisninger meddelt af den tilsynsførende eller brud på pålæg givet ved dommen skal være mulighed for — efter bestemmelse af retten - at *iværksætte frihedsberøvelse*. Frihedsberøvelsen kan enten ske i form af tilbageholdelse (varetægtsfængsling) eller i form af dom til anstalt i kortere tid, ikke over 3 mdr. Udvalget

venter ikke, at der ofte vil blive brug for at træffe sådan bestemmelse, men tillægger det betydelig vægt, at muligheden herfor består.

Bl. a. for at muliggøre den praktiske gennemførelse af disse frihedsberøvelser foreslås det, at der til politistationerne, foreløbig politistationerne i Julianehåb og Egedesminde, indrettes *arrestafdelinger* med plads til 3-4 personer.

Under den eksisterende ordning har man undertiden måttet se sig nødsaget til at opgive at gennemføre en idømt foranstaltning dels på grund af modvilje hos den dømte, dels på grund af manglende muligheder for straks at supplere eller ændre foranstaltningen eller anbringelses- eller arbejdsstedet. Dette er egnet til at nedbryde respekten for kriminallovens reaktionssystem. I nogen grad vil dette formodentlig kunne afhjælpes gennem de foran beskrevne forholdsregler, men udvalget stiller også andre forslag, der sigter til at mindske risikoen for, at sådanne situationer skal indtræde. En fastere organisation af kriminalforsorgen som foran beskrevet vil antagelig i sig selv være egnet til at modvirke, at det sker. Men det er også påkrævet, at forsorgen råder over anbringelsesmuligheder, som hurtigt kan udnyttes. Dels med henblik herpå, men navnlig med henblik på at bedre mulighederne for at gennemføre domme, der indeholder bestemmelse om arbejde og uddannelse forbundet med miljøskifte (anvisning af ophold), foreslår udvalget, at der foruden den eksisterende pension i Holsteinsborg oprettes to yderligere *pensioner for yngre lovovertrædere*, henholdsvis i Godthåb og Frederikshåb — på længere sigt tre. Disse pensioner er fortrinsvis beregnet for yngre - ugifte - lovovertrædere, som trænger til at komme bort fra de omgivelser, som de hidtil har befundet sig under.

Gennemførelsen af sager, der afsluttes med vilkår om anbringelse, har hidtil hyppigt trukket ret længe ud, fordi det var nødvendigt, inden påstand herom blev nedlagt, at sikre sig anbringelsesmuligheden. Det samme har gjort sig gældende ved andre foranstaltningstyper. For at fremme sagsbehandlingen og ud fra den antagelse, at det også i øvrigt er mere hensigtsmæssigt at den nærmere gennemførelse af kriminalforsorg i frihed henlægges til kriminalforsorgens medarbejdere, foreslår udvalget, at domme, der indeholder forsorgsbestemmelser, på samme måde som efter den danske straffelov udformes som *rammedomme*, hvor retten

alene angiver typen af de foranstaltninger, som skal kunne anvendes, medens det overlades til kriminalforsorgen at bestemme i hvilken udstrækning og på hvilken måde, de skal udføres.

Hidtil har det været retten, der har skullet tage bestemmelse om, hvornår en dom der medfører frihedsberøvelse, skulle afløses af kriminalforsorg i frihed. Denne ordning foreslås opretholdt for domme til lægelig behandling på hospital eller anstalt i Danmark og for domme til anstaltsanbringelse på ubestemt tid. For domme, der lyder på anbringelse i anstalt på bestemt tid, foreslår udvalget derimod, at afgørelsen - ligesom efter den danske straffelov - henlægges til administrationen i form af en afgørelse om *prøveløsladelse*. Disse afgørelser er overvejende konkrete hensigtsmæssighedsafgørelser, der beror på den dømtes anstaltsmæssige forhold og de aktuelle muligheder for at opnå en gunstig placering - arbejdsmæssigt og bopælsmæssigt - ved løsladelsen. Udvalget går ud fra, at disse afgørelser ligesom i Danmark udenfor Grønland henlægges til centraladministrationen (direktoratet for fængselsvæsenet), men forudsætter, at de i praksis i de sædvanlige tilfælde træffes af kriminalforsorgsnævnet, der råder over særlig sagkundskab på dette område, og gennem landsdommerens og politimesterens deltagelse garanterer, at der ved afgørelserne tages hensyn til retssikkerheds- og retshåndhævelsessynspunkter.

Udvalget venter, at der, efterhånden som kriminalforsorgen i frihed vinder i fasthed og udbygges med anbringelsesmuligheder, vil ske en forholdsmæssig stigning i antallet af sådanne domme. Det må dog antages, at hovedparten af sagerne fortsat vil blive afgjort med bøde, enten ifølge forlæg fra politiet eller ved dom. Udvalget tillægger det derfor stor betydning, at der står effektive midler til rådighed for inddrivelsen af idømte bøder. Bøde er et økonomisk indgreb og skal fuldbyrdes ved, at betalingen gennemføres, eller ved at indtjening eller formuegoder fratages den dømte. I enkelte tilfælde har der imidlertid vist sig praktiske vanskeligheder ved at gennemtvinge dette. Med henblik på at modvirke disse vanskeligheder stiller udvalget forslag om, at der - ligesom efter den danske straffelov - skabes mulighed for at anvende *frihedsberøvelse for at gennemtvinge betalingen af bøder*. Denne tvang tager kun sigte på dømte, der unddrager sig betalingen af modvilje. Formodentlig vil udsigten til, at manglende betaling kan med-

føre frihedsberøvelse, være tilstrækkelig til at fremtvinge betaling, således at det kun undtagelsesvis vil være nødvendigt at gennemføre frihedsberøvelsen. Over for lovovertrædere under 18 år vil der formentlig kun i meget sjældne undtagelsestilfælde være anledning til at anvende frihedsberøvelse, heller ikke for at fremtvinge bødebetaling.

Udvalget er kommet til det resultat, at der af og til foreligger tilfælde for kredsretterne, hvor gerningen er af en sådan karakter, at idømmelse af bøde ville give et misvisende indtryk af, hvor alvorligt retten bedømmer sagen, men hvor oplysningerne om gerningmanden ikke peger mod noget forsorgsbehov, og hvor anbringelse i anstalt ikke er påkrævet eller formålstjenlig. I sådanne tilfælde er der brug for domsformen: *betinget dom uden forsorgsvilkår*, således som den kendes i den danske straffelov. Udvalget foreslår, at der ved en tilføjelse til kriminalloven skabes hjemmel til denne domstype og har fundet det rigtigst at udforme den som betinget dom med udsat foranstaltningsfastsættelse i modsætning til betinget dom med udsat foranstaltningsfuldbyrdelse. En sådan dom vil lyde på, at spørgsmålet om fastsættelse af foranstaltning udsættes og bortfalder efter forløbet af en prøvetid på..... år, såfremt den dømte ikke i prøvetiden gør sig skyldig i strafbart forhold.

Med henblik fortrinsvis på lovovertrædere under 18 år stilles forslag om en særlig udformning af betinget dom, *betinget dom med vilkår om børne- og ungdomsforsorg*.

De bestående regler om *psykisk abnorme lovovertrædere* foreslås i alt væsentligt opretholdt i en lidt ændret udformning, og der stilles forslag om, at det skal være muligt, når gerningsmandens farlighed ikke gør det utilrådeligt, at overføre en lovovertræder, der er dømt til anbringelse i forvaringsanstalt for psykopater i Danmark, til anbringelse i anstalten i Godthåb som overgang til prøveudskrivning.

Udvalget foreslår desuden forskellige mindre indgribende ændringer både i foranstaltningsreglerne og i kriminallovens regler om de enkelte forbrydelser og fremsætter forslag til løsning af visse problemer, der følger af, at der ikke gælder den samme kriminallovgivning i de to landsdele.

2. Sammenstilling med den danske straffelov

Gennemføres de af udvalget stillede forslag, vil der, som det fremgår af fremstillingen ovenfor under 1, ske en yderligere tilnærmelse til den danske straffelov. Da udvalget er af den opfattelse, at der i enhver dom til kriminalforsorg i frihed bør indgå en bestemmelse om, at den dømte sættes under tilsyn, har man af lovtekniske grunde valgt en udformning af de herhen hørende foranstaltninger i den grønlandske kriminallov, som ligger nær op ad den tilsvarende udformning af betinget dom med forsorgsvilkår i den danske straffelov. I realiteten betyder denne ændrede udformning ikke nogen større afvigelse fra den gældende, men redaktionelt - i lovteksten nærmest de to som følge heraf meget til hinanden.

Der vil dog stadig være to betydningsfulde forskelle tilbage mellem den danske straffelov og den grønlandske kriminallov.

I den danske straffelov er der for hver enkelt forbrydelse fastsat en strafferamme, d. v. s. en angivelse af de strafarter, bøde, hæfte, fængsel, som kan idømmes for denne forbrydelse og for frihedsstraffenes vedkommende en angivelse af mindste- og højestestrafen. Strafferammerne giver dog ikke noget entydigt svar på spørgsmålet om strafstørrelsen. For mange forbrydelser angives alle tre strafarter, og selv om kun fængsel findes i strafferammen, angives den sædvanligvis med en meget stor spændvidde. Normalstrafferammen for tyveri er f. eks. fængsel indtil 2 år, d. v. s. fra 30 dage til 2 år. Men dertil kommer, at disse normale strafferammer kan fraviges under forskellige forhold, således at f. eks. også bøde kan anvendes, selv om denne strafart ikke er medtaget i normalstrafferammen, og strafferammerne indeholder ingen vejledning med hensyn til valget mellem betinget og ubetinget straf.

Overtrædelse af den danske straffelov medfører i langt videre omfang end overtrædelse af den grønlandske kriminallov dom til frihedsberøvelse. I Grønland har bøderne som omtalt s. 25 i stor udstrækning overtaget den funktion, som de korte frihedsstraffe har efter den danske straffelov. Det ville dog være urigtigt at gå ud fra, at overtrædelse af den danske straffelov som hovedregel medfører dom til frihedsberøvelse. Ifølge kriminalstatistikken for 1966 fordelte det samlede antal afgørelser efter straffeloven sig således:

Tiltalefrafald	4.062
Bøder	2.200
Betingede domme	2.826
Ubetingede domme	4.350
I alt	13 438 ¹⁾

Det ses heraf, at en ikke ringe del af overtrædelserne af den danske straffelov afgøres med bøde; til bødetallet 2.200 skal lægges **1.511**, der indgår i tallet for tiltalefrafald som tiltalefrafald mod bøder.

Størstedelen af de resterende tiltalefrafald er tiltalefrafald med vilkår om børne- og ungdomsforsorg, altså afgørelser, der går ud på kriminalforsorg i frihed; de resterende svarer stort set til tiltalefrafald på grund af forholdets ringe betydning.

3. Diskussion

Såfremt de af udvalget fremsatte forslag med hensyn til organisationen og udbygningen af kriminalforsorgen i frihed føres ud i livet, antager udvalget, at der skulle være mulighed for at give kriminalforsorgen i frihed, foranstaltningerne tilsyn, anvisning af eller forbud mod ophold på bestemt sted, arbejde og uddannelse et indhold, som rummer en reel mulighed for at rehabilitere de dømte, gøre dem egnede til at føre en lovlydig tilværelse. Det kan naturligvis ikke ventes - lige så lidt som i denne del af riget - at kriminalforsorg i frihed altid vil være i stand til at hindre tilbagefald til lovovertrædelser. Her i landet gør henved 50 % af de betinget dømte sig skyldig i ny lovovertrædelse i prøvetiden; det må herved tages i betragtning, at denne domsform fortrinsvis anvendes over for lovovertrædere, der befinder sig i de kriminelt særligt aktive aldersklasser og over for berigelseskriminelle, tyve, hvor udsigten til tilbagefald er særligt høj. Men der er ikke grund til at tro, at kriminalforsorg i frihed skulle være mindre egnet til at hindre gentagelse end anbringelse i anstalt, fængsel. Indespærring vil tværtimod ofte vanskeliggøre den dømtes senere tilpasning arbejdsmæssigt og familiemæssigt og i det hele stille ham ringere med hensyn til muligheden for at føre en lovlydig tilværelse.

¹⁾ Forskellen i forhold til kriminalstatistikens tal fremkommer som følge af, at overtrædelse *id* svangerskabsloven og lov om dyrplageri ikke er medtaget i foranstående opgørelse over tiltalefrafald.

Det er som nævnt udvalgets opfattelse, at kriminalitetsbekæmpelsen i Grønland hidtil har haft visse svagheder, navnlig på grund af de utilstrækkelige institutionsmæssige muligheder, som har medført, at kriminallovens reaktions-system i praksis er blevet mindre effektivt end tilsigtet. Skabes der respekt også for de foranstaltninger, der ikke rummer frihedsberøvelse, og bliver det kun i undtagelsestilfælde nødvendigt at opgive at gennemføre en idømt foranstaltning på grund af manglende hjælpemidler, er der grund til at tro, at kriminalloven vil genvinde sin prestige og blive et virkningsfuldt instrument i kriminalitetsbekæmpelsen.

Der har i årene siden kriminallovens tilbælivelse været ført en livlig debat i den grønlandske offentlighed om lovens foranstaltningssystem, og spørgsmål i forbindelse hermed har regelmæssigt været drøftet i det grønlandske landsråd. Det har herunder været anført, at de idømte foranstaltninger ofte var for lidet indgribende i forhold til den begåede lovovertrædelse. Som det imidlertid fremgår af kap. VII, har man været opmærksom på, at årsagen til, at der i mange tilfælde ikke blev anvendt den indicerede foranstaltning, var kriminalforsorgens manglende ressourcer; landsrådet har derfor flere gange indstillet, at denne mangel blev afhjulpet.

Med udgangspunkt i en fornyet kritik af, at der ved grove lovovertrædelser ikke var noget rimeligt forhold mellem forbrydelsen af den idømte sanktion, blev der imidlertid under landsrådets samling i efteråret 1966²⁾ fra flere sider udtrykt ønske om en ændring af kriminalloven, således at der blev åbnet mulighed for idømmelse af *fængselsstraf*, der om nødvendigt måtte afsones i danske fængsler. Det blev endvidere kritiseret, at de grønlandske dommere ikke som de danske dommere i straffelovens *strafferammer* havde faste retningslinier at gå efter ved fastsættelsen af foranstaltning. Landsrådets forhandling sluttede med vedtagelsen af en henstilling om, at nærværende udvalg overvejer de under landsrådets debat rejste spørgsmål.

Som det fremgår af denne betænkning, er det udvalgets opfattelse, at det på grund af mangelfulde forsorgs- og anbringelsesmæssige ressourcer ikke har været muligt at gennemføre kriminallovens foranstaltningssystem på en forsvarlig måde. Det er da også navnlig mod

dette forhold, at kritikken indtil fornylig har sat ind.

Det falder som omtalt i kap. IV uden for den opgave, der er stillet udvalget, at drøfte kriminallovens principielle grundlag, og det er for så vidt også mindre naturligt på ny at tage dette spørgsmål op kun få år efter, at spørgsmålet senest har været overvejet, og på et tidspunkt, da udbygningen af kriminalforsorgens hjælpemidler, der netop blev påbegyndt i overensstemmelse med forarbejderne til 1963-ændringen, ikke er tilendebragt. Men i anledning af, at spørgsmålet er blevet fremdraget, skal udvalget i tilslutning til den i kap. IV formulerede problemstilling anføre følgende:

Gennem den ved kriminallovsændringen i 1963 stadfæstede praksis, hvorefter farlige, psykisk abnorme kriminelle anbringes i forvaringsanstalt for psykopater her i landet, og ved oprettelsen af en anstalt i Grønland, der er således indrettet, at de indsatte kan afsondres effektivt fra omverdenen, skulle det være muligt ved kriminalloven at sikre det grønlandske samfund mod farlige lovovertrædere. Det skulle herefter ikke af sikkerhedsgrunde være nødvendigt at sende sjæleligt normale lovovertrædere til fængsler i Danmark, hvad der efter de i kap. IX omtalte erfaringer med hensyn til grønlandske forvarede i forvaringsanstalten for psykopater i Herstedvester måtte antages at medføre en urimelig hård belastning af de dømte.

Ved kriminallovsændringen i 1963 er der endvidere åbnet mulighed for at dømme til anbringelse i anstalt, når hensynet til den almindelige lovlydighed gør det påkrævet. Herefter kan anstalt anvendes ikke blot som hidtil over for farlige eller erhvervs- og vanemæssige kriminelle, herunder kriminelle, over for hvem kriminallovens andre foranstaltninger gennem stadigt tilbagefald har vist sig utilstrækkelige, men også over for kriminelle, der uden at høre til disse grupper, har gjort sig skyldig i alvorlig eller grov kriminalitet.

Af fremstillingen i kap. II ses det, at kriminaliteten i Grønland er stigende, også når den ses i forhold til stigningen i befolkningsmængden. Størstedelen af denne stigning må anses for at være en reel stigning i kriminaliteten. Der er imidlertid grund til at antage, at en meget betydelig del af forholdene er af ringe grovhed, forhold, som også efter en straffastsættelsespraksis efter dansk mønster ville blive imødegået med bøder, tiltalefrafald eller be-

²⁾ Grønlands Landsrådsforhandling 1966, s. 140-45, 288-89 og 670-71.

tinget dom. En del af forskellen imellem reaktionsmønstrer efter den danske straffelov og den grønlandske kriminallov kan således formentlig tilskrives forskelle i den registrerede kriminalitets mønster. Dertil kommer, at den meget høje opklaringsprocent i Grønland taler for, at nødvendigheden for at ty til indgribende midler i kriminalitetsbekæmpelsen er mindre udtalt end i denne del af landet, hvor opklaringsprocenten - som i storsamfundene overhovedet - er meget lavere. Udvalget har derfor ikke fundet grund til at opmuntre en udvikling i retning af at erstatte bøder med frihedsberøvende foranstaltninger, men alene en udvikling i retning af at erstatte bøder med kriminalforsorg i frihed, hvor forsorgsmæssige foranstaltninger efter oplysningerne om gerningsmandens personlige forhold peger på dette som en mere formålstjenlig foranstaltning.

Udvalget er af den overbevisning, at de forslag, der stilles, herunder forslaget, der tilsigter at øge muligheden for at gennemtvinge betaling af bøder, der er pålagt, skulle gøre det muligt at undgå den svækkelse af retshåndhævelsen, som indtræder, hvis de lovlydige samfundsmedlemmer ser, at lovovertrædelser begås, uden at der gennemføres nogen retsfølge over for gerningsmanden. Som et yderligere middel til at styrke retshåndhævelsen skal man pege på en videre anvendelse af retsplejelovens regler om tilbageholdelse, som indretningen af de i kap. VII omtalte arrestlokalers praktisk vil muliggøre.

Af fremstillingen foran under pkt. 2 fremgår det, at indførelsen af strafferammer ikke

vil give retterne nogen vejledning af betydning for løsningen af konkret foreliggende straffastsættelsesspørgsmål. Den vil næppe heller forøge kriminallovens præventive effekt. Retternes valg af strafposition og lovens afskrækkende virkning beror i mindre grad på de i loven fastsatte strafferammer end på kendskabet til den i praksis anvendte straffastsættelse. Strafferammernes væsentlige funktion er af hensyn til lovovertræderen at fastsætte en højeste grænse for den retsfølge, der kan pålægges. Det vides ikke at have givet anledning til kritik, at et sådant »loft« ikke findes efter den grønlandske kriminallov, og der er intet erfaringsmateriale, som gør det antageligt, at der af denne grund skulle være anledning til at overveje indførelse af strafferammer.

Lovlydigheden i et samfund er et produkt af et meget indviklet sæt af faktorer, og det er, som det også blev fremhævet af samfundsforskningsudvalget, ikke muligt at isolere kriminallovgivningen og den kriminalretlige retshåndhævelse og særskilt undersøge dens betydning for udviklingen. Blandt de faktorer, der har indflydelse på kriminalitetsudviklingen indgår opdragelsen i videste forstand og de bestræbelser, som direkte retter sig mod at hindre, at kriminalitet opstår. Udvalget finder, at der kan være anledning til at opmuntre en udvikling på disse områder og stiller som det fremgår af kap. V forslag om i hver kommune at etablere et organ, som har til opgave at virke for oplysning, herunder oplysning om kriminalloven og gennemførelse af kriminalpræventive forholdsregler.

KAPITEL XI

Udvalgets forslag til lov om ændring af kriminallov for Grønland

I kriminallov for Grønland, jfr. lovbekendtgørelse nr. 288 af 2. juli 1963, foretages følgende ændringer:

1. I § 2 ændres »22-34« til »22-33«.

2. § 4 affattes således:

»§ 4. Loven finder anvendelse på handlinger begået i Grønland, på grønlandsk søterritorium eller på grønlandsk fartøj.

Stk. 2. Loven finder endvidere anvendelse på handlinger, som en person, der er bosat i Grønland, har foretaget uden for det i stk. 1 nævnte område,

- 1) for så vidt handlingen er foretaget uden for folkeretligt anerkendt statsområde, eller
- 2) for så vidt handlingen er foretaget inden for sådant område, hvis den er strafbar efter den dér gældende lovgivning.

Stk. 3. Ansvar kan dog ikke pålægges efter stk. 2, når gerningsmanden under den jurisdiktion, hvorunder handlingen er begået, er endeligt frifundet, eller når den ham dér idømte straf er fuldbyrdet eller i henhold til denne stats lovgivning bortfaldet.

Stk. 4. Såfremt gerningsmanden ikke har bopæl i Grønland, eller hans tilknytning til det grønlandske samfund i øvrigt har en sådan løsere karakter, at forudsætningerne for anvendelse af denne lovs foranstaltninger ikke er til stede, kan sagen dog anlægges eller henvises til forfølgning i Danmark i henhold til den almindelige straffelovgivning.

Stk. 5. Anvendelsen af reglerne i stk. 1-2 og 4 begrænses ved de i folkeretten anerkendte undtagelser.«

3. § 21 affattes således:

»§ 21. For ulovlig udøvelse af myndighed eller virksomhed dømmes den, som udgiver sig

for at have en offentlig myndighed eller bemyndigelse, som han ikke er i besiddelse af, eller som på anden måde udøver en ham ikke tilkommende offentlig myndighed. Det samme gælder den, der uden offentlig bemyndigelse udøver en virksomhed, til hvilken en sådan kræves, eller som vedblivende udøver en virksomhed, til hvilken retten er ham frakendt.«

4. § 24, stk. 2 og 3, samt § 42 ophæves.

5. I § 44, stk. 1, indsættes som 2. pkt.:
»Politiets advarsel har gyldighed for 5 år.«

6. I § 44, stk. 2, ændres:

»efter at politiet har tildelt ham advarsel eller arbejde er anvist ham« til
»inden for et år, efter at politiet har tildelt ham advarsel eller har anvist ham arbejde.«

1. § 47 ophæves.

8. § 49 affattes således:

»§ 49. For blodskam dømmes den, der har samleje eller anden kønslig omgang med en slægtning i nedstigende linie eller med sin broder eller søster.«

9. §§ 51-52 affattes således:

»§ 51. For voldtægt dømmes den, som

- 1) tiltvinger sig samleje eller anden kønslig omgang med en kvinde ved vold eller ved fremkaldelse af frygt for hendes eller hendes nærmestes liv, helbred eller velfærd.
- 2) uden for ægteskab skaffer sig samleje eller anden kønslig omgang med en kvinde, som befinder sig i en tilstand, i hvilken hun er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

Stk. 2. Det samme gælder den, der, uden at forholdet falder ind under stk. 1, skaffer sig samleje eller anden kønslig omgang med en kvinde ved ulovlig tvang, jfr. § 66.

§ 52. For kønslig udnyttelse dømmes den, der ved udnyttelse af en kvindes sindssygdom eller åndssvaghed skaffer sig samleje eller anden kønslig omgang uden for ægteskab med hende.

Stk. 2. Det samme gælder den, som

- 1) ved groft misbrug af en kvindes tjenstlige eller økonomiske afhængighed skaffer sig samleje eller anden kønslig omgang uden for ægteskab med hende, eller som
- 2) på samme måde uden for ægteskab har kønsligt forhold til en person, som er ungivet hans myndighed eller forsorg, eller med hvem han ifølge særlig beskikkelse fører tilsyn.«

10. § 54 affattes således:

»§ 54. For forførelse dømmes den, som under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed har samleje eller anden kønslig omgang med en person under 18 år, når han kendte den pågældendes alder eller i så henseende har handlet uagtsomt.«

11. I § 56, stk. 2 udgår »skrifter«.

12. I § 68, nr. 4, ændres:

»trods forud af politiet given advarsel« til »trods advarsel, der er meddelt ham af politiet inden for de sidste 5 år.«

13. Lovens anden del affattes således:

»Anden del.

Om forbrydelsens retsjølger.

Kapitel 22.

Fatalen.

§ 82. De i denne lov omhandlede overtrædelser er offentlig påtale undergivet.

§ 83. Påtale finder ikke sted,

- 1) når der alene ville være blevet idømt bøde eller konfiskation, og der er forløbet 2 år efter lovovertrædelsens ophør, medmindre der foreligger overtrædelse af bestemmelser om offentlige skatter og afgifter, hvorved pligtige ydelser søges unddraget det offentlige,

- 2) når der er forløbet så lang tid, efter at en lovovertrædelse er begået, at forudsætningerne for iværksættelse af de i denne lov hjemlede foranstaltninger ikke længere skønnes at være til stede.

Stk. 2. Såfremt retten skønner, at påtale i medfør af stk. 1 burde have været undladt, vil tiltalte være at frifinde.

§ 84. Der skal tilvejebringes sådanne oplysninger om sigtedes personlige forhold, som må antages at være af betydning for afgørelsen af, hvilken foranstaltning der skal anvendes over for ham.

Kapitel 23.

Foranstaltningerne.

§ 85. Retten kan træffe bestemmelse om:

- 1) Bøde.
- 2) Betinget dom.
- 3) Dom til forsorg.
- 4) Anbringelse i anstalt.
- 5) Særlige foranstaltninger over for unge lovovertrædere.
- 6) Særlige foranstaltninger over for psykisk abnorme lovovertrædere.
- 7) Fortabelse af rettigheder.
- 8) Konfiskation.

§ 86. Samtidig med, at retten ved dom fastslår, at tiltalte har begået en forbrydelse, træffes der i dommen bestemmelse om, hvilken af de i § 85 nævnte foranstaltninger der skal anvendes.

Stk. 2. Fortabelse af rettigheder efter § 85, nr. 7, jfr. kap. 30, og konfiskation kan idømmes i forbindelse med enhver anden foranstaltning.

Stk. 3. Når særlige forhold taler derfor, kan retten undlade at træffe bestemmelse om anvendelse af nogen foranstaltning. Såfremt det findes formålstjenligt, kan retten i sådanne tilfælde ved en udtalelse i dommen tildele den pågældende en advarsel.

§ 87. Afgørelsen skal, under fornøden hensyntagen til gerningens beskaffenhed og til samfundets interesse i at modvirke handlinger af den pågældende art, træffes med særligt henblik på gerningsmandens personlighed og på, hvad der efter de foreliggende oplysninger

må skønnes at være nødvendigt for at afholde ham fra yderligere lovovertrædelser.

§ 88. Som forhold, der kan begrunde, at der idømmes en mindre indgribende foranstaltning, eller at der efter omstændighederne ikke idømmes nogen foranstaltning, regnes,

- 1) at gerningsmanden har handlet i undskyldelig uvidenhed eller undskyldelig misforståelse af retsregler, der fobyder eller påbyder handlingens foretagelse, eller
- 2) at gerningsmanden har overskredet grænserne for lovligt nødværge eller for nødretten, eller
- 3) at gerningen er begået i en af den forurettede ved ulovligt angreb eller grov fornærmelse fremkaldt oprørt sindsstemning eller i øvrigt under indflydelse af stærk sindsbevægelse eller under forbigående sjælelig uligevægt, eller
- 4) at gerningsmanden ved sit afhængighedsforhold til en anden eller ved trussel om betydelig skade har ladet sig bevæge til gerningen, eller
- 5) at lovovertræderen kun har villet yde en mindre væsentlig bistand til gerningen eller styrke et allerede fattet forsæt, eller
- 6) at lovovertrædelsen ikke er fuldbyrdet, navnlig når gerningsmanden frivilligt og ikke på grund af tilfældige hindringer for gerningens udførelse eller for opnåelsen af det ved denne tilsigtede øjemed afstår fra iværksættelsen eller hindrer fuldbyrdelsen eller gør forsøg derpå, eller
- 7) at gerningsmanden, efter at lovovertrædelsen er fuldbyrdet, frivilligt har afværget den af hans handling flydende fare eller har genoprettet den ved gerningen forvoldte skade eller forsøgt derpå, eller
- 8) at gerningsmanden frivilligt har angivet sig selv og aflagt fuld tilståelse, eller
- 9) at særegne omstændigheder i øvrigt taler for en mildere bedømmelse af den begåede lovovertrædelse

§ 89. Findes nogen, som allerede er dømt, skyldig i en lovovertrædelse, der er begået før dommen, kan retten, hvis den anser den tidligere foranstaltning for tilstrækkelig, undlade at træffe bestemmelse om anvendelse af nogen ny foranstaltning. Er fuldbyrdelsen af den tidligere foranstaltning ikke afsluttet, kan der idømmes en ny foranstaltning i stedet for den tidligere idømte.

Kapitel 24.

Bøder.

§ 90. Bøder tilfalder statskassen, medmindre andet er bestemt i den øvrige lovgivning.

Stk. 2. Ved fastsættelsen af bøder skal der, udover hvad der er anført i § 87, tages hensyn til gerningsmandens betalingsevne.

§ 91. Retten kan fastsætte en frist for bødens betaling.

Stk. 2. Af dragsvis betaling kan tilstedes af påtalemyndigheden.

Stk. 3. Betales en bøde ikke, bliver den at inddrive i overensstemmelse med de i kap. 7 i lov om rettens pleje i Grønland indeholdte regler.

Stk. 4. Kan bøden ikke inddrives, og må det antages, at den dømte unddrager sig betalingen af modvilje, kan retten efter påstand af påtalemyndigheden bestemme, at han i stedet skal anbringes i anstalt i en bestemt tid. Ved fastsættelsen af opholdets varighed skal der tages hensyn til størrelsen af det skyldige bødebeløb. Overstiger dette ikke 200 kr., kan anstaltsanbringelse i mere end 7 dage i reglen ikke anvendes. Der kan i intet tilfælde træffes bestemmelse om anbringelse i over 60 dage.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 2-4 finder tilsvarende anvendelse på bøder, der vedtages over for en administrativ myndighed.

Kapitel 25.

Betinget dom.

§ 92. Retten kan bestemme, at spørgsmålet om fastsættelse af foranstaltning udsættes og bortfalder efter en prøvetid, hvis den dømte i prøvetiden ikke begår nogen ny lovovertrædelse.

Stk. 2. Prøvetiden fastsættes af retten og kan ikke overstige 3 år.

Stk. 3. I forbindelse med en betinget dom kan der idømmes bøde.

§ 93. Begår den dømte en ny lovovertrædelse i prøvetiden, fastsætter retten en samlet foranstaltning for dette forhold og for den tidligere pådømte lovovertrædelse. Når omstændighederne taler derfor, kan retten i stedet fastsætte en foranstaltning alene for den nye lovovertrædelse.

Kapitel 26.

Dom til forsorg.

§ 94. Retten kan dømmes tiltalte til at undergive sig tilsyn af Grønlands Kriminalforsorg. Tilsynstiden fastsættes af retten og kan i almindelighed ikke overstige 3 år. Under særlige omstændigheder kan dog fastsættes en tilsynstid på indtil 5 år. Grønlands Kriminalforsorg udpeger den tilsynsførende og bestemmer, hvor ofte og på hvilken måde den dømte skal holde sig i forbindelse med den tilsynsførende.

Stk. 2. Til dommen kan knyttes yderligere pålæg som angivet i §§ 95-98. Varigheden fastsættes af retten, men kan ikke overstige tilsynstiden.

Stk. 3. I forbindelse med en dom til forsorg kan der idømmes bøde.

§ 95. Det kan pålægges den dømte at overholde kriminalforsorgens bestemmelser med hensyn til opholdssted, arbejde, uddannelse, anvendelse af fritid eller samkvem med bestemte personer. I henhold til sådant pålæg kan kriminalforsorgen ikke bestemme, at den dømte skal tage ophold, arbejde eller uddannelse uden for det sted, hvor han er hjemmehørende, medmindre den særlig er bemyndiget hertil i dommen.

§ 96. Ved særskilt bestemmelse kan retten pålægge den dømte efter bestemmelse af Grønlands Kriminalforsorg at tage ophold i dertil egnet hjem, herunder privat hjem, eller institution. For opholdets varighed fastsættes ved dommen en længstetid.

§ 97. Det kan pålægges den dømte efter bestemmelse af Grønlands Kriminalforsorg

- 1) at underkaste sig afvænningsbehandling for misbrug af alkohol, narkotika eller lignende stoffer, om fornødent på hospital eller i særlig institution i Grønland,
- 2) at underkaste sig revalideringsforanstaltning eller lægelig behandling, om fornødent på hospital i Grønland.

§ 98. Der kan desuden fastsættes andre pålæg, som findes formålstjenlige, herunder at den dømte

- 1) afholder sig fra misbrug af alkohol, narkotika eller lignende stoffer.
- 2) afholder sig fra at nyde eller skaffe sig alkohol,

- 3) retter sig efter kriminalforsorgens bestemmelser om indskrænkninger i rådigheden over indtægt og formue og om opfyldelsen af økonomiske forpligtelser.

§ 99. De bestemmelser, der er fastsat i dommen, kan senere ophæves eller med virkning for tilsynstiden ændres af retten efter påstand af påtalemyndigheden eller på begæring af Grønlands Kriminalforsorg eller den dømte. Begæringen fremsættes overfor påtalemyndigheden, der snarest muligt indbringer spørgsmålet for retten. Tages en begæring fra den dømte ikke til følge, kan han ikke forlange, at spørgsmålet indbringes for retten, før der er forløbet et halvt år fra afgørelsen.

§ 100. Begår den dømte i tilsynstiden en ny lovovertrædelse, fastsætter retten en samlet foranstaltning for dette forhold og for den tidligere pådømte lovovertrædelse. Når omstændighederne taler derfor, kan retten i stedet fastsætte en særskilt foranstaltning for den nye lovovertrædelse, eventuelt i forbindelse med en ændring af bestemmelserne i den første dom.

§ 101. Såfremt den dømte unddrager sig tilsynet eller overtræder de pålæg, der er meddelt, kan påtalemyndigheden på ny indbringe sagen for retten, der i så fald kan

- 1) tildele end advarsel,
- 2) tilføje eller ændre pålæg og forlænge tilsynstiden inden for den i § 94, stk. 1, fastsatte længstetid.

Stk. 2. Må de i stk. 1 nævnte forholdsregler anses for utilstrækkelige til at formå den dømte til at efterleve dommen, kan retten tillige eller i stedet pålægge den dømte at betale en bøde eller om fornødent dømme ham til midlertidig at anbringes i et bestemt tidsrum, der ikke kan overstige 3 måneder. For sådan anbringelse finder §§ 103 og 107 tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Må det anses for formålsløst fortsat at anvende forsorg, kan retten ophæve dommen til forsorg og kan i forbindelse hermed idømme en anden foranstaltning efter reglerne i § 85.

Kapitel 27.

Anbringelse i anstalt.

§ 102. Når det må anses for påkrævet for at forebygge, at tiltalte begår yderligere lovovertrædelser, eller nødvendigt af hensyn til

den almindelige lovlydighed, kan tiltalte dømmes til anbringelse i anstalt. Tiden for anbringelsen, som ikke kan overstige 10 år, fastsættes i dommen.

Stk. 2. Anbringelse på ubestemt tid kan dog idømmes, når det under hensyn til grovheden af den begåede lovovertrædelse og oplysningerne om tiltaltes person må anses for nødvendigt for at forebygge, at han begår yderligere alvorlige lovovertrædelser. For den, der dømmes til anbringelse på ubestemt tid, skal der af retten beskikkes en egnet og villig bistandsværge, om muligt en af hans nærmeste pårørende.

§ 103. Den dømte skal så vidt muligt beskæftiges med arbejde, hvortil han er egnet, eller om formålstjenligt oplæres i et for ham passende erhverv. I det omfang, det er foreneligt med hensynet til retssikkerheden og anstaltsordenen og stemmende med hensynet til en hensigtsmæssig behandling skal det tilstræbes, at beskæftigelsen finder sted uden for anstalten. Arbejde udføres mod vederlag. Beløb til dækning af udgifterne ved den dømtes ophold og forplejning kan fradrages i arbejdsvederlaget.

Stk. 2. Der kan meddeles den dømte udgangstilladelse for kortere tidsrum, når fare for misbrug ikke kan antages at foreligge.

§ 104. Hvis den dømte på grund af psykisk abnormitet viser sig uegnet til ophold i anstalt, kan retten på begæring af Grønlands Kriminalforsorg bestemme, at den dømte skal anbringes på hospital eller anden lægeligt ledet institution, om fornødent uden for Grønland. Anbringelsen kan ikke udstrækkes over den længstetid, der er fastsat i dommen. Begæringen fremsættes over for påtalemyndigheden, der snarest muligt indbringer spørgsmålet for retten. For den dømte skal der af retten beskikkes en egnet og villig bistandsværge.

Stk. 2. Afgørelsen kan senere ændres af retten efter påstand af påtalemyndigheden eller på begæring af Grønlands Kriminalforsorg, vedkommende hospital eller institution, den dømte eller hans bistandsværge. Begæringen fremsættes over for påtalemyndigheden, der snarest muligt indbringer spørgsmålet for retten. Tages en begæring fra den dømte eller hans bistandsværge ikke til følge, kan spørgsmålet ikke forlanges indbragt for retten, før der er forløbet et halvt år fra afgørelsen.

Stk. 3. I øvrigt finder §§ 105-108 tilsvarende anvendelse.

§ 105. Når to trediedel af anstaltstiden, dog mindst tre måneder er forløbet, afgør ministeren eller den, han bemyndiger dertil, om den dømte skal løslades på prøve. Løsladelse på prøve forudsætter, at den dømtes forhold ikke gør løsladelsen utilrådelig. Gives der afslag på prøveløsladelse, optages spørgsmålet påny, hver gang der er forløbet et år fra den seneste afgørelse. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan prøveløsladelse ske, før to trediedele af tiden er forløbet.

Stk. 2. Løsladelsen betinges af, at den pågældende ikke i prøvetiden begår ny lovovertrædelse. Prøvetiden fastsættes til mindst 1 år, højst 3 år. Hvis den resterende del af længstetiden overstiger 3 år, kan der dog fastsættes en prøvetid på indtil 5 år.

Stk. 3. Der kan i øvrigt fastsættes samme bestemmelser som i en dom til kriminalforsorg, jfr. §§ 95-98.

§ 106. Begår den prøveløsladte i prøvetiden en ny lovovertrædelse, fastsætter retten en samlet foranstaltning efter reglerne i § 85. Retten kan dog i stedet fastsætte en særskilt foranstaltning for den nye lovovertrædelse og eventuelt samtidig ændre vilkårene for prøveløsladelsen.

Stk. 2. Overtræder den prøveløsladte bestemmelser, der er fastsat efter § 105, stk. 3, kan ministeren eller den, han bemyndiger dertil,

- 1) ændre bestemmelserne og forlænge prøvetiden inden for den i § 105, stk. 2, fastsatte længstetid.
- 2) træffe bestemmelse om genindsættelse. For nyet prøveløsladelse kan derefter ske, når det findes hensigtsmæssigt.

§ 107. Er anstaltstiden 3 måneder eller derunder, kan Grønlands Kriminalforsorg træffe bestemmelse om endelig løsladelse, når to trediedele af tiden er forløbet.

§ 108. Ved anbringelse i anstalt på ubestemt tid træffer retten afgørelse om løsladelse, endeligt eller på prøve. Med hensyn til løsladelse på prøve finder reglerne i § 105, stk. 2 og 3 tilsvarende anvendelse. Begår den prøveløsladte i prøvetiden en ny lovovertrædelse, eller overtræder han de bestemmelser, der er fastsat efter

§ 105, stk. 3, træffer retten bestemmelse om retsfølgen i overensstemmelse med § 106.

Stk. 2. Rettens afgørelser træffes efter påstand af påtalemyndigheden eller på begæring af Grønlands Kriminalforsorg, den dømte eller hans bistandsværge. Begæringen fremsættes overfor påtalemyndigheden, der snarest muligt indbringer spørgsmålet for retten. Tages en begæring fra den dømte eller hans bistandsværge ikke til følge, kan spørgsmålet ikke forlanges indbragt for retten, før der er forløbet ét år fra afgørelsen.

Stk. 3. Påtalemyndigheden skal indbringe spørgsmålet om prøveløsladelse for retten senest tre år efter dommen og derefter hvert andet år. Er genindsættelse sket, indbringes spørgsmålet to år efter genindsættelsen og derefter hvert andet år.

Kapitel 28.

Særlige foranstaltninger over for unge lovovertrædere.

§ 109. Er tiltalte under 18 år, kan retten som vilkår i en betinget dom fastsætte, at den dømte efter bestemmelse af børne- og ungdomsforsorgens myndigheder skal undergives børne- og ungdomsforsorg, eventuelt af nærmere angivet art, og efterkomme de forskrifter, forsorgsmyndigheden meddeler ham. Dette kan kun ske i det omfang, børne- og ungdomsforsorgens myndigheder har erklæret at ville påtage sig forsorgen.

Stk. 2. Det samme gælder, hvis tiltalte er over denne alder, men allerede er undergivet børne- og ungdomsforsorg.

Stk. 3. Børne- og ungdomsforsorgens myndigheder bestemmer i henhold til lovgivningen om børne- og ungdomsforsorgen, hvor længe forsorgen skal vare, og hvorledes den skal udøves. Om prøvetid gælder de i § 92, stk. 2 fastsatte regler.

Stk. 4. I forbindelse med en sådan dom kan der idømmes bøde.

§ 110. Begår den dømte en ny lovovertrædelse i prøvetiden, fastsætter retten en samlet foranstaltning for dette forhold og den tidligere pådømte lovovertrædelse. Når omstændighederne taler derfor, kan retten i stedet fastsætte en foranstaltning alene for den nye lovovertrædelse.

§ 111. Såfremt den dømte tilsidesætter de forskrifter, der meddeles ham af børne- og ungdomsforsorgen, kan påtalemyndigheden påny indbringe sagen for retten, der i så fald kan indskærpe dommens bestemmelser.

Stk. 2. Må dette anses for utilstrækkeligt til at formå den dømte til at efterleve dommen, kan retten tillige pålægge den dømte at betale en bøde.

Stk. 3. Må det anses for formålsløst fortsat at anvende børne- og ungdomsforsorg, kan retten ophæve dommen og kan i forbindelse hermed idømme en anden foranstaltning efter reglerne i § 85.

§ 112. Lovovertrædere under 18 år må ikke dømmes til anbringelse i anstalt, medmindre særlige omstændigheder gør sådan anbringelse påkrævet.

Kapitel 29.

Særlige foranstaltninger over for psykisk abnorme lovovertrædere.

§ 113. Såfremt gerningsmanden er i en tilstand af psykisk abnormitet, herunder seksuel abnormitet, kan det, for så vidt hensynet til retssikkerheden gør det påkrævet, ved dommen bestemmes, at han skal anbringes på hospital eller anden institution, om fornødent uden for Grønland. I tilfælde, hvor mindre indgribende foranstaltninger findes tilstrækkelige, kan der idømmes sådan foranstaltning, herunder forsorg efter reglerne i §§ 94-98. For foranstaltningens varighed fastsættes ingen længstetid.

Stk. 2. For den, der dømmes efter stk. 1, skal der af retten beskikkes en egnet og villig bistandsværge.

Stk. 3. Retten træffer afgørelse om ophævelse eller ændring af den idømte foranstaltning. Reglerne i § 108, stk. 2 og 3 finder tilsvarende anvendelse, dog at begæring om ændring tillige kan fremsættes af vedkommende hospital eller institution.

Stk. 4. Justitsministeren kan bestemme, at personer, der i medfør af stk. 1 er dømt til anbringelse i forvaringsanstalt uden for Grønland, skal overføres til anbringelse i anstalt i Grønland, når dette må anses for formålstjenligt og foreneligt med hensynet til retssikkerheden.

Fortabelse af rettigheder som følge af lovovertrædelser.

§ 114. Forbrydelse medfører ikke tab af borgerlige rettigheder.

Stk. 2. Den, der er dømt for en forbrydelse, kan dog udelukkes fra at udøve virksomhed, som kræver en særlig offentlig autorisation eller godkendelse, såfremt det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller hvervet.

Stk. 3. Spørgsmål om, hvorvidt det udviste forhold er til hinder for udøvelse af en i stk. 2 omhandlet virksomhed, skal af påtalemyndigheden på begæring enten af den, der har fået afslag på ansøgning om sådan autorisation eller godkendelse, eller af vedkommende myndighed indbringes for retten. Såfremt afgørelsen går ud på udelukkelse fra den pågældende virksomhed, kan spørgsmålet på ny indbringes for retten, dog tidligst efter 2 års forløb. Autorisation eller godkendelse kan også inden udløbet af denne frist meddeles af vedkommende myndighed.

§ 115. Den, som udøver en af de i § 114, stk. 2, omhandlede virksomheder, kan ved dom for en forbrydelse frakendes retten til fortsat at udøve den pågældende virksomhed eller til at udøve den under visse former, såfremt det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen. Det samme gælder, når særlige omstændigheder taler derfor, om udøvelse af anden virksomhed. Frakendelsen sker på tid fra 1 til 5 år, regnet fra endelig dom, eller indtil videre, i hvilket tilfælde spørgsmålet om fortsat udelukkelse fra den pågældende virksomhed efter 5 års forløb kan indbringes for retten efter de i § 114, stk. 3, indeholdte regler.

Stk. 2. Retten kan under behandlingen af den i stk. 1, 1. pkt., nævnte sag udelukke den pågældende fra at udøve virksomheden, indtil sagen er endeligt afgjort. Det kan ved dommen i sagen bestemmes, at anke ikke har opsættende virkning.

Stk. 3. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan ministeren tillade, at indbringelse for retten sker, inden den i stk. 1 nævnte 5 års frist er udløbet.

Konfiskation.

§ 116. Udbyttet ved en forbrydelse eller et hertil svarende beløb kan helt eller delvis konfiskeres. Savnes der fornødent grundlag for at fastslå beløbets størrelse, kan der konfiskeres et beløb, som skønnes at svare til det indvundne udbytte.

Stk. 2. Såfremt det må anses for påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser, eller særlige omstændigheder i øvrigt taler derfor, kan der ske konfiskation af

- 1) genstande, der har været brugt eller bestemt til at bruges ved en forbrydelse,
- 2) genstande, der er frembragt ved en forbrydelse, og
- 3) genstande, med hensyn til hvilke der i øvrigt er begået en forbrydelse.

Stk. 3. Genstande, som er af væsentlig betydning for gerningsmandens udøvelse af lovligt erhverv, må ikke inddrages, medmindre ganske særlige omstændigheder taler derfor.

Stk. 4. I stedet for konfiskation af de i stk. 2 nævnte genstande kan der konfiskeres et beløb svarende til deres værdi eller en del heraf.

Stk. 5. I stedet for konfiskation efter stk. 2 kan der træffes bestemmelse om foranstaltninger vedrørende genstandene til forebyggelse af yderligere lovovertrædelser.

Stk. 6. Når en forening opløses ved dom, kan dens formue, arkiv, protokoller og lignende konfiskeres.

§ 117. Konfiskation efter § 116, stk. 1, kan ske hos den, hvem udbytte er tilfaldet umiddelbart ved forbrydelsen.

Stk. 2. Konfiskation af de i § 116, stk. 2 og 4, nævnte genstande og værdier kan ske hos den, der er ansvarlig for lovovertrædelser, og hos den, på hvis vegne han har handlet.

Stk. 3. Særlig sikrede rettigheder over genstanden, der konfiskeres, bortfalder kun efter rettens bestemmelse under betingelser svarende til de i stk. 2 anførte.

Stk. 4. Har en af de i stk. 1 og 2 nævnte personer efter forbrydelsen foretaget dispositioner over udbytte eller genstande af den i § 116, stk. 2, omhandlede beskaffenhed eller rettigheder herover, kan det overdragne eller dets værdi konfiskeres hos erhververen, såfremt denne var bekendt med det overdragnes forbin-

deise med forbrydelsen eller har udvist grov uagtsomhed i denne henseende, eller hvis overdragelsen er sket som gave.

Stk. 5. Såfremt en person, der har konfiskationsansvar efter stk. 1-4, dør, bortfalder hans ansvar. Dette gælder dog ikke konfiskation efter § 116, stk. 1.

§ 118. Sker der konfiskation efter § 116, stk. 1, og har nogen erstatningskrav i anledning af lovovertrædelsen, kan det konfiskerede anvendes til dækning af erstatningskravet.

Stk. 2. Det samme gælder genstande og værdier konfiskeret efter § 116, stk. 2 og 4, såfremt der ved dommen træffes bestemmelser derom.

Stk. 3. Har den dømte i et af de i stk. 1 og 2 nævnte tilfælde betalt den forurettede erstatning efter dommen, nedsættes konfiskationsbeløbet tilsvarende.

§ 119. Genstande, som på grund af deres beskaffenhed i forbindelse med andre foreliggende omstændigheder må befrygtes at ville blive brugt ved en forbrydelse, kan konfiskeres, for så vidt det må anses for påkrævet for at forebygge forbrydelsen. § 116, stk. 5. finder tilsvarende anvendelse.

Kapitel 32.

Fuldbyrdelse af foranstaltninger.

§ 120. Den øverste ledelse af kriminalforsorgen i Grønland hører under justitsministeren, der fastsætter de nærmere regler om fuldbyrdelsen af foranstaltninger efter denne lov.

§ 121. Den stedlige ledelse af kriminalforsorgen i Grønland udøves af Det grønlandske kriminalforsorgsnævn.

Stk. 2. Nævnet består af landsdommeren som formand, arbejds- og socialdirektøren, politimesteren og forsorgslederen, jfr. § 123.

Stk. 3. Justitsministeren fastsætter regler om nævnets virksomhed og forretningsgang.

§ 122. Ledelsen af kriminalforsorgens anstalter, jfr. kapitel 27, forestås af politimesteren inden for den bemyndigelse, der gives ham af justitsministeren og kriminalforsorgsnævnet.

§ 123. Kriminalforsorgen udenfor anstalt og det forsorgsmæssige arbejde vedrørende personer, som er anbragt i anstalt, forestås af en forsorgsleder efter regler, der fastsættes af justitsministeren eller efter ministerens bemyndigelse af kriminalforsorgsnævnet.

§ 124. Justitsministeren udfærdiger regler om anvendelse af sikrings- og disciplinærmidler overfor personer, der er anbragt i anstalt. Anvendelsen kan ikke medføre en forlængelse af anstaltstiden, og de midler, der bruges, må ikke være mere indgribende end nødvendigt af hensyn til formålet.

§ 125. Bøder, der er fastsat i Grønland, kan i den øvrige del af riget inddrives efter de dér gældende regler, og borgerlig straffelovs § 55 finder da tilsvarende anvendelse med hensyn til fastsættelse af forvandlingsstraf.

Stk. 2. Bøder, der er fastsat i den øvrige del af riget, kan i Grønland inddrives efter de her gældende regler.

§ 126. Tilsyn, der er fastsat i den ene del af riget, kan overføres til den anden del. Afgørelsen træffes af justitsministeren eller den, han bemyndiger dertil. Justitsministeren kan fastsætte nærmere bestemmelser om tilsynets udøvelse.

Stk. 2. Når tilsyn ifølge en dom til forsorg eller ifølge en afgørelse om prøveløsladelse er overført til den øvrige del af riget, finder borgerlig straffelovs regler om betinget dom og prøveløsladelse fra fængsel anvendelse med hensyn til ændring af dommens eller afgørelsens bestemmelser og retsfølgen i anledning af tilsidesættelse af bestemmelserne. På samme måde finder kriminallovens regler anvendelse, når tilsyn ifølge en betinget dom eller ifølge en afgørelse om prøveløsladelse fra fængsel er overført til Grønland.

Stk. 3. Begår den pågældende en ny lovovertrædelse i tilsyns- eller prøvetiden, finder reglerne i stk. 2 anvendelse, selv om tilsyn ikke er overført efter stk. 1.

§ 127. Justitsministeren kan bestemme, at frihedsstraf af hæfte og fængsel, som i den øvrige del af riget er idømt personer, der har bopæl eller i øvrigt er hjemmehørende i Grønland, skal fuldbyrdes i Grønland, således at straffen omsættes til anbringelse i anstalt af samme varighed som fastsat i dommen. Det

samme gælder, hvis den dømte har ophold i Grønland, og det findes mest hensigtsmæssigt, at fuldbyrdelsen finder sted i Grønland.

Kapitel 33.

Ophør af foranstaltninger.

§ 128. Dom til anbringelse i anstalt bortfalder efter 5 år, medmindre dens fuldbyrdelse er påbegyndt forinden. Denne frist kan dog forlænges af retten efter påstand af påtalemyndigheden.

Stk. 2. Bøde bortfalder efter 3 år, hvis den ikke er fuldbyrdet forinden. For bøde over 3.000 kr. er fristen dog 5 år.

Stk. 3. Anbringelse i anstalt i henhold til § 91, stk. 4, bortfalder efter de i stk. 2 nævnte tidsrum, medmindre dens fuldbyrdelse er påbegyndt forinden.

Stk. 4. Konfiskation bortfalder efter 5 år, medmindre den er fuldbyrdet forinden. Denne frist kan dog forlænges indtil 10 år af retten efter påstand af påtalemyndigheden.

Stk. 5. De forældelsesfrister, der omtales i stk. 1-2 og 4, regnes fra det tidspunkt, da afgørelsen efter lovgivningens almindelige regler kunne fuldbyrdes. I fristerne medregnes ikke den tid, i hvilken fuldbyrdelse er udsat ved betinget benådning. I den i stk. 1 nævnte frist medregnes heller ikke den tid, i hvilken den pågældende er undergivet anden kriminalretlig retsfølge af frihedsberøvende karakter.

Stk. 6. Er der truffet bestemmelse om genindsættelse i anstalt efter prøveløsladelse eller efter betinget benådning for en del af en foranstaltning, regnes forældelsesfristen for den resterende del af foranstaltningen fra bestemmelsen om genindsættelse. Afbrydes fuldbyrdelsen på anden måde end ved prøveløsladelse eller benådning, regnes fristen fra afbrydelsen.

§ 129. Foranstaltninger kan ikke fuldbyrdes efter den dømtes død.

Stk. 2. Påtalemyndigheden kan dog indbringe spørgsmålet om opretholdelse af en konfiskation for retten. Konfiskationen kan kun opretholdes, for så vidt angår genstande eller beløb, der er indvundet som udbytte ved forbrydelsen, eller som svarer til sådant udbytte. Retten kan ændre bestemmelsen om konfiskation, således at der i stedet for genstande konfiskeres et beløb.

§ 130. Der kan benådes med hensyn til bøde, konfiskation og dom til anbringelse i anstalt.

Kapitel 34.

Andre bestemmelser.

§ 131. De regler om anvendelse af foranstaltninger, der er fastsat i love og andre bestemmelser før den forbliver i kraft. Der kan dog fremtidig kun anvendes sådanne foranstaltninger, som er omhandlet i denne lov, og overtrædelser af forskrifter, der er udstedt uden hjemmel i en lov, kan kun medføre bøde, konfiskation eller frakendelse af rettigheder. Foranstaltningerne anvendes i overensstemmelse med reglerne i lovens kapitler 1-4 og 22-33. Frakendelse af retten til at føre fartøj eller motordrevet køretøj sker dog fortsat efter de hidtil gældende regler herom. Uagtsomme overtrædelser medfører kun ansvar i samme omfang som hidtil.

Stk. 2. Når en lov, der hjemler anvendelse af frihedsstraf, er tillagt gyldighed for Grønland, finder de foranstaltninger, der er omhandlet i nærværende lov, anvendelse i Grønland i stedet for frihedsstraf.

Stk. 3. I forskrifter, der udstedes i overensstemmelse med hidtil gældende praksis, herunder landsråds- og kommunalvedtægter, kan det bestemmes, at overtrædelser af forskrifterne kan medføre bøde, konfiskation og frakendelse af rettigheder. Disse foranstaltninger anvendes da i overensstemmelse med reglerne i denne lovs kapitler 1-4 samt 22-24 og 30-33.«

§ 2.

Stk. 1. Loven træder i kraft den

Stk. 2. De i § 1 nævnte bestemmelser i lovens anden del finder også anvendelse med hensyn til lovovertrædelser, der er begået før lovens ikrafttræden. Det samme gælder med hensyn til foranstaltninger, som er idømt før lovens ikrafttræden, dog at den dømte ikke derved må stilles ugunstigere end efter den først afsagte dom.

Stk. 3. Bestemmelsen i § 115, stk. 1, gælder også for generhvervelse af ret til at udøve sådan virksomhed, som inden lovens ikrafttræden er frakendt i medfør af kriminallovens § 110.

Stk. 4. Bestemmelserne i §§ 125-127 samt § 128, stk. 1, jfr. stk. 5 og 6, finder også an-

vendelse med hensyn til foranstaltninger, der er pålagt inden lovens ikrafttræden.

Stk. 5. Bestemmelserne i § 128, stk. 2 og 3, jfr. stk. 5, træder først i kraft den....., men finder da anvendelse også med hensyn til bøder, der er pålagt før bestemmelsernes ikrafttræden.

Stk. 6. Bestemmelserne i § 128, stk. 4, jfr. stk. 5, træder i kraft den....., men finder da anvendelse også med hensyn til konfiskationer før denne dato. Afgørelse om fristforlængelse efter § 128, stk. 4, 2. punktum, kan træffes allerede efter den.....

KAPITEL XII

Bemærkninger til udvalgets forslag til lov om ændring af kriminallov for Grønland

Til § 1.

Almindelige bemærkninger

Hovedpunkterne i udvalgets forslag er følgende:

1) Ændring i reglerne i lovens anden del om forbrydelsens retsfølger, jfr. kapitlerne 22-33. I konsekvens heraf stilles forslag om enkelte ændringer i lovens første del.

2) Ændrede regler om den administrative organisation vedrørende fuldbyrdelse af foranstaltninger, jfr. kap. 32, herunder navnlig om oprettelse af et særligt kriminalforsorgsnævn som øverste stedlige ledelse i Grønland.

3) Forslag til løsning af visse interprovinsielle spørgsmål, der opstår som følge af forskelligheder i kriminallovens og borgerlig straffelovs ordning, jfr. §§ 125-27. I forbindelse hermed foreslås en ændring af § 4, stk. 2, om kriminallovens stedlige virkeområde.

4) En række ændringer i loven er en følge af de ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 og lov nr. 248 af 9. juni 1967 gennemførte ændringer i borgerlig straffelov. Om nogle af disse ændringer har det grønlandske lovudvalg afgivet indstilling til ministeriet for Grønland den 17. februar 1965 og den 18. februar 1966.

5) Forslaget til § 131 er med enkelte redaktionelle rettelser, der følger af det foreslåede foranstaltningssystem, overensstemmende med et forslag, der er fremsat af det grønlandske lovudvalg i den førstnævnte indstilling.

Til nr. 1 (§ 2).

Ændringen er en følge af de foreslåede ændringer vedrørende foranstaltningssystemet.

Til nr. 2 (§ 4).

Forslaget indebærer alene realitetsændringer i stk. 2 og 3, der svarer til den gældende kriminallovs stk. 2, 1. og 2. pkt.

Til stk. 2. Efter den gældende formulering kan den grønlandske kriminallov kun anvendes på handlinger begået uden for Grønland eller grønlandsk skib af personer, der har bopæl i Grønland, når handlingen vil kunne medføre en særlig indgribende foranstaltning. En lovovertrædelse begået i Danmark af en person, der har bopæl i Grønland, kan således ikke medføre retsforfølgning i Grønland, dersom alene bødestraf kan ventes idømt efter den grønlandske kriminallov. Med det voksende samkvem mellem de to landsdele må denne begrænsning anses for uheldig, hvortil kommer, at bødestraf idømmes efter den grønlandske kriminallov også for andet end bagatelkriminalitet i tilfælde, hvor der efter den danske straffelov ville være blevet idømt frihedsstraf. Det foreslås derfor at ophæve denne begrænsning. Den grønlandske kriminallov vil herefter kunne anvendes på enhver lovovertrædelse begået uden for Grønland af en person bosat i Grønland forudsat, at den også er strafbar på det sted, hvor den er foretaget. I lighed med den danske straffelovs § 7, stk. 1, nr. 1), medtages en udtrykkelig hjemmel til at straffe handlinger begået uden for folkeretligt anerkendt område. Denne bestemmelse vil bl. a. afskære tvivl om, at den grønlandske kriminallov finder anvendelse på handlinger begået af personer bosat i Grønland på ikke-grønlandske fartøjer, herunder fartøjer registreret i Danmark eller på Færøerne. Den danske straffelovs begrænsning til handlinger, der er straffbare med højere straf end hæfte kan efter den grønlandske kriminallovs struktur ikke overføres til den grønlandske lov. Urimelige resultater kan undgås gennem tiltalepraksis.

Der er hverken efter den gældende kriminallov eller efter forslaget nogen mulighed for i Grønland at forfølge en overtrædelse af borger-

lig straffelov begået her i landet af en person, der opholder sig i Grønland. Derimod vil der i et vist omfang kunne ske retsforfølgning her i landet i medfør af straffelovens § 7 og kriminallovens § 4, stk. 4, med hensyn til lovovertrædelser begået i Grønland af en der bosat person, der har ophold i denne del af riget.

Til stk. 3. Den foreslåede ændring bringer formuleringen af den grønlandske kriminallov i overensstemmelse med den tilsvarende bestemmelse i den danske straffelov (§ 10, stk. 3).

Til nr. 3 (§ 21).

Til bestemmelsen, som vedrører ulovlig myndighedsudøvelse, foreslås føjet en regel, der som et naturligt supplement til forslagens §§ 114 og 115 kriminaliserer udøvelse af virksomhed enten uden den fornøden offentlig bemyndigelse eller i modstrid med en dom, der frakender retten hertil, jfr. den tilsvarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 131 in fine.

Til nr. 4 (§ 24, stk. 2 og 3, og § 42).

Forslaget til ophævelse af § 24, stk. 2 og 3, er en følge af, at udvalget foreslår § 111 om afholdspålæg m. v. ophævet, jfr. herved bemærkningerne til kap. 23.

Udvalget foreslår, at bestemmelsen i kriminallovens § 42 om udbredelse af kønssygdom ophæves, og at en tilsvarende bestemmelse på samme måde, som dette er sket i det øvrige Danmark i forbindelse med straffelovsændringen i 1965, indføres i sundhedslovgivningen, jfr. lov nr. 275 af 27. maj 1950 om sundhedsvæsenet i Grønland (som ændret ved lov nr. 107 af 26. april 1961) og bekendtgørelse nr. 21 af 22. januar 1962 om bekæmpelse af kønssygdom. Ophævelsen må således afvente en ændring i sundhedslovgivningen. De foreslåede ændringer i kriminallovens foranstaltningsregler vil formentlig nødvendiggøre en ændring af foranstaltningsbestemmelsen i loven om sundhedsvæsenet.

Til nr. 5 og 12 (§ 44, stk. 1, og § 68, nr. 4).

Efter de nævnte bestemmelser kan politiet meddele advarsler, hvis tilsidesættelse inden for et ikke nærmere fastsat tidsrum kan medføre foranstaltninger efter kriminalloven. Det foreslås i overensstemmelse med straffelovsændringen i 1965 at fastsætte en gyldighedstid på 5 år.

Til nr. 6 (§ 44, stk. 2).

Efter den gældende bestemmelse kan en person under visse yderligere betingelser dømmes for ulovlig lediggang, når politiet har tildelt ham en advarsel - eller arbejde er anvist ham — uden at der er fastsat nogen tidsmæssig begrænsning for gyldigheden af sådan advarsel eller anvisning. Det foreslås i overensstemmelse med borgerlig straffelovs § 198, stk. 2, at fastsætte en sådan til 1 år.

Til nr. 7 (§ 47).

Ophævelsen står i forbindelse med, at udvalget foreslår § 112 om uddømmelse af Grønland ophævet, jfr. bemærkningerne til kap. 23.

Til nr. 8 (§ 49).

Den gældende bestemmelse om blodskam foreslås bragt i overensstemmelse med de i 1965 og 1967 gennemførte ændringer i straffelovens regler (§§ 210-12). Herefter foreslås den selvstændige kriminalisering af indgåelse af ægteskab med visse slægtninge ophævet som overflødig ved siden af de almindelige regler om blodskam og reglerne om afgivelse af falsk erklæring, jfr. kriminallovens § 32, i forbindelse med ægteskabets indgåelse. Endvidere foreslås det at lade samleje eller anden kønslig omgang med slægtning i opstigende linie udgå af bestemmelsens område.

Til nr. 9 (§§ 51-52).

De nævnte bestemmelser, der omhandler voldtægt og kønslig udnyttelse, foreslås ændret i overensstemmelse med de ændringer, der i 1965 og 1967 er foretaget i borgerlig straffelovs tilsvarende bestemmelser (§§ 216-17). Bortset fra, at anden kønslig omgang nu alle steder sidestilles med samleje, indebærer ændringerne ingen væsentlig realitetsændring.

Der er endvidere foretaget en ændring af systematisk karakter, idet bestemmelsen om kønslig omgang med sindssyg og åndssvag kvinde er flyttet fra § 51, stk. 1, til § 52, stk. 1.

Til nr. 10 (§ 54).

På samme måde, som det er sket ved straffelovsændringen i 1967 (§ 223, stk. 2), foreslås aldersgrænsen ved forførelse af unge mennesker af samme køn fastsat til 18 år, således som dette er tilfældet i kønslige forhold til personer af det modsatte køn.

Til nr. 11 (§ 56, stk. 2).

Den gældende pornografiregel i § 56, stk. 2, foreslås begrænset til utugtige billeder eller genstande, således som dette er sket ved ændringen af borgerlig straffelovs § 234 i 1967.

Forbrydelsens rets følger (nr. 13).

Til kapitel 22 (Påtalen).

§§ 82-83 er enslydende med den gældende kriminallovs §§ 82-83.

Efter den gældende bestemmelse i § 84 fastsætter ministeren nærmere regler om påtalen. Da en tilsvarende regel findes i lov om rettens pleje i Grønland, kap. V, § 19, foreslås kriminallovens regel ophævet som overflødig.

Den gældende bestemmelse i § 114 om personundersøgelser er uændret placeret som § 84.

Til kapitel 23 (Foranstaltningerne).

Udvalgets udkast til kap. 23 betegner navnlig på følgende punkter en ændring i forhold til den gældende kriminallov:

1) Foranstaltningen *advarsel* og den i § 112 nævnte indskrænkning i handlefriheden ophæves.

2) De forsorgsprægede foranstaltninger samles under foranstaltningen *dom til forsorg*.

3) Foranstaltningen *betinget dom* indføres.

4) Det fastslås i loven, at *unge lovovertrædere* ifølge dom kan undergives børne- og ungdomsforsorg.

5) Reglerne om foranstaltningernes *varighed* og om deres senere *ophævelse* eller *ændring* (herunder regler om prøveløsladelse) differentieres efter de enkelte foranstaltninger og optages derfor i de pågældende kapitler. I tilknytning hertil gives regler om beskikkelse af *bistandsværge*.

Foranstaltningen *advarsel* blev indført i kriminalloven i 1954 efter forslag af straffelovskommissionen, medens justitsministeriet ikke fandt det fornødent at optage denne foranstaltning i loven (F. T. 1953-54 till. A, sp. 397, 427 og 447). Foranstaltningen er ifølge den grønlandske kriminalstatistik i årene 1958-66 anvendt i 559 tilfælde og udgør 7,6 % af samtlige foranstaltninger pålagt ved dom eller bødevedtagelse for overtrædelse af kriminalloven. En stor del af disse tilfælde må imidlertid antages at falde ind under den kategori, over for hvilken der efter udvalgets lovudkast vil være brug for at anvende betinget dom (uden andet vilkår end kriminalitetsfrit forhold i en prøvetid), jfr. ovenfor. Er lovovertrædelsen så be-

skeden, at der ikke er anledning til at anvende betinget dom, vil der være adgang til at benytte den efter udkastets § 86, stk. 3, 1. pkt., fortsat bestående mulighed for at undlade at træffe bestemmelse om anvendelse af nogen foranstaltning. Blandt andet fordi en del bagatel-sager udskilles ved, at politiet afgør dem uden tiltale på grund af forholdets ringe betydning, har udvalget ment, at det burde præciseres, at § 86, stk. 3, 1. pkt., har karakter af en undtagelsesregel. Ligesom politiet undertiden tildele en advarsel i forbindelse med sagens henlæggelse, kan det være hensigtsmæssigt gennem en udtalelse i dommen at tilkendegive over for den pågældende, at retten misbilliger den af ham udviste handlemåde, men efter omstændighederne undlader at foretage videre. Udvalget har derfor i loven - § 86, stk. 3, 2. pkt., - peget på muligheden af, når det findes formålstjenligt, ved en udtalelse i dommen at tildele den pågældende en advarsel. Det findes herefter uformødent at medtage advarsel blandt de i § 85 nævnte foranstaltninger.

Efter gældende ret består foranstaltningssystemet i øvrigt af de i § 85 nr. 2-10 opregnede 9 foranstaltningstyper, der er gengivet i indledningen til kap. III overfor s. 24.

Udvalget finder det ikke rigtigt at bevare den gældende bestemmelse i § 112, hvorefter det, når en person, som ikke har bopæl i Grønland, dømmes for en lovovertrædelse, såfremt særlige omstændigheder taler derfor, i dommen kan bestemmes, at han *ikke må have ophold i Grønland*. Der peges herved dels på det voksende samkvem mellem de to landsdele, dels på det forhold, at det i tilfælde, hvor sagen mod en lovovertræder henvises til behandling i det øvrige Danmark i medfør af kriminallovens § 4, stk. 3 (efter forslaget stk. 4), ikke er muligt i dommen at bestemme, at den dømte ikke må tage ophold i Grønland. Hertil kommer, at en beslægtet bestemmelse i borgerlig straffelovs § 76 blev ophævet i 1965. En følge af ophævelsen af § 112 er det, at § 47 foreslås ophævet, jfr. nr. 7.

Bortset fra reglerne om fortabelse af rettigheder og konfiskation inddeles foranstaltningerne efter forslaget i øvrigt i de fire hovedtyper *bøde*, *betinget dom*, *dom til forsorg* og *anbringelse i anstalt*, hvortil knytter sig nogle særregler om særlige foranstaltninger over for *unge* og over for *psykisk abnorme* lovovertrædere. Ved disse ændringer nærmes udformningen af kriminalloven til borgerlig straffelov, jfr.

betænkningens kap. X, s. 69. Der henvises herom til bemærkningerne til de enkelte kapitler nedenfor. Det følger heraf, jfr. bemærkningerne til §§ 97-98, at udvalget ikke har fundet anledning til at foreslå bestemmelsen i § 111 om *afholdspålæg m. v.* bevaret ved siden af de muligheder, der består for i forbindelse med en dom til forsorg at fastsætte pålæg vedrørende alkohol.

Om foranstaltningernes *varighed, ændring og ophævelse* indeholder den gældende kriminallov fælles regler i §§ 90 og 92. Efter § 90 idømmes foranstaltningerne normalt med angivelse af en længstetid, ud over hvilken foranstaltningen ikke kan strækkes, og som aldrig kan overstige 10 år, men kan, når det skønnes påkrævet - for anstalts vedkommende af hensynet til retssikkerheden -, idømmes på ubestemt tid. Rettens afgørelse om foranstaltningens art kan efter § 92 til enhver tid forandres eller ophæves på prøve eller endeligt; en foranstaltning kan dog ikke forlænges ud over en i dommen fastsat længstetid, og en foranstaltning af væsentlig mere indgribende art kan kun iværksættes, hvis der i den oprindelige dom er taget forbehold herom.

Efter forslaget er disse regler som nævnt optaget i tilknytning til de enkelte foranstaltningstyper. Der er herved sket en væsentlig tilnærmelse til straffelovens system. Ubestemt tid kan herefter alene anvendes i forbindelse med *anstalt*, jfr. § 102, stk. 2, og overfor *psykisk abnorme lovovertrædere*, jfr. herom § 113, stk. 1. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til de enkelte foranstaltninger og til fremstillingen ovenfor i kap. VIII.

Kriminallovens § 91 bestemmer, at der for den, som dømmes til anbringelse i anstalt eller anden særlig indgribende foranstaltning, af retten skal beskikkes en *bistandsværge*, hvis opgave er at holde sig underrettet om den dømtes forhold og drage omsorg for, at foranstaltningerne ikke udstrækkes længere end nødvendigt. Reglerne herom er i udkastet optaget i tilknytning til bestemmelserne om ændring af foranstaltningerne og betegner ikke nogen væsentlig ændring i forhold til gældende ret.

En følge af det ovenfor anførte er det, at de nugældende regler i §§ 90-92 udgår af kapitel 23. Endvidere er bestemmelsen i § 87, der efter forslaget alene vil få betydning for foranstaltningen anstalt, udgået af dette almindelige kapitel; bl. a. i konsekvens heraf har man fundet, at udmålingsreglen i § 89 - der i øvrigt følger af

forholdets natur - bør udgå som overflødig.

I øvrigt bemærkes om kapitlets enkelte bestemmelser følgende:

Til § 86.

Til stk. 1 og 2. Bestemmelsen tager stilling til, i hvilket omfang de i § 85 nævnte foranstaltninger kan kombineres med hinanden. Medens udgangspunktet efter kriminallovens § 86, stk. 1, er, at foranstaltningerne frit kan kombineres, bestemmer udkastet - i konsekvens af, at en række af de tidligere opregnede foranstaltninger nu indgår i foranstaltningen forsorgsdom - at den tiltalte kun kan idømmes én foranstaltning. I stk. 2 bestemmes det dog i overensstemmelse med straffelovens regler, at rettighedsfortabelse og konfiskation kan idømmes i forbindelse med enhver anden foranstaltning. Reglen i § 86 må ses i sammenhæng med bestemmelserne i §§ 92, stk. 3, 94, stk. 3, og § 109, stk. 4, hvorefter der i forbindelse med en betinget dom, en dom til forsorg og en betinget dom til børne- og ungdomsforsorg kan idømmes bøde.

Fra den danske ordning adskiller systemet sig herefter derved, at der ikke efter udkastet er mulighed for at anvende frihedsberøvelse (anstalt) i kombination med dom til forsorg (kombinationsdom efter straffelovens § 58) eller bøde i forbindelse med frihedsberøvelse (§ 88). Om begrundelsen for, at udvalget ikke har fundet anledning til at åbne mulighed for at anvende kombinationsdomme, henvises til betænkningens kapitel VI, 2. b.), ovenfor s. 49.

Til stk. 3. Bestemmelsens karakter af en udtagelsesbestemmelse er fremhævet i forhold til kriminallovens § 86, stk. 1, 2. pkt. (*særlige forhold*), ligesom der er peget på muligheden for i en udtalelse i dommen at tildele den pågældende en advarsel, jfr. de almindelige bemærkninger foran.

Til §§ 87-88.

Bestemmelsen er enslydende med nuværende § 86, stk. 2, og § 88.

Til § 89.

Bestemmelsen, der svarer til straffelovens §§ 89 - 89 a og § 61, stk. 1, er med redaktionelle ændringer i overensstemmelse med den hidtil gældende retstilstand, jfr. kriminallovens § 93. Udkastets 1. pkt. betegner således blot en tydeliggørelse af den gældende bestemmelse. Under 2. pkt. indgår også prøvetiden ifølge en betinget dom.

Til kapitel 24 (Bøder).

Kapitlet svarer i det væsentligt til reglerne i den gældende kriminallovs §§ 95-96.

Udvalget foreslår dog realitetsændringer af reglerne om *bødeinddrivelsen*. Dette gælder dels idømte bøder, jfr. nuværende § 96, stk. 4, 1. og 2. pkt., dels bøder, der vedtages over for en administrativ myndighed, jfr. stk. 5, der efter forslaget også kommer til at henvise til reglerne i stk. 4.

Hvis en bøde ikke kan inddrives hos den dømte, kan sagen efter § 96, stk. 4, 1. og 2. pkt. (som ændret i 1963) indbringes for retten, der herefter afgør, om en anden foranstaltning bør bringes i anvendelse; der kan dog alene træffes bestemmelse om lægeligt begrundet behandling eller om anstalt, hvis der ved bodedommen er taget udtrykkeligt forbehold herom; et sådant forbehold er som overvejende hovedregel ikke taget i dommen, da det ofte ikke vil være indiceret på domstidspunktet.

Da foranstaltningen bøde er så langt den hyppigst anvendte sanktion ved overtrædelse af kriminalloven, finder udvalget, at det er påkrævet, at retsmyndighederne råder over effektive midler til at gennemføre betalingen. Under hensyn hertil, og da der som anført i betænkningen kapitel VII, jfr. ovenfor s. 56, hos nogle af de dømte har vist sig en stigende tendens til ved stadig skiften af arbejdsplads at søge at unddrage sig inddrivelsen af bøderne, har udvalget foreslået, at der som et normalt led i fuldbyrdelsen, uden at særskilt forbehold herom er fornødent, skal være mulighed for, at bøden kan omsættes til anbringelse i anstalt. Reglen adskiller sig fra den tilsvarende bestemmelse i straffeloven ved, at det er retten, der på det tidspunkt, hvor inddrivelse på anden måde har vist sig forgæves, træffer bestemmelse om anvendelse af frihedsberøvelse, og at det er en betingelse, at den manglende betaling må antages at skyldes modvilje. Reglerne om varigheden af anbringelsen svarer nogenlunde til straffelovens regler, idet man som vejledning har fastsat, at der til en bøde på 200 kr. normalt svarer maksimum på 7 dage. Træffer retten bestemmelse om anbringelse i anstalt, er dette selvsagt ikke ensbetydende med, at den dømte faktisk vil blive anbragt i anstalt. Som regel vil truslen om, at anstaltsanbringelse vil blive iværksat, hvis betaling ikke sker, eller en aftalt afdragsordning ikke overholdes, være tilstrækkelig til at motivere den dømte til betaling.

Bestemmelsen i § 96, stk. 4, sidste pkt. om inddrivelse i den øvrige del af riget af bøder fastsat i Grønland er af systematiske grunde placeret i kapitel 32, jfr. § 125, stk. 1.

Endelig er der foretaget nogle mindre ændringer af redaktionel karakter.

Til kapitel 25 (Betinget dom).

Om baggrunden for, at udvalget stiller forslag om indførelse af betinget dom for tilfælde, hvor det efter oplysningerne om tiltaltes personlige forhold må anses for uforment at iværksætte tilsyn eller andre støtteforanstaltninger, men hvor lovovertrædelsen efter sin beskaffenhed ikke egner sig for at afgøres med bøde, henvises til fremstillingen i kap. VI, navnlig afsnit 2) c), s. 49.

De foreslåede regler om betinget dom svarer i det væsentlige til de tilsvarende regler i straffeloven; forslaget åbner dog alene mulighed for at udsætte *fastsættelsen* af foranstaltning. De enkelte forskelligheder står bl. a. i forbindelse med, at straffelovens regler omfatter både den ukvalificerede betingede dom og betinget dom med tilsyn.

Det er således fundet uforment i § 92, stk. 2, at åbne mulighed for at anvende en prøvetid, der overstiger 3 år. Rettens fastsættelse af prøvetiden må i hvert enkelt tilfælde bero på et skøn over, i hvor lang tid det, bl. a. under hensyn til forholdets grovhed, vil være hensigtsmæssigt at undergive den pågældende den ekstraordinære trussel om foranstaltninger, der ligger i den betingede dom.

Efter straffelovens § 61, stk. 2, er det en betingelse for, at det ved den betingede dom afgjorte forhold kan medtages i reaktionen for det nye forhold, at der inden prøvetidens udløb foretages rettergangsskridt, hvorved den dømte siges for den nye lovovertrædelse. Efter udkastets § 93 er det tilstrækkeligt, at det nye forhold er begået i prøvetiden. Dette står bl. a. i forbindelse med den afvigende grønlandske retsplejeordning og med, at udgangspunktet for reaktionsfastsættelsen ikke som efter straffeloven er en samlet ubetinget frihedsberøvelse.

I forbindelse med en betinget dom kan der i praksis være trang til for at gøre reaktionen føleligere og derved mere effektiv at idømme en *bøde*, jfr. § 92 stk. 3. Endvidere kan en betinget dom kombineres med foranstaltningerne *rettighedsfortabelse* og *konfiskation*, jfr. udkastets § 86, stk. 2.

For ikke at komplicere foranstaltningssystemet, der skal administreres af de grønlandske domstole, hvor alene landsretten beklædes af en juridisk uddannet dommer, har udvalget ikke villet åbne mulighed for fastsættelse af andet vilkår end kriminalitetsflit forhold i prøvetiden. Udvalget har overvejet, om der var anledning til af hensyn til den forurettede at skabe hjemmel for at fastsætte vilkår om, at der betales erstatning for tab, der er forvoldt ved lovovertrædelsen. Af de grunde, der er nævnt under drøftelsen af det tilsvarende problem ved forsorgsdomme, jfr. nedenfor, har udvalget imidlertid ikke fundet, at der burde stilles forslag herom.

Til kapitel 26 (Dom til forsorg).

Kapitlet betegner en sammenfatning af de for foranstaltningerne tilsyn (§§ 97-99), anvisning af eller forbud mod ophold på bestemt sted (§§ 100-101), bestemmelse om arbejde (§§ 102-103), bestemmelse om uddannelse (§§ 104-105) lægebehandling (§ 106, stk. 2 og - delvis - stk. 1) og andre indskrænkninger i handelfrihedens (§§ 111-111 b) gældende regler. Medens kriminallovens § 97, stk. 2, bestemmer, at der *som regel* bør træffes bestemmelse om tilsyn i forbindelse med idømmelse af de øvrige nævnte foranstaltninger, sker dette efter udkastet i *alle* tilfælde.

Om de almindelige synspunkter, der er baggrunden for udvalgets forslag, herunder om indførelse af *rammedomme*, om bevarelse af den bestående adgang til at *tvangsfuldbyrde* dommens bestemmelser, og om nødvendigheden af gennem truslen om anbringelse i *anstalt* at understrege alvoren bag dommens specialpræventive bestemmelser kan i hovedsagen henvises til fremstillingen i kap. VI, der tillige indeholder en sammenligning med den efter straffeloven gældende ordning.

Særligt om dom til forsorg over for unge og psykisk abnorme lovovertrædere kan henvises til de for disse foreslåede særregler, jfr. udkastets kap. 28 og 29.

Til § 94.

Til stk. 1. Udkastet indeholder — så lidt som straffeloven — nogen udtrykkelig bestemmelse om, hvad et tilsyn indebærer. Tilsynet indebærer som pligt for den dømte i sig selv kun det, som begrebet sprogligt udtrykker, d. v. s. at han undergives et kontrolmæssigt tilsyn med den deraf følgende forpligtelse til at holde sig i

kontakt med tilsynet efter dettes nærmere bestemmelse og herunder give oplysninger om bopæl og arbejdssted. Udover denne kontakt vil tilsynet praktisk set betyde et tilbud om støtte med hensyn til løsning af sociale og personlige problemer.*)

Det er derfor af betydning, at påtalemyndigheden og domstolene, inden påstand nedlægges eller dom afsiges, er opmærksomme på den angivne betydning af en »nøgen« bestemmelse om tilsyn og dermed på, om det resocialiseringsarbejde med den pågældende, som evt. findes påkrævet, kan tænkes gennemført på frivilligt grundlag i henhold til en ren tilsynsdom, eller om dette arbejde må forudsætte en eller flere af de bestemmelser, som er angivet i §§ 95-98, som i princippet direkte kan gennemtvinges, og hvis tilsidesættelse kan medføre reaktioner efter forslagens § 101. Det skal dog bemærkes, at der efter forslagens § 99 er mulighed for senere ved retskendelse at fastsætte sådanne bestemmelser i en forsorgsdom.

En følge af den i betænkningens kap. V foreslåede organisatoriske opbygning af kriminalforsorgen i Grønland er det, at tilsynet kun kan udøves af Grønlands Kriminalforsorg - på samme måde, som man i denne del af riget praktisk taget udelukkende benytter sig af Dansk Forsorgsselskab.

Efter forslaget kan *tilsynstiden* - der skal fastsættes i dommen - i almindelighed ikke overstige 3 år, under særlige omstændigheder dog 5 år. Dette indebærer - som nævnt i bemærkningerne til kap. 23 en begrænsning i forhold til gældende ret, men er i overensstemmelse med straffelovens system. Den bestående adgang til at idømme tilsyn på ubestemt tid, bevares dog over for psykisk abnorme lovovertrædere, jfr. nedenfor kap. 29.

Som nævnt i betænkningens kap. III, afsnit B, har undersøgelsen af det grønlandske foranstaltningssystem peget på, at retterne synes at have været tilbøjelige til i nogle tilfælde at fastsætte tilsynstiden (og varigheden af andre forsgsmæssige foranstaltninger) ud fra en bedømmelse af lovovertrædelsens art og grovhed. Dette er i strid med tankegangen, der ligger til grund for foranstaltninger af denne karakter. Fastsættelsen af tilsynstidens længde bør ske ud fra en bedømmelse af, hvor langt et tidsrum der efter lovovertræderens personlige forhold

*) Jfr. om tilsynsbegrebet efter straffeloven, FT 1960-61, till. A. sp. 568-69.

må anses for nødvendigt, for at det forsorgsmæssige arbejde skal have udsigt til at lykkes. Fører en sådan bedømmelse til en tilsynstid (og evt. til pålæg efter forslaget §§ 95-98) af en så indgribende karakter, at en dom til forsorg vil stå i åbenbart misforhold til lovovertrædelsens grovhed, må det foretrækkes helt at afstå fra anvendelsen af denne foranstaltning og i stedet anvende f. eks. bøde eller en simpel betinget dom.

En tilsynsperiode på 2 år gør det efter erfaringerne i det øvrige Danmark normalt muligt at støtte den dømte til en stabilisering af hans tilværelse. I ca. 80 % af samtlige betingede domme til tilsyn anvendes i denne del af riget således en tilsynstid på 2 år; over for særlige grupper af dømte f. eks. narkomaner, psykisk afvigende og sværere alkoholister, anvendes dog en tilsynsperiode på 3 år. Derimod anvendes kortere og længere tilsynsperioder end de nævnte kun i forholdsvis få undtagelsestilfælde.

Ved fastsættelsen af tilsynstidens længde bør opmærksomheden være henledt på, at der ikke er mulighed for i medfør af § 99 at forlænge tilsynstiden. Dette bør føre til i tvivlstilfælde at vælge den længere tilsynstid.

Til stk. 2. De yderligere pålæg, som kan knyttes til en dom til forsorg, jfr. §§ 95-98, er som det fremgår af § 98 ikke udtømmende, men alene - på samme måde som i straffelovens § 57, stk. 1, - en opregning af de i praksis hyppigst forekommende pålæg. Derved betegner forslaget en udvidelse i forhold til den gældende kriminallov, hvis opregning af foranstaltningerne er udtømmende.

Som det ligeledes fremgår af § 98, er det fremdeles en forudsætning for anvendelsen af disse pålæg, at pålægget er »formålstjenligt«, d. v. s. at det kan påregnes at have en virkning i retning af at skabe bedre muligheder for, at den dømte fremtidig fører en kriminalitetsfri tilværelse. Der bør ikke gennem pålæg i en forsorgsdom fastsættes restriktioner i den dømtes tilværelse med det formål derved at »straffe« ham.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne nedenfor til §§ 95-98.

Til stk. 3. Bestemmelsen svarer til reglen om bøde i straffelovens § 58, stk. 2. Der vil naturlig være grund til i forbindelse med en dom til forsorg at idømme bøde i tilfælde, hvor der til dommen enten slet ikke knyttes yderligere forsorgsmæssige pålæg efter §§ 95-98, eller

hvor disse for den pågældende har en mindre indgribende karakter, hvorfor det anses nødvendigt at markere forholdets alvor gennem fastsættelsen af en tillægsbøde, jfr. også ovenfor til kap. 25.

Til § 95.

Bestemmelsen er en sammenfatning af kriminallovens §§ 100-105 og 111 b og svarer ganske til straffelovens § 57, stk. 1, nr. 1).

Bestemmelser om ophold, arbejde eller uddannelse kan i Grønland have en langt mere indgribende karakter, end det er tilfældet i den del af riget. Under hensyn hertil foreslås det i § 95, 2. pkt., at optage en bestemmelse om, at kriminalforsorgen i henhold til sådant pålæg ikke kan bestemme, at den dømte skal tage ophold, arbejde eller uddannelse uden for det sted, hvor han er hjemmehørende, medmindre den særlig er bemyndiget hertil i dommen; er sådan særlig bemyndigelse ikke optaget i dommen, vil dette kunne ske efterfølgende ved kendelse i medfør af § 99. Hvornår der er tale om en flytning uden for »det sted, hvor han er hjemmehørende«, må afhænge af de konkrete omstændigheder. I mange tilfælde vil dette område være identisk med vedkommende kommune, men altid vil dette ikke være tilfældet; træffes der således bestemmelse om, at den dømte skal flytte fra en by til en bygd eller fra en bygd til en by eller anden bygd, må det - selv om der er tale om samme kommune - være nødvendigt, at der er truffet særskilt bestemmelse i dommen.

En anden begrænsning i adgangen for tilsynsmyndigheden til at træffe bestemmelse om den dømtes opholdssted følger af § 96, jfr. nedenfor.

Til § 96.

Bestemmelsen svarer til straffelovens § 57, stk. 1, nr. 2).

Pålægget efter § 96 er en speciel variant af pålægget efter § 95 om at overholde kriminalforsorgens bestemmelser med hensyn til opholdssted; af hensyn til dets langt mere indgribende karakter forudsætter det en særskilt bestemmelse herom i dommen (eller en senere kendelse).

Sondringen mellem pålæg om opholdssted efter § 95 og pålæg om ophold i egnet hjem eller institution efter § 96 må anlægges på samme måde som mellem straffelovens § 57, stk. 1, nr. 1) og nr. 2). I henhold til en be-

stemmelse efter § 95 vil kriminalforsorgen således dels kunne give den dømte pålæg om ikke at bo et bestemt sted eller i et bestemt område, dels positivt give den pågældende pålæg om at tage ophold i et bestemt område, således at det inden for dette overlades til den dømte selv - eventuelt med bistand fra kriminalforsorgen - at finde frem til en ny bopæl, som kriminalforsorgen kan godkende; viser klienten manglende evne eller vilje til selv at fremskaffe egnet bopæl, må forsorgen dog være berettiget til at meddele pålæg om bestemt bopæl. Sådant pålæg kan dog ikke indebære pligt til at tage ophold på institution - såsom på en af kriminalforsorgens eller socialforsorgens pensioner - men nok ophold på et herberg, sømandshjem, lærlingehjem eller lignende, hvor der alene er tale om at give husly. Pålæg af den mere indgribende karakter kræver udtrykkelig hjemmel i dommen, jfr. § 96; dette gælder også pålæg, som direkte er rettet imod indlogering i et bestemt privat hjem, som har erklæret sig villigt til at tage imod den dømte.*)

Bestemmelsen må forudses at blive anvendt i større omfang i Grønland, end de tilsvarende vilkår om institutionsvilkår benyttes i den øvrige del af riget. Dette hænger sammen med boligforholdene i Grønland, hvor der endnu ikke er tradition for at udleje værelser til fremmede, hvorfor det ofte kun vil være muligt at fjerne en dømt fra hans tidligere miljø gennem en direkte anvisning af ophold hos en bestemt privat familie eller i en institution. Da en anbringelse hos en familie i Grønland endvidere er ensbetydende med, at den dømte optages i værtens husstand uden større muligheder for et privatliv, vil anbringelsen ofte have en ikke mindre indgribende karakter end anbringelse f. eks. i kriminalforsorgens pensioner.

Ligesom i den øvrige del af riget skal der i dommen fastsættes en længstetid for opholdets varighed. Blandt andet med henblik på de i Grønland oftere forekommende anbringelser til oplæring med anbringelse hos læremesteren har man ikke foreslået at optage en maksimumstid i loven. Grønlands kriminalforsorg træffer bestemmelse om anbringelsens påbegyndelse og afslutning og kan fordele opholdet på flere perioder, hvis varighed sammenlagt ikke kan

*) Jfr. for straffelovens vedkommende Betænkning (nr. 82/1953) om Forsorgsdomme og betingede domme s. 27 og 76.

overstige den i dommen fastsatte længstetid. Findes det påkrævet at give den dømte pålæg om at opholde sig i det pågældende hjem eller institution efter længstetidens udløb, må længstetiden forlænges i medfør af § 99 (men kan dog ikke udstrækkes udover tilsynstiden).

Til §§ 97-98.

Disse bestemmelser opregner de yderligere pålæg, der i praksis kommer på tale i en dom til forsorg og svarer i det væsentlige til borgerlig straffelovs § 57, stk. 1, nr. 3)-6); på samme måde som i straffeloven er opregningen ikke udtømmende.

Derimod foreslår udvalget ikke medtaget en til straffelovens § 57, stk. 1, nr. 7), svarende bestemmelse om betaling af *erstatning* for tab, der er forvoldt ved lovovertrædelsen. Efter straffeloven anvendes vilkår om erstatning uhyre sjældent. Et sådant vilkår betyder, at manglende opfyldelse af erstatningsbetalingen er en vilkårsovertrædelse, der kan føre til, at straffen bringes til fuldbyrdelse. Ofte vil man vige tilbage for denne konsekvens, bl. a. fordi det kan være vanskeligt at konstatere, om den manglende betaling er motiveret af forhold, som den dømte ikke har været herre over. I Grønland vil frihedsberøvelse som flere gange omtalt ikke være den regelmæssige følge ved overtrædelse af pålæg i en betinget dom eller en forsorgsdom. Den motivering til at betale, som er forbundet med straffetruslen efter den danske straffelov, vil således ikke gøre sig gældende, og da der ikke er tradition for en sådan domsform i Grønland, har udvalget anset det for rigtigt at fravige ordningen efter den danske straffelov på dette punkt.

Heri er der selvsagt intet til hinder for som hidtil ved dommen - eller forligsmæssigt under domsforhandlingen - at forpligte den dømte til at betale erstatning til den forurettede. Inddrivelsen af en sådan erstatning sker efter retsplejelovens sædvanlige regler ved politiet, hvis den forurettede begærer det, jfr. retsplejeloven for Grønland, kap. VII, § 7.

Regler om betinget dom på vilkår om *børne- og ungdomsforsorg*, jfr. straffelovens § 57, stk. 1, nr. 8), er efter udvalgets forslag udskilt som en særlig domsform, jfr. kap. 28.

Til de enkelte bestemmelser i udvalgets forslag bemærkes i øvrigt følgende:

Til § 97, nr. 1), og § 98, nr. 1) og 2), om pålæg vedrørende alkohol. Som det fremgår af fremstillingen i betænkningens kapitel II, må

alkohol anses for en væsentlig kriminalitetsfaktor i Grønland. Bekæmpelsen af alkoholmisbruget er derfor også en vigtig opgave for kriminalforsorgen.

Efter den gældende kriminallov er afvænningsbehandling for misbrug af alkohol i nogle tilfælde blevet iværksat i medfør af § 106 om lægeligt begrundet kur. Langt mere almindeligt har det været at anvende afholdspålæg efter § 111, hvorefter den dømte under strafansvar efter § 24, stk. 2, ikke må nyde eller skaffe sig spirituøse drikke. Ingen af disse foranstaltninger er nødvendigvis forbundet med tilsyn, men som det fremgår af § 97, stk. 2, bør der i disse tilfælde som regel tillige træffes bestemmelse herom.

Efter udvalgets forslag indgår disse foranstaltninger i alle tilfælde i en dom til forsorg, jfr. § 97, nr. 1), og § 98, nr. 2). Udvalgets forslag åbner endvidere - på samme måde som i den øvrige del af riget - mulighed for i stedet for et fuldstændigt afholdspålæg at træffe den mindre gribende bestemmelse, at den dømte skal afholde sig fra misbrug af alkohol, jfr. § 98, nr. 1).

Pålæg om *afvænningsbehandling* for misbrug af alkohol er antagelig den mest virkningsfulde af de bestemmelser, som retter sig mod at bekæmpe alkoholmisbrug som kriminel faktor. Den finder derfor anvendelse på den gruppe af lovovertrædere, over for hvem de mindre indgribende pålæg ikke skønnes at være tilstrækkelige. Et samarbejde med psykiatrisk og psykologisk sagkundskab kan næppe påregnes iværksat indenfor en nærmere fremtid. Hovedvægten i behandlingen ligger herefter i en energisk forsorgsmæssig indsats, der støttes med egnede lægemidler f. eks. antabus. Det er derfor en forudsætning for et sådant pålæg, at der er mulighed for at gennemføre et så krævende forsorgsarbejde, og at behandlingen, herunder fastsættelsen af antabusdoser m. v., godkendes af en læge.

Efter det for udvalget oplyste er der allerede etableret en sådan afvænningsbehandling i Godthåb, ligesom det vil være muligt at etablere en tilsvarende behandling uden for Godthåb på de steder, hvor den tilsynsførende er tilstrækkelig kvalificeret til at lede behandlingen. Hertil kommer, at der i 1968 under arbejds- og socialdirektøren i Godthåb er ansat en alkoholkonsulent, der må formodes at kunne yde bistand også til kriminalforsorgen.

Det er en almindelig erfaring, at der jævn-

ligt indtræffer tilbagefald til alkoholnydelse hos personer, der er undergivet alkoholistbehandling, hvad enten de er underkastet en løbende antabuskur eller forsøgsvis er fritaget for antabus. Et sådant tilbagefald kan udnyttes på positiv måde i en fortsat behandling, og det må anses for uhensigtsmæssigt, om den blotte alkoholnydelse eller et akut, isoleret alkoholmisbrug skulle indebære en overtrædelse af dommens bestemmelser med de konsekvenser, der følger heraf. En bestemmelse om afvænningsbehandling bør derfor kun i særlige tilfælde forbindes med et pålæg om, at den dømte skal afholde sig fra misbrug af alkohol, endsige at han skal afholde sig fra at nyde alkohol.

Medens det for tiden kun i meget begrænset omfang vil være muligt at instituere afvænningsbehandling på hospital eller i særlig institution i Grønland, således som § 97, nr. 1), åbner mulighed for, kan det ofte være indiceret i forbindelse med en bestemmelse om afvænningsbehandling gennem en bestemmelse efter udkastets § 96 at muliggøre, at den dømte som indledning til behandlingsarbejdet eller under dettes forløb med henblik på stabilisering anbringes under mere rolige forhold i hjem eller institution, fjernet fra sit hidtidige miljø.

Bestemmelse om *misbrug af alkohol*, jfr. § 98, nr. 1) kommer på tale dels i tilfælde hvor kriminalforsorgens lokale muligheder ikke tilader en egentlig afvænningsbehandling, jfr. ovenfor, dels med hensyn til navnlig yngre lovovertrædere, der ikke er egentlig forfaldne til alkoholnydelse, og hvor en så krævende behandling derfor ikke kan anses for fornøden. Bestemmelsen vil endvidere kunne anvendes over for personer, som vel må antages at være forfaldne til alkoholnydelse, men som ikke selv erkender dette og afviser at underkaste sig en afvænningsbehandling; bestemmelsen giver tilsynsmyndigheden mulighed for hurtig indskriden, hvis den dømte i tilsynstiden må erkende eksistensen af et alkoholproblem — enten ved at påvirke den dømte til at underkaste sig en frivillig afvænningsbehandling eller ved at begære dommens bestemmelser ændret til at omfatte sådan behandling.

Hvornår misbrug - og ikke blot et almindeligt forbrug - foreligger, kan ikke afgøres efter helt klare kriterier. Som det er nævnt i straffelovskommissionens betænkning (nr. 82/1953) om forsorgsdomme og betingede domme, s. 31, må hensyn tages til den enkelte lovovertræders

individuelle tolerans. Misbrug må dog antages at foreligge, hvor alkoholnydelsen giver anledning til værtshus- og gadeuorden, husspektakler el. lign. adfærd, som medfører politiets indgriben, eller hvor drikkeriet medfører gentagne arbejdsforsømmelser og eventuelt afskedigelser, eller antager et sådant omfang, at den pågældende ikke kan klare sine økonomiske forpligtelser.

Pålæg om helt at *afholde sig fra at nyde eller skaffe sig alkohol* vil formentlig kun undtagelsesvis være formålstjenligt. Dette vil navnlig være tilfældet på steder, hvor der er mulighed for at kontrollere forbudets overholdelse. Bestemmelsen træder i stedet for det hidtil gældende *afholdspålæg* efter § 111, som udvalget foreslår ophævet.

Til § 97, nr. 1) og § 98, nr. 1) (narkotika og lign. stoffer). Bestemmelserne svarer til borgerlig straffelovs § 57, stk. 1, nr. 3) og 4), hvis udtryk »medikamenter« dog er erstattet af »stoffer«, som klart omfatter f. eks. hash, der ikke anvendes som lægemiddel. Enhver anvendelse af narkotika eller lignende stoffer, der ikke er foreskrevet af en læge, må anses for misbrug.

Til § 97, nr. 2). Den gældende bestemmelse, der i modsætning til den tilsvarende bestemmelse i straffelovens § 57, stk. 1, nr. 5), omfatter lægelig behandling i almindelighed, foreslås bibeholdt. En bestemmelse alene om psykiatrisk behandling vil kun have et beskedent praktisk anvendelsesområde i Grønland.

Findes det påkrævet at instituere psykiatrisk behandling uden for Grønland, kan dette ske efter reglerne i kapitel 29 om psykisk abnorme lovovertrædere.

Til § 98, nr. 3).

Bestemmelsen svarer til den gældende § 110 a.

Til § 99.

Bestemmelsen vedrører ændring eller ophævelse af dommens bestemmelser og bringer i det væsentlige kriminallovens ordning i overensstemmelse med borgerlig straffelov (§ 59, stk. 2); der henvises herom til kapitel VIII, s. 60.

Efter straffelovens § 59, stk. 2, har foruden påtalemyndigheden alene den dømte ret til at få spørgsmålet om ændring eller ophævelse af dommens bestemmelser indbragt for retten. Under hensyn til, at der ikke efter forslaget på samme måde som hidtil, jfr. § 91, skal

beskikkes en bistandsværge for den, der dømmes til en særlig indgribende forsorgsmæssig foranstaltning, foreslås det i Grønland at tillægge kriminalforsorgen kompetence til at indbringe spørgsmål herom for retten.

Til § 100.

Bestemmelsen, der vedrører det tilfælde, at den dømte begår en ny lovovertrædelse i tilsynstiden, svarer til straffelovens § 61, stk. 2. Af samme grunde som ved § 93 er det ikke en betingelse for, at den tidligere pådømte lovovertrædelse medtages i reaktionen for det nye forhold, at der inden tilsynstidens udløb foretages rettergangsskridt, hvorved den dømte sigtes for den nye lovovertrædelse.

Rettens reaktionsmuligheder er navnlig følgende:

1) Ny dom til forsorg som samlet foranstaltning for den ny og den tidligere pådømte lovovertrædelse.

2) Bøde eller anstalt som reaktion i anledning af den nye lovovertrædelse, således at forsorgsdommens bestemmelser forbliver i kraft. I forbindelse hermed vil det kunne være hensigtsmæssigt at ændre den første doms bestemmelser, herunder forlænge den i denne fastsatte tilsynstid.

3) Dom til anstalt som samlet foranstaltning for den ny og den tidligere pådømte lovovertrædelse.

Valget mellem disse reaktionsmuligheder må afhænge af en vurdering af grovheden af den nye lovovertrædelse, dens art i forhold til den tidligere pådømte lovovertrædelse (ligeartet eller uligeartet kriminalitet) og den dømmes forhold under tilsynsforløbet; der er antagelig også grund til at lægge vægt på, hvor hurtigt tilbagefald til kriminalitet er indtrådt, således at en ny samlet forsorgsdom vil stille sig som rimelig, hvis tilbagefaldet sker i slutningen af tilsynstiden.

Anvendelsen af anstaltsophold under forsorgs forløbet vil jævnlig have samme karakter som efter den tilsvarende regel i § 101, stk. 2 om overtrædelse af dommens bestemmelser. Der kan derfor henvises til de i kap. VI, s. 48. gængivne vejledende synspunkter herom. Som følge af, at der i § 100 er tale om ny kriminalitet, er der ikke i denne bestemmelse fastsat nogen længstetid for anbringelsen; anbringelsen må dog også i disse tilfælde forventes at blive af kort varighed.

Til § 101.

Bestemmelsen svarer til borgerlig straffelovs § 60.

Om baggrunden for udvalgets forslag om anvendelse af (kortvarige) anstaltsophold som et led i dommen til forsorg (stk. 2) samt om anbringelse i anstalt som erstatning for dommen **til forsorg** (stk. 3) henvises til fremstillingen i kap. VI. For de efter stk. 2 instituerede anstaltsophold gælder, som det fremgår af henvisningen til reglerne i § 103 om beskæftigelse og udgangstilladelse samt i § 107 om Grønlands Kriminalforsorgs beføjelse til at træffe bestemmelse om endelig løsladelse, i det væsentlige de om anstaltsophold af tilsvarende varighed gældende regler.

Som fremhævet ovenfor i kap. VI s. 48, vil det i Grønland antagelig være muligt i videre omfang end i denne del af landet at undgå at træffe bestemmelse om anstaltsanbringelse, bl. a. fordi der til forsorgsdommen vil kunne knyttes indgribende bestemmelser, der direkte kan tvangsfuldbyrdes.

Navnlig med henblik på tilfælde, hvor den oprindelige doms bestemmelser ikke gøres væsentlig mere indgribende i anledning af vilkårs-overtrædelsen, kan det være indiceret på tilsvarende måde som ved § 94, stk. 3, at pålægge den dømte at betale en bøde i medfør af stk. 2.

Til kapitel 27 (Anbringelse i anstalt).

Borgerlig straffelov kender forskellige former for frihedsberøvelse: hæfte, fængsel, sær-fængsel, ungdomsfængsel, arbejds- og sikkerhedsforvaring. En sådan differentiering i frihedsberøvelsens former er det umuligt at gennemføre i Grønland. I overensstemmelse med gældende ret foreslås kun én form for frihedsberøvende foranstaltning for sjæleligt normale lovovertrædere; anbringelse i anstalt enten for bestemt tid indtil 10 år eller for ubestemt tid.

Anbringelse i anstalt vil kunne fuldbyrdes i anstalten i Godthåb og i de af udvalget foreslåede arrestafdelinger i forbindelse med politistationerne. Der henvises herom til fremstillingen i kapitel VII ovenfor s. 55 ff. Som nævnt a. st. kan de bestående detentionslokaler derimod ikke anses for egnede til fuldbyrdelse af dom til anstalt.

Udvalgets forslag til kapitel 27 betegner - bortset fra reglerne om prøveløsladelse, jfr. bemærkningerne nedenfor til §§ 105 ff - i reali-

teten ikke nogen ændring i forhold til den bestående retstilstand.

Til § 102.

Bestemmelsen svarer til kriminallovens §§ 87, 90, stk. 1 og 2, samt 107, men præciserer nærmere betydningen af den hidtil anvendte formulering: »hensynet til retssikkerheden« som betingelse for anbringelse i anstalt. Det er fundet uforholdsmæssigt i bestemmelsen at bevare betingelsen om, at ingen anden foranstaltning findes egnet.

Der henvises til fremstillingen ovenfor i kapitel VII, s. 55 ff, og i kapitel IX A, s. 63, om anvendelsesområdet for anstalt med hensyn til psykisk normale, henholdsvis abnorme, lov-overtrædere.

Der skal efter udkastet ikke beskikkes en bistandsværge for personer, der dømmes til anstalt på bestemt tid, således som dette er tilfældet efter den gældende regel i § 91. Dette må ses i forbindelse med de af udvalget foreslåede prøveløsladelsesregler, hvorefter spørgsmålet om udskrivning vil blive taget op til behandling på bestemte tidspunkter, § 105, stk. 1, 3. pkt., og med det regelmæssige forsorgsarbejde, som udvalget forudsætter knyttet til anstaltsfuldbyrdelsen. Bistandsværge skal derimod stadig beskikkes i forbindelse med en dom til anstalt på ubestemt tid.

Til § 103.

Bestemmelsen svarer til kriminallovens §§ 108 og 109 og adskiller sig indholdsmæssigt kun derved fra de gældende regler, at der til de hensyn, der kan motivere, at beskæftigelse uden for anstalten nægtes, er føjet hensynet til anstaltsordenen og hensynet til en hensigtsmæssig behandling. Drikfældighed eller anden uorden under udearbejde vil således kunne motivere, at en tilladelse til arbejde uden for anstalten inddrages.

I lighed med, hvad der gælder efter borgerlig straffelovs § 36, foreslås der indført en lov-hjemlet adgang til udgangstilladelse for kortere tidsrum, f. eks. med henblik på familiebesøg, også på andre pladser end der, hvor anstalten er beliggende, eller med henblik på arbejdssøgning ved forestående prøveløsladelse.

Beslutningerne om, hvorledes anstaltsopholdet skal gennemføres, henhører under anstaltsledelsen efter de nærmere regler, som fastlægges af justitsministeriet og det grønlandske kriminalforsorgsnavn, jfr. kapitel V. Beslutninger

forudsættes at blive til under medvirken af den til anstalten (eller arrestafdelingen) knyttede forsorgsmedarbejder. Det tilkommer således ikke retten, men anstaltsadministrationen at afgøre, om lovovertræderen skal være anbragt i den lukkede afdeling af anstalten i Godthåb eller den åbne afdeling, eller om han skal arbejde uden for eller inden for anstalten. Disse spørgsmål kan heller ikke efterfølgende indbringes til retlig prøvelse.

Til § 104.

Der kan - i hvert fald for tiden - ikke gennemføres mentalundersøgelse ved specialuddannede læger i Grønland. Det kan blandt andet derfor ikke udelukkes, at psykisk abnorme lovovertrædere dømmes til anbringelse i anstalt. For at kunne afhjælpe sådanne fejlplaceringer foreslås den bestående adgang til ændring af en dom til anstalt, jfr. kriminallovens § 92, stk. 2, bevaret for et begrænset område, således at retten kan bestemme, at en lovovertræder, der er dømt til anbringelse i anstalt, skal overføres til hospital eller anden lægeligt ledet institution, om fornødent uden for Grønland, f. eks. forvaringsanstalt for psykopater. Reglen svarer til, men er ikke sammenfaldende med borgerlig straffelovs § 37. Den giver, som det fremgår af ordlyden, adgang til at overføre, når den dømte viser sig uegnet til ophold i anstalt. Skyldes uegnetheden sindssygdom, der opstår eller udvikler sig under opholdet, kan det ikke anses for nødvendigt, at foranstaltningen ændres, før indlæggelse i hospital, der er nødvendig af helbredsmæssige grunde, finder sted.

Retten's afgørelse kan senere ændres i overensstemmelse med de regler, der er givet i stk. 2, således at den dømte enten tilbageføres til anstalten, eller han anbringes på anden institution som nævnt i stk. 1. Derimod fremgår det af stk. 3, at spørgsmålet om prøveløsladelse afgøres efter de almindelige regler og således alene ved domme til anstalt på ubestemt tid falder ind under retten's kompetence.

Af hensyn til en sådan overførelses indgribende karakter, foreslår udvalget, at der i tilfælde, hvor der træffes afgørelse efter § 104, skal beskikkes en bistandsværge også for personer, der er dømt til anstalt på bestemt tid.

Til § 105.

Der henvises om baggrunden for udvalgets forslag til fremstillingen i kapitel VIII ovenfor s. 61.

Indholdet af en prøveløsladelse fremgår af forslaget til stk. 2 og 3. Reglerne om prøvetidens længde svarer til straffelovens § 39, stk. 1. Herudover henvises der på tilsvarende måde som i straffeloven til de om indholdet af en dom til forsorg gældende regler; det følger heraf for Grønlands vedkommende blandt andet, at bestemmelserne i en afgørelse om prøveløsladelse direkte kan gennemtvinges, for så vidt dette efter deres indhold har praktisk mening.

Som nævnt i kapitel VIII forudsættes prøveløsladelsen forberedt under anstaltsopholdet gennem den af forsorgsmedarbejdere fra centralkontoret, henholdsvis den lokale tilsynsførende, udøvede virksomhed.

Til § 106.

Medens det efter borgerlig straffelov er administrationen, nemlig justitsministeriet, direktoratet for fængselsvæsenet, der træffer bestemmelse om genindsættelse til afsoning af almindelig tidsbestemt straf, både når vilkårene overtrædes ved ny kriminalitet i prøvetiden, og når vilkårsovertrædelsen består i tilsidesættelse af de til prøveløsladelsen knyttede forskrifter, foreslås det i denne bestemmelse, at afgørelsen henlægges til retten, når den prøveløsladte i prøvetiden begår en ny lovovertrædelse. Retten skal i så fald fastsætte foranstaltningen i anledning af den nye lovovertrædelse, og da frihedsberøvelse efter den grønlandske kriminallov ikke på samme måde som efter borgerlig straffelov er den almindelige reaktion ved ny kriminalitet begået af en prøveløsladt lovovertræder, har man fundet det rigtigst at give retten mulighed for at fastsætte den samlede foranstaltning.

Til § 107.

Når tiden for anbringelse i anstalt er under 3 måneder, er der ikke mulighed for prøveløsladelse; men i øvrigt gælder de almindelige regler, herunder reglerne om udearbejde og udgangstilladelse, også for de kortvarige anbringelsestider. Det forudsættes, at også de kortvarigt anbragte tilbydes støtte af kriminalforsorgen både under anstaltsopholdet og med henblik på løsladelsen; navnlig for at muliggøre placering i arbejde, når et egnet tilbud foreligger, gives der ved denne bestemmelse kriminalforsorgen adgang til løsladelse inden udløbet af den fulde anstaltstid.

Til § 108.

Når retten ikke har fastsat nogen længstetid for anbringelsen i anstalt, findes det rigtigst, at den dømte i overensstemmelse med de gældende regler og i lighed med reglerne i borgerlig straffelov kan forelægge spørgsmålet om løsladelse, endeligt eller på prøve, for retten. Reglen i § 92, stk. 3 om, at spørgsmålet skal indbringes for retten med regelmæssige mellemrum, foreslås bevaret.

Til kapitel 28 (Særlige foranstaltninger over for unge lovovertrædere).

Om kapitlet, der er en nydannelse i kriminalloven, og som er en speciel variant af en betinget dom, henvises i det hele til fremstillingen i kapitel IX, afsnit B.

Til kapitel 29 (Særlige foranstaltninger over for psykisk abnorme lovovertrædere)

Bestemmelsen svarer til den gældende kriminallovs § 106, men adskiller sig fra denne ved alene at omfatte psykisk abnorme lovovertrædere og ved alene at omfatte foranstaltninger idømt uden fastsættelse af længstetid. Dette skyldes, at der efter udvalgets forslag til forsorgsdom, jfr. kap. 26, er mulighed for at idømme de øvrige af § 106 omfattede bestemmelser.

Om udvalgets overvejelser med hensyn til denne kategori af lovovertrædere, herunder om forslaget til § 113, stk. 4, om overførelse af dømte fra forvaringsanstalt uden for Grønland til anbringelse i anstalt i Grønland, henvises til fremstillingen i betænkningens kapitel IX, afsnit A, der også indeholder baggrunden for, at den gældende bestemmelse om, at foranstaltning efter § 106, stk. 3 kun kan idømmes efter indhentet lægeerklæring, foreslås ophævet.

Til kapitel 30 (Fortabelse af rettigheder)

Den gældende bestemmelse i kriminallovens § 110, fortabelse af rettigheder, er efter forslaget bragt i overensstemmelse med borgerlig straffelovs §§ 78-79.

Til kapitel 31 (Konfiskation).

Forslagets bestemmelser om konfiskation er i overensstemmelse med borgerlig straffelovs regler, således som disse er affattet ved lov nr. 212 af 4. juni 1965. Dog er den bestående regel i kriminallovens § 113, stk. 2, om konfiskation af genstande, som er af væsentlig betydning for gerningsmandens udøvelse af lovligt

erhverv, bevaret, jfr. forslaget § 116, stk. 3. Denne bestemmelse har betydning under grønlandske forhold, navnlig m. h. t. skydevåben.

Til kapitel 32.

Kapitlet indeholder regler om den administrative opbygning af kriminalforsorgen i Grønland og tillægger administrationen bemyndigelse til at udfærdige nærmere forskrifter om fuldbyrdelse af lovens **foranstaltninger** m. v. Kapitlet behandler endvidere enkelte interprovinssielle spørgsmål, der følger af, at der gælder hver sin kriminallovgivning i de to lande.

Til §§ 120-123.

Udvalget er i sine forslag til den administrative opbygning af kriminalforsorgen gået ud fra, at administrationen af kriminalforsorgen, der hidtil kun delvis har været underlagt justitsministeriets forretningsområde, i sin helhed overføres fra ministeriet for Grønland til justitsministeriet på samme måde, som dette allerede er sket for politiets og anklagemyndighedens vedkommende.

Udvalget er endvidere gået ud fra, at administrationen af kriminalforsorgen i Grønland vil blive henlagt under direktoratet for fængselsvæsenet.

Bestemmelserne i §§ 120-123 indeholder de fornødne lovregler til gennemførelse af udvalgets forslag, hvorom i øvrigt kan henvises til fremstillingen i betænkningens kapitel V. Det fremgår blandt andet heraf, at udvalget i hovedsagen ikke har ment at burde gå ind på kompetencefordelingen navnlig mellem kriminalforsorgsnævnet, politimesteren og forsorgslederen, men har overladt disse spørgsmål til løsning gennem administrative forskrifter, der i vidt omfang tænkes givet af nævnet selv.

Gennemførelsen af udvalgets øvrige organisationsmæssige forslag vil kunne ske administrativt under forudsætning af fornøden hjemmel i finans- og normeringslov. Det bemærkes herved, at kriminalforsorgens - i modsætning til den grønlandske socialforsorgs — udgifter fortsat forudsættes udredet af staten.

Bestemmelsen i § 120, sidste led, der svarer til gældende kriminallovs § 119, hjemler justitsministeren adgang til at fastsætte regler om fuldbyrdelsen af blandt andet foranstaltningen anstalt på samme måde som der ved borgerlig straffelov ved kgl. anordning og i reglementsform gives bestemmelser om de en-

kelte straffeanstalter. Reglerne vil også kunne indeholde regler om kriminalforsorgen i frihed, herunder regler, der giver kriminalforsorgen adgang til at stille et ved dom fastsat tilsyn i bero, når der ikke længere er behov derfor, f. eks. fordi den dømtes forhold har ændret sig, og til at sætte det i virksomhed påny, så fremt det må anses for formålstjenligt.

Det fremgår af henvisningen i § 122 til kapitel 27, at de af politimesteren ledede anstalter ikke indbefatter kriminalforsorgens pensioner for yngre lovovertrædere, der forestås af forsorgslederen efter reglerne i § 123.

Til § 124.

Den danske straffelov indeholder i §§ 47 og 48, jfr. § 46, stk. 2, regler om disciplinærstraffe og sikringsmidler. I den mere kortfattede grønlandske kriminallov må det anses for forsvarligt at undlade optagelse af regler herom. Uanset at der formodentlig kun undtagelsesvis vil være brug for under fuldbyrdelse af foranstaltningen anstalt at anvende disciplinær- og sikringsmidler, er det dog nødvendigt, at der er adgang hertil. Det foreslås, at der indenfor de i bestemmelsen angivne rammer tillægges justitsministeriet beføjelse til at fastsætte, hvilke midler der kan bringes i anvendelse, og regler om fremgangsmåden ved pålæg af disciplinærstraffe; det vil herunder også være muligt at medtage en til straffelovens § 47, stk. 3, svarende regel om konfiskation af ulovligt indførte, erhvervede eller tilvirkede genstande.

Til § 125.

Den eneste regel i den gældende kriminallov, som angår fuldbyrdelse i den anden del af landet, er reglen i § 96, stk. 4, om inddrivelse i den øvrige del af riget af bøder, der er fastsat i Grønland. Denne regel er uændret medtaget i stk. 1.

Stk. 2 fastsætter en tilsvarende regel for bøder, der er fastsat i det øvrige Danmark. Herefter vil der - uanset om forvandlingsstraffen efter borgerlig straffelov måtte være fastsat i dommen, jfr. § 54, eller måtte følge af reglen i § 55, stk. 2, om administrativt forelagte bøder, - være adgang til at indbringe sagen for retten i medfør af udkastets § 91, stk. 4, med henblik på anbringelse i anstalt. Det samme gælder, jfr. bemærkningerne til § 127 nedenfor, selv om der i det øvrige Danmark måtte være truffet bestemmelse om afsoning af for-

vandlingsstraf. Selv om retten således står frit med hensyn til fastsættelsen af anstaltstidens længde, må det dog ventes, at en i den øvrige del af riget fastsat forvandlingsstraf kun undtagelsesvis vil blive overskredet.

Til § 126.

Til stk. 1. Der har som følge af det øgede samkvem mellem de to landsdele allerede i nogle tilfælde vist sig behov for, at udøvelsen af tilsyn, som er idømt i den ene landsdel, overføres til den anden. Denne adgang til at overføre tilsyn, som også omfatter andre bestemmelser, der knytter sig til en dom eller anden afgørelse, som fastsætter tilsyn, foreslås lovhjemlet. Medmindre andet følger af stk. 2 eller stk. 3, må alle afgørelser vedrørende det pågældende tilsyn, som ikke kan træffes af tilsynsmyndigheden, ske efter de regler, der er gældende i den landsdel, hvor den oprindelige afgørelse er truffet. Overtræder f. eks. en prøveløsladt arbejdsfange i Grønland de for prøveløsladelsen gældende vilkår, må sagen således indbringes for det danske fængselsnævn, jfr. borgerlig straffelovs § 63, stk. 3, og spørgsmålet om hans anholdelse og fængsling under sagen i princippet afgøres af de danske domstole efter reglerne i retsplejelovens §§ 1004 og 1005. Det er dog klart, at de grønlandske domstole kan yde almindelig retshjælp i sådanne sager og f. eks. træffe bestemmelse om tilbageholdelse under sagen.

Til stk. 2 og 3. Bestemmelserne svarer til reglerne i lov nr. 214 af 31. maj 1963 om samarbejde med Finland, Island, Norge og Sverige om fuldbyrdelse af straf. Stk. 2 medfører, at spørgsmål om ændring af bestemmelserne i en betinget dom (dom til forsorg) eller en afgørelse om prøveløsladelse fra fængsel (anstalt) og om retsfølgen i anledning af tilsidesættelse af bestemmelserne afgøres efter reglerne i den del af riget, hvor tilsynet i henhold til dommen eller afgørelsen udøves.

Medens en dom vedrørende en lovovertrædelse afsagt i den ene del af landet kan tages i betragtning som en skærpende omstændighed ved reaktionsfastsættelsen under en senere sag i den anden del af riget, kan det efter de gældende regler ikke antages, at der i dommen kan indgå reaktionsfastsættelse for et tidligere begået forhold, som er afgjort ved betinget dom eller forsorgsdom, der nu er forbrudt ved ny kriminalitet i tilsyns- eller prøvetiden. Uanset, at spørgsmålet næppe har større praktisk

betydning, har man fundet det rettest i stk. 3, at give mulighed herfor på samme måde som efter den nordiske fuldbyrdelseslov. Bestemmelsen omfatter foruden de i stk. 2 nævnte domme og afgørelser tillige betingede domme uden vilkår samt betingede domme - i Grønland forsorgsdomme - med tilsyn, der ikke er overført til den anden landsdel, jfr. stk. 1. En tilsvarende udvidelse af området for stk. 2 sker med hensyn til afgørelser om prøveløsladelse fra fængsel - i Grønland anstalt. Derimod omfatter stk. 3 ligeså lidt som stk. 2 prøveløsladelse fra andre foranstaltninger end de nævnte eller prøveudskrivning af psykisk abnorme.

Til § 127.

Der har vist sig behov for i Grønland at fuldbyrde kortvarige frihedsstraffe, som i det øvrige Danmark er idømt personer, der efter dommen er udrejst til Grønland og enten har taget bopæl eller midlertidigt ophold dér. Det foreslås derfor, at der tillægges justitsministeren bemyndigelse til at omsætte straf af hæfte eller fængsel idømt efter den danske straffelov til anbringelse i anstalt af samme varighed og beordre straffen fuldbyrdet i Grønland. For så vidt angår personer, som opholder sig i Grønland uden at have bopæl i landsdelen, er det dog en betingelse, at det findes mest hensigtsmæssigt, at fuldbyrdelsen finder sted i Grønland. Der ligger i denne betingelse, som ligeledes findes i den nordiske fuldbyrdelseslov, blandt andet, at en kortvarig straf ikke bør omsættes i tilfælde hvor den dømte foretrækker at afsone i det øvrige Danmark og i overensstemmelse med et tilsagn herom giver møde til afsoning i overensstemmelse med indkaldelsen hertil; er straffen af længere varighed, bør den pågældende i alle tilfælde afsone i Danmark.

Det foreslås endvidere, at der åbnes mulighed for at bestemme, at personer, der uden at have egentlig bopæl i Grønland dog er hjemmehørende der (idet deres tilknytning til den øvrige del af riget er af løserne karakter), og som i Danmark idømmes straf af hæfte eller fængsel, skal afsone straffen i Grønland. Denne bestemmelse tager f. eks. sigte på grønlandske kvinder, som efter at være forladt af deres danske ægtefælle eller samlever, i Danmark kommer ud i sociale vanskeligheder og begår kriminalitet. Bestemmelsen må i disse tilfælde - som i tilfælde, hvor den pågældende har be-

varet bopæl i Grønland - formodes navnlig at få betydning for straffe af længere varighed.

Der er intet til hinder for i medfør af reglen at bestemme, at en i Danmark påbegyndt afsoning skal afbrydes og fortsættes i Grønland.

Er en dansk straf omsat i overensstemmelse med bestemmelsen, finder kriminallovens regler om anstalt — herunder om løsladelse på prøve — i det hele anvendelse.

Som det fremgår af formuleringen, finder bestemmelsen alene anvendelse på frihedsstraf af hæfte og fængsel. Den omfatter således ikke bødeforvandlingsstraffe, jfr. om bøder § 125. Endvidere falder ungdomsfængsel, arbejds hus m. v. uden for reglens område.

Man er endvidere meget tilbage for at give adgang til at omsætte foranstaltningen anstalt til hæfte eller fængsel. En omsætning af denne art ville være mindre godt stemmende med de synspunkter, der ligger til grund for udformningen af foranstaltningen anstalt, og det praktiske behov for en sådan mulighed må også anses for at være væsentlig mindre.

Til kapitel 33 (Ophør af foranstaltninger).

Kriminalloven indeholder ikke regler om ophør af idømte foranstaltninger. Dette har sammenhæng med, at alle foranstaltninger, herunder anstalt, bøde og konfiskation, kan ophæves af retten efter reglerne i § 92, når forudsætningerne for deres fuldbyrdelse ikke længere er til stede.

Efter udvalgets forslag, der som nævnt i bemærkningerne til kapitel 23 indbefatter en ophævelse af § 92, er det nødvendigt at tage stilling til spørgsmålet om ophør af idømte foranstaltninger.

Udvalgets forslag herom er i alt væsentligt i overensstemmelse med borgerlig straffelovs §§ 97 og 97 a-c, således som disse regler blev affattet ved lov nr. 248 af 9. juni 1967. I stedet for straffelovens meget differentierende regelsæt om forældelsesfristens længde foreslås det dog i § 128, at anstalt skal forældes efter 5 år, medmindre retten efter påstand af påtalemyndigheden træffer bestemmelse om, at denne frist skal forlænges. På samme måde, som det er tilfældet ved forældelse af påtale, jfr. bestemmelsen i § 83, stk. 1, nr. 2, bør forlængelse ikke ske, når der er forløbet så lang tid, efter at lovovertrædelsen er begået, at forudsætningerne for iværksættelse af den idømte

foranstaltning ikke længere skønnes at være til stede.

Forslaget afviger i § 128, stk. 2 (bøde) og stk. 4 (konfiskation) fra straffelovens ordning, hvorefter det er tilstrækkeligt til afbrydelse af forældelsesfristen, at der af politiet er fremsat begæring om udpantning, henholdsvis udlæg. Under hensyn til, at de pågældende fagedforretninger i Grønland udføres af politiet, er det efter forslaget en betingelse for afbrydelse af fristen, at foranstaltningen er fuldbyrdet. Er dette kun sket delvis, indtræder der forældelse for det resterende beløbs vedkommende.

I § 130 klargøres omfanget af benådningsretten på tilsvarende måde som sket i straffelovens § 97 c. Bestemmelsen kan bl. a. finde anvendelse i særlige tilfælde, hvor prøveløsladelse fra anstalt ikke er mulig på grund af de tidsmæssige betingelser i forslagets § 105.

Til kapitel 34 (Andre bestemmelser)

Bestemmelsen i den gældende kriminallovs § 118 er efter udvalgets forslag placeret blandt overgangsreglerne i § 2, medens § 119 indgår i kap. 32 om fuldbyrdelse af foranstaltninger. Reglerne i §§ 120-122 er uformodt. Tilbage bliver alene § 117 (efter forslaget § 131), som udvalget foreslår ændret.

Ved de foreslåede ændringer til § 117, der bygger på det grønlandske lovudvalgs indstilling af 17. februar 1965 til ministeriet for Grønland, udtrykkes det i stk. 1, som omfatter de hidtidige stk. 1 og 2, at alle regler om foranstaltninger, der er fastsat i love eller andre bestemmelser før den dato, hvor udkastet træder i kraft, skal anvendes i overensstemmelse med kriminalloven. Det betyder, at kun sådanne foranstaltninger, som er hjemlede i kriminalloven, kan bringes i anvendelse i forbindelse med kriminalretlig forfølgning og kun i overensstemmelse med de regler for anvendelsen, som er angivet i kriminalloven. Praktisk betydning har det f. eks. med hensyn til konfiskationsbestemmelser, der ofte i særregler er formuleret videre end § 113, og med hensyn til bestemmelser om bødeminima eller -maxima.

Fra princippet gøres der dog en undtagelse, for så vidt angår frakendelse af retten til at føre fartøj eller motordrevet køretøj. Reglerne i søloven og i færdselsloven om frakendelse af disse rettigheder er formuleret således, at de tillader en videre brug end kriminallovens § 115, der kræver, at det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillin-

gen eller hvervet. Man finder det påkrævet, at frakendelse efter disse bestemmelser stadig kan ske ud fra overvejende strafbetonede synspunkter, ligesom efter de tilsvarende bestemmelser i dansk ret.

Bestemmelsen i stk. 2 er ny. Den giver en generel løsning af forvandlingsproblemet, hvor en dansk lov hjemler frihedsstraf, der ikke er hjemlet i kriminalloven, og skulle derved overflødiggøre tillægsbestemmelser herom i danske love, der skal have gyldighed også i Grønland.

Bestemmelsens stk. 3 svarer til den gældende § 117, stk. 3, idet den indeholder hjemmel til at fortsætte hidtil gældende praksis, hvorefter regler om mindre indgribende foranstaltninger kan optages i administrative bestemmelser m.m. uden speciel lovhjemmel. Udkastet præciserer, at foranstaltningerne skal anvendes i overensstemmelse med kriminallovens regler. Fremtidige bestemmelser af denne art, hvor hjemmelen er § 117, stk. 3, bør formuleres således, at de blot hjemler de i bestemmelsen nævnte foranstaltninger.

Tü § 2.

(Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser)

Til stk. 2. Om ændringerne i lovens første del finder anvendelse på kendsgerninger, der ligger forud for ændringernes ikrafttræden, beror på bestemmelsen i kriminallovens § 3, hvorefter afgørelsen ikke derved må blive mere indgribende end efter den tidligere retstilstand.

Dette princip vil derimod næppe kunne være vejledende for de ændringer, der omfatter af lovens anden del. Disse regler, som er af generel karakter, indeholder nye bestemmelser om foranstaltningsfuldbyrdelsen og må bedømmes samlet. For at afskære tvivl om, at foranstaltningerne i den nye udformning også finder anvendelse på lovovertrædelser, der er begået forud for lovens ikrafttræden, har udvalget fundet det rigtigst udtrykkeligt at fastslå dette i § 2, stk. 2, 1. pkt. Som følge heraf må de nye regler f. eks. i det hele gælde for bøder, der efter lovens ikrafttræden pålægges for lovovertrædelser begået inden dette tidspunkt.

For så vidt angår foranstaltninger, der er pålagt før ændringslovens ikrafttræden, foreslår udvalget i overensstemmelse med den gældende bestemmelse i kriminallovens § 118, der regulerede den tilsvarende overgangssituation ved kriminallovens ikrafttræden, at de nye regler

skal finde anvendelse, dog at den dømte ikke derved må stilles ugunstigere end efter den før ændringen truffede afgørelse, jfr. stk. 2, 2. pkt. Dette fører til det resultat, at der kun kan træffes bestemmelse om anbringelse i anstalt efter § 91, stk. 4, med hensyn til *bøder*, der er pålagt ved dom før ændringslovens ikrafttræden, såfremt der i dommen er taget forbehold om ændring efter kriminallovens § 92. I øvrigt kan bøder, der er pålagt eller vedtaget før lovens ikrafttræden, alene inddrives i overensstemmelse med reglerne i den grønlandske retsplejelovs kapitel 7; de hidtil gældende regler (§ 96, stk. 4) om ændring til anden foranstaltning end anbringelse i anstalt kan således ikke længere anvendes.

Er der i forbindelse med en foranstaltning, der er omfattet af forslaget § 94, *stk. 1*, fastsat en længstetid, der overstiger det i denne bestemmelse angivne maksimum på 5 år, forkortes længstetiden til 5 år regnet fra den oprindelige doms dato. Fuldbyrnelsen af foranstaltningerne tilsyn, ophold, arbejde, uddannelse (§ 85, nr. 3-6) sker efter lovens ikrafttræden under ledelse af Grønlands Kriminalforsorg. Der kan næppe være noget til hinder for, at kriminalforsorgen bestemmer, at disse foranstaltninger forbindes med tilsyn, selv om dette ikke er bestemt ved dommen, men i øvrigt sker der ingen ændringer i indholdet af de løbende konkretiserede foranstaltninger. Når spørgsmålet om ændring indbringes for retten, må foranstaltningen udformes i overensstemmelse med de nye regler om rammedomme.

Ændringen i kompetencereglerne om prøveløsladelse fra *anstalt* finder anvendelse også på ældre domme til anstalt. Dette gælder også, selv om de i medfør af § 92 er ændret til en foranstaltning, der indholdsmæssigt svarer til § 105, stk. 3, om prøveløsladelse. Den i den oprindelige dom fastsatte længstetid begrænses af det i forslaget til § 105, stk. 2, angivne maksimum, der også finder anvendelse ved løsladelse på prøve fra anstalt i tilfælde, hvor der ikke er fastsat nogen længstetid i dommen eller senere kendelse.

Til stk. 3 og 4. Overgangsreglerne vedrørende generhvervelse af rettigheder og forældelse af anstaltsanbringelse er udformet i overensstemmelse med overgangsreglerne i forbindelse med indførelsen af de tilsvarende regler i borgerlig straffelov i 1951 og 1967. I forbindelse hermed har man fundet det rigtigst udtrykkeligt at lægge fast, at de interprovinsielle fuldbyrdelsesregler i §§ 125-127 straks efter lovens ikrafttræden finder anvendelse på alle pålagte foranstaltninger.

Til stk. 5 og 6. Hensynet til afviklingen af evt. afdragsordninger vedr. bøde og konfiskationsbeløb, som er løbende ved lovens ikrafttræden taler for, at særlige regler er nødvendige angående virkningstiden for forslaget om forældelse af fuldbyrdelsesadgangen. Dette er baggrunden for overgangsreglerne i stk. 5 og 6, der er udformet i alt væsentligt i overensstemmelse med de tilsvarende overgangsregler ved straffelovsændringen i 1967.

KAPITEL XIII

Udvalgets forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje i Grønland

I lov om rettens pleje i Grønland, jfr. bekendtgørelse nr. 317 af 4. november 1964, indsættes i kapitel 7 som ny § 8 a:

»§ 8 a. Foreligger der rimelig grund til mistanke om, at en person har overtrådt bestemmelser, der er fastsat i en dom til forsorg eller i en afgørelse om prøveløsladelse eller prøveudskrivning eller betinget benådning, kan han anholdes af politiet, såfremt det findes nødvendigt på denne måde at sikre hans foreløbige tilstedeværelse. Det samme gælder ved tilside-

sættelse af forskrifter, der er meddelt i forbindelse med vilkår i en betinget dom om børne- og ungdomsforsorg.

Stk. 2. Såfremt retten finder, at overtrædelser er af en sådan beskaffenhed, at der foreligger spørgsmål om indsættelse i anstalt eller hospital eller anden institution, kan den træffe bestemmelse om tilbageholdelse af den dømte.

Stk. 3. Reglerne i kapitel 5, §§ 14-17, finder tilsvarende anvendelse.«

KAPITEL XIV

Bemærkninger til udvalgets forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje i Grønland

Det har ligget uden for udvalgets kommissorium at foretage en gennemgang af den grønlandske retsplejelovs bestemmelser om den kriminelle retspleje, der dog formentlig tiltrænger en ajourføring, herunder af anholdelses- og tilbageholdelsesreglerne. Udvalget har alene fundet anledning til at beskæftige sig med ændringer af retsplejeloven, som knytter sig nært til udvalgets forslag vedrørende kriminallovens **foranstaltningssystem**. I forbindelse med udvalgets forslag om ved ændringer i kriminalloven at styrke den grønlandske kriminalforsorg foreslås det i den grønlandske retsplejelov at indføre hjemmel til anholdelse og tilbageholdelse efter regler svarende til den danske retsplejelovs § 1004, således som denne er formuleret i 1961.

Bestemmelsen i *stk. 1* svarer indholdsmæssigt i alt væsentligt til den tilsvarende bestemmelse i den danske retsplejelovs § 1004, men som det er berørt i bemærkningerne til kriminallovens § 94, vil politiet i Grønland som følge af, at forsorgsdomme efter kriminalloven er direkte eksegible, kunne anholde en dømt, der gør sig skyldig i vilkårsovertrædelser, ikke alene med henblik på at reagere imod den pågælden-

de under en sag efter kriminallovens § 101, men også alene med henblik på at gennemtvinge dommens bestemmelser, f. eks. ved at bringe den pågældende til den tilsynsførende.

Tilbageholdelsesreglen i *stk. 2* er formuleret på baggrund af retsplejelovens § 1004, *stk. 3* — men er væsentligt forkortet i forhold til den danske bestemmelse, uden at dette tilsigter nogen realitetsændring. Tilbageholdelsen vil hyppigt have samme funktion som f. eks. den midlertidige anbringelse i anstalt efter kriminallovens § 101, *stk. 2*, det vil sige dels tjene som en disciplinær foranstaltning under tilsynsføreløbet, dels tjene til under en kortvarig isolation af den dømte at skabe mulighed for igen at knytte en brudt kontakt med tilsynet. I tilfælde, hvor tilbageholdelse har fundet sted i medfør af § 8 a, vil der derfor jævnlig ikke være grund til at bringe de strengere reaktioner i § 101, *stk. 2* og *3*, i anvendelse.

Udvalget har ikke fundet det nødvendigt at stille forslag til en til retsplejelovens § 1005 svarende regel, idet den grønlandske retsplejelov allerede må antages at åbne mulighed for sådan anbringelse under tilbageholdelse som nævnt i § 1005.

